

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HİDAYET ROMANLARINDA DİN ALGISİ (1990-2000)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem AKBULUT

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kâzım YETİŞ

Temmuz, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HİDAYET ROMANLARINDAKİ DİN ALGISI (1990-2000)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem AKBULUT
(Y1612.250008)

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Edebiyatı Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kâzım YETİŞ

Temmuz, 2019

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı Y1612.250008 numaralı öğrencisi Özlem AKBULUT'un "**Hidayet Romanlarında Din Algısı(1990-2000)**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 26.07.2019 tarih ve 2019/19 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 22.08.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Prof. Dr.	Kazım YETİŞ	İstanbul Aydın Üniversitesi	
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Dinara DUISEBAYEVA	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Ali YILDIZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	
YEDEK ÜYELER				
1. Üye	Prof. Dr.	Necat BİRİNCİ	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Doç. Dr.	Hacer GÜLŞEN	İstanbul Kültür Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Hidayet Romanlarında Din Algısı (1990-2000) ” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve etik geleneklere aykırı düşecek bir davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla beyan ederim. (...../...../2019)

Özlem AKBULUT

ÖNSÖZ

Türk edebiyatında roman, başlangıcından beri tezli olmuş, hep bir tezi savunmuştur. Hele popüler romanlarda bu çok daha açık görülür. 1940'lı yıllardan sonra yazılan eserlerde romancılar; okuyucuları eğitmek, birtakım düşünceleri onlara kabul ettirmek, çok basit anlamıyla düşünce ve inançlarının propagandasını yapmak yolunu tercih etmişlerdir. Başlangıçta daha çok sosyalist anlayışın propagandası yapılırken 1970'li, 1980'li yıllardan sonra İslam dininin yaşanış ve Müslümanların yaşayış şekilleri de işlenmeye başlamıştır. Bu tür romanlar “Hidayet Romanları” diye adlandırılmıştır.

1967 yılında Hekimoğlu İsmail'in Minyeli Abdullah adlı romanı ile başlayan popüler İslamî romanlar 1969 yılında Şule Yüksel Şenler'in Huzur Sokağı'nı yazmasıyla devam eder. Bu sürece 1970'li yıllarda Ahmet Günbay Yıldız, Raif Cilasun, Sevim Asımgil, Hüseyin Karatay gibi yazarlar da katılır. Bu dönemde sayıları artmaya başlayan popüler İslamî romanlar 1980 yılından itibaren ivme kazanır.

Bu dönemde İslami roman yazımına Mebure İnal, Emine Şenlikoğlu, Şerife Katırcı Turhal, Mehmet Zeren, İsmail Yılmaz, Şerif Benekçi, Talat Uzunyaylalı gibi romancıların ismi de eklenir.

1990'lı yıllarda da yazılmaya devam eden bu romanların 2000'li yıllardan itibaren içeriği değişir.

Biz bu konuyu tez olarak almak istedik. Yaptığımız taramalarda bu alanda pek çok romanın yazıldığını, bunlarla ilgili yapıldığını gördük. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır. Özge YILMAZ, “Popüler Kültür Örneği Olarak Hidayet Romanlarında Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Huzur Sokağı ve Halkaların Ezgisi Roman Örnekleri” (Yüksek lisans Tezi Balıkesir, 2018), Ebru AKÇAY, “Edebi Edebiyata Karşı Edepli Edebiyat: Hidayet Romanlarında Propaganda Unsurlarının İncelenmesi”(Yüksek lisans Tezi Ankara, 2015) Hüseyin Çil, "İslami Romanlarda Beden ve Kimlik"(Doktora Tezi, Konya, 2017), Nesrin Aydın SATAR, “İslami Modern Türk Edebiyatı'nda Kadın Eli:1970-2000 Yılları Arasında Yazılan İslami Romanlarda 'Öteki' ve 'Müslüman' Kadının Kadın Yazar/Anlatıcı Tarafından Kurgulanması”(Bursa, 2015), Kenan ÇAYIR,“Epik İslamcılıktan Yeni İslamcılığa Doğru Çağdaş Türkiye'de İslamcılık ve İslami Edebiyat”, (Doktora Tezi, İstanbul,2004), Veli Uğur, “1980 Sonrası Türkiye'de Popüler Roman” (İstanbul, 2009), Ahmet Sait Akçay “Bellekteki Huriler: İslâmcı Popülist Kültüre Eleştirel Bakış”, (2006,İstanbul) vb.

Bu çalışmaları da göz önünde bulundurarak bir sınırlama yaptık ve 1990-2000'li yıllar arasında yayımlanan eserleri incelemeyi uygun bulduk. Bu çerçevede 1990-2000'li yıllar arasında yayımlanan bütün romanların listesini oluşturduk. Bunları tek tek gözden geçirerek hidayet romanlarını belirledik. Bu bağlamda 15 eseri incelemeye karar verdik. “Hidayet Romanlarında Din Algısı (1990-2000)” başlığını koyarak çalışmaya başladık ve bu çerçevede tezimizi tamamladık.

Ön Söz, Giriş'ten sonra tez, 4 bölümden oluşmakta, Sonuç ve Kaynaklar ile tamamlanmaktadır.

Giriş'te başlangıçtan beri Türk romanında fikir, mesaj, propaganda konuları ile popüler romanlara kısaca bir göz attık.

Birinci Bölümde“İman ile İlgili Meseleler”i inceledik. İnceleme konumuz olan dönemde romancılar iman ve inanç ile ilgili olarak özellikle Allah inancı üzerinde nasıl durmuşlardır, bunu tespit etmek istedik. Yazarlar, insanları inanmaya nasıl teşvik ve sevk ediyorlardı? Bu çerçevede romancılar, imanın şartlarından olan kader inancını günlük hayata nasıl yerleştiriyorlardı? Bunun yanında bu dünyayı düzenleyici bir unsur olarak ahiret inancı roman kahramanlarında nasıl tecelli ediyordu?

“İbadet Konuları” başlıklı ikinci bölümde, bu dönem romanlarında hangi ibadetlere daha çok yer verildiğini göstermek istedik. Zira imandan sonra ibadetin geleceği tabii idi.

Üçüncü Bölümde, yine bu dönemdeki romanlarda romancıların, dünya hayatını nasıl algıladıklarını, dünyaya ne kadar önem verdiklerini irdelemek istedik.

Elbette dünya insana birtakım sıkıntılar da yaşatır. Romancılar kahramanlarına bu sıkıntılara karşı ne tavsiye ediyorlar? Romancılar bu konuya nasıl yaklaştılar?

Hidayet romanlarında kahramanlar mülk edinme ve kazanç konusunda nasıl bir anlayış içinde idiler? Bu soruların cevaplarını vermeye çalıştık.

İslâmiyetin en önemli özelliği inaçların amel hâlinde tecelli etmesidir. Bu, inanılan şeyin hayatta uygulanması, dinî emirlerin hayatın içinde bir şekilde tezahür etmesi anlamına gelir. Elbette bu, özellikle XX. yüzyılın sonunda önemli problemdir. Romancılarımız bu alanda neler teklif ediyorlardı? Öte yandan başörtüsü Türkiye'nin gündemini uzun zaman işgal etmiş bir meseledir. Bu konu bu dönem romanlarında nasıl bir yer alıyordu? Müslümanın bir kimliği olmalı mı? Dinî yaşayış insana bir kimlik kazandırır mı? Bütün bunları elbette romanlara dayanarak tespit etmek veya başka bir ifade ile bu çerçevede romancılarımız nasıl bir dünya kurdukları belirlemek bu bölümün en önemli meselesi idi.

Dördüncü Bölüm, “Dinî Emir ve Tavsiyeler”başlığını taşır. Kur'ân-ı Kerim ve hadis-i şerifler başta olmak üzere pek çok dinî emir ve İslam büyüklerden tavsiyeler bulunmaktadır. Acaba bu dönem yazarları bunlardan hangilerini romanlarında kullanmışlardı? Bu bölümde bunları belirlemek istedik. Böylece romancılarımızın dinî anlayışları ve konudaki uygulamaları ortaya çıkmış olacaktır.

Şunu hemen ifade edelim ki bu bölümler ve konular elbette romanlardaki malzemeye göre belirlendi. Bir anlamda tezi oluştururken öncelikle bütün hidayet romanları ve eserlerde üzerinde durulan konulara göre tezin bölümleri oluşturuldu. Elbette incelediğimiz eserler romandı ve yazarlar düşüncelerini bir kurgu içinde veriyorlardı. Dolayısıyla incelemede kurgu hiçbir zaman unutulmadı. Çünkü bize, vaazdan veya bir makaleden çok canlandırma lâzımdı. Fakat unutmayalım ki incelediğimiz romanlar çok defa fikir eseri gibi idiler. Buna rağmen biz, hiçbir zaman kurguyu ihmal etmedik.

Ayrıca bu çalışmayı yürütebilmek için kaynak malzemeyle okunan eserler de kaynakça bölümüne konmuştur.

Son olarak çalışmamın ilk gününden itibaren desteklerini ve fikirlerini esirgemeyerek çalışmamı bitirmeme yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. Kâzım YETİŞ'e, fikri dünyanın oluşmasında bana rehberlik eden tüm hocalarıma, destekleriyle her zaman yanımda olan aileme ve öğrencilerime teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ	1
2. İMAN İLE İLGİLİ MESELELER	3
2.1 Allah İnancı-Tevhid	3
2.2 Kader Anlayışı.....	25
2.3 Ahiret İnancı.....	66
3. İBADET KONULARI	89
3.1 İbadetlere Yaklaşım.....	89
4. GÜNLÜK HAYAT	111
4.1 Dünya Hayatının Anlamı	111
4.2 Sabır Anlayışı	124
4.3 Mülk Elde Etme-Kazanç	135
4.4 Müslümanın Günlük Yaşantısı.....	153
4.5 Başörtüsü	166
4.6 Müslüman Kimliği	183
5. DİNİ EMİR VE TAVSİYELER	193
5.1 Hidayet Romanlarında Kullanılan Hadisler-Ayetler Ve Din Büyüklerinin Sözleri.....	193
6. SONUÇ	205
KAYNAKLAR	211
ÖZGEÇMİŞ	214

HİDAYET ROMANLARINDAKİ DİN ALGISI (1990-2000)

ÖZET

Hidayet Romanlarında Din Algısı (1999-2000) adlı tez çalışması bir dönemde iz bırakmış hidayet romanlarındaki din algısını inceler. Bu noktada din algısı yalnızca 1990 ve 2000 yılları arasında yayımlanmış popüler İslami romanlar incelenerek ele alınmıştır.

Bu araştırma, edebiyatımızda 1960'ların sonunda yer edinmeye başlayan popüler İslami romanlar olarak da bilinen “Hidayet Romanları”ndaki din algısını araştırmaktadır. Çalışmada, seçilen romanlar niteliksel metin analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın amacı, araştırma için seçilen hidayet romanlarındaki din algısını belirleyerek hidayet yazarlarının din konusundaki düşüncelerini eserlerinde okuyucuya tebliğ ettiğini belirlemektir.

Bu tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. “İman İle İlgili Meseleler” adlı birinci bölümde hidayet romanlarındaki iman meselesi incelenmiş, iman konusu Allah inancı, kader ve ahiret kavramları çerçevesinde tartışılmıştır.

“İbadet Konuları” adlı ikinci bölümde hidayet romanlarındaki ibadete yaklaşım ele alınmıştır. Bu bölümde ibadetlerin din algısını etkilediği noktalar incelenmiştir. “Günlük Hayat” başlıklı üçüncü bölümde ise din algısının günlük hayatı nasıl etkilediği belirlenmiş, bu noktada dünya hayatı, sabır anlayışı, kazanç algısı, Müslüman’ın günlük yaşantısı, başörtüsü ve Müslüman kimliği alt başlıkları ele alınarak dinin günlük hayata etkisi araştırılmıştır.

Tezin son bölümü olan “Dini Emir ve Tavsiyeler” bölümünde hidayet romanlarında yer alan ayet, hadis ve din büyüklerinin sözleri incelenmiştir.

Sonuç kısmında incelenen bu bölümler bağlamında hidayet romanlarındaki din algısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Hidayet, Hidayet Romanları, Hidayet Romanlarında Din, Din Algısı, Popüler İslami Roman,*

THE PERCEPTION OF RELIGION IN GUIDANCE NOVELS

ABSTRACT

The Thesis study of Perception of Religion in guidance novels (1999-2000) examines the perception of religion which was popular at a period. Herein the perception of religion has been discussed by examined only popular Islamic novels published between 1990-2000.

This study searches the perception of religion in guidance novels which starts to place at our literature at the end of 1960s, also known as popular Islamic novels. In the study chosen novels have been examined by qualitative text analysis. The aim of the study is to define that guidance writers notify their ideas to the readers in their Works by defining the perception of religion in the chosen guidance novels for the search.

This thesis consists of four chapters. At the first chapter called “The Issues of Faith” the issue of faith in guidance novels has been examined, the subject of faith has been discussed within the framework of the concepts of belief of God, the faith and afterdeath. At the second chapter called “worship subject” approach to worships in guidance novels has been discussed. The points that worships effect the perception of religion have been examined at this point.

At the third chapter called “daily life” how the perception of religion effect daily life has been defined at this point, the effect of religion on daily life has been searched by dealing with the subheading of life on the world, understanding of patience, sense of benefit, muslim’s daily life, headscarf and muslim identity.

The verse, the hadith and the words of the major people of religion in the guidance novels have been examined at the last chapter of thesis.

In the context of these sections examined in the conclusion, the perception of religion has been tried to be revealed in the guidance novels.

KeyWords: *Guidance, Guidance Novels, Religion in Guidance Novels, Perception of Religion, Popular Islamic Novel*

1. GİRİŞ

Türk edebiyatında *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*' tan itibaren ilk romanlarda romancılarımız, toplumun olmasını istediği bir kıvama ermesi için eser yazmışlardır. Bu eserler aynı maksatla okunmuşlardır. Esasen romanın özelliği nesre dayanması, uzun olması yazarlara bu imkânı vermiştir. Değişim içindeki Türkiye'nin yazarlarının bundan faydalanmaması beklenemezdi. Namık Kemal, Ahmet Mithat ve benzerleri çeşitli edebî faaliyetlerinde bu görevi yürütüyorlardı.

İslâm dini dolayısıyla Müslümanlık Türk insanının şahsiyetini bütünleyen bir unsur olmuştur. Nitekim Klâsik edebiyatta İslâm dini fevkalâde önemli bir yer tutar. Fakat roman nevi ile beraber yavaş yavaş hayatımızdaki etkisi azalan İslâm dini edebiyatımızda ve tabiatıyla romanlarımızda da yerini gittikçe azalan bir şekilde kaybeder. Hatta XX. yüzyılda ve 1930'lu 1940'lı yıllarda din ve din adamları romanlarda karikatürize edilmeye başlanır. Ahmet Mithat Efendi ve Namık Kemal'in hayatında dinin yer almadığı aklımıza bile gelmez. Fakat romanlarında din ve İslâm dini esaslı bir yer işgal etmez. Daha sonraki dönem romancıları için din, aslında bütünüyle edebiyat için de aynı durum söz konusudur. Bu noktada yeni yetişen nesiller kategorik de olsa, önemli bir kültür unsuru olarak da olsa dine özellikle romanlarda yer vermeye başlarlar. Yalnız unutmayalım ki Türk romanında vazgeçilmez isimler ve eserler için bu söz konusu değildir.

Başlangıçtan beri hem sanat, hem roman tekniği, hem de kurguladığı dünya bakımından geniş kitlelere seslenen ve popüler diye adlandırılan eserler hep var olmuştur. İşte dinin hayatımızdaki yerini vermek isteyen romancılar da geniş kitlelere seslenen türden eserler yani popüler romanlardır. İşte 1968 ve 1970'li yıllardan itibaren çok okunan popüler eserlerin önemli bir kısmı doğrudan okuyucuya dinî yaşayış şeklini telkin eden eserlerdir. Bu konuda sanırım Türk kültür ve siyasî hayatında uzun zaman önemli bir yer işgal eden "başörtüsü" meselesi bu tür romanların yazılmasında önemli bir etkendir.

Bu türde o kadar çok eser yazılmıştır ki araştırmayı kolaylaştırmak için bunlar “Hidayet romanları” diye kategorize edilmiştir. Bu tabir ne dereceye kadar doğrudur? Bunu tartışmanın yeri burası değildir. Böyle bir nitelemenin belki de ilk dayanağı romancıların bu tür romanlarla gençlere heyecan vermek arzusunun taşımalarıdır. Nedense romancılarımız başlangıçtan beri çok haksız bir şekilde romanı bir kürsü kabul edip pek çok süzgeçten geçmeye muhtaç olan düşüncelerini kitlelere aktarmak istemişlerdir. “Hidayet Romanlarında Din Algısı: 1990-2000” adlı bu çalışma, bir anlamda bu romanların ve romancıların insanlara ve tabiatıyla gençlere roman kanalıyla neler vermek istediklerini tespit etmektir. Bu tespitleri değerlendirmek de keza bizim işimiz değildir. Biz sadece hidayet romanlarının sahip olduğu din algısını inceleyeceğiz.

Hidayet romanları kategorisinde yüzlerce roman basılmıştır ancak yayımlanan tüm romanların incelenmesi çalışmanın sınırlarını aşacağı için, çalışmanın kapsamı 1990 ile 2000 yılları ile sınırlandırılmıştır. Bunun sebebi hem 1990 ile 2000 arasında yayımlanan hidayet romanları üzerinde pek çalışma bulunmaması hem de 90’lı yılların sonuna doğru hidayet romanlarının içeriğinin değişmesidir. Bilindiği gibi 1990’dan sonra din tabiatıyla İslâm dini Türkiye’de canlanmaya başlamış ve bu giderek artmıştır. Maalesef din/İslâm dini Müslüman bir toplumda propaganda malzemesi yapılmak istenmiştir. Muhakkak ki bunda toplumun zaman içinde din ile arasına mesafeler koymasının payı vardır. İşte bu boşluğu doldurmak için romanlar yazılmıştır.

Bu tezde din algısı belirlenirken içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, sosyal bilimlerde çeşitli araçlardan ve eserlerden elde edilen bilgilerin toplanarak analiz edilmesidir. Bu çalışma yapılırken 1990 ve 2000 yılları arasında yayımlanan hidayet romanları incelenmiştir. Roman incelemeleri yapılırken roman karakterlerinin düşünceleri ve davranışları üzerinde durularak din algısı ortaya konmuştur. Hidayet romanları incelenirken eserlerin edebi niteliği dikkate alınmamış yalnızca bu romanlardaki din algısı incelenmiştir. Romanlar, niteliksel metin analizi yöntemi kullanılarak kahramanları ve olaylar değerlendirmeye çalışılmıştır. Romanlardaki karakterlerin ve olayların yazarların din anlayışının bir parçası olduğu görülmüştür. Yazarların sahip olduğu dini görüşlerin tartışılması ise bu çalışmanın dışındadır.

2. İMAN İLE İLGİLİ MESELELER

2.1 Allah İnancı-Tevhid

Hidayet romanlarında Allah inancı şeklinde bir başlığın açılması şaşırtıcı olabilir. İnsanları hidayete erdirmek, dinin ve dini ritüellerin propagandasını yapmak iddiasında olan eserlerdeki Allah inancı- tevhid konusunun/temasının şaşırtıcı olması tabiidir. Yalnız unutmayalım ki din ve Allah inancı -belki algısı demek daha doğru olur –yüzyıllara toplumlara hatta insanlara göre değişmiştir. İlahi dinlerin en üstün tarafı da budur. Çünkü din bir bakıma Tanrı ile kul arasındaki münasebettir. Algı meselesinin insanlık tarihinde, İslam tarihinde pek çok örneği vardır. Konuyu uzatmadan bir hadis ile açıklayalım.

“Bir sahabe peygamberin huzuruna gelip kendisine Kur’an okutmasını ister. Peygamber “elif ram ra”, “ha mim” veya tesbih kavramıyla başlayan surelerden okumasını söyler. Sahabe bunların her biri için “yaşım ilerledi, kalbim sıkıntılı hale geldi, dilim de kalınlaştı” şeklinde mazeret buyurarak kendisine özlü bir sure okutmasını talep eder. Hz. Muhammed ona Zilzâl suresini okutur. Sahabe okumasını bitirince “seni hak peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki hayatımın sonuna kadar buna başka bir şey ilave etmeyeceğim der ve oradan ayrılır. Bunun üzerine Hz. Peygamber “bu adam fakih oldu, kurtuluş yolunu buldu”¹ buyurur. Burada sahabenin işaret ettiği “Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu (karşılığını) görür Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu (karşılığını) görür”² ayetleridir. İşte burada algının ve uygulamanın önemi dikkati çeker. Görülüyor ki tek bir ayet/hüküm insan için yeterli olabilmektedir. Bazı insanlar pek çok emir okur ama okudukları insanı doğru yolda tutamaz, doğru çizgiye getiremez. Tıpkı bunun gibi hidayet romanlarında yazarların nasıl bir Allah inancı teklif ettiklerini öncelikle belirlemek istedik. Bunun için böyle bir başlık açtık.

---

¹Müsned, Ebu Davud, II ,169.

² Zilzâl suresi,7-8. Ayetler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur’an-ı Kerim Meali.

İnceleme konumuz olan 1990-2000 yılları arasında yayımlanan hidayet romanlarında Allah inancı değişik şekillerde kendini göstermektedir.

Bu romanlarda yer alan öncelikli görüş, Allah'ın her şeye hâkim olduğu ve hidayet konusunda dahi- onun istemediği hiçbir şeyin gerçekleşmeyeceğidir.

Ve Yollara Günah Diktiler (Hüseyin Kartal, İstanbul,1990) adlı romanın kahramanlarından Zeynep evlidir ve bir kız çocuğu sahibidir. Eşi Zeynep'i ve kızını terk eder. Zeynep çok uğraşsa da eşinden haber alamaz. Kızıyla ortada kalan Zeynep, çaresizlik içinde ne yapacağını bilememektedir.

Neticede hayat bir yandan devam etmektedir ve Zeynep'in, kızıyla kendinin ihtiyaçlarını karşılaması için çalışması gerekmektedir. Zeynep yaşadığı çaresizlikle fahişelik yapmaya başlar. Romanda bu başlayış hakkında ayrıntılı bilgi verilmez. Aslında Zeynep başka bir iş bulabilse veya biri yardımcı olabilse bu hayattan sıyrılıp çıkacaktır ama bu, şimdiye kadar mümkün olmamıştır. Zeynep bu işi yaparken aynı evde aynı işi yapan Nazife Teyze ile tanışır. Tanıştıkları günden beri hiç ayrılmayan bu ikili anne-kız gibidir ve aynı evde yaşamaktadır. Nazife Teyze artık çalışmamakta ve Zeynep'in kızına bakmaktadır.

Bir gün Zeynep sokakta müşteri beklerken oradan geçen Abuzer'i fark eder. "Hey hoca bu ne dalgınlık?"³ diye laf atar. Abuzer dönüp bakar. Uygunsuz kıyafetleriyle yanı başında Zeynep dikilmektedir ve Zeynep'in sarhoş olduğu her halinden bellidir. Abuzer cevap vermez ama Zeynep'in onu bırakmaya niyeti yoktur. Yolda ikisinden başka kimse görünmez. Zeynep yaklaşır ve kolunu Abuzer'e dolamak ister. Abuzer buna fırsat vermez. Zeynep "ne kaçıp duruyorsun? Seni yemeyiz ya!" deyince Abuzer şu cevabı verir. "Bak bacı alkollüsün, çırılçıplak denecek kadar kötü bir giyimim var, senden haya ediyorum bu da yeterli bir sebep değil mi kaçmam için? Bu soru üzerine ikisi arasında şöyle bir diyalog geçer.

-“ Ne utanıyor musun? Çıplak olan benim, sarhoş olan da benim. Sen niye utanıyorsun? Allah'ı dinlemeyen benim, sen değilsin ki ..?”

---

³ A.g.e.,s.11.

Abuzer, Zeynep'e bakar ve onun çıplaklığıyla bir kez daha utanır ve başını önüne eğer.

Zeynep, Abuzer'i baştan başa süzer ve konuşmasına devam eder.

-Belli ki Müslüman'sın. Giyimin, kuşamın, tavrın. Her şeyinden belli oluyor Müslüman olduğun.

-Sen hangi dindensin bacı?

- Hangi dinden miyim? Bilmem herhalde Müslüman'ım ama benim halime bak bir de kendine bak. Sen erkek halinle bir kadından utandın da ben yıllar var ki hiç utanmadım, utanamadım. Utanma nasıl bir şeydir unuttuğum. Seninle hatırlamaya başladım. Bir zamanlar..."⁴

Zeynep cümlesini tamamlayamadan hıçkırıklara boğulur, bütün benliğiyle ağlamaya başlar. Bu ağlama sadece yaşadığı bu an için değildir, yıllardır içinde topladığı nice acılarla ağlar.

Onu öyle gören Abuzer'in içi titrer, gözleri dolar. Karşısında gördüğü zavallı bir insandır ve belli ki suça itilmiştir. İçinde az da olsa Allah korkusu vardır.

Abuzer karşısında gördüğü bu kadına adını sorar. Zeynep şöyle cevap verir. "Benim adım mı? Ne yapacaksın adım hocam? Sen tesbihini çekmeye bak. İyisi mi beni hiç görmemiş ol. Beni karıştırarak o güzel yaşamını kirletme. Başını kuma göm. Kimsin diyorsun öğren öyleyse. Ben bir fahişeyim."

Zeynep yine hıçkırıklara gömülür. Abuzer konuşmaya başlar. "Göm başını kuma diyorsun, haklısın. Ben bir Müslüman olarak başımı kuma gömdüğüm sürece sen ve senin gibi niceleri kandırılıp satılacaktır ama senin bildiğin ve algıladığın gibi değildir İslam dini. Hele başını kuma gömüp bana ne, kim ne yaparsa yapsın, bana dokunmayan yılan bin yaşasın demek hiç değildir. Sözün burasında Abuzer düşüncelere dalar. Onun bu haldeki bir kadınla bir arada olması haramdır ama ne yapmalıdır? Bu çaresiz kadını sokakta görmüştür ama onu tekrar sokağa bırakmak da doğru olmayacaktır. Bu sırada aklına bir fikir gelir. Zeynep'e birkaç gün İstanbul'da bir otelde kalacağını ve onu telefonundan araması gerektiğini, bu şartlar altında Zeynep'le görüşmesinin dinen uygun

---

⁴ A.g.e.,s.12.

olmayacağını anlatır. Cebinden çıkardığı kağıda adını, kaldığı otelin adını ve telefon numarasını yazarak Zeynep'e verir. Zeynep utangaç bir halde onu arayacağını söyler ve oradan geçen bir taksiye biner.

Zeynep çok mutlu olmuştur çünkü artık utanarak yaşadığı bu hayattan kurtulma ihtimali vardır. Bu sırada Abuzer kaldığı otele varmıştır ve odasına geçerek yıllardır ilk defa utanan bir kadına İslam'ı nasıl tebliğ edeceğini düşünür. Sonunda kararını verir. "Tebliğ etmek bizden, hidayet Allah'tan" diyerek çok mecbur kalmadıkça Zeynep ile görüşmeyeceğine, telefonla konuşacağına karar verir. Zeynep ve Abuzer telefonda konuşurlar, bu konuşmanın içeriği genelde İslam üzerinedir. Zeynep, Abuzer ile görüşmek ister. Abuzer belli şartların yerine getirilmesi koşuluyla Zeynep ile görüşmeyi kabul eder. Abuzer'in şartları ise Zeynep'in Allah'a itaat ederek örtünmesi ve onlar buluşurken yanlarında kendini bilecek yaşta birinin olmasıdır. Zeynep şartları kabul eder. Abuzer ona İslami giyim satan bir mağazadan uzun robalı bir palto, uzun elbise ve üç tane de eşarp alarak yollar. Zeynep her şeyi Nazife Teyze'ye anlatmıştır ve ondan Abuzer'i kaldığı otelden almasını ister. Nazife Teyze, Abuzer'i kaldığı otelden alır ve Zeynep'le kaldıkları eve götürür. Abuzer memleketine dönene kadar Zeynep ile bazen telefonda bazen de bu evde belirttiği şartların yerine getirilmesi ile görüşür. Zeynep bu görüşmelerde soru üstüne sorular sorar, Abuzer'in kendisine verdiği kitapları hızlıca okur, namaz kılmaya başlar ve merak ettiği meseleleri iyice irdeler. Zeynep'teki değişim Nazife Hanım'ın dikkatini çeker. Zeynep üzerinden yılgınlığı atar, örtünmeye başlar, kendine ve insanlara saygı duyan bir birey haline gelir ve fahişeliği bırakır. Uzunca bir mütaala sonucu Zeynep İslam'a teslim olmak üzeredir. Yaşanan süreçte Abuzer, Zeynep'in öz ağabeyi gibi olmuştur. Abuzer İzmir'deki işlerinin bittiğini ve Malatya'ya ailesinin yanına gitmesi gerektiğini söyler. Zeynep bu duruma üzülünce Abuzer onlara birkaç ay yetecek kadar para bırakacağını ve Malatya'daki evinin telefon numarasını vereceğini, gerekirse mektuplaşabileceklerini söyler ve oradan ayrılır.

Abuzer memleketine döndüğünde olanları eşi Hatice'ye anlatır. Hatice, Zeynep'in yaşadıklarına çok üzülmüştür ve ona yardım etmeleri gerektiğini, böylesi bir mücadeleyi yalnız başına kazanmasının mümkün olmadığını söyler. Bir iki gün sonra Zeynep kendisine verilen numarayı arar. Telefonu açan

Hatice'dir, Zeynep başta tereddütle konuşsa da Hatice'nin samimi sesi ve konuşmaları onu rahatlatır. Hatice, Zeynep ile gayet samimi konuşarak bundan sonra kendisini ablası gibi görmesini ve bir ihtiyacı olduğunda muhakkak bildirmesini artık kendisinin aileden biri gibi olduğunu söyler.

Nazife Teyze de tıpkı Zeynep gibi vaktiyle kötü yola düşmüş bir kadındır. Nazife Teyze artık çalışmamaktadır fakat alkole devam etmekte ve yaşantısını değiştirmemektedir. Zeynep, kendi yaşadığı değişimin Nazife Teyze'de de olmasını istemektedir. Zeynep'in amacı Nazife Teyze'nin de düştüğü kötü yoldan kurtulmasıdır.

Zeynep, annesi gibi gördüğü Nazife Teyze'nin de kendi seçtiği yola girmesini ister. Bu nedenle Zeynep bir gün Kur'an tefsiri okurken Nazife Teyze'ye "sesli okuyayım da sen de dinle anlaştık mı?" diye sorar. Nazife Teyze "anlaştık, oku bakalım, illa beni de imana getireceksin yani. Hadi hayırlısı" deyince Zeynep şöyle söyler:

"Haşa! Nazife Teyze. İman edip etmemen değil benim, hiç kimsenin elinde olmayan bir şey. Ona ancak Allah kadir'dir. Allah dilemezse yaprak dahi kıyılayamaz. Bizim vazifemiz ise anlatmaktır, hidayet Allah'tandır. Allah dilerse hidayet eder."⁵

Zeynep, kızı Ebru ile bir gün nüfus müdürlüğüne gider. Kapıdan içeri girince bayan memura soru sormak için yönelir. Memur "buyurun çekinmeyin. Kucağınızda çocukla ayakta kalmayın. Buyurun şöyle oturun" der. Zeynep sandalyeye oturur. Memur içten içe Ebru'yu süzer ve "Sizin mi? Allah başılsın. Ne güzel bir yavru" ifadesini kullanır. Zeynep "sağ olun, sizinkileri de inşallah" deyince memur iç geçirerek çocuğu olmadığını söyler. Zeynep, Allah'ın büyük olduğunu, bir gün onun da çocuğu olabileceğini belirtince memur gitmediği doktor kalmadığını ama bir türlü çocuğu olmadığını, kimi doktorun çocuğu olabileceğini, kimisinin ise çocuğu olamayacağını söylediğini belirtir.

---

⁵ A. g. e., s.63.

Bunun üzerine Zeynep:

“-En doğrusunu Allah bilir canım. Allah dilerse olmayacak bir şey yoktur. Yeter ki Allah ol desin.”⁶

Bu romanlarda Allah, öç alan ve hesap sorandır. Aynı zamanda merhametli, çok bağışlayıcı ve kullarına her an yardım edendir.

Zeynep, Abuzer ve eşi Hatice sayesinde bu kötü yaşayışını bırakmıştır. Yaşadıklarından pişman olan Zeynep, Hatice ile ilk telefon görüşmelerinde sıkılgan bir hale bürünür. Zeynep’in bu halini gören Hatice şöyle der.

“Bak Zeynep’im iyice dinle beni. Hepimizi yaratan Allah’tır. Ve yaratıcımızın müjdesi var bizlere. Ne kadar günahkâr olursan ol, bir daha o günahı işlemek üzere tevbe et yeter. Rabbimiz olan Allah affedeceğini müjdelemiştir. Sen davanda samimi ol ve Allah’a güven.”⁷

Hidayet romanlarında Allah’ın uygun gördüklerinin gerçekleştiği anlayışıyla karşılaşılmaktadır. Her şeyi yaratan odur ve onun izni olmadan hiçbir şey meydana gelmez.

Sancılı Bekleyiş (Muzaffer Günay, İstanbul,1991) kitabında kahramanlardan Nezih İstanbul’da mühendislik okur ve mezun olarak memleketi Ordu’ya döner. Bir süre mühendislikle ilgili iş arar ama bulamaz. Bu alanda iş aramaktan vazgeçen Nezih, herhangi bir işte de çalışabileceğini düşünerek farklı iş alanlarına yönelir. En sonunda pazarlama alanında bir iş bulur. Bu arada epeydir görüşmediği arkadaşı İsa ile bir çay bahçesinde karşılaşırlar ve sohbet ederler. İsa kendi dükkanında ticaret yaparak geçinir.

Yine roman kahramanlarından Nahide, İsa’nın baldızıdır ve bekârdır. İsa, arkadaşı Nezih ile Nahide’yi evlilik vesilesiyle bir araya getirir. Nezih ve Nahide birbirlerini daha iyi tanımak amacıyla birkaç defa görüşür. Bu görüşmelerin sonunda kararının ne olduğunu soran İsa’ya, Nezih şu cevabı verir:

---

⁶ .A.g.e.,s.172.

⁷ A.g.e.,s.50.

“Allah’ın emri neyse o olur. Bizim kararlarımız, Takdir-i İlahiyi değil, Takdir-i İlahi, bizim kararlarımızı geçersiz kılar”.⁸

Aradan bir müddet geçer ve Nezih ile Nahide birbirini sevmeye başlar fakat ebeveynler bu işe rıza göstermez. Onları ikna etmek için çok çabalar fakat başarılı olamazlar. Sonunda kaçmayı kararlaştırırlar. Nezih, Nahide’yi buluşma yerinde beklerken camiye girer ve namaz kılar. Namazdan sonra uzun ve içli bir dua ile yaratana yönelir.

“Ey büyük Allah’ım! Her şey senin takdirindedir. Hiçbir şey senden habersiz ve sana rağmen asla tecelli edemez.”⁹

Görülüyor ki yazar kahramanının teslimiyetini vurgulamak ister. Yalnız bu vurgu nedense kaçmaktan taraf olur ve Nezih ile Nahide kaçarlar.

Romanlarda bir inanç sistemi olarak Allah her şeyi görendir. Ne yapılırsa yapılsın ondan kaçılmaz. Bu bağlamda kişinin her davranışı ödül-ceza anlayışıyla değerlendirilmekte ve vakti geldiğinde Allah o kişiyi cezalandırmaktadır. Bu anlayış roman karakterleri üzerinde korkuyu hâkim kılmaktadır.

Sabrın Suskun Sesi (M. Talat Uzunyaylalı, İstanbul,1992) romanında Kemal, İclal’i sevmektedir. İclal köyün delikanlılarından Asım ile evlenmiş ve çocuk beklemektedir. İclal, Kemal’in kendisini sevdiğini bilmekte ve o da Kemal’i istemektedir. Kemal, Asım askere gittikten sonra İclal’e sahip olmanın planlarını yapmaktadır. Fakat canını sıkan bir şey vardır: İclal’in çocuk beklediğini duymuştur. İclal bu duruma mutlaka çare bulmalı eğer İclal gerçekten hamile ise çocuğu düşürmelidir. Bunun için aklından, ebe kadınlar bulmak ve onlara bol paralar vererek çocuğu düşürmelerini sağlamak geçmektedir. Fakat ebe kadınların ağızlarını tutamayacaklarını ve bu sırrı kısa sürede herkese duyuracaklarını hesap ederek bu düşüncesinden vazgeçer. Daha emniyetli olacağı için İclal’e çeşitli metotlar öğreterek çocuğu onun düşürmesini düşler. Kemal otlara uzanmış aklından şunları geçirmektedir:

---

⁸ A.g.e.,s,55.

⁹ A.g.e.,s.205.

“Ancak, Allah insanı bu dünyada serbest bıraktığına göre yaptıklarından mutlaka hesap soracaktı? İki hafta önceki Cuma namazında köyün hocasının vaazını dinlemişti. Hoca, insanın ömrünün çok kısa, arzularının ise sonsuz olduğunu söylemişti. İnsanın içine sonsuz arzular koyan ve ömrünü çok kısa yaratan Allah; belliydi ki insanı başıboş bırakmamıştı. Kendisi de başıboş değildi. Bu düşündüklerini-hâşâ -Allah bilmiyor muydu? Biliyordu elbet. Sonsuz arzu sahibi insanın hata yapmaması için de kurallar koymuştu. İnsan kendine ve diğer insanlara zarar vermesin diye emir ve yasaklarla sınırlandırılmıştı. İclal için düşündüklerinin, o, bu düşünceleri benimsese de Allah’ın kitabına ters düştüğünün farkındaydı. Hele ortada bir çocuk varsa, onu çeşitli yollarla düşürmek, düpedüz cinayetti. Kullar bir şey yapmasa da Allah’ın gazabından nasıl kurtulurlardı? Aklı karıştı. Allah korkusu yüreğinin bir köşesine geçip oturdu. Fakat o bu korkuya rağmen yapmak istediği şeyden vazgeçmedi.”¹⁰

Kemal, inanır fakat çok defa olduğu gibi Allah’ın yasakladığı işleri yapmak istemekten kendini alamaz. Bu düşüncelerle İclal ile buluşur. İclal, Asım ile evlenerek hata yaptığını söyler ve kendisini bu evlilikten kurtarması için Kemal’e yalvarır. Kemal, İclal’e bebeği düşürmesi gerektiğini söyler ve geri kalan işleri kendisinin halledeceğini belirtir.

İclal bu fikre karşı çıkar ve eğer bebeği düşürürse kendi canından da olabileceğini bu sebeple doğurmaktan başka çaresi olmadığını söyler.

Bir bakıma her ikisi de Allah inancına yeterli derecede bağlı olmadıklarını gösterirler.

İclal, Kemal’e çocuk doğduktan sonra ya çocuğu bırakıp kaçmaları ya da yanlarında onu da götürmeleri teklifinde bulunur. Kemal teklifi kabul etmez. Köyde kalmaları gerektiğini başka köye veya şehre gidemeyeceklerini belirtir. İclal’in “bizi öldürürler” ifadesi karşısında Kemal:

-“Kim öldürecek ?.. Asım mı? Hiç sanmıyorum! O sessiz bir adam! Gerçi güçlü kuvvetli bir delikanlıdır, biliyorum. Ama yaratılışında bir sakinlik var. Ölçtüm biçtim, ondan bir zarar gelmez. Akrabalarından, muhtardan, onların

---

¹⁰ A.g.e.,s.22-23.

çocuklarından çekinmeliyiz. Onların gözüne de bir süre gözükmedi mi, bizi Allah'a havale eder, yakamızı bırakırlar...”

Belli ki kahramanlar Kemal ve İclal, Tanrı'dan korkmaktan çok Asım'ın inancı gereği onları Allah'a havale edeceğini dolayısıyla onları cezalandıramayacağını düşünürler. Daha doğrusu yazar kahramanını bu anlayışta gösterir.

Nitekim İclal doğum yapar, bebek birkaç aylık olmuştur. İclal'in niyeti oğlu Refik'i öldürmektir. Bu nedenle uygun bir vakit bekler.

İclal, bir sabah vakti Refik'i emzirirken onu boğma düşüncesine kapılır. Bu arada aklına kaynanası Seniha Hanım'ın daha önce söylediği ”Kızım, zulmeden zulüm görür!” cümlesi gelir. Seniha Hanım gelini İclal'in düşündüğü her türlü kötülüğü sezmektedir. Zaten onu gelin olarak istememiştir. İclal'in kötü niyetli olduğunu evlendiği ilk günden beri bilmektedir

İclal bu sözü aklından bir türlü çıkaramamaktadır ve kendisini bu düşüncelerden kurtaramamaktadır. “Bu söz hakikatin ta kendisiydi. Er ya da geç yaptıklarından dolayı başlarına büyük bir belanın geleceğini hissediyordu. İçi huzurlu olmayan bir insan dünyada cehennemi yaşamaya başlamış demektir! Kemal'in teskin edici sözleri bu gerçeği değiştiremezdi.”¹¹

İclal, yaptıklarının doğru olmadığını bilmektedir hatta tek destekçisi olan Kemal'in sözleri bile onu teskin etmemektedir. Kötü davranışları sonucu başına kötü şeyler geleceğinin farkındadır fakat bu farkındalık onu engelleyememektedir.

İclal'in zihni bir yandan bu düşüncelerle doludur bir yandan da Kemal'e bir an önce kavuşmak istemektedir. Kemal'e kavuşma isteği daha ağır basar ve İclal, oğlu Refik'i boğarak öldürür.

Bu sırada ezan okunmaya başlar. Allahuekber, Allahuekber...

Bu ses, onun içine bir korku getirirse de kayınvalidesinin kendisini görmediğini düşünerek teselli bulur.

Bununla beraber “Hâlbuki hoca ilan ediyordu; Allah büyüktü! Her şeyi görmüştü ve biliyordu! Yorganını tekrar başından açtı. Birden delirecek gibi

---

¹¹ A.g.e.,s.64.

oldu: Allah, kendisini görmüş müydü, görmemiş miydi? Kanlı gözleri irileşti. Ardından tiz bir çığlık attı. Boğuk sesler çıkararak ağlamaya başladı!”¹²ifadesi ile yazar kahramanına iç muhasebesi yaptırır.

İclal bebeğini öldürdükten kısa bir süre sonra Kemal ile kaçır. Asım bu olay yüzünden asker iznini kullanarak köye gelir. Köy odasında köyün ileri gelenleri toplanıp Asım’ın bu durumda ne yapabileceğini konuşurlar. Asım köy odasından çıkıp eve döner ve neler konuştuklarını annesine anlatır. Annesi Seniha Hanım, Asım’ın bu konudaki tutumunu pek beğenmese de-Seniha Hanım’a göre oğlu Asım, Kemal ve İclal’den intikamlarını almalıdır-oğlunun bir kötü kadın uğruna hapislerde çürümesine de razı gelmez. Seniha Hanım yatağına girerek bir süre dua okur ve sonra oğluna dönerek hayırlısını istediğini, askerliğinin kalan kısmını tamamlaması gerektiğini, o sırada da kendisine helal süt emmiş bir kız bakacağını, döner dönmez yeniden evlenebileceğini söyler ve ekler:

-“İnşallah dediğin gibi olur ve Allah tez zamanda onlardan intikamımızı alır!”¹³

Burada Allah’ın intikam aldığı görüşü kendini göstermekle birlikte roman kahramanlarından Seniha Hanım ve Asım’ın, İclal ve Kemal’i Allah’a havale ettiği görülmektedir.

Köyün ileri gelenlerinden Fevzi Efendi bir gece kağnısına tuz yüklemiş oğluyla beraber köyü çevreleyen kayalıkları dolaşarak köye dönmektedir. Fevzi Efendi Asım’ın yakın akrabalarındandır ve İclal’in, Kemal ile kaçtığını öğrendiğinde hararetle Asım’ın intikam alması gerektiğini savunmuştur. Birden karşısına iriyarı, ürkütücü bir adam çıkar. Bu adam Cellât Vehbi’den başkası değildir. Cellat Vehbi yörede ün salmış kaçak bir katildir. Cellât Vehbi’yle karşılaşınca zihninden şunlar geçer:

“Ne demişti eski adamlar; insaf, güzel sıfatlardandır. İntikamını terk etmek ise insaftan daha güzeldir! Bu kemali, bu olgunluğu Asım göstermiş, onları Allah’a havale etmişti ama kendisi bu yaşında intikam ateşiyle yanıyordu. İşte içini düzeltmeyene Allah böyle dağdan bir insan şeklinde canavar gönderir de dersini

---

¹² A.g.e.,s.43,44.

¹³ A.g.e.,s.112.

verdirtir!”¹⁴ ifadeleri Allah’ın yapılanların karşılığını verdiği görüşünü desteklemektedir.

Fevzi Efendi, Asım’ın onları Allah’a havale etmesini kabul etmez fakat sakince düşünür ve Asım’ın olgunca hareket ettiğini anlar. Kendisi ise olay gerçekleştiğinden beri intikam alınması gerektiğini savunmuştur.

Romana göre, Fevzi Efendi intikam duygusuyla hareket ettiği için Cellat Vehbi karşısına çıkmıştır. Fevzi Efendi bu durumun farkındadır ve başına gelenlere bakınca Allah’ın ona ders verdiğini düşünmektedir.

Fevzi Efendi, kağnılarına binen Cellât Vehbi ile sohbete başlar. Vehbi, dört yıldır kimseyi öldürmediğini, yöre köylerine saldığı korkunun köylüleri disiplin altında tuttuğunu, bu köylerde çok dostu olduğunu ve kendisini beslediklerini ancak insanların kuvvetin önünde korku duyduğunu, bu korkunun zayıfladığı noktada da insanların zaaflarının öne çıktığını, işte o zaman diğer insanları korumak için Vehbilerin zuhur ettiğini söyler. Vehbi’nin adaletinin sözle olmadığını, insanların gözleri önünden ibretin eksik edilmemesi gerektiğini ve kendisinin de diğerlerine ibret olsun diye suçluları öldürerek cezalandırdığını belirtir. Cellat Vehbi, babasının molla olduğunu, ondan bir sürü ders aldığını ama öğrendiklerinin bu işe bulaşmasına mani olamadığını anlatır. Bu işe bulaşma sebebinin karısının kendisini aldatması olduğunu söyleyen Cellat Vehbi, Fevzi Efendi’ye karısı tarafından nasıl aldatıldığını anlatır: “Bana o kadar yakın ve samimi davranıyordu ki, bir başkası ile aldatacağı hiç ama hiç aklıma gelmezdi. Hatta böyle bir şeyi herkes için mümkün bir tek benim için gayr-i mümkün görüyordum. Belki de Allah bu gururumdan dolayı beni böyle bir utanca boğdu!”¹⁵ cümlelerinde de bu görüş yer almaktadır.

Vehbi, kaçak bir katil olarak yaşamasının sebebini karısının kendisini aldatmasına bağlar. Vehbi bu olay üzerine dağlara çıkar ve o günden sonra insanlara ibret olsun diye suçluları öldürerek cezalandırır.

Hidayet romanlarında Allah’ın insanoğlunun yaptıklarının karşılığını bu dünyada veya ahirette vereceğı ve Allah’ın yapılanları asla karşılıksız bırakmayacağı anlayışı hâkimdir.

---

¹⁴ A.g.e.,s.72.

¹⁵ A.g.e.,s.78.

Kemal'in İclal ile kaçmasının ardından elli yıl geçmiştir fakat İclal, Kemal'in öz oğlundan ayırmadığı arkadaşının oğlu Hayri ile gönül eğlendirmekte, Kemal'i aldatmaktadır. Hayri, Kemal'in asker arkadaşı Fehim'in oğludur. Fehim öldükten sonra haftada bir Kemalleri ziyarete gelir ve geldiğinde de en az bir hafta kalır. Kemal, Hayri'yi çok sever. Hayri, babasını kaybedince Kemal ona kol kanat gerer, düğününü bile o yapar.

Kemal, İclal'in kendisini aldattığını gelini Fazilet ile komşusunun kızları Güldalı aralarında konuşurken duyar. Kan beynine sıçrar ve bu olayın doğruluğunu araştırmaya niyetlenir. Kemal çok pişmandır ve “el âlemin karısını, kızını baştan çıkarırsam benim de karımı doğru yoldan çıkarırlar” diye düşünür ve kararını verir. Eğer söylenenler doğruysa Kemal, İclal'i ve onun aşığı Hayri'yi cezalandıracaktır. Kemal, İclal ve Hayri'yi suçüstü yakalamak ister. Bunun için kendince bir plan yapar. Gelini Fazilet'e ilçeye gideceğini, orada işleri olduğunu ve ilçede bir gün kalacağını, çocuklara ve İclal'e haber etmesini söyler. Ailenin ve Hayri'nin sofrada olduğu bir anda Fazilet babasının ilçeye gittiğini ve bir gün kalacağını belirtir. Bu sırada İclal ve Hayri bakışırlar. Bu onlar için bir fırsattır. Kemal bir gün evde olmayacaktır.

Geline ilçeye gideceğini söyleyen Kemal gerçekte bir yere gitmez. Kimseye görünmeden evin damına çıkar. Gece olmasını beklemeye koyulur. Karanlık çökünce de “baca penceresine” doğru yaklaşır ve aşağıda konuşulanları dinlemeye, zaman zaman da başını uzatarak içeridekileri izlemeye koyulur. Yer sofrasında İclal'in bacağı, Hayri'nin baldırı üstüne koyduğunu ve ara ara İclal'in, Hayri'nin yanaklarını sıktığını görür. Gelininin söyledikleri doğrudur. Kemal'in içinde şüphe kalmamıştır. Kemal çok dikkatli hareket eder ve en küçük bir ses bile çıkarmamaya çalışır. “Baca penceresinden” biraz uzaklaşır ve sesler duyar. Damın ucuna kadar yürüyen Kemal, aşağıda İclal ve Hayri'nin seviştiklerini görür. Tenha olduğu için Hayri ve İclal, duvarın dibine gelirler. İclal, Kemal'in heybetli gövdesini duvarın üstünde-damda-görür. İclal hiçbir şey yapamaz, kalakalır. Kemal üzerlerine atarken Hayri'ye dönerek dikkat etmesini, Kemal'in elinde bıçak olduğunu söyler. Hayri kenara yuvarlandığı için Kemal, İclal'in üzerine düşer. Kemal, İclal'i karnından bıçaklar. Hayri ile de boğuşan Kemal onun iki parmağını keser ve bacağından yaralar. Kemal'in bir anlık boşluğunu değerlendiren Hayri hızla köyüne doğru kaçır. Kemal kendini

toparlar ve ayağa kalkar. Etrafa bakınır ve biraz ileride karnından kan boşalan İclal'i görür. Hayri'yi elinden kaçırmak istemeyen Kemal peşine düşer ama Hayri'yi yakalayamaz. Kemal geri döner ve İclal'in yanına gelir. İclal ölmüştür. Bu iğrenç ve kahredici utancın karşısında ağlarken ifade ettiği şu sözler bu anlayışı ortaya koymaktadır:

-“Ya Rabbi, evet ben bu cezayı hak ettim! Başkasına kötülük eden kötülüğe maruz kalır, zulmeden zulüm görür!”¹⁶

Roman incelendiğinde Kemal'in, yaptıklarının doğru olmadığını ve bir gün cezasını çekeceğini bildiğini görmekteyiz. Kemal, İclal ile elli yıl geçirmiştir fakat bu süre zarfında yaptıklarının bedelini ödeyeceği günün geleceğinin de farkındadır.

Olay yerine ilk gelen Kemal'in gelini olur. Gelinin korkudan dili tutulmuştur. Kemal gelini Fazilet'e eve gitmesini ve oğlu ile torunlarını uyandırmasını söyler. Kemal birkaç adım atar sonra geri dönerek gelinine, bu köylü olduğunu, bu kadının ve kendisinin başından geçenleri elbette diğerleri kadar bildiğini, bu alçağın, zamanında Asım'a ihanet edip çocuğunu da kendisine kaçmak için boğduğunu ve bu konuda kendisinin bir şekilde ona yardımcı olduğunu belirtir.

“ Şimdi iyi bak, Allah Asım'ın ve Refik'in intikamını bizden nasıl alıyor! Biz sandık ki yaptığımız yanımıza kaldı!.. İbret alın, herkes de alsın!.. Kızım bu gördüğün dünyadaki kepezeliğimiz ,bakalım ahirette ne olacak?..”¹⁷

Kemal, inanan bir insan olmakla beraber günah işlemekten kaçınmamıştır. Üstelik yaptıklarından pişmandır.

Kemal karısını öldürdükten sonra başsağlığı için Asım dışında herkes ziyaretine gelir. Bu sırada Kemal, Asım hakkında şöyle düşünür.

“Bu adamın kini ve inadı mutlaka gavur inadıydı. Gençken bir hata etmiş, İclal'i sevmiştii. O da kendisine tutulmuştu. Ama onunla evlenmişti. Neticede pişman olmuş ve kendisine kaçmıştı. Bunu her ikisi de göze alarak yapmışlardı. Asım

---

¹⁶ A.g.e.s.,142.

¹⁷ A.g.e.s.,149.

da kendilerini “Allah’a havale etmişti”. Allah Asım’ın ve Refik’in intikamını kendilerinden almıştı”¹⁸ ifadesi konumuz bakımından önemlidir.

Hidayet romanlarında Allah’ın gerektiğinde insan davranışlarına müdahale ettiği düşüncesi de yer almaktadır.

Çıldırta Şüphe (Hüseyin Gedik, İstanbul,1993) adlı romanda kahramanlardan biri olan Hayrullah Hoca cami imamıdır. Onun yaşadığı bir olay, konumuz bakımından dikkat çekicidir. Hayrullah Hoca cemaatte bulunan veya namaza gelen herkesin derdine çare bulmaya çalışmakta, yardıma ihtiyacı olanlara cemaati de teşvik ederek yardımcı etmektedir. Etrafında sevilen ve saygı gören biridir. Cemaatinden Feyzi Efendi’nin üç gündür camiye gelmediğini üçüncü günün sonunda fark eder. Hoca, Fevzi Efendi hakkında endişelenir ve namaz çıkışı onun evine gider. Hayrullah Hoca, Fevzi Efendi’nin evinde gördüklerini cemaate anlatmaya başlar. Cami çıkışından sonra doğruca onun evine gittiğini, evinin bacasından duman tütmeyişini anlatır. “Herhalde evde yoklar” diye içinden geçirmeye başladığını ve böyle bir düşünceyi belki de şeytanın vesvese ettiğinden bahseder. Geriye döndüğünü, elli altmış metre kadar gidince de içinden bir kuvvetin, geriye dönüp evde kesin olup olmadıklarını öğrenmesi hususunda kendisini sıkıştırdığını söyler ve ekler “Bununla birlikte ani bir hareketle geriye döndüm. Allah(C.C)’in izniyle oluyordu hep bunlar.”¹⁹

Tabii bu dönüş ile ailenin içerde yaşadığı trajediyi görür. Aile müthiş bir yokluk içindedir. Evin içi buz gibidir. Fevzi Efendi bir köşede yatmaktadır. Benzi solmuş ve çok hasta olduğu yüzüne vurmuştur. Odanın diğer köşesinde üç küçük çocuk yorganın altına girmiş ısınmaya çalışmaktadır. Fevzi Efendi’nin eşi ise çaresiz bir şekilde Fevzi Efendi’yi iyileştirmeye çalışır.

Allah, Hayrullah Hoca’nın iradesini yönlendirmektedir. Yazara göre Allah zaman zaman insan yaşantısının akışını çeşitli sebeplerle değiştirmektedir.

Romanlarda yer alan görüşlerden biri de Müslümanlar için insanları doğruya davet etmenin veya doğruyu anlatmanın, bir sorumluluk olduğudur.

---

¹⁸ A.g.e.,s.163.

¹⁹ A.g.e.,s.89.

Ağlatan Notlar (Hüseyin Gedik, İstanbul,1994) ‘da şehir merkezinde imam olan Abdullah Hoca, vaazlarıyla, sohbetleriyle, herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan birisidir. Düzenli olarak seminerler veren Abdullah Hoca çalışmalarını artırır, ev sohbetlerine katılır, “sosyal faaliyetlerde” bulunur. Bu süreçte düzen için tehlikeli Müslümanlar arasına alınır ve düzenin yetkilileri onu kara listenin başına yerleştirir. İmamlığın sekizinci yılında geniş çaplı bir soruşturma geçiren Abdullah Hoca, onu mahkûm edecek bir delil bulunamayınca sürgün edilir ve Sarp Dere Köyü’ne imam olarak sürülür. Eline görevlendirme yazısı ulaşınca yeni görev yerine gidip gitmeme konusunda dostlarıyla ve ailesiyle istişare eder. “Dostlarının hemen hepsi” gitmemesi gerektiğini ifade ederken eşi, kayınpederi ve hocası yeni görev yerine gitmesini istemektedirler. “Hocasıyla” yaptığı uzun bir sohbetten sonra hocası o yörelerin insanların da gerçekleri, İslam’ı öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu, eğer o yörelere gitmeyip istifa etmeye kalkarsa yarın o yörenin insanların, bazı zorlukları, çileleri bahane ederek, kendilerine hurafelerden arınmış, gerçek İslam’ı tebliğ etmekten kaçtığı için Abdullah Hoca’nın yakasına yapışacaklarını söyler ve sonra,

-“Allah, yarın senden bunun hesabını sormayacak mı? O zaman sen nasıl hesap vereceksin?”²⁰diyerek Allah inancını ve buna bağlı sorumluluğunu vurgulamış olur. Yazar burada hem dostlarının kim olduğunu söylemez hem de hocası hakkında bize bilgi vermez. Belli ki bu imam bir cemaat mensubunun onu yönlendirmesiyle hareket etmektedir.

Görülüyor ki yazar Müslümanlar yalnızca kendilerinden değil içinde buldukları toplumdaki da sorumlu olduklarını vurgular. Bu noktada Müslümanların, Müslüman kardeşleri üzerinde hakları olduğu ve Müslüman olarak Müslümanlarla ilgilenmenin de her Müslüman’ın vecibesi olduğu düşünülebilir.

Allah yarattıklarını ve kullarını en iyi bilendir görüşü de romanlarda yer alan bir diğer düşüncedir.

İdamlık Genç (Emine Şenlikoğlu, İstanbul,1993) adlı roman, idam hükmü giymiş bir gencin-Ebazer’in- azılı mahkûmlardan Vedat’ın kaldığı koğuşa

---

²⁰ A.g.e.,s.34.

getirilmesiyle başlar. Ebazer dil bilgisi öğretmenidir. İslam konusunda bilinçli olan Ebazer namazını kılar, arkadaşları vasıtasıyla tanıştığı bir hocadan da İslamî bilgiler dersleri alır. Bu hoca hakkında bilgi verilmez. Görev yaptığı okulun müdürü Ebazer'in namaz kıldığını bir şekilde öğrenir. Ebazer'i çağırarak ona aşırı dincilerle ilişkisi olduğunu, bir eğitim kurumunda çalıştığını unutmaması gerektiğini ve burada aşırı uçlara yer olmadığını, bu tutumu ile bir militana dönüşmeye başladığını söyler. O günden sonra Ebazer'in hayatı değişir. Okulda dışlanmaya başlayan Ebazer, müdürün incitici bakışlarına da maruz kalır. Ebazer yaşantısını değiştirmez ve bu konuda taviz vermemeye çalışır. Bir gün okulun kalorifer dairesinde namaz kılarken kız öğrencilerden biri de namaz kılmaya gelir. Onları gören bir veli Ebazer'i müdüre şikayet eder ve çok geçmeden öğrenci ile Ebazer hakkında dedikodular çıkmaya başlar. Ebazer'in öğrencisini kalorifer dairesinde sıkıştırdığı ve öğrencisinin başını zorla örttüğü söylenir. Halbuki öğrenci Ebazer bu okula gelmeden önce de başörtülüdür. Ebazer ertesi gün gazetelerde kendi hakkında başlıklar atıldığını görür. Başlık şöyledir: Aşırı dinci öğretmen öğrencisine saldırdı. Hakkında davalar açılır. Ebazer bunu bir tuzak olduğunu, gayelerinin onu yıpratmak olduğunu anlar. Okul içinde öğrencileri ona karşı kışkırtan idare ve diğer öğretmenler propaganda peşindedir. Bu sırada idare öğrenciye de başını açması için baskı kurar fakat öğrenci kabul etmez. Bu sefer de okulda Ebazer ve öğrencinin adı çıkmıştır. İkisinin arasında duygusal bir bağ olduğu ve birbirlerini sevdikleri yalanı okulda yayılır. Ebazer öğrencisine giderek bunca insanın ikisini birbirine uygun gördüğü için adlarını çıkardığını eğer öğrenci de isterse onunla evlenmek istediğini söyler. Ebazer ve öğrenci kısa zamanda nişanlanır. Mahkeme devam etmektedir. Gazetede "hapis cezasından korktuğu için tecavüz ettiği öğrencisine nişan yaptı" başlıkları atılır. Ebazer başlığı atan gazeteyi mahkemeye verir ve davayı kazanır.

Ebazer, bir yıl sonra örgüt lideri diye tanıtılır. Ebazer okuldan ayrılır. Bir camide gençlere ders vermeye başlar. Bir gece polisler Ebazer'i götürür ve Ebazer ağır işkencelere maruz kalır. Yaptığı sadece camide gençlere ders vermektir. Her geçen gün camiye gelenlerin sayısı artar. Ebazer bir yandan da yobaz, bağınaz, gerici Müslüman gibi iftiralara maruz kalır.

Ebazer'in ders verdiği öğrenci sayısı elli olur. Bu gençler kapı kapı dolaşarak İslam'ı anlatır. Ebazer ve bu gençler sık sık nezarete alınır, karakollara götürülür. Emniyet amiri Ebazer'i hiç sevmemektedir ve hakkında sapık ithamında bulunur. Ebazer mahkemeye çıkarılarak idama mahkûm edilir.

Görülüyor ki yazar, anlamsız bir kurgu ile propaganda yapmak ister. Ama neyin propagandasını yaptığını söyleyemeyiz.

Ebazer koğuşa getirildikten bir gün sonra idam edilecektir. Koğuştaki hiç yer olmadığı halde buraya getirilen genç, yer olmadığını dile getirince gardiyan, nasıl olsa ertesi gün idam edileceğini, bu gece betonda yatabileceğini, idamdan sonra toprağın altına gireceğini söyler. İdamlık genç ise Allah'ın izniyle toprakta değil çiçekler içinde kuş tüyü yatakta yatacağını belirtir. Gardiyan ile idamlık genç arasındaki konuşmalara şahit olan Vedat sormadan duramaz. Kabrine çiçek ve kuş tüyünü nasıl koyacaklarını üstelik mezarını bile hiç kimsenin görmeyeceğini söyler. İdamlık genç ise kimin görmeyeceğini sorar. Vedat akrabaları olduğunu belirtir. İdamlık genç cevap verir.

“Bana çiçekleri gönderecek olan akrabam değil ki! Bana bütün akraba ve dostlarımdan daha yakın olan biri... Siz mezarımı hiç kimseye göstermeseniz bile o beni çok iyi bilen ve bulduracak olandır.

Kuran'da “Allah yolunda gidenlere müjdelere var” diyor. Ben de Allah yolunda gidiyorum. Onun için umutluyum. Ben onu çok seviyorum. İnanıyorum ki o da beni seviyor. Allah sevdiklerini yakmaz, her insanı da sevmez...”

Vedat sorar:

-“Nerden biliyorsun ki sana mükâfat vereceğini? Belki seni sevmiyor.

-Allah vaadinden dönmez. Ben onu seviyorum O da beni seviyor. Çünkü tövbe ettikten sonra Allah'ın sevmeyeceği hiç bir şeyi yapmadım.”²¹

İdamlık gencin konuşmasından da anlaşılacağı üzere burada Allah'ın, onun yolundan gidenleri mükâfatlandıracağı, kötü işler yapanların tövbe ettikten sonra affedileceği yer almaktadır.

---

²¹ A.g.e.,s.24-25.

Hidayet romanlarında Allah'ın dünya üzerinde oluşturduğu düzenden ve bu düzenin onun varlığına işaret ettiğinden bahsedilmektedir.

Kader Kapımı Çaldı (Ali Erkan Kavaklı, İstanbul,1990)'da esas kahramanlardan Cemal, lisede edebiyat öğretmenliği yapmaktadır. Cemal, bir dersinde dillerin doğuşunu anlatır.

“Dünyada beş dil ailesi vardır arkadaşlar. İnsanlar gibi yeryüzündeki dillerde akrabadır. Kelime çeşitleri, cümle kuruluşları, fiil çekimleri, ses ve yapı bakımından benzerlikler arz ederler. Başlıca dil aileleri şunlardır:

a)Ural-Altay

b)Hint- Avrupa

c)Bantu

d) Sami

e)Çin-Tibet

Türkçe Ural-Altay dil ailesindedir.

Diller yapı bakımında da üçe ayrılır:

a)Eklemeli diller

b)Bükümlü diller

c)Çekimli diller

Öğrencilerinden Çiğdem, ilk insanın herhalde bir kişi olduğunu ve bir dil konuştuğunu söyleyerek nasıl bu kadar çok dil olduğunu sorar. Cemal bu sorunun cevabının henüz bilinmediğini konuyla ilgili yalnızca bir efsanenin anlatıldığını söyler ve efsaneyi anlatmaya başlar.

“Efsaneye göre, bugünkü Mezopotamya'da Babil Devleti varmış. Oldukça zengin bir devlet. Hatta Babil'in Asma bahçeleri dünyanın yedi harikasından biri kabul edilir. Halk lüks ve debdebe içinde yaşıyor, zenginliğin verdiği şımarıklıkla her türlü ahlak ve dini kuralları çiğniyormuş. Allah'ın gönderdiği elçilere de, kitaplara da kulak tıkamışlar. Bu da Allah'ın öfkesini çekmiş. Tevrat'ın ifadesine göre, bunlar tek kavimdi ve aynı dili konuşuyordu. İçine daldıkları günahları terk edeceğe de benzemiyorlardı. Bunun üzerine Allah

onların dillerini ayırdı ve ademoğulları kentlerini kuramadılar. Oraya karışıklık manasında Babil dendi diyor kutsal kitap.”²²

Öğrencilerinden biri olan Mazlum efsanelere inanmadığını söyleyerek itiraz eder. Cemal inanmayabileceğini çünkü bunun bir Kur’an ayeti değil efsane olduğunu söyler. Mazlum Kur’an’a da inanmadığını söyler. Sınıftan birkaç öğrenci de Kur’an’a inanmadıklarını söyler. Hatta Mazlum görmediği şeye inanmadığını da ekler. Bunun üzerine Cemal öğretmen konuşmaya başlar.

“Olayı basite indirirsek bir iğne ustasız, bir harf yazarsız olamaz. Kalem nasıl insan beyni icat etmişse, her icadı planlayan, insan beynini de planlayan elbette vardır. Uçaklar havada pilotla uçarken, dünyanın, güneşin ve milyarlar yıldızın fezada pilotsuz uçtuklarını akıl kabul etmez. Buna benzer binlerce örnek düşünülebilir. Her sanat eseri, bize bir sanatkârı tanıtır. Simetrik olan gözleriniz size Allah’ın geometri bildiğini haykırır.

Dünyanın ekseninin 23,5 derece eğik oluşu bize dört mevsimin hesabını yapan bir mühendisin varlığını haber verir.

Kemik iliğinden canlı hücre yapıldığını anlatan biyoloji bize, Allah’ın en büyük kimya âlimi olduğunu söyler. Fotoğraf makinesi yapan insan, gözü yaratana hayran olmazsa budaladır. Koltuk değneği ile insanı takır-tukur yürütebilen doktor, maratonlarda atletleri koşturan ayakları yaratana secde etmek mecburiyetindedir.

Elektriği icat ederek geceleri aydınlatan insan beyni, gündüzleri Güneş’le aydınlatana nasıl hayranlık duymayabilir? 1500 derece sıcaklıkta amonyak elde edebilen kimyacı, vücudumuzda 37 derecelik bir sıcaklıkta amonyak üretildiğini görünce, vücut laboratuvarının sahibini nasıl merak etmez? Cansız robotlar yapana teknik, canlı insanı yaratanı görmezlikten gelebilir mi? Atom ve hidrojen bombalarını icat ederek güç elde ettiği için övünen insan, her gün Güneş’te binlerce hidrojen atomu patlatan Allah’ın gücünü görmezse kör değil midir?

Barajlar yapmakla övünenler, okyanusların büyüklüğü karşısında küçük dillerini yutmaladırlar.

---

²² A.g.e.,s.193

70-80 senelik bir ömre sahip olan insan, yedi milyar ışık yılı bir mesafede fezaı yaratan Allah'ı göremiyorum diyerek inkâra kalkışırsa, ne kadar zavallı duruma düşer, değil mi?"²³

Bunun üzerine Mazlum ve birkaç arkadaşı susmak durumunda kalır.

Yeryüzünde bir sistem olduğundan ve bu sistemde bir aksaklık olmadığından bahseden Cemal bu durumun bir yaratıcıya işaret ettiğini anlatır. Yeryüzündeki bu sistemin rastgele oluşmadığını söyleyen Cemal öğretmen, Allah'ın varlığının ve yeryüzüne koyduğu sistemin de ancak akıl gözüyle görülebileceğini anlatır. Burada yazar, Cemal'e Allah'ı anlatmanın bir zaruret olduğunu belirtmiş olur.

Dilara Olmasaydı (Hüseyin Gedik, İstanbul,2000) eserinde ana kahramanlardan biri olan Kenan lisede öğrencidir. Aynı mahallede oturan Gürbüz ile çok yakın arkadaş olan Kenan, Gürbüz ile de aynı lisede öğrenim görür. Kenan'ın babası astsubay emeklisi, annesi ise ilkokul öğretmenidir. İki arkadaş aynı kızı sever. Zuhâl komşu mahallede oturmaktadır ve iki arkadaşla aynı okula gider. Zuhâl, Gürbüz ile sevgili olur ama onu sevmez. Gürbüz'ün kendisine karşı ilgisi hoşuna gittiğinden sevgili olmayı kabul eder. Aradan beş-altı ay geçer ve Zuhâl, Gürbüz'den sıkılır. Olanlara yakından şahit olan Kenan devreye girer ve Zuhâl'e olan ilgisi belli eder. Zuhâl ile Kenan gizli gizli buluşur. Gürbüz, Zuhâl'in hareketlerinden şüphelenir ve onu gizlice takip eder. Kenan ile buluşmalarını görür ve aralarındaki ilişkiyi öğrenir. Kenan ve Zuhâl ise Gürbüz'ün onları gördüğünden bihaber buluşmalarına devam etmektedir. Gürbüz gördüklerinden sonra bunalıma girer. Okulda ve evde hayalet gibidir, gün geçtikçe içine kapanır. Okulda fizik öğretmeniyle defter getirmedeği için yaşadığı tartışma sonucu bir hışımla okuldan çıkar ve arabasına atlayarak oradan uzaklaşır. Aklında ise Zuhâl ve Kenan vardır. "İkisini de öldürmeliyim" diye mırıldanan Gürbüz çok kısa sürede şehrin dışına çıkmıştır. Arabanın hız göstergesi yükselmeye başlar ve bir andan iki yüzün üzerine fırlar. Bir anlık dalgınlık sonucu Gürbüz arabayla yolun sağında kalan denize uçar ve ölür.

Kenan yaşananları öğrenir, çok derin vicdan azabı çeker. Bir de bunun üzerine Zuhâl'i mahalleden bir çocukla sahilde samimi bir halde görür. Kenan, Zuhâl'inkendisini aldattığını düşünür. HalbukiZuhâl'in yanındaki çocuk kuzeni

---

²³ A.g.e.,s.199-200-201.

Zafer'dir. Kenan onları dinlemez, Zafer ile kavgaya tutuşur. İkisinin de yüzü tanınmaz hale gelir ve Kenan olay yerinden uzaklaşır. Kenan birkaç gün eve gelmez ve bir otelde kalır. Bir süre sakince düşünen Kenan bu şehirden gitmeye karar verir. Çünkü hem arkadaşının ölümüne sebep olması nedeniyle yaşadığı vicdan azabı hem de Zuhâl'in onu aldattığı düşüncesinden ancak bu şekilde kurtulacağını düşünür.

Kenan bir otobüse biner ve şehirden ayrılır. Bu sırada ailesi perişandır, Kenan kayıptır. Kenan yaşadıklarının hiçbirisini ailesine anlatmamıştır, yaşadığı şehirden de ailesinden habersiz ayrılır.

Kenan şehre gelip otobüsten indikten sonra bir köşeye çekilerek ne yapması gerektiğini düşünür. Öncelikle kalacak uygun bir yer bulmalı, sonra da kendisini geçindirecek bir iş kurmalıdır. Kenan yaşadıklarından çok pişmandır.

Bu şehre geleli on iki gün geçmiştir ama Kenan ne bir iş kurar ne de çalışacak bir iş bulur. Kenan bu olumsuzluklar karşısında umudunu yitirir ve intihar etmeyi bile düşünür.

Bu düşüncelerle, sokakta yürürken işportacılık yapan bir adamı arkadaşının kardeşine benzetir ve yanına giderek ona selam verir. Seslendiği satıcı selamını alarak ona dönünce Kenan bu kişinin arkadaşının kardeşi olmadığını anlar, bu vesileyle seslendiği kişi olan Hasan ile tanışır. Hasan işportacılık yaparak geçimini sağlamaktadır ve bir evde arkadaşlarıyla birlikte kalmaktadır. Ailesi memleketinde olan Hasan burada arkadaşlarıyla birlikte kalmakta ve çalışarak ailesine para yollamaktadır. Tanışma samimi bir sohbeta dönüşür ve Kenan kalacak bir eve ve çalışacak bir işe muhtaç olduğunu söyler. Hasan ona işportacılık işini birlikte yapmayı teklif eder ve isterse o gün Hasanların evinde misafir olabileceğini söyler. Kenan başta kabul etmese de Hasan'ın sözleri ve ısrarları ile ikna olur. Eve gelirler.

Yazar bir bakıma Kenan'ı hidayete erdirmek için bir grubun içine sokar.

Hasan'ın ev arkadaşları da farklı işlerde çalışmaktadır. Daire epeyce büyüktür ve on iki kişi kalmaktadır. Bunlar arasında öğrenci, işçi, öğretmen, işportacı ve serbest meslek sahibi olanlar vardır. Hasan, Kenan ve evde kalanlar akşam yemeğini yedikten sonra Hasan ev halkıyla birlikte namaz kılar ve mindere oturarak önündeki sehpanın üzerinde yer alan kitabı açar ve okumaya başlar:

“Bir Allah var gece ile gündüzü birbiri peşi sıra getiren ve hiç bozulmadan, değişmeden yüzyıllardır gecedен gündüzü, gündüzden geceyi, ölüden diriyi çıkaran.”²⁴

Kenan böylece yeni bir yola-hidayete- girmiş olur.

Hidayet romanlarında Allah algısıyla ilgili düşüncelerden biri de Allah’ın yarattıklarına asla benzemediğidir. Bu romanlarda Allah’ın neye benzediği konusunda da yorum yapılamayacağı ifade edilir.

Düzceli Mehmet (Halit Ertuğrul, İstanbul,2000) romanı Mehmet’in, üniversitede birinci sınıf öğrencisi olduğunu belirterek başlar. Derslerinden birine meslek hayatında yirmi yılı doldurmuş bir hoca girmektedir. Hocasının derslerindeki samimi ve güven verici yaklaşımı, öğrencilere onları yargılamadan, olduğu gibi kabul etmesi, arada söz konusu edilen sosyal ve siyasi fikirlerde aykırı düşünenlere yaklaşımı, Mehmet’in hocasını sevmesini sağlar. Mehmet bu hoca ile ders dışında da çeşitli soruları dolayısıyla görüşür, odasına gider. Artık Mehmet, hocası ile her konuda konuşabilmekte ve dertlerini ona açabilmektedir.

Mehmet’in öğrenmek istediği konulardan birisi de Allah’ın varlığıdır. Bu konuda hocasının görüşlerini merak eden Mehmet, Allah’ın nasıl var olduğu ve ne olduğu konusunda hocasına sorular sorar. Mehmet konuyu derinleştirmek istemektedir. Amacı Allah ile ilgili sorularına cevaplar bulmaktır. Mehmet hocasına sorar:

-“Allah nasıl bir şey ve nasıl var olmuştur”?

Hocası “Allah’ın(hâşâ) nasıl bir şey olduğunu, kime benzediğini ve nasıl olduğunu, insan aklının sınırlı kapasitesiyle bulmak ve çözmek mümkün değildir” şeklinde bir giriş yapar ve konuya şöyle devam eder. Çünkü insan aklının belli sınırları vardır. Sınırlı olan akıl ile sınırsız olan bu hususu anlamamanın imkânı yoktur. Bu tıpkı bir kilo ağırlıkla sınırsız bir ağırlığı tartmaya kalkmak gibidir.²⁵

İşte kâinatın yaratıcısı Cenab-ı Hak da, kâinat cinsinden olmadığı için, yarattıklarına asla benzemez. Onun tarafından yaratılmış olan bizler de,

---

²⁴A.g.e.,s.182.

²⁵ A.g.e.,s.74.

yaratıcımızı anlamak için, onu neye benzetmeye çalışırsak çalışalım, yine de isabet edemeyiz. Aklımıza gelen her şey, Allah tarafından yaratılmıştır. O hiçbir şeye benzemez. Dolayısıyla kime benziyor ve nasıldır gibi sorulara, “O yaratandır,” Yaratana yaratılan anlayamaz, diye cevap vermeliyiz”²⁶

Belli ki hoca inançlı birisidir. Allah yarattıklarına benzememektedir ve onun bir şekli de yoktur. Yazara göre insan aklı onu tasavvur edemez çünkü şekil maddi varlıklara has bir özelliktir. Yazar bunu anlatmak için Mehmet ve hocasını konuşturur.

Hidayet romanlarında yazarların Allah’ın mahiyetiyle ilgili ortaya koyduğu düşüncelerin temelinde Allah’ın her şeyi gördüğü anlayışı yer almaktadır. Bu anlayışla vakti geldiğinde insanlar yaptıklarının karşılığını ödül veya ceza olarak alacaktır. Bu görüş roman kahramanlarını yapacakları konusunda düşünmeye sevk etmekle birlikte korkutmaktadır.

Romanlarda Allah’ın varlığını anlatma çabaları da önemli yer tutmaktadır. Bu konuda dine davet, İslam’ı tebliğ ön plandadır. Roman kahramanları dinin savunucuları olarak karşımıza çıkmakta ve gerektiğinde roman kahramanları dini savunurken Kur’an ayetlerinden veya hadislerden yararlanmaktadır.

2.2 Kader Anlayışı

Hidayet romanlarındaki din algısını ortaya koyan unsurlardan biri de kader anlayışıdır. Burada insan hayatını şekillendirme yetkisi, Allah’ın belirlediği ve yönlendirdiği kaderdedir. Romanlarda insan hayatındaki önemli kararların kaderde yazılı olduğu bu nedenle insanın kadere teslim olması gerektiği görüşü yer almaktadır.

Kader Kapımı Çaldı romanı Cemal’in kuzeninde kahvaltı yaptığı sabahla başlar. Cemal okulunu bitirmiştir ve askerliğini yapıyordur. Cemal tatil günleri kuzenine uğrar, bazen de yatıya kalır. Bu sefer de öyle olmuştur. Günlerden pazardır. Kahvaltı sonrası Cemal pencereye oturur ve keyif çayını içer. Odada amcasının oğlu Kerim, Kerim’in eşi ve oğlu Hüseyin, vardır. Kadınlar bekârları

---

²⁶ A.g.e.,s.75.

evlendirmeye isteklidir. Yengesi de Cemal'i evlendirmeye niyetlidir. Cemal, bir yengesine bir Kerim'e bakar.

Yengesi, Cemal'e dönerek,

-“Cemal Abi, hala evlenmeyecek misin? Okulsa bitti, askerlik desen hay'ı gitti, huy'u kaldı. Evlen artık!

-Sahi mi söylüyorsun? Evleneyim mi?

-Evlen tabi. Senin yaşındakilerin ikişer-üçer çocukları var. Neredeyse askere gidecekler.

-Ah, ulen, ah! Ne yapalım yengeciğim, pek çok tavşanı birden kovalayan hiçbirini yakalayamazmış. Okulları kovalarken evliliği kaçırdık.

-Treni tamamen kaçırmış sayılmazsın.

Cemal buruk bir tebessümle yengesine döner.

-Bir bildiğin var gibi konuşuyorsun.

-Yok canım, ne bildiğim olacak?

-Bana kurulu bir tuzağınız var gibi geliyor.

Konuşmaya Kerim de dahil olur.

-“Evlilik kaderin tuzağıdır amcaoğlu. Tuzakların en güzeli ya da en öldürücüsü... Ezelde tasına ne doldurulmuşsa onu bulursun: Bal veya zehir.”²⁷

Burada “ezelde tasına doldurulmak” söz öbeği, insan hayatındaki bazı şeylerin olup olmayacağını kaderde daha önce belirlenmiş olduğu anlamına gelmektedir.

Cemal ile Kerim sohbete devam eder.

-Bekârlık kaderin cezası, bir cehennem.

-Amma yaptın ha. Bekârlık sultanlık değil mi?

-Yok canım, olsa olsa rüyada tanışılan bir sultanlık. Mutlu evlilik cennettir.

....

---

²⁷ A.g.e.,s.8.

-Teskere bir ay sonra çantada keklik. Asıl işin zoru ondan sonrası. Bütün bunlar işin edebiyatı. Pratiği olmayan işin, edebiyatı karın doyurmaz.

- O zaman kararlısın ve evleneceksin!

-İyi de savaş iki taraf arasında olur.”

Odaya bir sessizlik çöker. Cemal çayını yudumlar ve odayı sihri altına alan bu sessizliği yadırgamaz. Ne zaman evlenme konusu açılrsa meselenin edebiyatı şen-şakrak geçer, pratiği sükûtle biter. Herkes susar. Ansızın bir kâbus gibi çöken bu sessizlik uzadıkça uzar.

Sessizliği bozan Kerim’in sesi olur.

-“Hanım söyle istersen.”

Cemal sese döner. Yengesinin yüzünde manalı bir sessizlik vardır.

-“Sen savaşa hazırsan ordu var.”

Cemal’in yüreğine maveradan sıcak duygular dökülür ve utangaç bir sesle sorar.

-“Kim?”

-“Bir hemşehri kızı. Tam sana göre Cemal Abi. Boyu boyuna, huyu huyuna. Babası imam. Dindar, güzel bir kız.

- Nereden tanışıyorsunuz?

-Selahattin Abi’ min arabasıyla bazen pikniğe gidiyoruz. Sempatik, cana yakın bir kız.

Kerim araya girer.

-Cemal bu bir talih kuşu. Kızı mutlaka gör. Ne zamandır sana söyleyelim diyorduk fakat bir türlü denk gelmiyor. Bir de senin ne diyeceğini bilmiyoruz.”

Cemal, her kız böyle tanıtılır, diye düşünür. “Güzel, sempatik, cana yakın, talih kuşu...” Çirkin, cehennem zebanisi gibi, dili bir karış, eline düşene Allah ecir versin diyecek değiller ya.

-“Talih kuşu ise boş ver, benim başıma konmaz.

-Canım sözün gelişi. Gerçekten kuş değil ya, kız.”

Kerim, Cemal'in dalgın dalgın pencereden baktığını görünce ısrar eder.

-“Mutlaka kızı bir gör.

-Peki, öyle olsun. Okulda, sokakta, şehirde binlerce kız gördük. Binbir olsun, görelim. Ne zaman olur bu iş?

Yenge söz alır.

-Cemal Abi, bu iş abimde biter. Sen Selahattin Abim ile bir konuş. Kızın babasıyla onun arası daha iyi.

-Bu Pazar geçti. Haftaya cumartesi nöbetim var. Allah nasip ederse pazara Selahattin Abi'ye uğrarım.”

Kerim gevrek gevrek güler.

-“Allah'ın hikmetine bak hanım, bu iş oluyor gibi.

-Dur bakalım bey, gelin ata binmiş, ya kısmet demiş.”

Cemal elinde çikolata paketiyle kız görmeye giderken dalgın, düşüncelidir. Yanında Selahattin Bey, ailesi, çocukları... Dev bir apartmanın önünde dururlar. Vakit akşamdır. Cemal heyecanlandığını hisseder. Daire kapısını çıkarken kalp atışları hızlanır.

Kapı açılır. Orta yaşlı bir kadın,

-“Buyrun.”

Erkekler salona, hanımlar ayrı bir odaya misafir edilirler.

Sakalları yer yer beyazlamış, orta boylu, ciddi çehreli olan kızın babasıyla merhabalaşırlar.

İmam Efendi, Cemal'e bir şey sormaz. Zaten gerekli bilgiyi Selahattin Bey aktarmıştır. Bilinmeyen bir şey yoktur. Yalnızca usulüne uygun olarak görüşülecektir.

Elinde tepsiyle zarif, incecik bir kız içeriye girer. Eşarbı boğazının altına bağlamış, kırmızı bir bluz, siyah etek, kalın çoraplar ve topuklu terlikler giymiştir.

Cemal'in yüreği ağzına gelir. Gördüğü bin birinci kızdır belki ama Cemal'i çok heyecanlandırmıştır. Kız kahveleri dağıtır ve odadan çıkar. Selahattin Bey ile

imam efendi bambaşka âlemlere geçerler. Kartal'da ortak arsaları vardır. Eş-dost tanıdıkları da çoktur. Bir kooperatif kurup arsa işine girmeyi düşünürler. Kendi aralarında bunları konuşurlar.

Bu arada kızın annesi odaya gelir. Cemal'e ne zaman tezkere alacağını, askerlikten sonra ne yapacağını sorar. Sonrasında havadan sudan konuşulmaya devam edilir. Bu sırada Selahattin Bey küçük kızı ile öteki odaya kalkmaları için haber yollar.

Sokağa çıkar çıkmaz Cemal'in yüreği yeniden hoplar. Selahattin Bey'in hanımı kızı nasıl bulduğunu sorar. Selahattin Bey ise acele etmemeleri gerektiğini söyleyip Cemal'in o gün evlerinde misafir olmasını ister. Çünkü saat geç olmuştur, Fatih'e gidecek araba bulmayabilir. Cemal, Esra'yı düşünür. Ortalama bir kız, çok da güzel değildir.

Aradan on beş gün geçer ama hala cevap yoktur. Ne evet, ne hayır. Zihninden olasılıkları geçirir.

“Evet mi yoksa?”

“Aman, ne fark eder? İngiliz kraliyet prensesi değil ya?” ifadelerini zihninden geçirir. Bu sefer de vicdanı öne geçer ve “nicedir ilk defa bir kıza olabilir dedin, bu defa da kader senden hayır dediğin garibanların intikamını alsın da gör”²⁸ cümlelerini söyler. Cemal, on beş gün oldu, fazla naz aşık usandırır diye düşünür.

Pazar günü öğle vaktidir. Cemal, Selahattin Bey'in imalathanesine gider. Selahattin Bey kapı tokmağı imalatı yapar. Cemal'in on beş gününü kahreden endişeleri Selahattin Bey'in tebessüm eden yüzünde erir. Cemal selam vererek içeri girer. Selahattin Bey “gel hele” diyerek Cemal'i içeri alır. Cemal durumla ilgili bir gelişme olup olmadığını sorar. Selahattin Bey masadaki telefonu çevirmesini söyler. Cemal “kim çıkacak” diye sorunca Selahattin Bey “talih kuşu” der. Bu iş gittikçe ciddileşmektedir. Cemal bu nedenle kızı görme noktasından gittikçe uzaklaşır. Selahattin Bey numarayı çevirmesini söyler. Aslında Cemal, telefonun öteki ucunda Esra'nın olacağını bilmektedir ama ne konuşacağını bilmediğinden lafi uzatıp zaman kazanmaya çalışır.

---

²⁸ A.g.e.,s.21.

Cemal ölçer, biçer. Düşüncelerine şekil verir. Yavaş hareketlerle ahizeyi kaldırır. Telefonu açan Esra olur.

-“Alo ben Cemal, kiminle görüşüyorum?”

-Esra, buyurun.

-Aramamı istemişsiniz, onun için rahatsız ettim.

-Ciddi bir karar arifesindeyiz. Bazı şeyleri konuşalım istiyorum.

-Demek henüz arife bayram değil.

-Değil hem yeterince sizi tanımıyoruz. Aileniz, düşünceleriniz, askerlik sonrası işiniz.”

Cemal, Esra'nın ses tonunu beğenir. Ona göre Esra'nın heyecanlı, güzel ve tiz bir sesi vardır. Bir an telefon görüşmesini uzatmak ister. En iyisi bir hikâye anlatmak veya dinlemek diye düşünür ve hayatını özetler. Yazar burada Cemal'in hayatıyla ilgili bilgi vermez. Cemal “askerliğin sonrası öğretmenlik” deyip konuşmasını noktalar.

-“İstanbul'a tayin yaptırabilir misiniz?”

-Bu çok zor bir iş. Kura çektiriyorlar. Şans, nereye çıkarsa...

-Ailem İstanbul dışına pek göndermek istemiyor da...

-Sizin kararınız?

-Bilmem ki... Tek başıma karar veremem. Hele böyle bir konuda.

-Peki, başka şartınız filan...

-Şart değil temenni demek daha doğru olur. Bence evlilik karşılıklı anlaşma ve uyum meselesi. Sizin şartınız varsa bilmiyorum. Söylerseniz sevinirim.

-Sizi sevindiremeyeceğim maalesef. Henüz bir şartname hazırlayamadım. Yalnız hayatta bağlı olduğum ve bağlı kalmak istediğim prensiplerim var.

-Yani şartlarınız...

- Sizin de bağlı kalmak istediğiniz şeylerdir sanıyorum.

-Meraklandırıldınız. Hemen söylemez misiniz?

-Memnuniyetle.

-Dinliyorum.

- Evlilikte tek bir şeyi gerçekleştirmek istiyorum. İslam'a uygun bir yuvam olsun. Bunun dışında bir beklentim yok. Biliyorsunuz öğretmenim. Memurun zengini olmaz bir, memleketi olmaz iki. Benden bunları istememelisiniz. Bilmem çok mu realist konuştum.

- Memnun oldum. Aslında ben de kanaatkâr bir insanım. Parolam bir dilim ekmek. Onunla mutlu olacağımı sanıyorum. Maddenin hayatı cennet yapacağına pek inanmam.

- O zaman aynı ufuklara kanat açmış oluyoruz. Böyle kalender gönlü kim sevmez?..

-Bilmem...

- Lütfederseniz hayat boyu bir ırmakta akabiliriz.

-Edebiyatınız kuvvetli; kâh uçuyor, kâh akıyorsunuz.

-Teşekkür ederim.”²⁹

Cemal ahizeyi kapatır. Canı sıkılır. Cemal aklından “Kız resmen dalga geçiyor, ayakların yere değmiyor, hayalci birisin” demek istiyor diye geçirir. Cemal anlayamadığı ölçüde sinirlenir. Ayağa kalkar. Odada tur atmaya başlar.

“Bu iş burada biter aslanım. Geç Anadolu’ya. Kader karşına senin gibi bir Anadolu çocuğu çıkarana kadar...” Hem niye canını sıkıyorsun? Bin birinci kız... Gördün, olmadı... İllaki olması mı lazımdı?”³⁰

Cemal imalathanenin kapısını çarpıp dışarı çıkar. Selahattin Bey kapı sesine kulak kabartır. Pencereye koşar. Cemal köşeyi dönmek üzeredir.

-“ Cemal! Cemal, dur bir dakika!”

Cemal durur, kararsız bir yüzle pencereye bakar.

-“Bir konuşalım aslanım, ateş almaya mı gidiyorsun? Ne acelen?

-Sonra uğrarım abi. Bana müsaade.

-Gel canım, gel hele!

---

²⁹ A.g.e.,s.27-28.

³⁰ A.g.e.,s.29.

-Gitmem lazım.

-Gidersin, gel hele!

-Sonra uğrarım.

-İki dakikalığına...

-Ağabey...

-Canım iki dakikanın ne önemi var?"

Cemal kapıdan içeri girer, büroya geçer. Otururlar.

-“Ne oldu?

-Hiç ağabey!

- Nasıl hiç? Niye Allah’a ısmarladık demeden sokağa fırladın. İnsan...

-Ağabey bu İstanbul kızı. Ben Anadolu çocuğuyum. Bizim yollar tozlu topraklı. Ayaklarımız toz.

- Ne demek istiyorsun? Bütün bunların manası ne? Ne konuştunuz?

- Boş ver ağabey.

- Bana bak. Kapı gibi üniversite diploman var. Askerliği Napolyon gibi yapıp bitirdin. AlainDelon gibi yakışıklısın. Eee. Geriye ne kalıyor? Seni sevmeyen ölsün!”³¹

Cemal gülmeye başlar. Rahatlamıştır. Selahattin Bey’e bakar. O da gülüyordur.

-“Sen bir dahisin abi. Boş ver. Bu hikâye olmuş veya olmamış. Seninle iyi bir dost olduk ya, yeter. Her hadise insana bir dost kazandırırsa...

-O nasıl laf aslanım! Sen AlainDelon olacaksın, bu iş olmayacak... Nasıl olmaz?

-Sağol ağabey de...

- De’si me’si yok. Sen bu işi bana bırak. Var mı öyle çabucak pes etmek?

-Bıraktım gitti.³²

---

³¹ A.g.e.,s.31.

³² A.g.e.,s.31.

Bu konuşmadan sonra Cemal askerliğine döner. Aradan bir hafta geçer. Cemal, Selahattin Bey'in evine uğrar.

-“Kaç gündür neredesin sen? Bugün de gelmesen gidip kızını benim oğlan Şakir'e isteyecektim. Evet kız tamam, sözü aldık. Şimdi sen söyle, sözünün. Nişan ne zaman, düğün ne zaman? Kıza ne takacaksın?”

-Sahi mi söylüyorsun?

- Sen Selahattin abini ne sanıyorsun? İsterse İngiliz Kraliçesi ile bile söz keser.”³³

Cemal güler ama yüreği preste sıkılmışçasına kıvrılır. Gafil avlanmıştı. Soğuk soğuk terlemeye başlar. Evvela ruhen evliliğe hazır olup olmadığını iyi kestiremez. İkincisi insan bir kere gördüğü ve bir kez telefonda konuştuğu bir kızla evlenebilir mi? Kızını ne kadar tanımış olurdu, ailesi, düşünceleri, inançları...

Sonra ailesine hiç haber vermeden, onların “olur”unu almadan böylesine mühim bir konuda karar vermesi doğru mudur? Anne ve babası ne der? Nişanı anlıyordu da söz kesme neydi? Nasıl olurdu? Nişan yapmaya kalkışsa ne ile biter? Düğün... O çok uzaktı şimdilik. Cemal böyle şeyleri etüt etmiş değildir.

Ter, şakağından yanağına süzülür, sırtından beline boşanmaya başlar. Selahattin Bey ve hanımı, Cemal'i seyrediyor. Ne diyecektir? Selahattin Bey'e göre bunca olup bitenden sonra hayır diyemez Cemal ama sevinmiş de görünmüyordur. Selahattin Bey,

-“Ne o aslanım, hamama girmeden terlemeye başladın!”³⁴

Cemal şaşırır. Eliyle şakağını kurular. Mendiliyle boynundaki terleri siler. Selahattin Bey'e bakar, o hiç terlememiştir. Demek oda sıcak değildir. Ter, ruhunun cendereye tıklılmasından kaynaklanır.

-“ Abi, çorak bir toprağı kazıyoruz. Bu kuyudan su çıkmaz, çıksa da bizim tarlayı sulamaz. Sonra çorak tarlanın ekini karın doyurmaz.

---

³³ A.g.e.,s.33.

³⁴ A.g.e.,s.34.

-İpe un serme Cemal. Pişmiş aşı su katılmaz, biliyorsun. Bunlar edebiyat aslanım!

Selahattin Bey son derece ciddidir. Gözlerini Cemal'den ayırmaz. Bütün itibarını ortaya koymuş ve işi bağlamıştır. İtibarını zirvelerden uçuruma fırlatmak istemez.

- Bu projeyi rafa kaldıralım gitsin. Haftaya teskere kesiyorum. İstanbul'dan ayrılacağım ama çok iddialı isen Şakir var, emeğin boşa gitmemiş olur.

Selahattin Bey ciddiyetini bozmadan,

- Bir tünele girdik arkadaş. Geri dönsek de ileri gitsek de bu tüneli yürüyeceğiz. Ne diye geri dönelim? Ömür boyu bekâr kalacak değilsin ya!

Cemal'in sustuğunu görünce,

- Proje takvimine gelince... İstersen hemen söz keser, yüzük takarsın. Nişanı sonraya bırakırız. İstersen yüzükle birlikte takı takılır, nişan da halledilmiş olur. Teskereyi alır köye gidersen, anne ve babanla geri döner, onların da tasvibini almış olursun. Para meselesini dert etme. Paran yoksa itibarın var. İtibar kredi demektir, kredi para. Hallederiz. Ne diyorsun?

- Bu tünelden mutlaka geçmek... Sen bilirsin abi.

-Yine de bunların kız eviyle uzun uzadıya konuşulması gerekir.

-Sen konuş.

-Olur mu? Birlikte gideceğiz. Yarın imalathaneye gel. Telefon ederiz.

Yazar yapılan telefon görüşmesinden ve nişan ile söz için kararın nasıl alındığından bahsetmez.

Cemal ve Selahattin Bey'in ailesi nişan için Esra'nın evine gider. Kapıyı evin küçük kızı Kübra açar. Salonda imam efendi, büyük oğlu Sedat, yeğeni Musa vardır. Hoş geldin faslından sonra hanımlar başka odaya alınır ve sohbet başlar.

Zarif, ince yüzlü, ayağına çabuk, başı tülbentli kız. Elinde kahve tepsisi ile içeri girince Cemal heyecanlandığını hisseder. Bu Esra'dan başkası değildir. Üzerinde şık bir elbise vardır. Boynunda ışıltılı bir zincir. Kolunda bilezikler. Nişan için elbise istememiştir çünkü kendisi terzidir.

Selahattin Bey'in fiyakasından geçilmez. Hayırlı bir işi düze çıkarmanın keyfini çıkarır. Koltuğuna yayılır, konuştuğu konuşur. Kahvelerden sonra Kur'an okunur. Kur'an'dan sonra Esra odaya çağrılır. Yan yana iki sandalyeye oturan Cemal ve Esra'nın parmaklarına yüzükler takılır, kurdela kesilir. Herkes Cemal ile Esra'yı tebrik eder. Bu arada Esra odadan ayrılır. Cemal bir an yalnızlık duygusuna kapılır. Buna önce kendisi hayret eder. Bir tarafından bir şeyler eksilmiş gibidir. Yüreğinin bir bilinmez yerinden, bilinmez duygular bir pınar gibi akar ve o ana kadar hissetmediği duyguların farkına varır. Esasen bu yeni değildir. İlk gün kahve fincanına uzanırken, telefon konuşması yaparken, muhtelif gelip gitmelerde, çarşıya çıktıkları zamanki sohbetlerinde tutuşturulmuş bir ateştir bu.

Nişan yapıldıktan bir hafta sonra Cemal teskeresini alır. Bu sırada öğretmenlik atamaları yapılır. Cemal' in tayini Sivas'a çıkar.

Cemal, Ankara'ya -köye- ailesinin yanına gider. Ahşap binanın merdivenlerini hızla çıkan Cemal odanın önünde durur. İçeriye dinler. İçeriden annesinin sesi gelir. Kardeşinin düğününden dönmüşlerdir. Cemal nişan işleri uğraşırken küçük kardeşi de düğün yapmıştır. Kapıyı yavaşça açar, selam verir. Annesi oğlunun boynuna sarılır. Gözleri yaşla dolar. Üç oğlunun üçünü de okutmuş, üçü de gurbettedir. Annesi onlara hem kavuştuğu zaman hem de onlardan ayrılırken ağlar. Ağlamak annesinin "kader"i olmuştur. Annesi düğünü, Cemal nişanı anlatır. Annesi hayırlı olsun oğlum, Allah sonunu hayreylesin der ama üzerinde bir gariplik, burukluk vardır. Cemal annesine haksızlık ettiğini düşünür. Kardeşi evlenmiş, kendisi nişanlanmıştır ama ikisi de kızları kendisi bulmuşlardır. Annesi bu seçimlere mecburen razı olmuştur. Halbuki o oğullarına köyün en güzel kızlarını düşünmüştür. Diğer kardeşinin de böyle olacağı muhakkaktır. Annesindeki gariplik ve burukluk bundandır. Babası ise öfkelenmiş ne kardeşinin düğüne ne de kendisinin nişanına gelmiştir. Cemal, düğüne de gelmeyeceğini tahmin eder.

Cemal annesi de alarak İstanbul'a döner. Maksudı annesi ile Esra'yı ve ailesini tanıştırmaktır. Cemal annesiyle otobüsten iner inmez Esralara gider. Cemal, Sivas'a ataması yapıldığını söyler. Esra hayırlısını dilerken "annesini baştan bilseydim, Sivas'a kız vermezdim" der gibi bakar. İmam efendi yorumsuzdur "hayırlı olsun" demekle yetinir. Bu sırada Esra kahvaltı hazırlamaya gider.

Esra sofrayı kurarken Cemal, Esra'yı tartar. Onu daha güzel, daha cana yakın bulur. Kaprissiz, kibar, zarif. Esra yiyecekleri taşıırken bir an Cemal ile göz göze gelirler. İki de gülümser, Esra'nın yanakları pembeleşir.

Bu sırada evin küçük kızı Kübra ablasına yardım etmek ister, ekmekleri, çataları taşır. Sıra bardaklara gelince annesi bardakları kırar endişesiyle ona izin vermez ama Kübra söz dinlemez. Bardakları bir tepsiye doldurur ve kucaklar. Kapının eşğine takılır ve düşer. Bardaklardan kırılan, dökülen, eşğe yuvarlanan vardır.

Kayınvalidesi yerinden fırlar ve Kübra'ya bağırır. Paylamak için kolundan tuttuğu Kübra'yı öteki odaya sürükler. Bu sırada Cemal'in aklından şunlar geçer.

“Dünyada sürekli sevinç veya sürekli keder yoktu. Herhalde bunun için halk “ Allah fakir kulunu sevindirmek istediği zaman, eşeğini kaybettirir ve buldurur” diyordu. Kader fonksiyonlarını her yerde ve her alanda işletiyordu.”³⁵

Cemal, annesi İstanbul'a gelmişken bu şehrin güzelliklerini ona göstermek ister. Annesine Sultanahmet'i, Topkapı'yı, Süleymaniye'yi, Beyazıt'ı, Eminönü'nü daha önce gezdiren Cemal, Esra'yı da alarak Eyüp Cami'ne gider. Aylardan şubattır ve bıçak gibi esen rüzgârlar eli, ayağı buz kestirir. Eyüp'ü gezdikten sonra camide namaz kılar ve Esralara dönerler. Ertesi gün dönecekleri için vedalaşmaya gelirler. Bu sırada Esra ile Cemal arasında şu konuşma geçer.

-“Yarın mutlaka gitmeniz şart mı?”

- Gitsek iyi olur. Annemi de köye bırakacağım. Oradan Sivas'a. Tayin il emrine. Belki ilde bırakmaz, kazalara gönderirler.

-Günler seninle ne güzel geçiyordu. Gideceksin, mektup beklemekten, telefon gözetlemekten gayri tesellim kalmayacak.

-Acılar insanı olgunlaştırır, derler. Hayat bir imtihan. Kadere razı olmak zorundayız.”³⁶

Cemal ve annesi Ankara'ya döner. Cemal buradan Sivas'a geçer. İstanbul'dan Ankara'ya gelirken bindikleri mavi tren pırıl pırıl iken Sivas treninin

---

³⁵ A.g.e.,s.62.

³⁶ A.g.e.,s.73.

kompartmentanları pislik içindedir. İkinci sınıf trende fakir insanlar seyahat etmektedir. Cemal Sivas'tan D kasabasına tayin edilir. Karayoluyla buraya gitmek mümkün olmadığı için sabah doğu ekspresine biner.

Cemal oturduğu ilk kompartımanın gittikçe kalabalıklaşması üzerine başka bir kompartımana geçer. Yeni kompartımanında kırk beş-elli yaşlarında köy muhtarı olan bir adam vardır. Mosmor bir yüze sahip olan muhtar sigaranın birini yakıp diğerini söndürür. Cemal'in öğretmen olduğunu öğrenince muhtarın dili çözülür. Köy öğretmeniyle kurdukları çilingir sofralarını ballandıra ballandıra anlatır.

Cemal muhtarın mantara dönüşmüş yüzüne bakarken derin bir tiksinti duyar. Cemal içinden “nasıl berbat bir surattır bu, yağmurdan kaçarken doluya mı tutuldum” diye geçirir.

-“Muhtar kaç yaşındasın?

- Kırk sekiz. Ne o, yoksa öğretmenliği bırakıp celepliğe mi başlayacaksın?

-Niçin içiyorsun? Hem sağlığına, hem kesene...

Muhtar iskeletten ibaret yumruğunu sıkarak,

- Beton gibiyim. Sağlığıma diyecek yok. Sen boş ver böyle palavraları. Siz okumuşlar da pek saf oluyorsunuz. Sen bizim köyde öğretmen olacaktın ki... Bizde içmeyen hastalanır.

-Gözlerin kan çanağına dönmüş. Yüzün mosmor kesilmiş, dişlerin çürümüş. Hayatın mantara dönmüş. Tartılsan otuz iki kilo ancak gelirsin. Sinek sikletlik olmuşsun.

Cemal kelimeleri heceleyerek ve öfkesini açığa vurarak devam eder,

-Çürümüş, kokuşmuşsun bre, çürümüş kokuşmuşsun!..

-Turp gibiyim evelallah. İstersen tut bir bilek güreşi yapalım. Karşıma Muhammed Ali Clay çıksa tuşlarım.

- Sen ölmüşsün de ağlayanın yok. Muhammed Ali bir üfürse, bir kilometre öteye uçarsın.

Muhtar sigarasından hırsla içine çeker. Burun delikleri baca gibi dumanlanır. Öfkelenir.

-Aslan sütü içmeyene, ben adam demem! Erkek dediğin içer be hoca! Sen süt çocuğu musun? He heheee!..

- Dünyaya kafa çekmeye mi geldik? İnsanın hayvandan farkı olmamalı mı? Kafayı bulup bugünden yarını düşünmemek bir çeşit hay...

-İçmeye, içmeye hoca... Yaşamaya geldim. İçmeden hayatın tadı mı olur? He he...

- Bak muhtar dinle beni, kırk sekiz sene içmiş, hayatını bozuk para gibi harcamışsın. Eline ne geçti?

-Keyfettim be hoca. Yoksa sen içmiyor musun? Hakikaten süt çocuğu musun bre!..

Cemal, bu kokuşmuş suratın pis pis sırtmasına sinir olur. Muhtar ağzını açtığı zaman yüzüne bakmaktan iğrenir çünkü nefesi fena kokar. Muhtar hala içkilidir. Cemal, kuşluk vakti içkili olduğuna göre adam akşam demlenmiş diye düşünür. Muhtar ise keyfe vurmuş, Cemal ile eğlenir.

- “Muhtar kilometreyi tüketmişsin. Bu dünyanın bir de ahreti var. Bu yaştan sonra bari kendine bir çekidüzen ver. İnsan ipi boğazına sarılıp otlağa salıverilmiş bir öküz değildir. Önemli vazifeleri vardır. Hayat bir imtihan. Öküzün akli yarını düşünmeye yetmez ama insan yarını, geleceği, ölümü, ahreti düşünmeden edemez ve düşünmek zorundadır. Akıl bize bunun için verilmiş. Sarhoş olup ondan vazgeçmek yerine, onu iyi kullanıp cenneti kazanmak gerekir.” Dünya keyif dünyası olsaydı sıkıntı ve felaketleri olmazdı. Burası imtihan dünyası...

- “Pehpehpeh!.. Sen cami softasıymışsın bre!.. Ben de öğretmen sanmıştım. O dediğin Allah’ın ahreti varsa hadi çarpsın beni! Ben içerim hoca!..”³⁷

Cemal öfkesini yutarak,

-“Deminden beri onu anlatmaya çalışıyorum. Allah seni çarpmış ama senin haberin bile yok. Suratına baksana teneke gibi yamuk yumuk. Hurdaya dönmüşsün.

- Sen şeşi beş görüyorsun hoca.

---

³⁷ A.g.e.,s.82

Cemal düşünür, bu çürüğü çıkmış sarhoşa ciddi ciddi münakaşa etmenin anlamı yoktur. Kavga etmeye değmez ama bu köhnemiş adam yenilir yutulur şeyler de söylemez. Öyleyse bundan nasıl kurulmalıdır?

-Çarpılmadığını iddia ediyorsun, gel bilek güreşi turalım. Hadi!..

Pencere kenarındaki duvara monte edilmiş masada bilek güreşine tutuşurlar. Cemal hırslanır hatta kinlenir. Güreş başlar başlamaz adamın elini bükerek ve hınçla “al, al, al” diyerek masaya üç defa çarpar. Sonra da bakışlarını muhtara diker.

-Gördün mü Allah seni nasıl çarptı? Gelip gözünü oyacak değil ya. Birini gönderir ve böyle çarpar.

Muhtar üzülmeden çok hırslanır ve öfkelenir.

-Hoca aldattın beni. Ben ... Ben başlamadan oldu. Yeniden tut yiğitsen!

-Tut hadi!

Cemal öfkesini alamaz, adamı ikinci defa çarpmak için sabırsızlanır. Bu sefer daha da hırslı davranır ve muhtarın bileğini elini masaya güm diye vurur.

-Demedim mi sana, hurdaya dönmüşsüm diye? Ölmüşsün sen ölmüş. Senin içmeye değil, bir çift mezarcıya ihtiyacın var, anladın mı?

- Bu .. Bu olmadı. Ben başlamadan oluyor hep. Sahtekârın tekisin.”³⁸

Tren, bu sırada bir istasyonda durur ve yeni binenler olur. Kompartımanın kapısı açılır ve iki kişi odaya girer. Biri genç, diğeri orta yaşlıdır. Muhtar gene seslenir.

-“Sen hakem ol, bizi güreştir.

Gözleri pırıl pırıl, gür ve uzun saçlı genç muhtarı süzer. Hayretle sorar.

-Ne güreşi bu?

- Bilek ... Yağlı güreş değil ya.

-Sen mi güreşiyorsun?

-Yok baban!.. Beğenemedin mi?”³⁹

---

³⁸ A .g.e.,s.82-83.

Genç adam Cemal'e bakar. Bakışları soru yüklüdür. Cemal gülümsemek ister ama yapamaz. Sesini yumuşatmaya çalışarak,

-“Hakem ol, bu üçüncüsü zaten.

- Eh peki, başlayın bakalım. Durun! Önce tutun. Üçe kadar sayacağım. Bir, iki, üç.

Cemal bu sefer işi yavaştan alır. İhtiyarın ne kadar kuvvetli olduğunu ölçmek ister. Muhtar olanca gücüyle yüklenir. Avurdunu şişiren muhtarın yüzü kıpkırmızı kesilir. Boyun damarları şiştikçe şişer, nefessizlikten ölecek gibidir. Cemal bileğini biraz eğer. Yeniliyor gibidir. Cemal yavaş yavaş bileğini doğrultur ve muhtarın bileğini bükmeye başlar. Cemal güreşi başlama noktasına getirir ve muhtarın bileğini hızla bükerek masaya çarpar.

-“Adamı böyle benzetirler işte.

- Hile yaptın domuz herif! Öldüreceğim seni!

Muhtar ayağa fırlar ve Cemal'e saldırır. Cemal muhtarın ellerini tutar.

-Uslu dur, kavga çirkin şeydir. Hem sen nerede inecektin?

-Sana ne? terbiyesiz!.. Geberteceğim seni sahtekâr!

Cemal, muhtarın tek kolunu kuvvetle bükür. Adam arkasını dönünce ellerini beline kilitler ve kompartımandan dışarı sürükler.

-Yol verin, amca burada iniyor, yol verin!

- Bırak beni, haydut ,sahtekâr!..”⁴⁰

Cemal, muhtarı vagonun kapısına kadar getirir ve oradan aşağı iteler.

Muhtar ağzı köpüre köpüre trenin arkasından söver. Cemal kompartımana döner. Hakem ilkokul öğretmenidir. Cemal'e kavganın sebebini sorar. Hikâyeyi gözleri fal taşı gibi açarak dinler.

-“Hoca sen ne yaptın, baltayı taşa vurmuşsun.

-Neden? Allah'ı inkâr eden bir edepsiz alkoliğe başka ne yapabilirdim?

---

³⁹ A.g.e.,s.83.

⁴⁰ A.g.e.,s.84-85.

- Hoca sen buralara Merkür'den gelmiş gibisin. Hangi kuyuya taş attığının farkında değilsin. Geçen sene Ağustos ayında Sivas'ta mezhep kavgası çıktı sekiz kişi öldü, yüzden fazla adam yaralandı. D kasabasında da bir kişi öldürüldü. Buralar netameli yerler. Treni durdurup seni öldürebilirler.

- Ne yani trenin arkasından yetişecek değiller ya!.. Ne yapabilirler?

- Sen ne diyorsun Allah'ını seversen? Telefon ederler, bir sonraki istasyonda treni durdururlar. Zor mu sanıyorsun? Sonra da etini çiğ çiğ yerler.

-Bırak Allah'ını seversen! Orta Afrika'ya mı geldik, Türkiye'nin ortasındayız. Hem sonra kaderde ne varsa o olur, ne eksik ne fazla"⁴¹ sözleriyle kaderin ne yapılırsa yapılsın değişmeyeceği görüşü aktarılır.

Alman Doktor (Ali Erkan Kavaklı, İstanbul,1993) adlı eserde Herman, Almanya Nünberg'de ailesiyle-anne, baba, kız kardeş- birlikte yaşayan ve tıp eğitimi alan bir gençtir. Annesi Daniela ile babası Heller da doktordur. Daniela, Herman'ın da tıp eğitimi almasını ister ve Herman annesinin etkisiyle tıp alanında eğitim almaya başlar.

Herman üniversiteye başlar ama iki sömestr gittiği okulundan ayrılmak ister çünkü Herman aslında buraya ait olmadığını anlar. Durumu annesine açıklar ve evde büyük bir kavga çıkar. Herman sigarasından üst üste üç-beş nefes çeker. Boğulur gibi öksürmeye başlar. Yüzü kızarır. Öksürdükçe alını çatlama derecesinde sancı yapar.

-“Nefret ediyorum. Nefret!.. Nefret!..

- Senin adam olmayacağın taa küçüklüğünden belliydi.

-Beni sevmediğini biliyorum, nefret ettiğini de... Ben de senden nefret ediyorum anne! Duydun mu? Nefret. Senden hem de senden!..

Daniela'nın elindeki bira bardağı yere yuvarlanır. Bardak kırılır ve bardağa yeni doldurduğu bir şişe bira kilimin üstüne yayılır. Daniela sinirden titrer.

-Yazıklar olsun, seni doğurana yazıklar olsun!"⁴²

---

⁴¹ A.g.e.,s.86.

⁴² A.g.e.,s.105.

Herman elindeki sigarayı öfkeyle pencereden dışarı fırlatır. Odada deli gibi dolaşan ve duramayan annesine değil dışarıya bakar. Bu bücür, sinir törpüsü kadını görmeye dayanamaz.

Daniela “ Yazıklar olsun” diye tekrarlar. Bunun üzerine Herman,

-“ Senin baskı ve zorunla girdiğim için fakülteden de nefret ediyorum.

-Seni oğul diye bağrına basıp yetiştiren anaya yazıklar olsun! İnsan onca emeğe böyle mi teşekkür eder? Nankör!..Nanköör!..

Daniela, bira bardağının parçasını yerden kapıp pencereye savurur. Cam açık değildir. Müthiş bir şangırtı kulaklarda, duvarlarda yankılanır. Onu büyük bir çığlık takip eder.

-Senin gibi evlada yazıklar olsun! Yazıııııııııkkk!..

O zamana kadar tartışmaya katılmayan ama her halinden ağabeyine kızdığı belli olan küçük kız kardeş Ruth oturduğu divandan fırlar ve elini Herman’a savurarak haykırır.

-Hakkın yok annemi böyle perişan etmeye! Hakkın yok anladın mı? Defolup gitmelisin bu evden! Defol, korkak köpek.

Ruth bunları söylerken iri burnunun kanatları körük gibi şişip iner, kalın dudakları titrer, mavi gözleri fıldır fıldır yuvalarında döner.

-“Sen burnunu sokma eksik etek. Aklının ermediği işlere o pis burnunu sokmasan olmaz.

-Pis sensin korkak köpek!.. Kazık kadar oldun hala evde pinekliyorsun. Hala annemin verdiği parayı yiyorsun. Senin gibiler çoktan kendi ekmeğini kendi kazanıyor. Bir de tutmuş horozlanıyorsun. Utan, utan!..

- Senin o yılan gibi dilini koparacağım kız, defol şuradan!..

Herman çabucak ona döner ve üzerine yürür ama Ruth kaçacağı yerde ellerini pençe gibi açarak kavgaya hazırlanır.

- Gel de kopar! Sen de cesaret olsa...

- Söyle söyle. Cesaret olsa... Söyle de o akrep gibi zehirli dilini çekeyim.”⁴³

Annesi hızla Herman’ın önüne dikilir Ellerini yumruk yapar, dişlerini sıkar, bütün vücudu titrer. Hiddetle solur.

-“Kılına dokun da göreyim! Seni nankör herif seni!..

Ağabeyinin, annesini hızla iteleyip kendisine geldiğini gören Ruth hemen vitrine koşar, iki kocaman bira bardağını kaparak bir çırpıda atar. Herman eğilince ilk bardak duvardaki levhaya çarpar. Hem bardak hem de levha şangır şungur yere iner ama ikinci bardak Herman’ın doğrulmasına zaman tanımadan kafasının arkasına iner.

- Of ,anam!..

-Anan kadar başına taş düşsün!..”⁴⁴

Son şangırtı odasında gazete okuyan Heller çileden çıkarır. O zamana kadar anne-oğul tartışmasına karışmak istemez. Okuduğu gazeteden bir şey anlamaz ama sabrederek şamatanın bitmesini bekler fakat bu ikinci şangırtıdır ve bağırıp çağırmlar da ayyuka çıkar. Gazeteyi fırlatıp salona yürür. Herman bu sırada elini kafasına götürmüş, sonra da kanlarla ıslanan elini yumruk yaparak Ruth’un üzerine yürümektedir. Herman öfke taşan gözlerini babasına çevirince babası seslenir.

-“Öfke tatlıdır ama meyvası acıdır. Sabır acıdır ama meyvası tatlıdır.

Baba gözlüğünü düzeltir. Oğlunun saldırıdan vazgeçtiğini görünce Daniela’ya döner. Tonsuz bir sesle,

-Bizi yalnız bırakır mısınız?

-Defolun. Seni de gözüm görmesin, oğlunu da. Bütün kabahat sen de zaten. Senden yüz buluyor, onun için bizi boğmaya kalkışıyor.

Baba, eşine söz geçiremeyeceğini anlar. Daniela tepeden tırnağa sinir kesilir, bütün vücudu titrer. Oğluna döner.

-Benimle gelir misin?”⁴⁵

---

⁴³ A.g.e.,s.106.

⁴⁴ A.g.e.,s.107.

⁴⁵ A.g.e.,s.107-108.

Herman annesine ve kız kardeşine bakar. İki de nefret dolu gözlerle kendisini süzüyor. Elini başına götüren Herman başının hala kanadığını fark eder. Babasını takip eder. Babası, Herman'ı kolundan tutar ve alt kattaki muayenehanesine götürür. Başını oksijenli pamukla silerek yarayı temizler. Saçları arasındaki cam kırıklarını temizler, yarayı sildikten sonra bantlar. Herman hasta muayene edilen sedyenin üstünde oturur, babası bir sandalye alır ve Herman'ın karşısına oturur. Babası konuya nerden gireceğini kestiremez, ölçüp biçtikten sonra nihayet sorar.

-“Mesele ne? Kavga nereden çıktı?”

Herman gözlerini babasından kaçırarak,

-Tıp okumak istemiyorum diye üzerime çullanıyor. Adam olmazmışım. Burama kadar geldi.

-Peki neden devam etmek istemiyorsun? Okulu sen seçtin.

-Onun zoru ile. Sonra...

- Sonra, evet...

- Konserve edilmiş insan leşlerini deşelemek bana zevk vermiyor. Bu iş bana göre değil.

-Geç kalmış bir karar değil mi?

- Neden geç olsun? Çok çok bana bir yıla patlar. Sevmediğim işlerle, daha doğrusu insan kasaplığı ile bir ömür uğraşacağıma, yol yakınen ayrılısam daha iyi.

-Peki ne yapacaksın?

- Tarih belki literatür, belki de coğrafya... ne bileyim? Henüz kesin bir kararım yok ama doya doya kitap okuyabileceğim bir branş...

- Sen bilirsin ama doktorluk fena branş değil. İnsanlara da kendine faydalı olma şansın var.

- Konserve edilmiş insan kasaplığı...

- Canım ille de operatör olman şart değil ya...

-Branş değiştirsem...

- Annen kararlı. Finans kaynağın kesilir, kendin kaynak bulmak zorundasın.

Herman hayretle babasına bakar, sesi birden sertleşir.

-Annem mi? Yani bana vereceğiniz harçlık, annemin kararına mı bağlı?

- Tamamen değilse bile...”⁴⁶

Herman oturduğu yerden fırlar, öfkeden gözleri hangi yöne bakacağını şaşırılmış gibidir. Başu uğuldar, kontrol edemediğı şiddetli bir ses tonuyla “peki, öyle olsun” diyerek kapıya yürür, kapıyı hızla çarpıp kendisini sokağı atar.

Babası kapıya koşup arkasından seslense de duymazlığı vurur, Karanlığın kucağına atılır ve hızlı adımlarla yürür. Nereye gittiğini, nereye gitmesi gerektiğini bilmez. Sadece evden uzaklaşması olabildiğince uzaklaşması gerektiğine karar verir.

Herman evden ayrıldıktan sonra sonsuza kadar yürüyemeyeceğini bir iki saat dolaştıktan sonra anlar. Gecenin ortasında gidebileceğı bir yeri de yoktur. En iyisi istasyona gitmek diye düşünür. Büfeden kâğıt, zarf ve kalem alır. Çok sevdiği din dersi öğretmenine bir mektup yazar.

“Sevgili öğretmenim Bay Hartung

Nünberg’e veda edeceğim için bu mektubu sana yazmaya karar verdim. Sana minnettarım. Bana insanlarla ilgilenmesini, okumasını öğrettin ve iyilik yapma duygusunu verdin. Seninle kampta okuma antrenmanları yapalı beri kendimi hiç yalnız hissetmiyorum.

Tıp okuyup insan kasabı olmayı istemediğimi biliyorsun ama finansal zorluklar başka dala atlamama engel oluyor. İşte bunun için beni baskı altında tutan çevreye isyan ederek Kiel şehrine gitmek istiyorum. Kuzeye. Gece evi terk etmek zorunda kaldım. O saatte istasyondan başka sığınacağım yer yoktu.

Selam ve hürmetlerimle.

Herman’ın beyni zonklar, başu ağrır, düşünceden düşünceye atlamaktan bitkin bir hale geldiğini sezer. Herman’ın en son kararı Kiel’e gitmek olur. Neden oraya gitmeye karar verdiğini ise bilemez. Hamburg, Hanover, Köln gibi öteki üniversite şehirleri de olabilir ama Kiel en uzağı, kutba en yakın olanıdır.

---

⁴⁶ A.g.e.,s.108-109.

Derken bir ses duyulur, dikkatle bakar. Trenlerin hangi istikametlere gideceğini gösteren tabelalar değişmiştir. İstasyon saatine bakar. Bineceği trene on beş dakika vardır. Büfeye giderek bir dergi ve sigara paketi alır. Bu sırada tren gelir, Herman boş bir kompartıman bulup oturur. İçine bir tuhaflık çöker. Böyle sessiz sedasız ayrılmak... Gecenin karanlığına karışmak... Geride ne bir el sallayanı, ne bir uğurlayanı olmadan... Seveni, eşi dostu bulunmadan...

Böylesi daha kolay diye düşünür Herman ağlayan sızlayan yok. Aldığı dergiyi karıştırır, kompartımanın ışığını kapatır, karşı koltukları çekip üzerine yatar. Çok geçmeden uyur.

Uyandığında Kiel'dedir. Bu şehir Herman'a tuhaf gelir. Ufku sınırlayan dağlar, bakışlara gümrük koyan tepeler yoktur. İlk gününü serseri mayın gibi şehri dolaşmakla geçirir. Dolaştığı sırada yeşil çitlerle çevrilmiş bir bahçe içinde tek katlı bir bina görür. Bir lokaldır burası. Bahçesinde çiçekler, birkaç masa, sandalye. Duvar dibinde uzunca bir kanep. Sevimli, şirin ve sempatik.

Herman içinde oraya gidip oturmak ve bir şeyler yemek duygusu hisseder. Bir an parayı düşünür. Kıtlık vardır ceplerinde ama içindeki duygu öylesine şiddetlidir ki paranın azlığını bir kenara bırakır ve adımları onu lokale sürükler. Gidip oturur. Bu sırada bayan garson yaklaşır ve bir şey isteyip istemediğini sorar. Herman bir bira ister.

Yorgunluğa karışmış mide sesini o zamana dek duymayan Herman çok acıktığını hisseder. Garson gidiyorken arkasından seslenir.

Garsonun hareketlerindeki kıvraklık, sesindeki yumuşaklık, mimik ve jestlerindeki zarafet Herman'ın dikkatini çeker.

Herman bir de salata ister. Garsonun dudaklarındaki zarif gülümseme, hafif reverans ve geriye dönüş. Kibar ve ölçülü adımlar. "Beni kuzeye çeken mıknaş bu olmasın" diye geçirir içinden. Güzel hatta güzelden öte...

Yemekten sonra oradan ayrılarak sahil boyunca yürür. Eski gemi yapım tersanelerine gelince harabeler önünde dikilir. Alman donanmasının yapıldığı tersane virane bir haldedir. Alman gemilerinin yerinde birkaç balıkçı teknesi durur. İçinden lokale dönmek ve garson kızla tanışmak, konuşmak geçer ama vazgeçer. Bugünün yarını da vardır. Sahilde gördüğü bir kulübe girer. Bir bira isteyerek oturur. Yan masada oturan iki kişi gülümseyerek Herman'a döner ve

onu selamlar. Derken sandalyelerini çekip yanına gelirler. Orta yaşlı, gözlüklü olan avukat Tomas, genç olan ise mühendis Andreas'tır. Herman'ın şehre yeni geldiğini, henüz yatacak bir yeri olmadığını öğrenen Tomas beklenmedik bir açıklıkla bu lokalde kalabileceğini, bir misafir odaları olduğunu, sonra da bir oda kiralayabileceğini söyler. Herman çok mutlu olur, hafiflemiştir.

Sohbet ilerledikçe Herman, Andreas'ınKiel belediye binasının tamirini ve yenilenmesini yürüttüğünü öğrenir. Andreas eğer isterse bu işte çalışabileceğini söyler. Herman teklifi kabul eder. Hem harçlık kazanmış olacak hem de eğlenceli bir işte çalışacaktır. Akşam oldukça neşeli geçer. Sabaha Andreas, Herman'ı gelip alır. İşe başlamadan önce Andreas, Herman'ı diğer işçilere tanıtır.

-“ Kardeşimiz Herman tıp okuyor. Hem şehrimizde misafir hem de burada misafir işçi.”⁴⁷

Herman bir bakıma kontrol şefi gibidir. Andreas kimin neler yapması gerektiğini ona söyler, o da işçilere bildirir. Bu arada ufak tefek ölçüm işleri, hesaplar, malzeme ihtiyacını tespit gibi işlerle de uğraşır. Burası Herman için bambaşka bir dünyadır. Taş, çimento, kereste, tuğla, kireç, harç, çekiç, mala, iş çizmesi...

Herman kısa sürede işçilerle samimi olur, Andreas'ın inşaatta olmadığı zamanlarsa şef odur. Bir, iki haftalık iş, iki ay sürer. Herman hem harçlığını kazanır hem de zaman geçirir ama hala kalacak bir yer bulamamıştır. Kafasını yorduğu birinci konu budur. İkincisi de okula başlarsa kendisini nasıl finanse edeceğidir. Öğretmeni Bay Hartung kısa bir mektup yazarak kendisine yardımcı olacağını yazmıştır ama nasıl ve ne oranda yardımcı olacaktır? Ayrıca ondan gelecek yardım masraflarına yetecek midir? İnşaat işi genellikle kışın devam etmezdi etse bile Herman'a göre değildir. Öğleden sonraları ve tatil günlerinde çalışabileceği bir iş bulmalıdır.

Herman sahildeki lokale oturur ve ufku seyre dalar. Garson kız gülererek gelir.

Bu garson kızın adı Ela'dır. Sarı saçlarla tüllenen beyaz yanaklar, yeşil gözler ve gülerken yanaklarının ortasında çiçek açan çukurluklar... Orta büyüklükteki

---

⁴⁷ A.g.e.,s.117.

burnu, sivri çenesi ama her şeyden çok zarafet, nezaket ve jestleri ile bu kız alımlı ve çekicidir.

Ela, Polonya'dan gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yurtlarını terk etmek zorunda kalan Ela ve ailesi bütün mal varlıklarını kaybederek Almanya'ya göç eder. Ela'nın ailesi farklı bir şehirde yaşar. Ela ise teyzesi ve eniştesinin yanına-Kiel'e- okumak için gelir. Eniştesi burada kaptandır. Ela fakirlik yüzünden Herman'ın kaldığı lokalde çalışır. Hermanlokale geldiği ilk gün, Ela'nın güzelliğine ve zarafetine vurulur, sık sık lokale uğrar. O gün bugün dostlukları ilerler.

Ela, Herman'ın yanına gelerek misafirleri olduğunu, bir kız ile kızın annesinin onu beklediklerini söyler. Ela çok kıskançtır ve bu kişilerin eski sevgilisi ve onun annesi mi olduğunu sorar. Herman merakla kafasını çevirir. Gözlerine inanamaz, donakalır. Masaya gelmelerine üç adım kala Herman ayağa kalkar. Gelenler annesi ve kız kardeşidir.

-“ Hoş geldin anne

- Hoş bulduk. Ne o, hiç memnun olmamış gibi bir halin var.

-Ruth hoş geldin.

- Seni arayan nerde bulur. Öğleden bu saate kadar kulüpte bekledik.

-Hele oturun bakalım.

Daniela, inceden inceye Ela'yı süzer. Kızın ince, uzun endamı ve gülümseyen yüzü hoşuna gitmemiş gibidir.

-Bayanla bizi tanıştırmayacak mısınız?

-Oturun hele. Tanışırısını aceleniz ne?

-Adım Ela hoş geldiniz efendim. Herman'ın annesi olmalısınız.

Daniela kasıtlı bir tavırla kıza bakar. Elini uzatmadan,

-Bu ne samimiyet böyle. Kırk yıllık ahbap gibi.

Ela'nın şaşırması ve kırılmışlığını tamir etmek istercesine Herman cevap verir.

-Kuzeyde insanlar çok kültürlü ve nazik anne. Bizim güney biraz kaba.

-Ne demekmiş o? Ben kaba mıyım?

-Öyle değil. Bura insanı daha... Ne bileyim, nasıl söylemeli? Belli nezaket kurallarına daha çok riayet ediyorlar. Neyse canım, hele oturun. Sonrasını sonra konuşuruz.

Kanepeye yerleşirler. Herman sorar.

-Ne yer, ne içersiniz?

-Araba almaya geldik”⁴⁸ der Ruth.

Herman’ın başından aşağı kaynar sular dökülür. Kendisi kıt kanaat geçinmeye çalışırken hatta Andreas’ın inşaatında çalışırken bunlar yeni araba alacaklar. Nerde Herman? Nerde bunlar? Renk vermemeye çalışır. Ufka doğru bakar. Bakışlarını uzağa diker. En iyisi barışmalı ve kavga etmemeli diye geçirir.

Ela hala ayakta bekliyordur. Herman,

-“ Otur Ela. Bugün şanslı bir günüm. Annem ve kardeşim ziyaretime gelmişler. Servisi ben yaparım.

- Olur mu canım? Benim yapmam lazım ama hala ne istediklerini söylemiş değiller.

Ela’nın yeşil gözlerindeki tatlı gülümseme kaybolur, yanaklarındaki gülümseyen çukurluklardan eser kalmaz, sesindeki şen şakrak neşe pörsür. Kelimenin tam manasıyla şoke olur ama sezdirmemeye çalışır. Ismarlanan şeyleri bir çırpıda getirir. Bu arada Herman’a seslenir.

-Bir saniye bakar mısınız?

Lokale doğru yürürler.

-Elimde değil kusura bakma. Ben gelip oturamayacağım.

- Peki, sen bilirsin. haklısın mazur gör. Çok kalacaklarını sanmıyorum.”⁴⁹

Herman masaya döner. Yiyip içmeden sonra sahil boyunca yürürler. Ne Herman bir konu açar ne de annesi. Her şey yapmacık bir seyir içinde gider. Akşamüzeri de annesi ve kız kardeşi giderler. Bu gece annesinin bir arkadaşında

---

⁴⁸ A.g.e.,s.121-122.

⁴⁹ A.g.e.,s.123.

kalacak yarın da arabayı alıp yola düşeceklerdir. Herman onlardan ayrıldıktan sonra kendi kendine söylenir.

-“Bunca hırs... Yeni araba. Babamın taka neyinize yetmiyor? Aman Allah’ın ne doymak bilmez bir hırsa sahipmiş!..”⁵⁰

Aradan bir müddet geçer fakat yazar bu zamanla ilgili bilgi vermez.

Herman, babasından bir telgraf alır,

“Sevgili oğlum,

Seni özledim. Hastayım. O doktor senin bu doktor benim geziyorum. Hala gelmeyecek misin? Selamlar. Baban.”⁵¹

Telgraftan sonra Herman’ın yüreğine sıla hasreti çöker. Doğup büyüdüğü yerde her şeyin bir hatırası bir anlamı vardır ama Kiel öyle mi? Her şey yabancı, her şey dilsiz. Kendini buraya sürgün eden Herman için telgraf iyi bir fırsattır. Hele baba hasta olduğuna göre.

Ama Ela her şeyi alt-üst eder. Vatana kavuşma duygusu, ayrılık acısıyla kana boyanır.

Herman, Ela’ya olanları anlatır. Ela, Herman’ın babasının yanına gitmesi gerektiğini söyler. Herman istasyonda Ela ile vedalaşır ve Nünberg’e döner. Bu süre Herman yarıda bıraktığı tıp eğitime devam eder. Yazar, Herman’ın tıp eğitimine neden devam ettiğiyle ilgili bilgi vermez. Herman bu süre zarfında Ela’ya sık sık mektup yazar, Ela fırsat buldukça Herman’ı ziyarete gelir. Artık ilişkileri ciddi bir boyut kazanmıştır ve ikisi evlenmeyi düşünmektedir. Herman okulu bitirir ve bir arkadaşının hastanesinde işe başlar. Hastane şefi babacan bir adamdır. Herman’ın evi ile hastane arası uzaktır. Hastahane şefi Herman’ı çok sever çünkü Herman çalışkan, dürüst ve insanlarla iyi geçinir.

Hastahane şefi Herman’ın her gün uzak mesafeden geldiğini bildiğinden ona evinin çatı katındaki odayı ona vermeyi teklif eder. Sohbet ilerledikçe konu Ela’ya gelir. Herman hikâyesini açıkça anlatır ve Ela ile uzak olmak istemediğini söyler. Şef birilerine telefon ederek hemşire ihtiyaçları olup olmadığını sorar. Böylece hem Ela’ya iş hem de Herman’a oda bulunmuştur.

---

⁵⁰ A.g.e.,s.124.

⁵¹ A.g.e.,s.130.

Herman hastanede yalnız değildir. Özellikle Türk arkadaşlarıyla çok iyi anlaşır. Herman Türklerin bu kadar kültürlü olacaklarına ihtimal vermez ama onları tanıyınca yanıldığını anlar. Bu iki Türk doktor da –Alper ile Hakan- çok kültürlü, mert insanlardır ve ikisi de beyin cerrahisi bölümünde çalışır. İyi derecede Almanca bilen bu arkadaşlarıyla hemen her akşam otururlar.

Herman bu arada Ela'ya buraya gelmesini, ona iş bulduğunu, artık ayrı kalmak istemediğini söyler. Ela, Herman'ın dediklerini düşünür, daha fazla ayrı kalmanın doğru olmadığına karar verir. İkisi de bir an önce evlenmek ister.

Ela, Nünberg'e gelir ve çok geçmeden Ela ile Herman evlenir.

Herman hastanedeki arkadaşları Alper ile Hakan'dan Türk ve Müslüman kültürüyle ilgili birçok şey öğrenir. Lise dönemlerinde Müslümanlık ve peygamber üzerine bir şeyler okumuştur ama şimdi arkadaşlarını gördükçe bu kültürü daha çok merak eder. Herman bu konuda din kültürü hocası Bay Hartung'un fikirlerini alır. Hocası İslam medeniyetinin tarihin önemli boşluklarını doldurduğunu söyler. Herman hocasını dikkatle dinler. Bu medeniyete olan ilgisi daha da artmıştır. Eşi Ela'nın da Müslüman oluşu Herman için önemlidir çünkü bu konudaki gerekli bilgiye eşi sayesinde de ulaşır. Herman, bu süre zarfında Ela ile İspanya ve Endülüs'ü de görme fırsatına sahip olur. İslam medeniyetinin izlerini yakından inceler. Yazar, bu bölümde Herman'ın Müslüman olup olmadığıyla ilgili bilgi vermez.

Ela ile Herman bebek beklemektedir. Daha öncede hamile kalan Ela bebeğini kaybetmiştir. Ela yine aynı şeyleri yaşayacağından endişe etmektedir. Hastaneye doğuma gidecek olan Ela eşine aynı şeyleri yaşamaktan korktuğunu söyler.

-“Korkuyorum Herman. Ya bu çocuk da...

-Tesadüf yoktur, diyen sensin. Allah'ın takdirinin önüne geçemeyiz. En iyisi ona güvenmek...”⁵²

Burada söz konusu edilen Allah'ın takdiri ifadesi kainat üzerinde gerçekleşecek ve insan iradesi dışında kalacak olgular için kullanılmaktadır. Takdir, Allah'ın ebedi bilgisiyle dünya üzerindeki her şeyi şekillendirmesidir.

---

⁵² A.g.e.,s.197.

Düşlerin Rengi Soldu roman ana kahramanlardan Rezzan'ın mutfakta bulaşık yıkarken söylenmesiyle başlar.

-“Tam on altı yıl kitaplar arasında dolaş, oku, çalış bir sürü diploma al, daha sonra bütün bunları bir tarafa atarak eve kapan mutfakta yemek yap, bulaşık yıka, salon temizle ve zamanla yarış et! Bu olacak iş değil. Hele “sermaye piyasası” üzerine mastır yaptıktan sonra.”⁵³

Rezzan Hanım sanki bir bunalımın eşiğindedir. Önüne birikmiş yemek tabaklarını hızlı hızlı yıkarken kafasından da bu çapraşık düşünceler peş peşe geçer. Bütün bu sitemli sözler her şeye karşı bir isyan, bir başkaldırma anlamı taşır. Belki de darmadağın olmuş bir gönlün kendi nefsi ile hesaplaşmasıdır.

Aslında Rezzan rahattır. Her şeyi yerli yerindedir. Dünya nimetlerinden çoğunu elde etmiştir ama bir türlü mutlu olmaz. Önemsiz şeylere tepki gösterir, hiç beklenmedik bir anda hırçınlaşıp, bağırır, ortalığı birbirine katar. Kocasını da huzursuz eden şey budur. Sebepsiz tepki ve hırçınlık!

Kocasını Tarık ile üniversite yıllarında tanışmışlardır. O zamanlar ikisi de iktisat fakültesinde öğrencidir. Genç, güzel ve hareketli iki insan istikbalden çok şey bekler. Konuşurlar, gezerler, düşünürler ve sonuçta ortak bir kararla evlenirler. İkisi de seçkin ailelerin çocuklarıdır. Tarık, isminden gazetelerde sık sık söz edilen bir politikacının oğlu, Rezzan, iş dünyasının tanınmış simalarından birinin kızıdır.

Tarık, ciddi, akli başında, duygusallığa yer vermeyen bir gençtir. Babasının imkân ve şöhretinden istifade etmek yerine, kendi kabiliyetini ortaya koyarak bir yerlere gelmek düşüncesindedir. İstikbalini bu noktada planlar. Düşündüğü gibi başarılı olur. Mezuniyetinin hemen arkasından üniversitede asistan olarak kalır. Kendisi ne kadar “ben ayaklarım üstünde durmak istiyorum” dese de, bir desteğe ihtiyacı olur. Şartlar bunu gerektirir. Bürokrasinin tıkanıdığı yerde babasının şöhreti sayesinde bütün kilitli kapıları bir bir aşar. Böylece merdivenlerin basamaklarını iki iki atlayarak profesörlüğe kadar yükselir. Ders veren, sözü dinlenen, yurt dışında itibar gören bir ilim adamı hüviyetine kavuşur.

---

⁵³ A.g.e.,s.5.

Kocasının bu yükselişini karşısında Rezzan'da boş durmaz. Daha doğrusu kocası ile aynı diplomalara sahip olmak onu dayanılmaz ihtirasa sürükler. O da kocası gibi ilim adamı olmak ister. Gece gündüz çalışıp ilk hamleyi yaparak mastırını tamamlar. Bu heyecanla doktora yapmak için hazırlanmaya başlar. Her şey düşündüğü gibi ilerler. Üniversite ve kütüphane arasında mekik dokur. Notlar, fotokopiler, ekonomik raporlar masanın üzerinde yığılıdır. Bu çalışma Rezzan'a güven vermiştir. Yemekte, sohbette hep ekonomi sözcüklerini bir ansiklopedik bilgi olarak sayıp döker.

Tarık eşinde meydana gelen bu kıskançlığı yok edebilmek için çok uğraşır ama değişen bir şey olmaz. Rezzan bir unvan kapabilmek için önüne çıkan bütün engelleri aşar. İşte tam bu sıralarda dikkatleri başka yöne çekecek bir şey olur. O da doğum. Bir kız çocukları olur.

Beyza, sevimli, tatlı ve güzeldir. İlk çığılığıyla birlikte aileye sevgi getirir. Böylece Rezzan'ın kurduğu düşler suya düşmüş olur. Bütün sevgisi çocuk üzerindedir. Bugün yarın derken araya aylar girer ve Rezzan ilmi çalışmalardan soğur. Beyza büyüdükçe meşguliyeti de artar. Hayır derneklerine üye olur. Çay partileri verip, kermesler düzenler. Başkent'in şöhret yapmış insanların eşleri arasında bulunmak ona gurur verir. Yıllar Rezzan için böyle geçer.

Kızının yanı başında olması gerekirken Beyza kreşlerde büyür, anne şefkati görmez. Beyza annesinin veremediği sevgiyi başka şeylerde arar. Büyür, okullar bitirir, diplomalar alır. Başarılarına başarı katarak hukuk fakültesini bitirir fakat aileye yabancı bir insan gibi davranır. Buruk, suskun ve annesine karşı soğuk. İki ayrı kimlik taşır. Dışarıda sevecen, canlı, dost yüzlü bir kız. Evde resmi, suskun ve hırçın.

Beyza'yı bu eve bağlayan tek şey dedesidir. Onu çok sever. Zaman zaman dedesiyle konuşur, şakalaşır, onun derin tarih ve hukuk bilgisinden bir şeyler almaya çalışır. Genç kız bir hazine içinde bulunduğu farkındadır. Herkesin şöhretten düşmüş, işe yaramayan bir ihtiyar olarak baktığı, en kötüsü de evde bir yük olarak saydığı bu insana sahip çıkar. Hele babaannesinin ölümünden sonra onun yapayalnız kalarak her şeyi bir tarafa bırakıp kendi evlerine yerleşmesi ile hayatı başka bir anlam kazanır.

Dede İsmail Hakkı Bey, yalnız, suskun ve kendisini okumaya, ibadete verir. Odasından sadece gerekli zamanlarda çıkar, bunun dışındaki zamanını dört duvar arasında geçirir. Bir şeye onu zorlayan olmasa bu yaşam tarzını seviyordur. Tarık'ın babasına olan saygısı sınırsızdır ama üniversitede öğretim üyeliği, dış ülkelere yaptığı seyahatler ona evini unutturduğu gibi babasını da memnun edemez. Birbirini hiç anlamayan ve ayrı dünyalarda yaşayan insanlar sanki bu evin çatısı altında toplanmıştır.

Bu garip tablonun içinde en huzursuz olanı Rezzan'dır. Kızının kendisiyle olan hilafına karşılık dedesiyle kurduğu yakınlık onun kıskançlık damarlarını kabartır. Bunu açıkça ifade etmese de tavırları apaçık sergiler. İsmail Hakkı Bey'in her hareketi, her şeyi gözüne batar. Onu her zaman evde bir fazlalık olarak görür. Oysa bir zamanlar onun şöhretiyle gurur duymuştur.

Hayat gibi Rezzan da değişir. İyi ile kötünün, vefa ile sadakatin kıymetini bilmez. Sabra yer vermeyen gönlü bir isyanın eşiğindedir. Kendini daha fazla tutamaz.

-“Yeter artık! Bunca işi yapmaya benim ne gücüm yetiyor, ne de tahammülüm. Ben bu evde bir gün çıldıracağım. Evin işi yetmiyormuş gibi bir de başıma bu ihtiyarı dert ettin.

Tarık elindeki gazeteyi bırakır. Eşinin yüzüne sert sert baktıktan sonra bağırır.

-“Rezzan dikkatli konuş. O ihtiyar dediğin insan benim babam.

-Benim için hiç fark etmez. Sen kendini işine kaptırmış gidiyorsun. Çevrende olup bitenlerden hiç haberin yok. Bütün yükü ben çekiyorum.

-Rezzan yavaş konuş! Babam duyarsa çok ayıp olur.

-Duysun!

Son söz Tarık'ın sabrını taşıtır.

-Yeter. Sen artık sınırı aşıyorsun. Neler saçmaladığının farkında bile değilsin. Eğer bütün bu işler sana zor geliyorsa bir hizmetçi daha tut. Sana bu konuda itiraz eden mi var? Git eskisi gibi partilerde, kokteyllerde eğlen! Biliyorsun ki babamı buraya annemi kaybettikten sonra biz getirdik. Kendisi isteyerek gelmedi. Seninle birlikte karar verdik. Şimdi ise bütün bu olup bitenleri unutarak zavallı insan karşı çıkıyorsun.

-Bunun tek çaresi var.

-Söyle bakalım.

- En güzeli onu bir huzurevine yerleştirmek. Kendi yaşlıları ile kalması hem kendisi için hem de bizim için iyi olur.

Tarık duyduklarına bir türlü inanamaz. Yüzünün rengi değişir, yumrukları sıkılmış bir halde ayakta durur. Her an karısını dövebilir hatta ileri gidip kapı dışarı bile edebilirdi. O derece hırslanır ama üstlendiği görev, çevredeki saygınlığı böyle bir rezalete mani olur.

-Saçmalama. Bugün bütün huysuzluğun üstünde. Kültürlü insanlar gibi mantıklı konuşmuyorsun. Kim nasıl kırılır bundan aile nasıl bir yara alır farkında bile değilsin. Sadece gelişigüzel konuşuyorsun. Biz bugünkü yerimizi o beğenmediğin ve huzurevine göndermek istediğin insanın sayesinde elde ettik. Şimdi şöhreti unutuldu diye mi kapı dışarı edeceğiz? Seninki nasıl bir vicdan? Nasıl bir insanlık anlayışı bunu bir türlü kavrayamıyorum. Babam aile sevgisi dışında hiçbir şeye ihtiyacı olmayan bir insan. En güzel semtteki evi yıllardır boş duruyor içindeki tarihi eşyalarla birlikte. Yazlığın desen kapısını bile açan yok. Daha arabası garajda duruyor neredeyse küflenecek. Parası desen var bizden hiçbir şeyini esirgemiyor Sadece güler yüze, sıcak bir aile yuvasına ihtiyacı var. Hepsi o kadar. Lütfen anlayışlı ol ve bu hayatı kimseye zehir etme!”⁵⁴

Tarık’ın konuşması pek işe yaramaz, Rezzan aynı inadını sürdürür. En ufak bir yumuşama emaresi yüzünde görünmez. Meydan okurcasına,

-“Sen ne anlatırsan anlat, beni pek etkilemez. Onun varlığı beni rahatsız ediyor.

Tarık son ricasını söylemeye çalışan bir idam mahkûmu gibi yalvarır bir sesle,

-Yapamam!”⁵⁵

Bu mesaj ile köprüler yıkılır. Hiçbir barış emaresi kalmaz. Tarık çılgına dönmüştür. Saniyeler içinde kafasından çok tehlikeli şeyler geçiyordur ki bunları durdurmak mümkün değildir. Her şeyin bir anda yok olacağını düşünürken yan odanın kapısı açılır. İsmail Hakkı Bey çatık kaşarlı ile bir

---

⁵⁴ A.g.e.,s.13-14.

⁵⁵ A.g.e.,s.15.

heykel gibi kapının eşiğinde durur. Geline hiç bakmadan oğluna dönerek bir müddet mahzun bir çehre ile bakar. Düşünür, düşünür, kelimeler ağzından zorla dökülür.

-“ Tarık, tartışmaya gerek yok. Benim için bir yuvanın yıkılmasına hiçbir zaman gönlüm razı olmaz. Ben her şeyini görmüş geçirmiş bir insanım. Huzurevinin şartlarına da kısa zamanda alışırım.

Kimse her şeyin böyle gideceğini hayal etmesin. Nöbet sırası gelecektir.”⁵⁶

Tarık neredeyse ağlayacaktır. Gözleri dolu doludur. “Baba” diye yutkunur.

-“Sus, bir şey söyleme! Beni daha fazla yaralama!”⁵⁷

Başka bir şey söylemeden odasına girip kapıyı kapatır. Karı koca ayakta donup kalmıştır. İsmail Hakkı Bey götürebileceği kadar eşyaları bavuluna doldurur. Kapıda Beyza ile karşılaşır. Beyza dedesine nereye gittiğini sorar. Dedesi yeni yuvasına gittiğini söyler. Beyza dedesinin yuvasının burası olduğunu şimdi neyin değiştiğini sorar. Dedesi şimdiye kadar kendisinin de öyle zannettiğini ama şimdi çok şeyin değiştiğini söyler. Beyza sebebin annesi olduğunu, dedesinin niçin gittiğini az çok tahmin ettiğini söyler. Beyza dedesini kalması için ikna etmeye çalışır ama dedesi karardır. Beyza daha fazla ısrar etmenin bir faydası olmadığını anlar. Dedesinin ellerine sarılıp öper, dedesine sarılır.

İsmail Hakkı Bey için huzurevine yerleşmek ve buraya kapanmak çok zor bir süreçtir fakat bir yandan da maziyi, yaşadıklarını, insanları ve toplumu başka bir göz ile değerlendirebilme imkânına sahip olacaktır. Huzurevine yerleşen İsmail Hakkı Bey’in kafasından çeşitli düşünceler geçmekte, şimdiye kadar yaşadıklarını tekrar gözden geçirmektedir.

“Politikannın baş döndürücü şöhreti karşısında her şeyi unutan, manevi değerlere sırt çeviren, bir ömrün hep çıkışlarla, yükselişlerle devam edeceğini sanan bir ihtiyar... Bunlar hep birer ilahi dersti.

Kader bana ‘herkes gibi sen de acılardan hissene al’ diyor. Beni çile kabında pişirerek kendime döndürmek istiyor. İtiraza ve isyana hakkım yok. Boynumu

---

⁵⁶ A.g.e.,s.15.

⁵⁷ A.g.e.,s.16.

ilahi takdire karşı eğiyorum. Bana affin, günahlarımdan sıyrılabilmenin fırsatını verdiği için Cenab-ı Hakk’a sonsuz Őukretmem gerekiyor.”⁵⁸

Gazeteci Emre, Beyza’nın arkadaşıdır. Beyza hukuk fakültesinde okurken tanışrlar. Beyza’nın bir dönem milletvekilliği yapan İsmail Hakkı Bey’in torunu olduğunu Beyza’dan ğrenen Emre, İsmail Hakkı Bey ile bir röportaj yapmak ister. Beyza dedesine Emre’yi anlatarak onunla röportaj yapmasında sakınca olup olmadığı sorar. Dedesi röportaj yapmayı kabul eder. Beyza arkadaşına sürpriz yapar ve röportaj ayarladığını söyler.

Huzurevine gelen Emre, İsmail Hakkı Bey’in yanına giderek onunla röportaj yapmak istediğini, siyasi hayatında muhakkak birçok tecrübesi olduğunu ve bunları öğrenmek istediğini belirtir.

Röportaj sırasında İsmail Hakkı Bey, eği Nurcan’ın trafik kazasında öldüğünü ve o sırada arabayı kendisinin kullandığı, uzun müddet vicdan azabından ve suçluluk duygusundan kurtulamadığını, bu durumun onu günden güne mahvettiğinden, dostlarının ve yakınlarının kendisini Şöyle teselli ettiğinden bahseder.

“Kaderde ne var ise o olur, denizde boğulacak insan uçakta lmez, sırası gelen, bir sebeple, bir sonuçla kendine açılan ahret kapısından sessizce geçer gider...”⁵⁹

Görüldüğü gibi cebri bir durum yani zorunluluk söz konusudur. Buna göre insan hayatı kaderinde yazılanın vuku bulmasıdır.

Ağlatan Notlar adlı romanda Şehir merkezinde imam olan Abdullah Hoca, vaazlarıyla, sohbetleriyle, herkes tarafından sevilen ve sayđı duyulan birisidir. Düzenli olarak seminerler veren Abdullah Hoca çalışmalarını artırır, ev sohbetlerine katılır, “sosyal faaliyetlerde” bulunur. Bu süreçte düzen için tehlikeli Müslümanlar arasına alınır ve düzenin yetkilileri onu kara listenin başına yerleştirir. İmamlığın sekizinci yılında geniş çaplı bir soruşturma geçiren Abdullah Hoca, onu mahkûm edecek bir delil bulunamayınca sürgün edilir ve Sarp Dere Köyü’ne imam olarak sürülür.

---

⁵⁸ A.g.e.,s.71-72.

⁵⁹ A.g.e.,s.236.

Abdullah Hoca, köyde aktif bir yaşama sahiptir. Abdullah Hoca'nın insanlara saygıyla yaklaşması, yardımseverliği ve kimseyi küçümsememesi sayesinde camiye gelen cemaat sayısında artış olur. Abdullah Hoca camiye gelenlerden özel bir cemaat oluşturur ve onlara özel eğitim verir. Bu durum köyde yaşayan ama köyü maddi ve manevi yönden sömüren, İslam düşmanlığı yapan insanların pek hoşuna gitmez. Böyle giderse cemaat, yaptıkları bütün adaletsizlikleri ortaya çıkaracaktır.

Yazar köyü maddi ve manevi yönden sömürenlerin kimler olduğundan pek bahsetmediği gibi köyü ve köylüyü nasıl sömürdüğünden de söz etmez.

Bu köylüler kendi aralarında konuşarak köyden üç gencin hocayı dövmesini planlarlar. Bu sayede hoca onlardan korkacak ve istemedikleri faaliyetlerde bulunmayacaktır. Hocanın camiden çıktığı bir akşam köyden üç genç hocayı öldüresiye döver.

Yağışlı, soğuk bir sonbahar günü namaz çıkışında cami kapısında bekleyen bir çocuk Abdullah Hoca'ya gelerek Halil Abi'nin onu çay ocağında beklediğini söyler. Abdullah Hoca çay ocağına yürür. Bir taraftan da Halil'in niçin kendisiyle görüşmek istediğini anlamaya çalışır çünkü sohbet edecek kadar samimiyetleri yoktur.

Hoca çay ocağına vardığında Halil'i yalnız başına bulur. Kapıdan içeri girerken selam verir. Doğruca Halil'in oturduğu masaya gider. Bir sandalye çekerek Halil'in karşısına oturur. Oturur oturmaz da şöyle der.

-“Buyur Halil kardeş, beni çağırmışsınız.

- Evet hocam, sizinle konuşmak için çağırdım.

-Buyrun sizi dinliyorum.

Halil ne diyeceğinin sıkıntısı içinde,

-Söze nasıl başlayacağımı bilemiyorum. Benim sizinle konuşmak istememin sebebi aylardır gönlümü perişan eden vicdan azabından kurtulmak. Söyleyeceklerimi ve beni nasıl karşılayacağınızı da bilmiyorum.

Abdullah Hoca karşısındakine cesaret verici ses tonuyla ve yüz hareketiyle,

-Bak Halil kardeşim hiç çekinmeden bana söylemek ve anlatmak istediklerini anlatabilir, söyleyebilirsin. Seni kıracak hiçbir söz ve harekette bulunmayacağımı bilmeni istiyorum. Sen rahat ol ve çekinme.

Halil bu konuşma karşısında rahatlar ve konuşma hususunda cesaretlenir.

-“Peki, o zaman başlıyorum. Aylar önce siz dövülmüştünüz ya hani...”

- Evet ama o geldi geçti. Çok gerilerde kaldı. Ben de üzerine sünger çektim, unuttum.

- Ama ben unutmadım daha doğrusu unutmadım. Unutmam da mümkün değil.

-Neden?

Abdullah Hoca'nın bu sorusu karşısında Halil bir an duraklar, konuşup konuşmama konusunda kısa bir tereddüt yaşar, yüzü kızarmaya başlar fakat Halil konuşmaya karar verir.

-Çünkü sizi döven üç kişiden biri bendim. Daha doğrusu işi tertipleyen ve planlayan da bendim.

- Seni ayıplamıyor, seni suçlamıyorum. Sana kızmıyorum da asıl suçlu siz olmadığınız için. Asıl suçlular sizi bu duruma düşürenlerdir. Bu sistem ve sistemin başında olanlardır. Esas suçlu sistemin kendisi. Onun için size kızmıyorum. Bu hususlar uzun uzun tartışılıp konuşulması gereken hususlardır.

Diğer bir hususu da söyleyeyim. Ben kadere inanırım. Başıma gelenler karşısında pek üzülmem. Yalnızca tedbir almaya çalışırım o kadar. Ben Allah'tan başka kimseden korkmam. Ölümünden bile. Ölüm saatinin değişmeyeceğine kesin inancım var. Takdirde ne zaman öleceğim yazılmışsa o zaman ölüm bana ulaşır”⁶⁰ifadesini kullanır.

“Kadercilik, olay ve olguları kendi içindeki nedenleri ve sonuçları bağlamında kavrayıp, bu çerçevede açıklama, hareket etme eğiliminin zıddı olarak subjektifleşen, fiillerin ve olayların sonuçlarının önceden bilinip takdir edildiği ve bu takdirin değişmeyeceği inancıyla hareket etme şeklinde ifade edilebilecek bir örnek model/ paradigma olarak karşımıza çıkmaktadır⁶¹

---

⁶⁰ A.g.e.,s.122.

⁶¹Macit,s.10

Hidayet romanlarında yer alan kader algısında da bu tanımda bahsedilen düşüncelerin çokça yer aldığı görülmektedir. [...] “ kaderin ezici gücü karşısında çaresiz kalan kişinin yapacağı hiçbir şey yoktur. Nitekim teist fatalizm (yazgıcılık)de Allah’ın ezeli bilgisi ve tayini karşısında insan etkisiz ve pasiftir.”⁶²

Romanlarda da insan kaderin elindedir ve kader karşısında edilgen bir role bürünmektedir. Yani kader insanı tayin etmekte ve insan ona uymaktadır.

Başkaldırıyorum(Ali Erkan Kavaklı, İstanbul,1995)adlı romanda kahraman Tayfun bir gece kulübünde saz çalarak geçimini sağlar. Gece kulübünde çalıştığı içinde içkiden uzak kalamaz, ara sıra eve sarhoş gelir. Bir cumartesi gecesi kulübe gitmeden önce hanımı Buket’i ve kızı Gözde’yi, bir arkadaşına bırakır ve kulüpten çıktıktan sonra onları alacağını söyler. O gece Tayfun yine içki içer ve zil zurna sarhoş olur. Kulüpteki işi bitince kızı Gözde ve hanımı Buket’i bıraktığı arkadaşının evinden alır. Hava yağmurludur ve yerler ıslaktır.

Tayfun alkolünde etkisiyle hız yapar. Buket “yavaş git” diye birçok kez ikaz eder ama Tayfun duymaz. Önce bir arabayı sollar sonra bir viraja girer. Tayfun ayağını gazdan çekmez. Buket, Tayfun’u hızla sarsar, “Tayfun frene bas” diye bağırır, en sonunda direksiyona müdahale eder ve araba sağa kayar. Araba yoldan çıkar, bir direğe çarpar ama duramaz ve çalılıklar arasına dalar. Araba hurdaya döner.

Araba durunca Tayfun kapıyı açıp aşağı iner fakat olup bitenleri idrak edebilecek durumda değildir. Buket arabadan iner ve Tayfun’u sarsar.

-“Tayfun, Gözde Gözde!

- Ne olmuş?

- Gözde kanlar içinde. Kurtarmalıyız. Çok fena.

- Kanlar içinde mi? Nerede?

- Arabada.”⁶³

---

⁶² Bkz.,Bolay, Süleyman Hayri, Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara, 1996, s. 447.

⁶³ A.g.e.,s.273.

Tayfun arabanın arka kapsına dayanır. Gözde'nin yüzü gözü kanlar içindedir. Tayfun hemen eğilip Gözde'yi kucağına alır. Koluna sıcacık kanlar akar.

Tayfun kucağında Gözde ve yanında Buket'le caddeye doğru yürür. Tabi bu yürüme epey sürer. Derken ambulansın sesi duyulur. Tayfun çocuk kucağında ambulansa doğru koşar. Ambulans Tayfunları alır ve şehre götürür. Ambulansa haber veren ise Tayfun'un solladığı arabanın şoförüdür. Hastane önüne gelen ambulandan inen Tayfun ve Buket ambulans doktoruyla birlikte acil servise girer. Hemşireler seferber olur. Nöbetçi doktor gelir ve Gözde'yi muayene eder. Film çekilir ve kafatasında kırık olduğu anlaşılır. Gözde'nin kafatası kırılmıştır ve kırılan kemiklerin beyne batma ihtimali vardır. Doktor kırık kemiklerin temizlenmesi gerektiğini söyleyerek Gözde'yi ameliyata alır. Gözde o gün müşahede için hastanede kalır, Tayfun'a ve Buket'e ertesi gün gelmeleri söylenir.

Tayfun ve eşi böyle bir durumda eve gitmek istemezler, Tayfun kazadan kendisini sorumlu tutar. Ev ikisine de dar gelir. Tayfun'un ruhu sıkışır. Gözde'nin o kanlar içindeki hali Tayfun'un gözünün önünden gitmez. En sonunda Şenel Ağabey'e giderler. Karı-koca dizlerinin bağı çözülmüş bir halde zili çalar. Bir tatil günüdür ve çoluk çocuk evdedirler. Şenel Ağabey onları içeri davet eder. Tunç ve Buket misafir salonuna alınır ve konuşulur. Durumu Şenel'e anlatan Tayfun'a '*siz bitmişsiniz*' diyen Şener gözlerini kapatır, bir süre düşünür, elini çenesine dayar ve şöyle der.

"Kader bu kardeşim. Kaderin yani Allah'ın dediği olur. Kazaya razı olmak, kadere teslim olmak lazım. Demek ki başınıza gelecekmiş."⁶⁴

Aşka Çıkış Yok (Sevim Asımgil, İstanbul,1999) romanında ana kahraman Mağdalena babası Türk, annesi Amerikalı genç bir kızdır. Annesi ile babası boşandığında küçük olan ve bu sebeple annesinin yanında yetişen genç kız, zaman zaman Türkiye'ye babasını ve babaannesini ziyarete gelmektedir. Türkiye'yi ziyaretinin üzerinden on bir yıl geçen Mağdalena annesine, babasının yanına Türkiye'ye gitmek istediği söyler. Uçak biletini annesiyle ayarlayan Mağdalena on bir yıl sonra Türkiye'ye gelir. Yazar, Mağdalena'nın neden on bir yıl babasıyla görüşmediğini belirtmez.

---

⁶⁴ A.g.e.,s.282.

Atatürk Havaalanı otobüsünde ayakta kalmış olarak terminale giderken Mağdalena ‘nın bakışları gökyüzüne kayar, gökyüzü masmavidir. Mağdalena’nın en sevdiği mevsim-ilkbahar- gelmiştir. Her ilkbahar bir kıpırtı girer hücrelerine. Bir çiçek gibi yaprak yaprak açmak, kuşlar gibi uçmak, okyanusun gururlu dalgalarına karışarak güneşin doğduğu yere gitmek ister.

İlkbahar ona aşkı çağırıştırır. Hayatına yakışıklı, kültürlü, kibar bir erkek girsin ister. Genç yüreğine yüklenen ölümcül yalnızlık hissinden ancak o zaman kurtulur, o zaman yaşama karşı bir muhabbet doğar.

“Kaderin hep ona kötü bir şeyler yapacaktı korkusunu da üzerinden söküp atardı belki.”⁶⁵

Mağdalena bu düşüncelerle yürüyen bantın çevresinde durur, valizini araştırır.

-“Affedersiniz siz herhalde Mağdalena’sınız?”⁶⁶

Kendisine hitap eden hafif buğulu sesin sahibini görmek için genç kız arkasına döner. Otuz- otuz beş yaşlarında gösteren, çok şık bir erkek ona bakıyordu. Genç adamın yüzü hiçbir duyguyu aksettirmez, bir sfenks heykeli gibidir. Elinde tuttuğu bir demet kırmızı gül de ona garip, gizemli bir hava verir. Genç kız gözlerini kırpmadan ve genç adamın gri gözlerinden bakışlarını ayırmadan sevimli bir halde,

-“Evet, Mağdalena’yım.

Onu tanıyan birinin çıkmasının verdiği rahatlıkla derin bir nefes alır.

-Ben Metehan Berk, babanızın yeni genel müdürüyüm. Hava alanına gelmek için arabasına bineceği esnada Japonya’dan misafirleri geldi babanızın, yanlış anlaşılma olmuş randevu saatinde. Sizi alıp, Küçüküsu’ya, babaannenizin yanına götürme vazifesini bana verdi.

Genç adam elindeki gül buketini ona uzatarak,

-Buyrun, bunlar sizin. İstanbul’a hoş geldiniz Mağdalena Aras.

Genç kız elindeki valizi yere bırakarak zarif bir hareketle gül buketini bağrına bastırır ve koklar.

---

⁶⁵ A.g.e.,s.6.

⁶⁶ A.g.e.,s.10.

-Ne güzel kırmızı ve ne kadar taze dalından az önce koparılmış sanki.

-Gülü seviyorsunuz galiba?

- Evet, severim. Gül çiçeklerin sultanıdır.”⁶⁷

Metehan hafif ve çevik bir hareketle genç kızın valizini aldı, boş olan köşeye doğru yürüdü. Mağdalena, Metehan’ı izlerken evli olup olmadığını düşünür. Hiç telaş etmeden cep telefonunun tuşlarına basarken Metehan Berk’in parmaklarını gözden geçirir. Uzun parmaklarının hiçbirinde yüzük yoktur, boştur, genç adam evli değildir.

Genç kız, Metehan’ı pekâlâ sevebileceğini aklından geçirir. O sırada Metehan’a bakar. Kendisine bakıldığını hisseden Metehan birden başını çevirince ikisi göz göze gelir. Mağdalena utanarak başını önüne eğer. Metehan valizin sapından tutar, yerden kaldırır. Hiç konuşmadan arabanın olduğu yere gelirler.

Mağdalena’nın dikkati Metehan’dadır. Sakin, kapanık, konuşacağı benzemeyen donuk bir profil... Genç kız kazasız belasız yerine ulaştırmayı vazife edinmiş olmanın verdiği ciddiyet...

Metehan, Davut Aras’ın genel müdürü, Mağdalena ise kızıdır, aralarında kendiliğinden konulmuş resmi bir mesafe vardır. Metehan sözleri ve davranışlarıyla tanıştıkları andan beri bu ölçüyü korur. Genç kız, pek çok şey öğrenmek ister. Zihni Metehan hakkında sorularla doludur.

-“Siz nerelisiniz?

- Ankaralıyım.

-İstanbul’a geleli ne kadar oldu?

- Beş ay.

-Nerede kalıyorsunuz?

-Bekâr bir ablam var onunla birlikte Beykoz’da oturuyorum. Fabrikaya yakın.

-Memnun musunuz işinizden?

- Evet.

---

⁶⁷ A.g.e.,s.10.

- Babam ile aranız nasıl?

- İyi.

- Onun hakkında ne düşünüyorsunuz?

-Şakacı ve kadirşinas.

Soru sorma sırası Metehan'dadır.

-Amerika'da nerede oturuyorsunuz?

-Ohia eyaletinde.

-Yüksek öğrenim yapmayı düşünüyor musunuz?

-Bazen Ohia Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı okumayı tasarlarım. Annem bir mağazada kasiyer olarak çalışıyor. Anneannem hastalanınca ben mecbur oldum ona bakmaya. Son sınıfta okurken bu nedenle liseden ayrıldım. Diplomamı henüz almadım açıkçası.”⁶⁸

Bu arada yol tükenmiştir, babaannesinin iki katlı, bahçeli evinin önünde Metehan arabayı durdurur, valizi eline alarak kapıya varır, zile basmak için Mağdalena'nın gelmesini bekler. Metehan zile basar ve ayrılır. Mağdalena, Metehan'a aşık olduğu düşüncesini zihninden atmak için endişeyle kafasını sallar ancak genç kız bilmektedir ki Metehan çoktan kabine yerleşmiştir.

Bunun üzerine yazarın anlatıcı olarak kurduğu şu cümle ile hidayet romanlarında kaderin önceden yazıldığı fikrinin yer aldığını görülür.

“Türkiye'ye geldiği gün âşık olmak yazılmıştı kaderine hayatın garip bir cilvesi olarak”.⁶⁹

Düzceli Mehmet romanı Mehmet'in, üniversitede birinci sınıf öğrencisi olduğunu belirterek başlar. Derslerinden birine meslek hayatında yirmi yılı doldurmuş bir hoca girmektedir. Hocasının derslerindeki samimi ve güven verici yaklaşımı, öğrencilere onları yargılamadan, olduğu gibi kabul etmesi, arada söz konusu edilen sosyal ve siyasi fikirlerde aykırı düşünelere yaklaşımı, Mehmet'in hocasını sevmesini sağlar. Mehmet bu hoca ile ders dışında da çeşitli soruları dolayısıyla görüşür, odasına gider. Artık Mehmet, hocası ile her konuda

---

⁶⁸ A.g.e.,s.20.

⁶⁹ A.g.e.,s.22.

konuşabilmekte ve dertlerini ona açabilmektedir. Hocası ve öğrencisi Mehmet arasında çeşitli konularda uzun sohbetler olmaktadır. Mehmet merak ettiği veyahut zihninde bir türlü cevaplayamadığı sorularla ilgili hocasıyla konuşmaktadır. Bu sohbetlerden birinin konusu ise kaderdir. Hocası, Mehmet'i evine davet eder, okuldan çıktıktan sonra hoca ve öğrencisi eve giderler. Sohbet ilerlerken Mehmet hocasına Allah'ın neden kaderle insan hayatını sınırladığını ve yönlendirdiğini sorar. Bu durumu insan hayatına ve iradesine yapılan bir müdahale olarak görmektedir. Hocası, Mehmet'in sorusuna şu cevabı verir: "Kader; Allah'ın her şeyi bilmesi ve buna göre de yazmasıdır. Bir başka ifadeyle, kâinatın planı ve projesidir. Olmuşlar, olanlar ve olacaklar Kader Defteri'nde mevcuttur."⁷⁰

Hocası konuşmasında "kader mahkûmu" ifadesinin sık sık kullanıldığını, bu deyimle Allah'ın ve kaderin suçlandığını belirtir. Bunun kader konusunu bilmemekten ve kendi iradeleriyle işledikleri suçu kadere yıkıp kurtulmak istediklerinden kaynaklandığını belirtir. Kader konusunda anlaşılmayan püf noktanın şu olduğunu belirtir:

-“Cenab-ı Hak, doğumumuzdan ölümümüze kadar neleri tercih edeceğimizi, neleri isteyeceğimizi ve nasıl yaşama arzusu içinde olacağımızı ve irademizi nasıl kullanacağımızı, ezeli ilmiyle daha doğmadan önce biliyor ve bu isteklerimize göre kaderimizi yazıyor. O kaderimizi önceden planlayıp oluşturuyor. Bundan dolayı, Allah ve kaderi suçlama hakkımız yoktur. Ancak yanlış kullandığımız irademize suç bulabiliriz.”⁷¹

Mehmet sorusunun cevabını almıştır ve bu ayrıntının hep atlanıldığından bahsetmektedir. Mehmet'in zihninde kader konusunda son bir soru kalmıştır. Hocasına "kader değişir mi?" diye bir soru sorar. Hocası bu soru için şöyle bir yanıt verir:

-“Bir iş yaparken aniden o işi bırakıp başka bir iş yapmaya başlayarak "işte kaderimi değiştirdim" diyenler çıkmıştır ama onlar bilmiyor ki bu davranışlarıyla kaderi değil yaptığı işleri değiştiriyorlar. İnsan kader okyanusunda yüzen bir gemi gibidir. Rotasını ne yana çevirirse çevirsin yine de

---

⁷⁰ A.g.e.,s.85.

⁷¹ A.g.e.,s.86.

okyanusun içindedir, dışarı çıkamaz. Yazı yazan adam, türkü söylemeye başlarsa kader değişmez. Bununla şunu anlarız ki onun kaderinde önce yazı yazmak sonra da işte kaderimi değiştiriyorum diyerek türkü söylemek varmış. Fiiller başkadır ama kader değişmez. Bir ağacı gösteren aynanın yeri değişmekle ağacın yeri de değişmez.”⁷²

Hidayet romanlarında kader bütün olayların önceden belirlendiği ve ne yapılırsa yapılsın asla değişmediği düzen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu düzeni yaratan Allah, insan davranışlarını daha önceden belirlemiştir ve insan bu davranışların dışına çıkamamaktadır. Bu anlamda insan hayatında tesadüf yoktur çünkü kader vardır. Allah, kader ile her şeyi önceden düzenlemiş ve bir sebebe bağlamıştır. Her şey kaderde yazılıdır. Bu anlayış insanı bazı davranışları yapma noktasında mecbur bırakan bir anlayıştır. Yani insan kaderinde yazılanları yaşamaya mahkûm edilmektedir. Bu noktada insanın özgürlüğünden de söz edilememektedir. Bu durumda roman kahramanları hayatları noktasında etkisiz kalmaktadır. Çünkü olaylar kendi iradeleri dışında gerçekleşmektedir ve roman kahramanları bu noktada pasif kalmaktadır.

2.3 Ahiret İnancı

Hidayet romanlarında yer alan ahiret kavramı ölümden sonraki yaşamı ifade eder. Ahiret, yaşadığımız bu dünyanın karşısında yer alan başka bir âlem ya da dünyayı simgeler. Bu romanlara göre bütün insanlar, bu dünyada yaptıklarının karşılığını ahirette göreceklerdir. Buna göre dünyada yapılan her işin, gösterilen her davranışın ahiret yaşantısında karşılığı olacak ve ahirette iyilerin gideceği bir cennet ile kötülerin gideceği bir cehennem bulunacaktır. Bu, İslam dininde imanın şartlarından biridir.

Kader Kapımı Çaldı adlı eserde Cemal öğretmen olarak atandığı Sivas’a gitmek için trene biner. Cemal oturduğu ilk kompartımanın gittikçe kalabalıklaşması üzerine başka bir kompartımana geçer. Yeni kompartımanında kırk beş-elli yaşlarında köy muhtarı olan bir adam vardır. Mosmor bir yüze sahip olan muhtar sigaranın birini yakıp diğerini söndürür. Cemal’in öğretmen olduğunu

---

⁷² A.g.e.,s.87.

öğrenince muhtarın dili çözülür. Köy öğretmeniyle kurdukları çilingir sofralarını ballandıra ballandıra anlatır.

Cemal muhtarın mantara dönüşmüş yüzüne bakarken derin bir tiksinti duyar. Cemal içinden “nasıl berbat bir surattır bu, yağmurdan kaçarken doluya mı tutuldum” diye geçirir.

-“Muhtar kaç yaşındasın?

- Kırk sekiz. Ne o, yoksa öğretmenliği bırakıp celepliğe mi başlayacaksın?

-Niçin içiyorsun? Hem sağlığına, hem kesene...

Muhtar iskeletten ibaret yumruğunu sıkarak,

- Beton gibiyim. Sağlığıma diyecek yok. Sen boş ver böyle palavraları. Siz okumuşlar da pek saf oluyorsunuz. Sen bizim köyde öğretmen olacaktın ki... Bizde içmeyen hastalanır.

-Gözlerin kan çanağına dönmüş. Yüzün mosmor kesilmiş, dişlerin çürümüş. Hayatın mantara dönmüş. Tartılsan otuz iki kilo ancak gelirsin. Sinek sikletlik olmuşsun.

Cemal kelimeleri heceleyerek ve öfkesini açığa vurarak devam eder,

-Çürümüş, kokuşmuşsun bre, çürümüş kokuşmuşsun!..

-Turp gibiyim evelallah. İstersen tut bir bilek güreşi yapalım. Karşıma Muhammed Ali Clay çıksa tuşlarım.

- Sen ölmüşsün de ağlayanın yok. Muhammed Ali bir üfürse, bir kilometre öteye uçarsın.

Muhtar sigarasından hırsla içine çeker. Burun delikleri baca gibi dumanlanır. Öfkelenir.

-Aslan sütü içmeye, ben adam demem! Erkek dediğin içer be hoca! Sen süt çocuğu musun? He heheee!..

- Dünyaya kafa çekmeye mi geldik? İnsanın hayvandan farkı olmamalı mı? Kafayı bulup bugünden yarını düşünmemek bir çeşit hay...

-İçmeye, içmeye hoca... Yaşamaya geldim. İçmeden hayatın tadı mı olur? He he...

- Bak muhtar dinle beni, kırk sekiz sene içmiş, hayatını bozuk para gibi harcamışsın. Eline ne geçti?

-Keyfettim be hoca. Yoksa sen içmiyor musun? Hakikaten süt çocuğu musun bre!..

Cemal, bu kokuşmuş suratın pis pis sırtmasına sinir olur. Muhtar ağzını açtığı zaman yüzüne bakmaktan iğrenir çünkü nefesi fena kokar. Muhtar hala içkilidir. Cemal, kuşluk vakti içkili olduğuna göre adam akşam demlenmiş diye düşünür. Muhtar ise keyfe vurmuş, Cemal ile eğlenir.

- “Muhtar kilometreyi tüketmişsin. Bu dünyanın bir de ahreti var. Bu yaştan sonra bari kendine bir çekidüzen ver. İnsan ipi boğazına sarılıp otlağa salıverilmiş bir öküz değildir. Önemli vazifeleri vardır. Hayat bir imtihan. Öküzün akli yarını düşünmeye yetmez ama insan yarını, geleceği, ölümü, ahreti düşünmeden edemez ve düşünmek zorundadır. Akıl bize bunun için verilmiş. Sarhoş olup ondan vazgeçmek yerine, onu iyi kullanıp cenneti kazanmak gerekir. Dünya keyif dünyası olsaydı sıkıntı ve felaketleri olmazdı. Burası imtihan dünyası...”⁷³

Cemal, trende muhtarla bilek güreşi yaparken hakem olan kişiyle tanışır ve arkadaş olur. Hakem, D kasabasının bir köyünde öğretmendir. Yazar hakemin gerçek ismini vermez, roman boyunca ondan Hakem olarak bahseder.

Tren yüksek dağlar, sarp yamaçlar arasından ilerleyerek çok geçmeden genişçe bir vadide durur. D kasabasına gelmişlerdir. Kasaba istasyona yakındır ve Cemal ile Hakem yürüyerek kasabaya varırlar.

Hakem bu kasabayı bildiği için kalacak yer konusunda sıkıntı çekmezler ve Hakem’in bildiği bir otele giderler. Kiraladıkları odada bir süre birlikte kalan Hakem ile Cemal’in arkadaşlığı dostluğa dönüşür. Bir akşam Cemal namazını kılmak için camiye, Hakem de arkadaşlarını görmeye gider. Cemal namazdan sonra imamla tanışır. İmam siyah sakallı, kırkında bir adamdır. Ayaküstü biraz sohbet ederler ama sohbet sonlanmaz. Hava soğuktur. İmam, Cemal’i evine çay içmeye davet eder. Cemal daveti kabul eder. Niyeti kasabanın durumunu bir de imamdan öğrenmektir. Karanlıkta korkunç bir hayali andıran iki katlı, ahşap bir

---

⁷³ A.g.e.,s.81.

eve gelirler. Soba yanmadığı için evin içi soğuktur. İmam sobayı yakmaya koyulur sonra ikisi birden paltolarıyla mindere otururlar. Havadan sudan başlanan sohbet kasabanın durumunun konuşulmasıyla son bulur. Cemal müsaade isteyerek imamın evinden ayrılır.

Cemal otele döner. Üzerini değiştirerek yatağa uzanır. Başını yastığa koyar koymaz bakışını tavada diker. O sırada kapı gıcırda. Gelen Hakem'dir. Cemal'in yatakta döndüğünü görünce,

-“Hoca uyumadın mı, n’aber?”

-Sağol, senden n’aber?”

-Sorma kavga ettik!

-Saat kaç?”

-12.30

-Vakti bozuk paradan ucuz kabul ediyorsun.

- Sorma birader! Oyun parası da ödedim. Kâğıt mı çalmıyorlar, yalan mı söylemiyorlar? Sahtekârlar, üç kâğıtçılar...

- Oynama birader, kasabaya ilk gelmiyorsun ya...

-Biliyorum da... Vakit geçmiyor başka türlü.

- Arzularının ipiyle zamanı idam ediyorsun. Sonra da ...

- Yarayı deşme be Hoca!

-Konu bence önemli”⁷⁴ diyen Cemal konuşmasına şöyle devam eder.

“Allah her insana 60-70 sene ömür veriyor ki onunla hem dünyasını kazansın hem de ahiretini. İnsanların çoğu ahirete sarf edecekleri zamanı kahvelerde, meyhanelerde, stadyumlarda, barda, televizyon başında bozuk para gibi harcıyorlar ve vakit öldürdüklerini ya da eğlendiklerini söyleyebiliyorlar. O vakit, onlara, öldürülmek üzere mi verildi yoksa değerlendirilmek üzere mi?”⁷⁵

Görülüyor ki ahiret, dünya hayatından sonraki yaşamdır ve insanoğlu dünya hayatında yaptıklarından, davranışlarından ve tercihlerinden sorumludur. Dünya

---

⁷⁴ A.g.e.,s.101-102.

⁷⁵ A.g.e.,s.102.

hayatında yaptıkları itibariyle ya cennetle ödüllendirilecek ya da cehennem ile cezalandırılacaktır. Yazarın burada “ahireti kazanmak” şeklinde ifade ettiği de sonsuz cennetle mükâfatlandırılmaktır. Yazar, bir vaaz üslûbunda bunları söyler ama ne muhtarın ne hakemin sonunu vermez hatta onlardan romanın ilerleyen bölümlerinde pek bahsedilmez.

Ve Yollara Günah Diktiler eserinde kahramanlardan Nazife Teyze, daha önce de söz konusu edilen Zeynep gibi vaktiyle kötü yola düşmüş bir kadındır. Nazife Teyze artık çalışmaz fakat alkole devam eder. Zeynep, kendi yaşadığı değişimin Nazife Teyze’de de olmasını ister. Zeynep’in amacı Nazife Teyze’nin de kendisi gibi düştüğü kötü yoldan kurtulmasıdır.

Zeynep, annesi gibi gördüğü Nazife Teyze’nin de kendi seçtiği yola girmesini ister. Bu nedenle Zeynep, ona annelik eden, her derdinde yanında olan ve kendisiyle yaşayan Nazife Teyze’ye elindeki Kur’an tefsirinden bir ayet okumaktadır.

Nazife Teyze çok pişmandır, kendisinin çok günahkâr olduğunu düşünmektedir. Şimdilerde ise eski yaşantısına dönmek için gayret etmektedir. Kanepeye oturmuş ve Zeynep’in okuduklarını dinlemektedir. Gözleri dolmuştur ama o ağlamamak için kendisini sıkmaktadır. Zeynep okumasını bitirmiş, kitabını kapatırken Nazife Hanım ile göz göze gelir.

“Kendini sıkma teyzeciğim. Bırak da boşansın gözyaşların. Neden zehir içip içine akıtıyorsun gözyaşlarını? Dur da Allah korkusuyla damlasın gözyaşların, kim bilir belki de ahirette şefaatçi olurlar.”⁷⁶

Şefâat, dünyada işlenen bazı günahların âhirette cezalandırılmasından vazgeçilmesi için talepte bulunmak, aracı olmak ve bunun için dua etmektir. Burada, dökülen gözyaşlarının ahirette Nazife Teyze’nin ödüllendirilmesine aracılık etmesi, yardımcı olması belirtilir.

Bu konuşma üzerine ikisi de gözyaşlarını tutamaz ve bir süre ağlar. Kendini ilk toparlayan Nazife Teyze olur ve Zeynep’e seslenerek artık toparlanması gerektiğini ağlamak yerine dua etmesinin daha iyi olacağını söyler. Daha sonra Zeynep bir çay demler. Karşılıklı içmeye koyulurlar.

---

⁷⁶ A.g.e.,s.65.

“ Ah! Nazife Teyze ah!.. Allah’a inanıyorsun. Şu içkini de bir bırakabilsen. İçkin olmasaydı ne olurdu?

-Öyle kızım, doğru söylüyorsun ama ne çare içmeden duramıyorum. Senin hiçbir şeyden haberin yok tabi. Geçen gün doktora gittim.

Nazife Teyze, eski yaşantısına dönmek istememektedir. Bu nedenle hayatında kötü olan ne varsa değiştirmek ister. Namaz kılmaya başlar, yalan söylememeye dikkat eder. Değiştirmek istediği şeylerden biri ise içkiyi bırakmaktır.

-Neden? Geçmiş olsun.

-Sağol yavrum. Neden olacak? İçki yüzünden. Hani içmemeye karar verip namaza başlamıştım ya!

-Eee, ne oldu da bıraktın yine?

Nazife Teyze, Zeynep’e, içkisiz üç gün dayandığını sonra elinin ayağının titremeye başladığını ama içmediğini, bu süreçte bir doktora gittiğini söyler. Doktor ile yaşadıklarını, aralarındaki konuşmayı şöyle verir.

Nazife Teyze, içkiyi bırakmak istediğini ama içmediğinde her yanının titrediğini söyler. Doktor, Nazife Teyze’nin söylediklerinden sonra güler ve içkiyi neden bırakmak istediğini sorar. Nazife Teyze namaza başladığını, içkiyle namazın bir arada olamayacağını söyleyince doktor,

“Şimdi mi aklın başına geldi teyze, namaz kılmak?” diye sorar.

-“Ahiret var oğlum.

-Boş ver ahireti. Eğer varsa seninkine az kalmış. Ne ciğer var, ne de mide. Ciğersiz, midesiz ahirette de bir işe yaramazsın.

-Oğlum iyi ki Allah bu dünyada seni doktor yapmış. Allah göstermesin! Ya orda da doktor yapsa biz yandık.

-Git başımdan be ihtiyar! Zaten seni tanıdım. Orda da gelsen muayene etmem”⁷⁷

Nazife Teyze aralarındaki bu diyalogu Zeynep’e anlatır ve doktora çok kızdığını söyler. Bunun üzerine Zeynep şöyle bir yorumda bulunur.

---

⁷⁷ A.g.e.,s.67.

“O zaten sen gitmeden Müslüman ise de seninle konuşurken küfre girmiş. Ama sen de hatalı konuşmuşsun. Ahiret yurdunda iki yer var insanların gidecekleri. Ya cennet, ya cehennem. Orda kâfirlerin yurdu cehennemdir. Cehennemde ebediyen yanacaklardır. Öyle biraz yanıp kurtulmaları da mümkün değil. Çünkü orda ölüm yok. Bilmeyerek de olsa sen de hatalı konuşmuşsun. Çabuk tevbe et. Allah’tan af dile. Bir daha bu konuları konuşurken dikkatli ol teyzeciğim.”⁷⁸

Anlaşıyor ki ahiret bu dünyada yapılanların karşılığının alınacağı yerdir. Orada herkes bu dünyada yaptıklarıyla muamele görecektir. Ahiret burada Müslümanların davranışlarındaki ölçüyü belirleyen unsurlardan biridir.

Aydınlığı Bulan Adam adlı roman, ana kahraman Molla’nın, Kültür Sarayı’nın büyük salonuna girmesiyle başlar. İçeride bir toplantı yapılmaktadır.

-“Denetim dışı bir toplumda yaşamak istemiyorum. Bu demokrasi anlayışı bizi nereye götürecektir? Hepimiz taş yiyoruz.”⁷⁹

Molla salona girdiğinde kürsüdeki adam böyle bağıırıyordu. İçerisi hem düğün evine hem de parlamentoya benzer. Politikaya meraklı olan toplumun her kesiminden insan, memleket meselelerini konuşmak için bu, büyük salonu doldurmuştur. İçeride bunaltıcı bir sıcak vardır. Molla, önlerde boş bir koltuğa oturur. Karşısında oturumu yöneten başkan durur. Kürsüdeki adam elini masaya vurarak konuşmasına devam eder. Ön sıralarda oturan kalabalık bir grup dinleyici buldukları yerden adamın konuşmalarına müdahale eder.

-“ Yarının insanları tabii olmayan bir özgürlüğe kavuşacak ve insanlık gerçek bir taş devrine girecek, insanlık taş devri ile başladı, taş devri ile sona erecek!

-Taşlaşmak kaçınılmaz!

Molla gür sesiyle dikkatleri üzerine çeker.

-Katılaşmak genel sonun –kıyametin- işaretlerindedir. Hayatın sonu yaklaşıyor. Öyleyse insanlığımızı kurtarmak için yüzümüzü İslam’a çevirelim.”⁸⁰

---

⁷⁸ A.g.e.,s.67.

⁷⁹ A.g.e.,s.5.

⁸⁰ A.g.e.,s.6.

Molla'nın bu sözleri pek ilgi görmez. Bu arada yaşlılar heyetinden olduğunu söyleyen kamburu çıkmış bir adam konuşmak için kürsüye gelir. Çocukların yeni beceriler öğrenmesi gerektiğini, bu becerileri de ancak yarını planlayanların kazandırabileceğini, yarına gönül verenlerin çocukları aydınlık bir geleceğe kavuşturabileceğini, sanayi çağının herkesi değiştirdiğini, çocukların ise böyle bir sorunu olmayacağını çünkü çocukların zaten sanayinin çocukları olacağını söyler.

Bu sırada başka bir ihtiyar yerinden hırsla kalkarak kürsüye çıkar ve konuşmaya başlar.

-“ Sanayi diyoruz, eğitim diyip duruyoruz. İster bugünün ister yarının eğitimi olsun iter ülkemizde okuma-yazma oranı yüzde yüze ulaşın, tüm bunlar önemli değil. Önemli olan insan yetiştirmektir. İnsan, ne olduğunu, ne olması gerektiğini, nereden gelip nereye gittiğini bilen, bu bilme ile iman ve ahlaka yükselen varlık...

Molla ihtiyarı destekler. Ayağa kalkarak yüzünü solandakilere döner.

-Kitle eğitimi sanayi kuruluşlarının işine yaramaktadır. Biz niye okuyoruz, çocuklarımızı niçin okutuyoruz? İnsan olmaları için mi yoksa iyi bir işçi olmaları için mi? Çocuklarımızı sanayinin kölesi olmaları için okutmak niye? Onların beyinlerine ve yüreklerine daha değerli şeyler koymalıyız; Allah inancı gibi...”⁸¹

Orta yaşlı bir adam ayakkabısını çıkararak Molla'ya fırlatır. Molla zamanında fark ettiği için başını eğer. Onun bu davranışı başkalarına da cesaret verir ve salonda bağırımlar başlar.

-“Molla bu, bütün çağdaş atılımlara karşı çıkan Molla buu!

-Yuuh!

-Altmış yıldır bunların sonu gelmedi mi?”⁸²

Molla onu hırpalamalarından korksa da söyleyeceklerine devam eder. Makinaya kaptırılan insanlığa tekrar sahip olmak için, eğitimin bütün bölümlerine Allah

---

⁸¹ A.g.e.,s.13.

⁸² A.g.e.,s.14.

inancının yerleştirilmesi gerektiğini, çocukların gönlüne İslam inancı koyulduğunda makinenin etkisiz olacağını söyler.

Bu sözler ile salondaki tansiyon daha da yükselir. Molla'yı yuhlayanlar, onun ciddiye alınmaması gerektiğini söyleyenler, laikliğin elden gittiğini belirtenler...

Üniversite hocası olduğunu söyleyen bir bayan titreyen sesiyle,

-“Sus be kardeşim, yeter aa!.. Gençlerin aklını karıştırıp durma, çağdaş medeniyetin temelinde dinler yatmıyor, bunu sende biliyorsun. Tüm dünyada geleneksel değerlerin yerini bilimsel tarafsızlık aldı. Resmi eğitim kendisini geçmişin kara bilgilerinden kurtararak bugüne ulaşabildi.

Molla cevap verir.

-Saçma, sizler gençlere hatta tüm ülke insanına yazık ediyorsunuz. Bilimsellik teranesi altında bir sürü hurafeyi yıllardır öğretip duruyorsunuz. Eğitimde objektifliği istemediğimi mi sanıyorsunuz? İçinizde bunu benden daha çok isteyen ikinci bir şahsın olacağını sanmıyorum. Ülkemizde tarafsız şekilde tarih mi okutuluyor, hukuk mu okutuluyor, biyoloji ve din mi okutuluyor? Objektiflikten ödümüz kopuyor. Gençler bu sebepten sağlıklı düşünme yetenekleri kaybetti. Yaşama amaçlarını bilmiyorlar.

Bu sırada söz alan bir iş adamı,

-“Baylar medeniyet arabası çok hızlı ilerlemektedir. Hızın kaynağı ise bilimsel gelişmelerin elimizin altında altında olan teknolojik araç ve gereci daha da hareketlendirmesidir.. Toplumlardaki çeşitlenme ve kargaşanın nedeni budur. Öğrencileri geriye dönük çabalardan kurtarmak ve geçmişi öğrencinin bilincinden kovmak zorundayız. Daha da ileri gitmek için bir geçmişimiz yokmuş gibi davranacağız! Baylar, önümüzdeki yüzyıl içinde insanlık üç bin yıllık değişim eşit bir değişimi yaşayacaktır. Gezegenlerde koloniler kurulacak, insanlar uzayın derinliklerine sarkacaktır. Bunlardan dolayı eğitimimiz, geleceğin gerçeğe yakın görüntülerini taşımak zorundadır.

Bunun üzerine son kez kürsüye çıkan Molla şöyle konuşur.

“Hiçbir şey ölümden ve ölümden sonraki ebedi yaşantımızdan daha önemli değil. Bugünün insanları kısa süre sonra dünün insanları olacaktır. Mademki

ölüyoruz öyleyse eşyayı yükselttiğimiz noktanın bize ne yararı var? Elli-altmış yıllık bir ömür için ebedi hayatımızı niçin tehlikeye sokalım?

Salondan başka seslerin gelmesine aldırış etmeyen Molla sözlerine devam eder.

-Bugün gibi yarın da irademizin dışında çabucak gelip geçecek. Asıl önemli olan işte bu nokta. İrademizin dışında olup biten irade işte o hep galip geliyor. Bizi tek tek öldüren ve kimse yeniden diriltecek olan da odur. Hem sonra şu kafanızı kurcalamıyor mu?

Bizler kendi isteğimiz dışında dünyaya geliyoruz kendi isteğimiz dışında yaşlanıyor ve ölüyoruz. Daha yüz binlerce, yüz binlerce şey irademizin dışında olup bitiyor. Hem de bilinçli, şuurlu bir şekilde. Kalbimizin çalışmasına, midemizin acıkmasına, aklımızın düşünmesine, mevsimlere, tohumlara, güneşe, aya kadar...

Her şeyi çekip çeviren “kudret eli” biz istesek de istemesek de, inansak da inanmasak da bizi ebedi olarak yaşatmak üzere yeniden diriltecektir. Çünkü insan gibi harika bir varlık, altmış yıllık bir süre için icat edilmez ve hayat gibi bir nimet emrine verilmez. Böyle bir gelecek ve ebedilik bilincine sahip gençler sadece mutlu olabilir.”⁸³

Molla'nın üzerinde durduğu konu dünya hayatının geçiciliği ve ahiretin ebedi oluşudur. Bu noktada ahiret, bir yok oluş değil gerçek hayata geçiştir. Bu hayat ise sonsuzdur.

Molla bu konuşmayı yaptıktan sonra salondan birisi ceketini onun yüzüne doğru fırlatır.

-“ Yeter bee!

-Tüm bunlar kör inanç!

-Ödle!

- Arkadaşlar hadi sandalyeleri kıralım!

- Sakallıyı kaçırmayın(Bu ifadeyle kastedilen Molla'dır)

-Şişeyi bana versene!

---

⁸³ A.g.e.,s.43-44.

-Üzerine dökün, camları kırın!”⁸⁴

Molla kendisini dışarıya güçlkle atar. İçerideki o korkunç kargaşada neredeyse ölüyordur. Akşam olmuş, ortalık kararmıştır. Molla ağırlaşmış başıyla kaldırımları adımlar. Başına gelenleri düşünür. Bu sırada da birisiyle çarpışır. Molla acıdan yumduğu gözlerini aralayınca karşısında orta yaşlarda bir kadın görür. Kadın, Molla’yı tanır.

-“ Ay olamaz! Siz ünlü Molla’sınız. Ne şans! Sakın bir şey söylemeyin, gelin lütfen gelin!..”⁸⁵

Kadın, Molla’nın koluna girerek onu adeta sürükler. Bir süre yürürler. Köhne bir apartmandan içeri girerler. Kadın durmadan kırıtarak şunları söyler.

-“Şöhretinizi biz de duyduk. Aslında biz de senin gibi düşünüyoruz. Ben, Güzel Sanatlar Akademisinde resim öğretmenliği yapıyorum. İnsana bayılıyorum, bunun için bütün resimlerimde insanı işliyorum.”

- Sizinle müşterekliğimiz nedir pek anlayamadım?

-Ooo, hah! İnsanı öldüren, onu darmadağın eden makine toplumundan nefret ediyorum sizin gibi.

- Evet, anladım. Yalnız kafama takılan bir şey var, peki nasıl yaşıyorsunuz?

- Nereye gittiğimizi sormadan bunu sormana sevindim. Demek nasıl yaşadığımızı merak ediyorsun, bunu birazdan göreceksin.”⁸⁶

Karanlık bir girişten sonra sola dönerek alt kata inen merdivenlere doğru yönelirler. Kadın, Molla’nın kolunu hiç bırakmaz. Ayakkabısının ucuyla önünde durdukları kapıya vurur. Kapı açılır. İçerisinin cansız ışığında yarı vahşi kadın silüetleri belirir.

Molla içeri girer. İçerisi çok eski eşyalarla doludur, genç, orta hatta yaşlı denebilecek kadın ve erkekler bulunur. İçeride ağır bir koku ve sigara dumanı Molla’nın genzini zorlar. Bu sırada Molla bir sandalyeye oturur ve içeridekilerin esrar içtiğini görür. İçeridekiler esrarın etkisiyle birbirinden habersiz, kendi âlemlerine dalmıştır. Buradakilerin birçoğu üniversitede

---

⁸⁴ A.g.e.,s.46.

⁸⁵ A.g.e.,s.48.

⁸⁶ A.g.e.,s.48-49.

hocadır. Esrarı, Molla'ya da teklif ederler ama o içmez. İçerideki vahim duruma dayanamayan Molla konuşmaya başlar.

-“Rezil bir şekilde ölüyorsunuz. Bu halinizle sadece çöpsünüz. Ben insanları seviyorum ve onların insan çöprü haline gelmelerini istemiyorum. İnsan kalmalarını istiyorum. Bunun da tek bir yolu var: İslam.

Din, kendimizi, nereden gelip nereye gittiğimizi, dünyayı ve içindeki varlıkları, evreni izah eden, sahipsiz ve başıboş olmadığımızı bildiren ilahi emirler bütünüdür. Bakın Allah dünyayı ve ebedi yaşayacağımız ahireti biz insanlar için yarattı. Bizi de kendisini tanımamız için. Bunun için alemin ve insanın yaratılmasındaki esas maksat da yaratıcımızı tanımaktır. Bunun yolu da dindir. Allah'a inanmak öbür dünyaya, öbür dünyaya inanmak da bu dünyada daha dengeli yaşamamızı ve adımlarımızı daha bilinçli atmamızı sağlar.”⁸⁷

Molla'ya göre ahiret ve dünya, insanın kendisini tanıması için, insan için yaratılmıştır. İnsan bu sayede Allah'ı tanıyacak ve ona inanacaktır. Allah'a ve ahiret gününe inanan insan davranışlarında daha dikkatli olacak ve hayatını şuurla yaşayacaktır.

Molla bu mekândan kaçır ve gece vakti Beyoğlu sokaklarından geçerek eve gitmeye çalışır. Caddede ilerlerken kendisine laf atanlardan uzak durmaya çalışır. Bu sırada tanımadığı bir adamın kolundan tutup zorla içeri çektiği Molla kendini içkili bir mekânda bulur. Burada çıkan bir kavga sonucu karakola götürülür ve geceyi nezarethanede geçirir. Konumuz dışında kaldığı için onların üzerinde durmayacağız.

Düşlerin Rengi Soldu romanında kahraman İsmail Hakkı Bey, bir dönem milletvekilliği yapmış ve o dönemde politikada izler bırakmış biridir. İsmail Hakkı Bey eşinin ölmesi üzerine oğlunun evinde yaşamaya başlar.

İsmail Hakkı Bey artık yaşlanmıştı. Suskunluğa bürünmüş haliyle o, kendisini okumaya, ibadete verir. Odasından sadece gerekli zamanlarda çıkar, bunun dışındaki zamanını dört duvar arasında geçirir. Bir şeye onu zorlayan olmasa bu yaşam tarzını seviyordur. Oğlu Tarık'ın babasına olan saygısı sınırsızdır ama üniversitede öğretim üyeliği, dış ülkelere yaptığı seyahatler ona evini

---

⁸⁷ A.g.e.,s.57.

unutturduğu gibi babasını da memnun edemez. Gelini Rezzan, İsmail Hakkı Bey’i evde istemez, onun varlığı bile Rezzan’ı rahatsız eder. Rezzan bu konuyu Tarık’a açar ve İsmail Hakkı Bey’in huzurevine gitmesinin daha iyi olacağını söyler. Bu esnada yan odanın kapısı açılır. İsmail Hakkı Bey çatık kaşarlı ile bir heykel gibi kapının eşiğinde durur. Gelinine hiç bakmadan oğluna dönerek bir müddet mahzun bir çehre ile bakar. Düşünür, düşünür, kelimeler ağzından zorla dökülür.

-“ Tarık, tartışmaya gerek yok. Benim için bir yuvanın yıkılmasına hiçbir zaman gönlüm razı olmaz. Ben her şeyini görmüş geçirmiş bir insanım. Huzurevinin şartlarına da kısa zamanda alışırım.

Kimse her şeyin böyle gideceğini hayal etmesin. Nöbet sırası gelecektir.”⁸⁸

Tarık neredeyse ağlayacaktır. Gözleri dolu doludur. “Baba” diye yutkunur.

-“Sus, bir şey söyleme! Beni daha fazla yaralama!”⁸⁹

Başka bir şey söylemeden odasına girip kapıyı kapatır. Karı koca ayakta donup kalmıştır. İsmail Hakkı Bey götürebileceği kadar eşyaları bavuluna doldurur. Kapıda torunu Beyza ile karşılaşır. Beyza dedesine nereye gittiğini sorar. Dedesi yeni yuvasına gittiğini söyler. Beyza dedesinin yuvasının burası olduğunu şimdi neyin değiştüğünü sorar. Dedesi şimdiye kadar kendisinin de öyle zannettiğini ama şimdi çok şeyin değiştüğünü söyler. Beyza sebebin annesi olduğunu, dedesinin niçin gittiğini az çok tahmin ettiğini söyler. Beyza dedesini kalması için ikna etmeye çalışır ama dedesi karardır. Beyza daha fazla ısrar etmenin bir faydası olmadığını anlar. Dedesinin ellerine sarılıp öper, dedesine sarılır.

İsmail Hakkı Bey için huzurevine yerleşmek ve buraya kapanmak çok zor bir süreçtir fakat bir yandan da maziyi, yaşadıklarını, insanları ve toplumu başka bir göz ile değerlendirebilme imkânına sahip olacaktır.

Huzurevine yerleşen İsmail Hakkı Bey’in kafasından çeşitli düşünceler geçer, şimdiye kadar yaşadıklarını tekrar gözden geçirir. Artık yaşlandığını ve ölüme yaklaştığını düşünen İsmail Hakkı Bey, ölümü üzerine fikir yürütmeye başlar.

---

⁸⁸ A.g.e.,s.15.

⁸⁹ A.g.e.,s.16.

“ ...

-Haber ilk önce oğluma mı ulaşır? Duyduğu zaman şok mu geçirir, çılgılık çılgılığa ağlar mı? Yoksa bir yükten kurtuldum diye gizli gizli sevinir mi? Acaba hissesine düşecek mallarımı mı hesap eder? Bunları tahmin etmek oldukça zor. İnsan ihtiyarlayınca çok şeyleri düşünce süzgecinden geçirirken şüpheye düşüyor ama torunum Beyza'nın üzülp kendini yerden yere atacağına hiç şüphem yok. Beni en çok seven o. Böyle kimsesiz yerlerde yatışıma gönlü razı değil fakat ne yapsın annesi böyle istiyor diye ses çıkarmıyor. Zaten buna gerek de yok. Zira buraya ben kendi gönlümle geldim. Her şeyi göze alarak.

Zavallı gelinim, merhametten, ,insaftan nasibini almamış. Nelerin olup bittiğinden haberi bile yok. Gelmiş gidiyor boş bir insan olarak. Oysa bir zamanlar çevremden ayrılmayan ve şöhretimden en çok yararlanan oydu. Her yerde kendini benim ismimle takdim etmekten gurur duyardı. Ne diyeyim, o da hayatın gerçek yüzünü bir gün görecektir ama iş işten geçmiş olacak.

Televizyon akşam haberleri arasında dört- beş satırlık ölümünden, yaptığım işlerden söz edecek. Ölümümü duyanlar gazetelere irili ufaklı ilanlar verecekler. Tabutum yıllardan beri bana mekân olan meclise taşınacak. Beni tanıyan, tanımayan, ismimi duymuş politikacılar cenaze merasimimde bir bir yerlerini alacak. Hakkımda aynı klasik konuşmalar yapılacak, siyah giyinmiş, üzgün çehreli politikacılar tarafından.

Cenaze namazımı üç-beş gariban kılacak. Beni tanımış olsa da olmasa da bir Fatiha gönderecekler arkamdan. İmamın ‘merhumu nasıl bilirsiniz?’ sualine ‘Allah rahmet eylesin, iyi biliriz’ diyecekler. Diğerleri ise gösterişli çelenkler arasında bütün bu olup bitenleri bir yabancı gibi seyredecekler. Tabutum yeniden ebedi istirahatata götürülmek üzere cenaze arabasına bindirilecek. Bütün bunları düşündükçe içim bir tuhaf oluyor, korktuğumdan değil, cenazemin protokoller içinde oradan buraya sürüklenip dolaşacağından korkuyorum. Herşey resmî ve duygusuz. Oysa ahirete yolculuk için sadece dua ve Fatiha gerekli değil mi?..”⁹⁰

---

⁹⁰ A.g.e.,s.63.

Görülüyor ki İsmail Hakkı Bey huzurevinde yalnız kalınca yaşamını gözden geçirme fırsatı bulur. Ölümünü ve sonrasında yaşanacakları kendince tahmin etmeye çalışan İsmail Hakkı Bey, cenazesinde yaşanacakların samimiyetten uzak olacağını düşünmektedir. Hayatı protokoller içinde geçen İsmail Hakkı Bey ahiret için cenazesindeki protokollere gerek olmadığını düşünür çünkü ahirette bunların hiçbir değeri olmayacaktır.

Gazeteci Emre, Beyza'nın arkadaşıdır. Beyza hukuk fakültesinde okurken tanışır. Beyza'nın bir dönem milletvekilliği yapan İsmail Hakkı Bey'in torunu olduğunu Beyza'dan öğrenen Emre, İsmail Hakkı Bey ile bir röportaj yapmak ister. Beyza dedesine Emre'yi anlatarak onunla röportaj yapmasında sakınca olup olmadığı sorar. Dedesi röportaj yapmayı kabul eder. Beyza arkadaşına sürpriz yapar ve röportaj ayarladığını söyler.

Huzurevine gelen Emre, İsmail Hakkı Bey'in yanına giderek onunla röportaj yapmak istediğini, siyasi hayatında muhakkak birçok tecrübesi olduğunu ve bunları öğrenmek istediğini belirtir.

İsmail Hakkı Bey bu röportajı kabul etme sebebinin mazi ile hesaplaşmak olduğunu belki bu sayede günahlarından ve hatalarından kurtulabileceğini söyler.

“Günahlarımdan, hatalarımdan böylece kurtulur muyum? Bilemiyorum. Kefaret mi olur, yoksa boş ve abes şeylerle mi iştiler etmiş olurum, bunları tek tek yorumlamak zor. Fakat şunu açık yüreklilikle itiraf ediyorum ki, bunca yaşadığım şeylerin pişmanlığını bir anda duyup, azabını bu dünyada çekeyim. Ahirete bir şey kalmasın. Yoksa hesabını veremeyeceğim çok şeylerim var.”⁹¹

Anlaşıyor ki İsmail Hakkı Bey, huzurevinde hayatını sorgulama imkânına sahip olur ve siyasetle uğraştığı yıllarda yaşadığı umursamazlıklardan, benliğini kaybetmesinden pişmanlık duyar. Yaptıklarının cezasını bu dünyada almak isteyen İsmail Hakkı Bey, ahiretteki hesap verememekten korkmaktadır.

Çıldır Tan Şüphesiz adlı romanda kahramanlardan Hakan ve Sevil sevgilidir. Hakan, mahallenin en zengin ailelerinden birinin kendini beğenmiş ve şımarık tek

---

⁹¹ A.g.e.,s.122-123.

çocuğudur. İktisat Fakültesi üçüncü sınıftadır. Para harcamada üstüne yoktur ve sık sık kız arkadaş değiştirir. Sonuncu kız arkadaşı da Sevil'dir.

Sevil ise aynı mahallede zengin bir ailenin kızıdır ve hemşiredir. Bir hastanede çalışır. O da evin tek çocuğudur ve ailesi tarafından fazlaca şımartılmıştır ve Hakan onun ilk sevgilisi değildir.

Sevil, Hakan'dan önce Kamil ile beraberdir. Kamil, ziraat fakültesi ikinci sınıftadır. Okulun yakışıklı delikanlılarından. Sevil ile olan ilişkisi Kamil için çok farklıdır. Sevil'i çok seven Kamil onunla evlenmeyi düşünür. Sevil ise Kamil ile gönül eğlendirir ve zamanı gelince onu da terk eder. Kamil, Sevil'in onu terk etmesini kabullenemez. Onunla barışmak için giriştiği tüm teşebbüsler sonucunda Sevil tarafından terslenir ama Sevil'in peşini bırakamaz. Sevil'e karşı duygularının yoğunlaştığı bir gün Sevil'i takip eder. Sevil'in yanında bir erkekle diskoya girdiğini görür ve peşinden diskoya girer. Sevil'in, Hakan'la olan yakın ve samimi hareketleri neticesinde Kamil'in kıskançlıktan gözü döner, onları daha fazla yan yana görmeye dayanamaz ve yanlarına gider. Hakan'ı yakasından tuttuğu gibi sarsarak,

-“KIZI rahat bırak ve hemen defol git buradan! diye bağırır. Kamil'in bağırmasıyla diskodakiler donup kalır. Bir anda neye uğradığını şaşırان Hakan ukalaca bir tavırla,

-“Sen de kim oluyorsun ulan? Eceline mi susadın yoksa? Eğer gebermek istemiyorsan yapmış olduğun bu hareketlerden dolayı benden ve kız arkadaşından ve burada bulunanlardan özür dileyip kuyruğunu arkana bastırarak defolup git buradan. Yoksa kemiklerini kırar, leşini köpeklere atarım.

- Sana ne diyorsam onu yap. Yoksa ben senin kemiklerini kırıp köpeklere atacağım.”⁹²

Sevil esasında diskoda Kamil'i görmüştür ve onu kışkırtmak için Hakan ile fazla samimi olur. Durumun bu noktaya geleceğini hiç beklemeyen Sevil donup kalır. Tek bir kelime dahi konuşamaz adeta şok geçirir.

Hakan, Kamil'e yumruk atar ve ne olursa bu yumruktan sonra olur. Kamil yumruklarını Hakan'ın suratına ve midesine sıralamaya başlar. Kamil yurt

---

⁹² A.g.e.,s.17.

apında derece almış bir boksördür ve bu yumruktan sonra adeta bir canavara dönüşür. Orada bulunanlar ise araya girmeye cesaret edemez. Birkaç dakikalık yumruk darbeleriyle iyice hırpalanan Hakan, son yumruk darbesiyle yere yığılır. Kamil'in balyoz gibi yumruk darbeleri karşısında kan revan içinde kalan Hakan'da hiçbir hareket belirtisi görülmez. Kamil bu durum karşısında bir ok gibi fırlayarak diskodan çıkıp gider.

Kamil'in yumrukları ve tekmeleri sonucu komaya giren Hakan kaldırıldığı hastanede ölür. Yazarın, Hakan'ın ölümü üzerine söylediği “ Hakan, hayatının baharında bu geçici imtihan dünyasına veda edip o korkunç kabir azabını çekerek hesap verme gününü bekleme ve sonra da ebediyen cehennemde azap çekmek için gözyaşları içinde o daracık kabre defnedildi.”⁹³cmleleri yazarın dünyadan sonra ahiret olduğu düşüncesini telkin ettiği görülür. Ona göre Hakan bu dünyada kötü Şeyler yapmıştır ve bunların karşılığını ahirette cehenneme gitmek Şeklinde alacaktır. Ahiret düşüncesi romandaki bu kısım dışında karşımıza çıkmaz.

Diana (Sevim Asımgil, İstanbul, 2001) kitabında Melike hukuk fakültesinde öğrencidir. Okula kayıt döneminde tanıştığı Onur'u sevmektedir. Onur da hukuk fakültesinde öğrencidir ve Melike ile aynı sınıftadır. Birbirlerine selam vermekle başlayan arkadaşlıkları zamanla gelişip samimiyet derecesini ilerletir. Onur'un ailesi Melike ile tanışır. Melike de Onur'u ailesiyle tanıştırır. Mezuniyet balosunda arkadaşları ikiliye evlenecekleri gözüyle bakar. Diplomalarını aldıkları hafta Onur, Londra'ya ağabeyinin yanına gideceğini söyleyince Melike kalakalır. Hayal kırıklığına uğrar. Kalbinde ona acı veren kırıklıklar, yarım kalan sevgiler ve snen umutlarla İzmir'e, ailesinin yanına döner.

Melike, niversiteden arkadaşı olan Aslı'nın düğününe gider. Düğüne Onur'da gelir. Melike ile konuşur ve Londra'dayken onu aramak istediğini, hiç aklından çıkmadığını, burada görmeseydi yanına geleceğini söyler.

Ertesi gün Onur, Melike'nin evine gelir ve ona evlenme teklifinde bulunur. Melike teklifi kabul eder ve evlenirler fakat evlilikleri uzun sürmez. Onur'un

---

⁹³ A.g.e.,s.22.

eve geç gelmeleri, alkol kullanması, eviyle ve eşiyle ilgilenmemesi, Melike'ye yalanlar söylemesi bu evliliğin sonunu hazırlar ve boşanırlar.

Melike boşandığında hamiledir fakat bunu bilmemektedir. Boşandıktan sonra hamile olduğunu öğrenen Melike çocuğunu doğurmaya ve ona tek başına bakmaya karar verir.

Melike biraz ferahlasın, zihni dağılsın diye anneannesi ve dedesi tarafından Riva'ya-yazlığa-götürülür. Burada komşuları olan Nermin Hanım'la tanışır. Nermin Hanım, İslamî bilgi konusunda kendisini geliştirmiş ve hayatını İslam üzerine yaşamaya çalışan birisidir. Her sene eşiyle birlikte Riva'ya-yazlıklarına- gelir ve dört ay kalır. Melike, Nermin Hanım'la dost gibi olur ve başından geçenleri anlatır. Hatta ailesine bile anlatamadığı şeylerden Nermin Hanım'a bahseder. Nermin Hanım ona sabırlı olmasını, Allah'a tevekkül etmesini tavsiye eder. Melike dini anlamda zayıf olduğunu söyleyince Nermin Hanım gözlerini Melike'ye çevirir ve konuşur.

“ Yaşlılar da, gençler de her gün, her saat, her dakika ahirete yaklaşıyor. Dünya hayatı ölümlle noktalanacak. Her şeyin bir bedeli olmalı. Allah'a isyanlar, kötülükler hiç kimsenin yanına kalmayacaktır.

Günah işlememek, dünya hayatımızı düzene sokar, öbür dünyada da pek ağır olan cehennem cezasına çarptırılmaktan bizi korur.”⁹⁴

Melike ürkek bakışlarını kaçıır, cehennem ve ahiret sözü kalbine kurşun gibi oturur ve tüylerini diken diken eder.

-“Bana ahiretten söz etmeyin lütfen Nermin Teyze.

-Niçin?

- Bilmem, ölüm, kabir, ahiret, cehennem kelimeleri bana çok soğuk gelir.

-Korkunun ecele faydası yok derler, istesek de istemesek de öleceğiz, kabre konacağız, ahirete varacağız. Suçlu isek cehenneme atılacağız. İnsanı hayatta mutlu eden şeylerin bazısı bedavadır, bazıları da pahalıdır. Dünyada ahireti

---

⁹⁴ A.g.e.,s.179.

kazanmak istisnasız herkesin gücü dahilindedir, bedavadır ve insanı huzurlu kılar.”⁹⁵

Nermin Hanım’a göre ahiret düşüncesiyle hareket eden insanlar, pişmanlık yaşamazlar çünkü ahiret ve sonrasında karşılaşılacaklar bu dünyada gösterilen davranışlara paralel olacaktır. Nermin Hanım ile Melike’nin konuşması bize ahiret anlayışını verir. İkili arasındaki bu irşat ilişkisi romanda devam eder.

Dilara Olmasaydı romanında ana kahramanlardan biri olan Kenan lisede öğrencidir. Aynı mahallede oturan Gürbüz ile çok yakın arkadaş olan Kenan, Gürbüz ile de aynı lisede öğrenim görür. İki arkadaş aynı kızı sever. Zuhâl komşu mahallede oturmaktadır ve iki arkadaşla aynı okula gider. Zuhâl, Gürbüz ile sevgili olur ama onu sevmez. Gürbüz’ün kendisine karşı ilgisi hoşuna gittiğinden sevgili olmayı kabul eder. Aradan beş-altı ay geçer ve Zuhâl, Gürbüz’den sıkılır. Olanlara yakından şahit olan Kenan devreye girer ve Zuhâl’e olan ilgisini belli eder. Zuhâl ile Kenan gizli gizli buluşur. Gürbüz, Zuhâl’in hareketlerinden şüphelenir ve onu gizlice takip eder. Kenan ile buluşmalarını görür ve aralarındaki ilişkiyi öğrenir. Kenan ve Zuhâl ise Gürbüz’ün onları gördüğünden bihaber buluşmalarına devam etmektedir. Gürbüz gördüklerinden sonra bunalıma girer. Okulda ve evde hayalet gibidir, gün geçtikçe içine kapanır. Okulda fizik öğretmeniyle defter getirmediği için yaşadığı tartışma sonucu bir hışımla okuldan çıkar ve arabasına atlayarak oradan uzaklaşır. Aklında ise Zuhâl ve Kenan vardır. “İkisini de öldürmeliyim” diye mırıldanan Gürbüz çok kısa sürede şehrin dışına çıkmıştır. Arabanın hız göstergesi yükselmeye başlar ve bir andan iki yüzün üzerine fırlar. Bir anlık dalgınlık sonucu Gürbüz arabayla yolun sağında kalan denize uçar ve ölür.

Kenan yaşananları öğrenir, çok derin vicdan azabı çeker. Bir de bunun üzerine Zuhâl’i mahalleden bir çocukla sahilde samimi bir halde görür. Kenan, Zuhâl’in kendisini aldattığını düşünür. Halbuki Zuhâl’in yanındaki çocuk kuzeni Zafer’dir. Kenan onları dinlemez, Zafer ile kavgaya tutuşur. İkisinin de yüzü tanınmaz hale gelir ve Kenan olay yerinden uzaklaşır. Kenan birkaç gün eve gelmez ve bir otelde kalır. Bir süre sakince düşünen Kenan bu şehirden gitmeye karar verir. Çünkü hem arkadaşının ölümüne sebep olması nedeniyle yaşadığı

---

⁹⁵ A.g.e.,s.180.

vicdan azabı hem de Zuhâl'in onu aldattığı düşüncesinden ancak bu şekilde kurtulacağını düşünür.

Kenan bir otobüse biner ve şehirden ayrılır. Bu sırada ailesi perişandır, Kenan kayıptır. Kenan yaşadıklarının hiçbirisini ailesine anlatmamıştır, yaşadığı şehirden de ailesinden habersiz ayrılır. Kenan bir otobüse biner, otobüs doludur yalnızca Kenan'ın yanı boştur. Otobüs hareket eder ve Kenan'ın yanına otuz-otuz beş yaşlarında, sevecen bir adam oturur, selam verir. Kenan ilk başta bu yolcuyla konuşmak istemese de yolculuğun ilerleyen vakitlerinde sohbet gittikçe koyulaşır. Yanında yolculuk eden adamın adı Hasan'dır ve elektrik mühendisidir. Kenan konuşup dertlerini paylaşmak ve bu sayede sıkıntılarını hafifletmek istediğinden iki yolcu kendileriyle ilgili ayrıntılara girer. Kenan hayatında ilk kez bir Müslüman'ı önyargısız ve can kulağıyla dinler. Sohbet devam ettikçe Kenan'ın, Hasan'a olan hayranlığı artar ve Hasan'ın yaşadıklarının kendi yaşadıklarına ne kadar benzediğini fark eder. Kenan sohbeti, çok korktuğu ölüme getirir.

-“Ölüm konusunda ne söyleyeceksiniz? Ölüm nedir? Ölümden sonra gerçekten hayat var mıdır?

- Ölüm ruhun bedenden ayrılarak yeni bir hayata adım atma olayıdır. Muhakkak ki her canlı ölümü tadacaktır. Bunda hiç şüphemiz yok. İnsanoğlunun ölümden kurtulması mümkün değildir. Zaten ölüm olmasaydı dünya yaşanmaz bir hale gelirdi. Düşün, dünya kurulalı beri hiç kimse ölmemiş olsaydı ve şimdiden sonra gelecek olan insanlar da ölmemiş olsaydı bu insanları dünya nasıl alırdı? Bir noktada ölüm insanlar için bir nimet durumuna gelmektedir. Eğer öldükten sonra bir hayat olmamış olsaydı, bu dünyadaki haksızlıklar ve zulümler karşısında insanın çıldırmaması mümkün değildi. Çünkü bu dünyada o kadar zulüm ve işkence yapılıyor ki...

İşte bu dünyada yapılan zulüm ve işkencelerin, haksızlıkların hesabı öldükten sonraki dünyada, yani ahirette verilecektir.”⁹⁶

---

⁹⁶ A.g.e.,s.112.

Yazara göre dünyanın bir başlangıcı olduğu gibi bir sonu da olacaktır. İnsanlar yaşamlarının son bulacağı ölüm anını yaşayacaktır. Ahiret gününde herkes işlediği günahların ve sevapların karşılığı tam bir şekilde görecektir.

Kenan böylece yeni bir yola girer. Bu yoldaki diğer faaliyetleri konumuz dışındadır.

Ahiret dünyadan sonra kalınacak yerdir. Bu dünyadaki yaşam son bulduktan sonra ahiret yaşantısı başlayacaktır. Oradaki yaşam ise sonsuzdur

Aşka Çıkış Yok (Sevim Asımgil, İstanbul, 1997) romanında Mağdalena babası Türk, annesi Amerikalı genç bir kızdır. Annesi ile babası boşandığında küçük olan ve bu sebeple annesinin yanında yetişen genç kız, zaman zaman Türkiye'ye babasını ve babaannesini ziyarete gelmektedir. Türkiye'yi ziyaretinin üzerinden on bir yıl geçen Mağdalena annesine, babasının yanına Türkiye'ye gitmek istediği söyler. Uçak biletini annesiyle ayarlayan Mağdalena on bir yıl sonra Türkiye'ye gelir. Yazar, Mağdalena'nın neden on bir yıl babasıyla görüşmediğini belirtmez.

Mağdalena'yı havaalanından babasının genel müdürü alır ve babaannesine götürür. Mağdalena, babaannesine geldiğinde onu babaannesine birlikte teyzesi ve kuzenleri de karşılar. Mağdalena daha önceki gelişlerinden hepsini hatırlamaktadır ama aradan geçen on bir sene hepsini epey değiştirmiştir.

Mağdalena kuzeni Melda'yla iyi anlaşır. Melda ve Mağdalena, kuzenden öte dost olurlar. Melda, sık sık hayata, insanlığa, dine dair kitaplar okur ve fikirlerini Mağdalena ile paylaşır. Mağdalena halası konuşurken Nalan Hanım, diğer yeğenlerinin rahat ve çok şımarık yetiştiklerini bunun sonucunda da fazlaca saygısız olduklarını fakat Melda'nın öyle olmadığını söyler. Melda, olgun, saygılı, sorumluluk sahibi, kendini geliştiren, hayata ve dünyaya dair fikirleri olan bir kızdır.

Nalan Hanım diğer yeğenlerinin saygısızlıklarını düşündükçe sinirden titrer. Ona göre gençler eğitimdeki aksaklıklardan, gerek psikolojik gerekse harici bazı olumsuz sebeplerden doğruyu, iyiyi ve güzeli ayırt edemediği yaşıyordu. Manen karanlık bir dünyada görmeyen gözlerle dolaşıp duruyorlardı. Niçin yaratıldıklarından, neden yaşayıp öleceklerinden ve ne olacaklarından habersiz.

... “Dünya hayatı, şükredilmesi gereken bir nimet, yerine getirilmesi icap eden bir risalet, devamlı kalıcı ve daha güzel bir yaşama hazırlık yeri idi. Ebedi yaşayacağımız hakiki yurdumuz, başlangıcı olup sonu bulunmayan ahiretti.”⁹⁷

Dünyanın belli bir süre için var olduğunu belirten Nalan Hanım, dünyanın ahiret için hazırlık yeri olduğunu, ahiretin ise ebedi kalınacak yer olduğunu söyler.

Düzceli Mehmet romanında Mehmet, daha önce de belirtildiği gibi üniversitede okuyan bir öğrencidir. İnsana, evrene, yaratılışa ait merak ettiği tüm soruları üniversitedeki hocasına sormakta, hocasının yönlendirmeleriyle sorularına cevaplar aramaktadır.

Mehmet ile hocası okul bahçesinde karşılaşır ve selamlaşırlar. Mehmet hocasına “hocam beni hiç arayıp sormuyorsun yoksa unutulduk mu” diye sorar. Hocası “Mehmet seni nasıl unuturum” deyince Mehmet kendine girişken tavrıyla,

- “Hocam geceler uzun. Ya ziyaretimize gel ya da bizi davet et, biz gelelim. Okulda zaman dar olduğu için uzun süreli görüşemiyoruz.

- Tamam ama biliyorsun ben de burada sizler gibi yalnız kalıyorum. Hafta sonu seni evime davet edebilirim. Birlikte küçük bir yolculuk yaparız hem seni misafir ederim hem de bol bol sohbet ederiz.”⁹⁸

Mehmet hocasının teklifini kabul eder ve hafta sonu hocasının evine giderler. Mehmet, hocasının evinde misafir olduğu için daha dikkatli, daha nazik tavırlar içindedir. Yemekten sonra çaylar içilmeye başlanır. Mehmet, sorularını sormak için sabırsızlanır hocasına müsaade ederse konuya başlamak istediğini söyler.

“Varsayalım ki kâinatı Allah yarattı. İnsanları da yarattı ve imtihan için bu dünyaya gönderdi. İnsanlar bu dünyada bütün yaptıklarından dolayı bir hesap vermek için öldükten sonra tekrar dirilmeleri gerekecek. İşte aklımın almadığı ve mantığımın da reddettiği yer burası... Ölmüş, eti ve kemiği çürümüş, belki

---

⁹⁷ A.g.e.,s.90.

⁹⁸ A.g.e.,s.46-47.

de yeri yurdu kaybolmuş bir insan tekrar nasıl dirilecektir? Bu bana imkânsız gözükmektedir.”⁹⁹

Hocası Mehmet’in sorusunu cevaplar.

“Kâinatı, insanları yaratan ve insanı bir imtihan için dünyaya gönderen zat, öldükten sonra insanı tekrar diriltemez mi?”¹⁰⁰

Hidayet romanlarında ahiret, insanların sonsuza dek kalacakları ve bu dünyadaki fiillerinin hesabını verecekleri yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu romanlara göre ahiret hayatı insanların öldükten sonra tekrar dirileceği ya da dünyadaki yaşamın sona ermesiyle başlayacak olan ikinci bir hayattır. Romanlarda insan hayatının bu dünyadan ibaret olmadığı, öldükten sonra ahiret hayatının var olduğu anlatılır. Bu noktada ahiret hayatının mahiyetiyle ilgili görüşlerden ziyade dünyada yapılan her şeyin ahirette insanın karşısına çıkacağı fikri ön plandadır. Bu sayede ahiret düşüncesinin kahramanlar üzerinde etki yaratması, roman kahramanlarının tavır ve davranışlarına dikkat etmeleri, yanlışlarını bir daha tekrarlamamaları, yaptıkları hakkında düşünmeleri amaçlanmaktadır.

---

⁹⁹ A.g.e.,s.77.

¹⁰⁰ A.g.e.,s.78.

3. İBADET KONULARI

3.1 .İbadetlere Yaklaşım

Hidayet romanlarındaki ibadet algısı dar bir çerçevede ele alınmaktadır. Üstelik romanlarda yalnızca temel ibadetlerin adı geçmekte, ibadet kavramı yalnızca adı geçen ibadetlere indirgenmektedir. Buradaki ibadet anlayışı birkaç şekli dini ritüel olarak kendisini göstermektedir. İncelediğimiz hidayet romanlarında namaz ibadeti dışındaki diğer ibadetlerden pek bahsedilmediği için bu bölümde ibadetlerle ilgili ayrı başlıklar açılmamıştır.

İslam dininin temel şartlarından biri olarak kıymet gören namaz, romanlarda en fazla bahsi geçen ibadettir. Hz. Peygamber, namazın İslâm'ın beş şartından biri olduğunu ve amellerin en faziletlisinin vaktinde kılınan namaz olduğunu bildirmiş, yeni Müslüman olan birine her gün beş vakit namaz kılması gerektiğini söylemiştir (Yaşaroğlu 2006: 352) Bu sebeple namaz “dinin direği” olarak değerlendirilir.

Hidayet romanlarında namaz, sadece vaktinde yapılan bir ibadet olarak karşımıza çıkmamaktadır. Aynı zamanda cenaze namazı, Cuma namazı, karşılaşılan sıkıntı karşısında Allah'a sığınma şeklinde kılınan iki rekât nafile namazı, teheccüt namazı yazarların romanlarda kullandığı ritüel biçimleridir.

Kader Kapımı Çaldı adlı romanda daha önce de bahsi geçen ana kahraman Cemal, edebiyat öğretmenidir ve askerliğini teğmen olarak yapmaktadır. Aylardan ocaktır ve Cemal cumartesi günü 2.Topçu Taburu'na talim yaptırmaktadır. Bu sırada eğitim alanına bir jip gelir. Jip alay forsu taşımaktadır. Askerlerden Celil, Cemal'e albayın geldiğini haber verir.

“Cemal'in en çok sevdiği erlerden biriydi. Hilesiz, dürüst, mert, beş vakit namazlı.”¹⁰¹

---

¹⁰¹ Ag.e.,s.23.

Burada yazar, namaz kılan insanların yalan söylemeyen, kötülüğe bulaşmayan insanlar olduğunu anlatır.

Cemal ertesi gün izinlidir. Servis arabasına biner ve yengesinin ağabeyi olan Selahattin Bey'in imalathanesine gider. Bu sırada evlenmek niyetinde olduğu Esra'yı aramak için telefonun başına gelir. Esra'nın babası imamdır ve Cemal telefon ettiğinde karşısına İmam Efendi veya annesi çıkarsa ne yapacağını ölçer, biçer ve düşüncelerine şekil verir.

“Telefon tam namaz vaktine geliyordu. İmam efendi camiye gitmiş olacaktı.”¹⁰²

Yapılan görüşmeler neticesinde Cemal ve Esra nişanlanırlar. Cemal'in köydeki annesi, gelini ve onun ailesi ile tanışmaya İstanbul'a gelir. Cemal, annesi buraya gelmişken İstanbul'un tarihi yerlerini gezdirmek ister. Esra, annesi, kayınvalidesi ve Cemal camileri ziyaret için yola çıkarlar. İlk durak Eyüp Camii'dir.

Bıçak gibi şubat rüzgârlarının estiği, el ayağın buz kestiği bir vakitte camiye girerler. Cami avlusundaki ziyaretçiler paltolarına ve pardösülerine sarınmış bir şekilde oturmaktadır. Cemal şadırvana yaklaşır, ceket ve pardösüsünü omzuna atar ve ayağına takunyaları geçirir. Soğuktan titreyerek ve çarçabuk ellerini musluğun altına sokar, ürperir ve seri hareketlerle abdest alır ve namazını kılar. Bu sırada bayanlar da caminin bayanlar bölümüne girer ve namazlarını kılar.(63) Diğer kısımlarda namaz kılan birinden söz edilmekte iken burada kahramanlar namaz kılar.

Cemal nişanlılık sürecinde Esra'yı ve onun ailesini ziyaret için evlerine gider. Haberlerde bir gazetecinin öldürüldüğünü ve ülkenin karıştığını gören Cemal çok üzülür. Oturduğu yerden kalkar, lavaboya gider. Abdest almak ve serinlemek ister. Haberlerin beynine boca ettiği stresten abdest ve namazla kurtulabileceğini düşünür. Böylece namazın insana rahat/huzur vereceği ifade edilmiş olur. Sular buz gibidir. Üşüyerek abdest alır. Esra elinde havluyla onu karşılar. Havluyu uzatır.

“-Seccadeni serdim canım.

-Sağol. Takke?

---

¹⁰² A.g.e.,s.27.

-Takke ve tesbih seccadenin üstünde.

-Sen kıldın mı canım?

-Hayır, abdest alayım da...”¹⁰³

Cemal’in askerliği biter ve o öğretmenlik atamalarına başvurur. Tayini Sivas’a çıkar. Sivas’tan atamasının yapıldığı D kasabasına gitmek için Doğu Ekspresine binen Cemal, vagon arkadaşlarının pasaklılığını bir türlü içine sindiremez. Önce iki genç gelip kompartımana sığırır. Sonra bir ihtiyar daha gelir. Peşinden iki çocuk, onların ardı sıra kucaklarında bebek ile iki gelin hanım gelir. Cemal, ihtiyar ile tanışır. İzmir’den gelip Tatvan’a gitmektedirler. Delikanlılar ihtiyarın oğlu, hanımlar gelini, çocuklar torunudur. İhtiyar yarısı beyaza çalmış sakalını sıvazlayarak konuşur. Yüzü kırış kırıştır. Göz çukurları mağara oyuğu kadar derindir. Ceketini on yıl önceki modayı hatırlatan bu ihtiyarın beresi rengi uçmuş bir vaziyette başındadır. Geniş şalvarı ve lastik ayakkabılarıyla bir sefalet dekoru gibi durur.

İhtiyar Batı’yı beğenmez. Batı zengindir fakat din, iman, ahlak diye bir şey kalmamıştır.

“Namaz kılan insan sayısı parmakla gösterilebilecek kadar azdı.”¹⁰⁴

Yazar, namazı dinin direği olmasından ziyade dinin ta kendisi gibi göstermektedir. Din yoksunluğunun yalnızca namaz ile ölçülmesi dikkat çekicidir.

Cemal yolculuk sonunda D kasabasına varır. Yolculuk esnasında tanıştığı Hakem ile bir otel odasını kiralarlar. Hakem, D kasabasına bağlı bir köyde ilkokul öğretmenliği yapmaktadır ve D kasabasını iyi bilir. Hakem oteldeki işlerini hallederek kahveye çıkar. Cemal otel odasında -yolculukta sürekli yanında taşıdığı muşamba seccadesini yere serer -namaza durur.(93)

Roman, Cemal’in D kasabasında ve öğretmenlik yaptığı okulda yaşadıklarını anlatarak devam eder. Olaylar konumuz dışında kaldığı için ele almadık.

---

¹⁰³ A.g.e.,s.71.

¹⁰⁴ A.g.e.,s.76. Burada Batı’da namaz kılan insan sayısının az olmasını tabii karşılamak gerekir. Bilindiği üzere Batı Hristiyanıdır.

Ve Yollara Günah Diktiler adlı roman, Abuzer'in denizin engin mavisine dalarak düşüncelere dalmış haliyle başlar. Abuzer, Allah'ın yaratma gücünü, uzanıp giden mavi sulardan ötelere bir kez daha görmekte ve düşünmektedir. Bu sırada şöyle dua eder.

“Sen her şeyin, yerin, göğün ve bütün âlemlerin yaratansın. Varlığını ve bir olduğunu tasdik eder, sana şeriksiz olarak iman ederim. Ya Rabbim beni rahmetinle yargıla. Amin.”¹⁰⁵

Zeynep, daha önce de bahsedildiği üzere yaşadığı kötü hayattan- Zeynep fahişedir- sokakta tanıştığı ve ağabey olarak isimlendirdiği Abuzer sayesinde sıyrılır. Abuzer'in, ailesini görmek için memleketine dönmesi gerekmektedir. Durumu Zeynep'i arayarak bildiren Abuzer, Zeynep'e şunu söyler.

-“Sakın namazlarını ihmal etme.

-İki gündür o hediye ettiğin kitaba bakarak namazımı kılıyorum.”¹⁰⁶

Namaz devamlılığı olan ve Müslümanlar için muhakkak yerine getirilmesi gereken bir ibadettir. Yazar “namazın ihmal edilmemesi” bu ibadetin devamlı surette yerine getirilmesi- boşlanmaması-ile inananlar yükümlülüğe sahip olmasını kastetmektedir.

Abuzer iş için geldiği İstanbul'dan ailesinin yanına Malatya'ya döner. Ev halkı Abuzer'i beklemektedir. Bu sırada akşam ezanı okunur. Abuzer'in eşi Hatice namazını büyük oğlu Zeyd ile birlikte kılar. Zeyd namazda imamlık yapacak kadar bilgili bir hale gelmiştir çünkü imam-hatip lisesi ikinci sınıfta okumaktadır. Hatice oğlunun imamlık yaptığı namazda gözyaşlarını tutamaz. Kendisine bu günleri gösteren Rabb'ine gözyaşları içinde şükredip yalvarır. Zeyd'in hem namazını kılması hem de kendisine imamlık yapması Hatice'yi duygulandırır. (31)

Zeynep, Abuzer'in memleketine döndüğü süreçte kendini ibadetlerine ve İslam'la ilgili kitaplara verir. Zeynep sabahlara kadar namaz kılar, kitap okur ve düşünür. Zeynep aynanın karşısına gelince durur. Göz çukurları uykusuzluktan morlaşmış, mavi gözleri kanlanmıştı. Başı anlayamadığı bir tarzda

---

¹⁰⁵ A.g.e.,s.11.

¹⁰⁶ A.g.e.,s.29.

ağrımaktadır. Bütün bu olumsuzlukların sebebinin uykusuzluk olduğunu bilir ama uyumak istemez. Tatlı bir uykusuzluk sarhoşluğu içindedir.

Bir ara açık bırakmış olduğu yatağa uzanır. Geçmiş gözlerinin önünde gidip gelmeye başlar. Uzandığı yataktan gözyaşlarıyla doğrulur, saçları tenine yapıştığından lavaboya yönelir, aynadaki aksi hiç iç açıcı değildir. Avucuna doldurduğu suyu yüzüne çarpar ve abdest alır.

Abdest; Allah adına, Allah için temizlenme. Bütün pisliklerden arınma, Allah'ın nuruna kavuşma... Maşukuna kavuşma hazzıyla bıraktığı yerden başörtüsünü alır, kıbleye yönelir. Dimdik duran başı, açılan ve kalpten gelen sesi ile eğilir... Allahü Ekber!(45)

Zeynep ve ona annelik yapan Nazife Hanım, yaşadıkları kötü hayattan ve işledikleri günahlardan derin üzüntü duymakta, pişman olmaktadır. İki günah yüklü kader arkadaşı gözyaşları içindedir. Durumu toparlamaya çalışan Nazife Hanım olur.

“Kalk Zeynep'im, yeter artık ağlama yavrum! Kalk da abdest al, ben de alayım. İkişer rekât namaz kılalım olur ya Allah benim de içimi açar belki. Sen de dua et benim için. Olur mu?”¹⁰⁷

Burada bahsi geçen namaz nafil namazıdır. Beş vakit kılınan namaz dışında nafil namaz da kılınır. Bu namaz Yüce Allah'a manevî açıdan yakınlığa sebep olur ve nafil namazı süreklilik arz etmeyebilir. Yazarın nafil namazı söz konusu etmesi roman karakterlerinin Allah'a yakın olmak istemesindedir.

Zeynep'in, Abuzer ile tanışması üzerinden epey zaman geçer ve Zeynep'in hayatında ciddi değişiklikler olur. Fahişeliği bırakır, tesettür boyutunda kıyafetler giyer, ibadetlerini aksatmaz ve İslam konusunda kitaplar okur. Bu süre zarfında Nazife Teyze içkiyi bırakamaz ve gittiği kafede aldığı alkolle komaya girer. Durumdan polislerin aramasıyla haberdar olan Zeynep apar topar hastaneye gider. Durumu doktorla görüşür. Bu sırada akşam karanlığı çöker ve akşam ezanı okunur. Zeynep'in namaz kıldığı belirtilir.(92)

Zeynep hastanede epey kalır çünkü Nazife Teyze'nin durumu ağırdır, Nazife Teyze bir süre yoğun bakımda kalır, komadan çıkamaz ve ölür. Bu süre zarfında

---

¹⁰⁷ A.g.e.,s.65.

Nazife Teyze'nin doktoru Abdurrahman Bey, Zeynep'i daha yakından tanır ve onun evlenmek istediği kişi olduğunu anlar çünkü o da Zeynep gibi dindar ve ahlaklı bir kız ile evlenmek ister. Zeynep de bu isteği geri çevirmez ve evlenirler.

Evliliklerinin üzerinden geçmemiştir ve Zeynep'in bir gece rüyasında Kabe' yi gördüğü, Peygamberin kabrine gittiği ve ona selam verdiği, onun selamını aldığı anlatılır.

Zeynep'in yüreği yanar ve Kabe' ye gitmek istediğini anlar. Zeynep yatağından kalkar ve şükür için iki rekat namaz kılar.

Bu rüya Zeynep'i çok etkilemiştir, ondan başka bir şey düşünemez. Eşi Abdurrahman, Zeynep'teki değişimi anlar ve bir derdi olup olmadığını sorar. Zeynep başta açıklamak istemez çünkü eşi, ona çok fazla oruç tuttuğu için kızmaktadır. Zeynep hamiledir ve beslenmesine de dikkat etmediğinden vücudu bitap düşmüştür. Abdurrahman, “oruç tutmak sıhhatine uygun değilse tutmamalısın, İslam dini de böyle emrediyor” der. Zeynep bu durumun üzerine Hac'a gitmek istediğini söylerse eşinin izin vermeyeceğini düşünmektedir fakat Abdurrahman'ın ısrarları üzerine gördüğü rüyadan sonra kendine gelemediğini ve Kabe' ye gitmek istediğini söyler. Abdurrahman ise birlikte gitmeyi teklif eder.(192)

Yazar şükür namazından bahseder. Şükür namazı, Allah'ın insanoğluna vermiş olduğu sayısız nimete karşı inananların şükür sebebiyle kıldığı namazdır. Ayrıca yazar, oruç ve hacc gibi İslam'ın temel ibadetlerinden bahseder fakat bunlarla ilgili ayrıntıya girmez.

Roman, Zeynep ve eşi ile Abuzer'in ortak iş kurması ve kazandıkları parayla yoksul insanlara yardım etmesiyle devam eder. Romanın devamında ibadet kavramıyla ilgili düşünceler yer almadığından burada söz konusu etmeyeceğiz.

Sancılı Bekleyiş eserinde roman kahramanlarından Nezih, İstanbul'da mühendislik okur ve mezun olarak memleketi Ordu'ya döner. Bir süre mühendislikle ilgili iş arar ama bulamaz. Bu alanda iş aramaktan vazgeçen Nezih, herhangi bir işte de çalışabileceğini düşünerek farklı iş alanlarına yönelir ve şehri bir uçtan diğer uca dolaşır. En sonunda kendisine pazarlamacılık yapan bir ofiste iş bulur, pazarlama bölümüne bağlı bir ofiste iş görüşmesi

yapar ve işe alınır, yapacağı iş ansiklopedi satmak olacaktır. İlk ansiklopedi satışını tanıdık müşavir arkadaşı Ali Kemal'e yapar. Nezih ilk satışını yaptığı için mutludur ve içinden Rabbine dua ediyordur. (32)

Ertesi gün çok başka duygularla işe koyulur, oldukça enerjiktir. Dört elle işine sarılır. İki buçuk saatlik zaman diliminde dokuz takım eserin satışını gerçekleştirir.

“Ardından Yalı Cami'nin şadırvanında abdest alır ve öğle namazını eda eder.”¹⁰⁸

Bu arada epeydir görüşmediği arkadaşı İsa ile bir çay bahçesinde karşılaşır ve sohbet ederler. İsa, Nezih'i evine davet eder. Nezih tüm gün çalışır ve akşam elinde torbalarla İsa'nın evine gider.

İsa kendi dükkânında ticaret yaparak geçinmektedir. İsa, akşam namazının vakti geçmek üzereyken işten eve döner.

“Elindeki torbaları mutfağa bıraktıktan sonra hemen abdest alır ve namazını kılar.”¹⁰⁹

Görüldüğü üzere yazar, İsa ve Nezih karakterlerinin ibadet ettiğinden bahseder fakat burada namaz ibadetiyle ilgili ayrıntılara yer verilmez.

Yaşam meşgalelerinin, çalıştıkları işlerin, işyerlerinin insanların ibadetlerini aksatmalarına neden olduğu da romanlarda anlatılmaktadır.

İsa, Nezih'in arkadaşı, Nahide'nin eniştesidir. Nahide ile Nezih'i evlenme niyetiyle tanışır. İkili birbirini sever ve evlenmeye karar verir fakat ne kadar uğraşırlarsa uğraşınlar iki tarafın aileleri de evliliklerini onaylamamaktadır. Nezih ile Nahide kaçmaya karar verir. Nezih bir taksi ile buluşma yerine gelir ve Nahide'nin gelmesini beklemeye başlar. Bu sırada yatsı namazı vaktinin girdiğini fark eden Nezih taksiciye şöyle der:

-“ İdris Ağabey sen birkaç dakika oturuver arabada ben yatsıyı kılıp geleyim.

-Hani nerede cami?

-Şurada, yolun hemen üstünde...”

İdris taksiden inerek,

---

¹⁰⁸ A.g.e.,s.62.

¹⁰⁹ A.g.e.,s.45.

-“ Olur mu kardeş? Sen namaz kıalarsın da biz burada oturabilir miyiz? Her zaman değil ama böyle arada sırada dururuz Hakk’ın divanına...

Rahmetli babam az mı okuttu bizi Kur’an kurslarında ama ah işte taksicilik hep terk ettiriyor bize ibadetlerimizi...”¹¹⁰

Unutmamak gerekir ki sevdiği ile kaçmak isteyen bir kızı konuştukları yerde bekleyen bir delikanlı, namaz kılmak için camiye gitmez. Bu, yazarın abartısını ve gerçekçi olmadığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Ayrıca taksicinin mesleği ibadetini yapmasını engellemez.

İbadet, kişinin Allah’a yaklaşmasını sağlar, böylece insanın, Allah’ı anarak kötülüklerden uzak durması beklenir. Romanlarda yapılan ibadetlerin insanı kötülük yapmaktan alıkoyduğu, kötülük yapmasını engellediğini gösteren bir olay yoktur.

Aynı romanın kahramanlarından ve Nahide’nin babası olan Yahya, Ordu’da lokantası ve büfesi bulunan biridir. Para kazanma hırsı gözünü bürümüş, gece gündüz daha ne kadar kazanabilirim diye düşünmektedir. Yahya’nın lokantasını oğlu Selami işletmekte, kendisi de büfeyle ilgilenmektedir.

Yahya’ya göre geleceğin çok daha ünlü ve tanınmış zengini olmanın yolu hesap kitap adamı olmaktan geçer. Bu yüzden oğlunu çekirdekten titizlikle yetiştirir. Oğluna aşılacağı yegâne prensip şudur: Baban da olsa malı kârından keserek verme. Bu hayattaki tek amacı daha fazla para kazanmak olan Yahya namazlarını kılmayı ihmal etmez. Büfeyi akşam on civarında kapatan Yahya eve geçer, çarçabuk abdest alır, hesap kitapla meşgul bir kalple yatsı namazını kılar.(s.20-21)

Namaz kötülüklerden alıkoyar ve insanı iyiliğe yöneltir fakat burada görülüyor ki Yahya namazını kılsa da hayatındaki yanlışlar düzelmez.

Romanın devamında Nezih ve Nahide’nin evlilik yolunda çektikleri sıkıntılar anlatılır fakat konumuz dışı olduğundan bahsetmeyeceğiz.

Sabrın Suskun Sesi romanında daha öncede bahsedilen roman kahramanı Asım’ın altmış yaşına merdiven dayamış annesi Seniha Hanım, ağılın güneye

---

¹¹⁰ A.g.e.,s.205.

bakan duvarının taşlarına sırtını dayamış, iki aylık torunu Refik'i de göğsüne yaslamış, mayıs öğlesinde güneşlenir. Kırışıklarla dolu yüzü huzur doludur. İhtiyar olmalarına rağmen taze bir görünüm sergileyen canlı gözleriyle her şeyden habersiz torununa bakar. Sadece yüzü görünen Refik, güneşte kamaşan gözlerini iyice yumar, kime niçin olduğunu kendisin de bilmediği şekilde tebessüm eder. Torunu yaman bir delikanlı olacaktır. Allah, kendisine Refik gibi bir torun vermekle bu ilerlemiş yaşında, bahar mutluluğu yaşatır. Kendisi başka bahar görür müydü? Ya kısmet! Ama torununun önünde nice baharlar vardır.

Bahar da, çocuk da, ev de, tarla da, insanın hayatı sevmesi ve ona tutunması için Allah tarafından önüne yığılmıştır. Mesela insandaki şu sevmek denen duygu nasıl bir şeydir? Sevgi olmasa şu küçük Refik belki de iğrenç bir yaratık olarak gözükecektir.

Seniha Hanım, yüzünü güneşe doğru iyice kaldırarak gözlerini torunu gibi hafifçe yumar, sevgi hayatın temelidir. Bütün varlıklar, kendi çocuklarını, canlarını verecek kadar çok sever. Her canlı için kendi çocuğu diğer her şeyden daha önemlidir.

Seniha Hanım, gözlerini açar. Bakışlarını güneşten kaçırarak mavi göğe çevirir. Nedenini tam olarak kendisi de anlayamaz ama gözleri yaşarır ve birkaç damla yaş yanaklarından aşağı süzülür. Allah'ın kullarına merhametle ve şefkatle yaklaştığını, bu dünyanın sevgi ile var olduğunu düşünen Seniha Hanım'ın kalbi Allah'a teşekkürler doludur.

“Ya Rabbi, içimize sevgiyi verdiğin için sana sonsuz hamd ederim. Ya Rabbi, bizi nefsimize uydurup gaflete düşürme. Bazı zamanlarda bize zor gelen sebeplerin arkasından binlerce mutluluk zuhur ettiği hakikatini aklımızdan ve vicdanımızdan silme; basiretimizi kör etme!”¹¹¹

Dua, Allah'a yalvarmaktır. Kuran'ı Kerim'de “İnananlara de ki: Dua, yalvarma ve ibadetiniz olmasaydı, Rabbim size değer verir miydi?”¹¹²buyrulur.

---

¹¹¹ A.g.e.,s.32-33.

¹¹² Furkan suresi 77.ayet.

Seniha Hanım duasıyla Allah 'ın karşısında ne kadar aciz olduğunu bildirmekte ve isteklerini Allah'tan dilemektedir. Yazar, Seniha Hanım'ın duasına yer vererek duanın inananlar için önemli ve hayatın bir parçası olduğunu belirtir.

Görülmektedir ki hidayet romanlarında dua da bir ibadet şekli olarak karşımıza çıkar. Duanın diğer ibadetler gibi yeri ve zamanı yoktur. Müslüman her yerde ve her vakitte duâ eder. Müslümanlar için duânın yaşayışlarında büyük bir yeri vardır.

Seniha Hanım sabahın erken saatlerinde gelinin çılgılığı ile uyanır. Gelini İclal, yırtınıp dövünür. Seniha Hanım, torununun başına bir iş geldiğini anlar ve yataktan fırlayarak Refik'in yanına gider. Refik, yüzü buz gibi olmuş bir halde hareketsiz durur ve nefes alamaz. Seniha Hanım kendini toparlayarak Refik'i kendi yatağına yatırır, beyaz örtü ile yüzünü örter, aşağı iner, abdest alır ve sabah namazını kılar.(s.44-45)

Seniha Hanım'ın torunun ölümü üzerine sakinliğini koruması ve abdest alarak namaz kılması dikkat çekicidir.

Romanın devamında ibadet kavramına yer verilmez.

Çıldır Tan Şüphe romanında Hayrullah Hoca cami imamıdır. Hayrullah Hoca cemaatte bulunan veya namaza gelen herkesin derdine çare bulmaya çalışmakta, yardıma ihtiyacı olanlara cemaati de teşvik ederek yardım etmektedir. Etrafında sevilen ve saygı gören biridir. Cemaatinden Feyzi Efendi'nin üç gündür camiye gelmediğini üçüncü günün sonunda fark eder. Hoca, Fevzi Efendi hakkında endişelenir ve namaz çıkışı onun evine gider.

Hayrullah Hoca, Fevzi Efendi'nin evinde gördüklerini cemaate anlatmaya başlar. Cami çıkışından sonra doğruca onun evine gittiğini, evinin bacasından duman tütmeyişini anlatır. Aile müthiş bir yokluk içindedir. Evin içi buz gibidir. Fevzi Efendi bir köşede yatmaktadır. Benzi solmuş ve çok hasta olduğu yüzüne vurmuştur. Odanın diğer köşesinde üç küçük çocuk yorganın altına girmiş ısınmaya çalışmaktadır. Fevzi Efendi'nin eşi ise çaresiz bir şekilde Fevzi Efendi'yi iyileştirmeye çalışır.

Yatsı namazından sonra durumu cemaate anlatan hoca görev bölümü yapar. Ertesi gün hoca öğle namazından sonra cemaatin tedarik ettiği yiyecek ve yakacakları toplar.(94)

Görülüyor ki namaz inananları birbirinden haberli kılar ve aralarında dayanışmanın artmasına vesile olur.

Düşlerin Rengi Soldu adlı romanda kahraman İsmail Hakkı Bey, bir dönem milletvekilliği yapmış ve o dönemde politikada izler bırakmış biridir. İsmail Hakkı Bey eşinin ölmesi üzerine oğlunun evinde yaşamaya başlar.

İsmail Hakkı Bey artık yaşlanmıştı. Suskunluğa bürünmüş haliyle o, kendisini okumaya, ibadete verir. Odasından sadece gerekli zamanlarda çıkar, bunun dışındaki zamanını dört duvar arasında geçirir. Bir şeye onu zorlayan olmasa bu yaşam tarzını seviyordur. Oğlu Tarık'ın babasına olan saygısı sınırsızdır ama üniversitede öğretim üyeliği, dış ülkelere yaptığı seyahatler ona evini unutturduğu gibi babasını da memnun edemez. Gelini Rezzan, İsmail Hakkı Bey'i evde istemez, onun varlığı bile Rezzan'ı rahatsız eder.

Rezzan bu konuyu Tarık'a açar ve İsmail Hakkı Bey'in huzurevine gitmesinin daha iyi olacağını söyler. Bu esnada yan odanın kapısı açılır. İsmail Hakkı Bey çatık kaşlı ile bir heykel gibi kapının eşiğinde durur. Gelinine hiç bakmadan oğluna dönerek bir müddet mahzun bir çehre ile bakar. Düşünür, düşünür, kelimeler ağzından zorla dökülür.

-“ Tarık, tartışmaya gerek yok. Benim için bir yuvanın yıkılmasına hiçbir zaman gönlüm razı olmaz. Ben her şeyini görmüş geçirmiş bir insanım. Huzurevinin şartlarına da kısa zamanda alışırım.

....

Kimse her şeyin böyle gideceğini hayal etmesin. Nöbet sırası gelecektir.”¹¹³

Tarık neredeyse ağlayacaktır. Gözleri dolu doludur. “Baba” diye yutkunur.

-“Sus, bir şey söyleme! Beni daha fazla yaralama!”¹¹⁴

Başka bir şey söylemeden odasına girip kapıyı kapatır. Karı koca ayakta donup kalmıştır. İsmail Hakkı Bey götürebileceği kadar eşyaları bavuluna doldurur. Kapıda torunu Beyza ile karşılaşır. Beyza dedesine nereye gittiğini sorar. Dedesi yeni yuvasına gittiğini söyler. Beyza dedesinin yuvasının burası olduğunu şimdi neyin değiştiğini sorar. Dedesi şimdiye kadar kendisinin de öyle

---

¹¹³ A.g.e.,s.15.

¹¹⁴ A.g.e.,s.16.

zannettiğini ama şimdi çok şeyin değiştiğini söyler. Beyza sebebin annesi olduğunu, dedesinin niçin gittiğini az çok tahmin ettiğini söyler. Beyza dedesini kalması için ikna etmeye çalışır ama dedesi kararlıdır. Beyza daha fazla ısrar etmenin bir faydası olmadığını anlar. Dedesinin ellerine sarılıp öper, dedesine sarılır.

İsmail Hakkı Bey için huzurevine yerleşmek ve buraya kapanmak çok zor bir süreçtir fakat bir yandan da maziyi, yaşadıklarını, insanları ve toplumu başka bir göz ile değerlendirebilme imkânına sahip olacaktır.

Kimseye söyleyemediği ama konuşmak için zaman ve zemin aradığı dertleri gönlünün bir nağmesi gibi terennüm eder. İsmail Bey sonra namazını kılıp dua eder ve uykuya dalar.(87)

İsmail Hakkı Bey hayat koşturmacası içinde çeşitli sorumluluklarını nasıl ertelediğini düşünür.

“Namaza başladım. Aralıksız ve vaktinde, samimi duygular içinde ibadetimi yerine getiriyorum. Beni rahatlatıyor, gönlümdeki pürüzleri bir kenara fırlatıyor. Bunca koşturmacanın içinde sanki her şey yerli yerinde duracakmış gibi her güzel şeyi, yapmamız gerekenleri hep ileri tarihlere erteliyorduk. Zaman gelir yaparız. Şimdi buna pek vaktimiz yok. Üstelik yaşımız da genç, nefis yapamayacağı şeylere ne çabuk gerekçeler ortaya koyuveriyor.”¹¹⁵

İnsan yaşamı boyunca çeşitli sıkıntılara maruz kalır, çeşitli sorunlar yaşar. İnsan, maruz kaldığı bu sıkıntıları giderecek ve kendisini rahatlatacak metotlar kullanır. Bu metotlardan birisi de ibadetlerdir. Zira insanın, ibadet, dua gibi metotlarla rahatladığına dair bulgular, çeşitli araştırmalarda mevcuttur. İbadetlerin insandaki sıkıntıları giderici ve onu rahatlatıcı özelliği İsmail Hakkı Bey’in sözlerinde de kendisini göstermektedir.

Romanın diğer bölümleri İsmail Hakkı Bey’in huzurevinde düşündükleri üzerine ilerler. İbadet, bu romanda namaz ve dua dışında karşımıza çıkmaz.

İdamlık Genç kitabında adlı roman, idam hükmü giymiş bir gencin-Ebazer’in-azılı mahkûmlardan Vedat’ın kaldığı koğuşa getirilmesiyle başlar. Ebazer dil

---

¹¹⁵ A.g.e.,s.218.

bilgisi öğretmenidir. İslam konusunda bilinçli olan Ebazer namazını kılar, arkadaşları vasıtasıyla tanıştığı bir hocadan da İslamî bilgiler dersleri alır. Bu hoca hakkında bilgi verilmez. Görev yaptığı okulun müdürü Ebazer'in namaz kıldığını bir şekilde öğrenir. Ebazer'i çağırarak ona aşırı dincilerle ilişkisi olduğunu, bir eğitim kurumunda çalıştığını unutmaması gerektiğini ve burada aşırı uçlara yer olmadığını, bu tutumu ile bir militana dönüşmeye başladığını söyler. O günden sonra Ebazer'in hayatı değişir. Okulda dışlanmaya başlayan Ebazer, müdürün incitici bakışlarına da maruz kalır. Ebazer yaşantısını değiştirmez ve bu konuda taviz vermemeye çalışır. Bir gün okulun kalorifer dairesinde namaz kılarken kız öğrencilerden biri de namaz kılmaya gelir. Onları gören bir veli Ebazer'i müdüre şikayet eder ve çok geçmeden öğrenci ile Ebazer hakkında dedikodular çıkmaya başlar. Ebazer'in öğrencisini kalorifer dairesinde sıkıştırdığı ve öğrencisinin başını zorla örttüğü söylenir. Halbuki öğrenci Ebazer bu okula gelmeden önce de başörtülüdür. Ebazer ertesi gün gazetelerde kendi hakkında başlıklar atıldığını görür. Başlık şöyledir: Aşırı dinci öğretmen öğrencisine saldırdı. Hakkında davalar açılır. Ebazer bunu bir tuzak olduğunu, gayelerinin onu yıpratmak olduğunu anlar. Okul içinde öğrencileri ona karşı kışkırtan idare ve diğer öğretmenler propaganda peşindedir. Bu sırada idare öğrenciye de başını açması için baskı kurar fakat öğrenci kabul etmez. Bu sefer de okulda Ebazer ve öğrencinin adı çıkmıştır. İkisinin arasında duygusal bir bağ olduğu ve birbirlerini sevdikleri yalanı okulda yayılır. Ebazer öğrencisine giderek bunca insanın ikisini birbirine uygun gördüğü için adlarını çıkardığını eğer öğrenci de isterse onunla evlenmek istediğini söyler. Ebazer ve öğrenci kısa zamanda nişanlanır. Mahkeme devam etmektedir. Gazetede "hapis cezasından korktuğu için tecavüz ettiği öğrencisine nişan yaptı" başlıkları atılır. Ebazer başlığı atan gazeteyi mahkemeye verir ve davayı kazanır.

Ebaze, bir yıl sonra örgüt lideri diye tanıtılır. Ebazer okuldan ayrılır. Bir camide gençlere ders vermeye başlar. Bir gece polisler Ebazer'i götürür ve Ebazer ağır işkencelere maruz kalır. Yaptığı sadece camide gençlere ders vermektir. Her geçen gün camiye gelenlerin sayısı artar. Ebazer bir yandan da yobaz, bağınaz, gerici Müslüman gibi iftiralara maruz kalır.

Ebazer'in ders verdiği öğrenci sayısı elli olur. Bu gençler kapı kapı dolaşarak İslam'ı anlatır. Ebazer ve bu gençler sık sık nezarete alınır, karakollara götürülür.

Emniyet amiri Ebazer'i hiç sevmemektedir ve hakkında sapık ithamında bulunur. Ebazer mahkemeye çıkarılarak idama mahkûm edilir.

Ebazer koğuşa getirildikten bir gün sonra idam edilecektir. Gardiyan onu epey kalabalık bir koğuşa getirir ve ertesi gün idam edileceğini o nedenle bu koğuştaki idare etmesini söyler. Ebazer koğuştaki kalan kişilerle tanışır. Bunlardan biri de Vedat'tır. Ebazer, Vedat'a kiblenin ne tarafta olduğunu sorar ve aralarında şu konuşma geçer.

“-Ne kiblesi be?

-Kible işte, namaz kılacağım

-Buralarda namaz mamaz olmaz.

-Neden? Buraların Allah'ı yok mu?

-Yok buralar Allahsız.

-Hayır, Allahsız insan yoktur ama ona inanmayan insanlar vardır. O dünyaya gidince var mı yok mu görecekler. Neyse demek kibleyi bilmiyorsun?

Vedat bir şeyler gizliyor gibi cevap verir.

-Ben anamdan doğduğum gündən beri kibleyi hiç sormadım bile.

-Neden? Bunca yıldır Allah'a secde etmeden, ondan uzaklarda mı yaşadın? Hiç rabbine secde etmek istemedin mi?”¹¹⁶

Burada yazar “secde etmek” ifadesiyle namaz kılmayı belirtir. İnsanın hayatında en azından bir kez namaz kılması gerektiğini belirten yazar, namaz kılmayan kişilerin Allah'a uzak yaşadığını bildirir.

Romanın devamında idamlık genç koğuştaki namaz kılar ve dua eder. Gece boyunca koğuştakilerle sohbet eden idamlık genç, bu sohbetlerinde daha çok vaaz veriyor gibidir. Ertesi gün ise idamlık genç Ebazer yerine koğuştaki Vedat idam edilir ve roman son bulur.

---

¹¹⁶ A.g.e.,s.30-31.

Ağlatan Notlar adlı romanda Şehir merkezinde imam olan Abdullah Hoca, vaazlarıyla, sohbetleriyle, herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan birisidir. Dzenli olarak seminerler veren Abdullah Hoca çalışmalarını artırır, ev sohbetlerine katılır, “sosyal faaliyetlerde” bulunur. Bu süreçte dzen için tehlikeli Müslümanlar arasına alınır ve dzenin yetkilileri onu kara listenin başına yerleştirir. İmamlığın sekizinci yılında geniş çaplı bir soruşturma geçiren Abdullah Hoca, onu mahkûm edecek bir delil bulunamayınca sürgün edilir ve Sarp Dere Köyü’ne imam olarak sürülür. Eline görevlendirme yazısı ulaşınca yeni görev yerine gidip gitmeme konusunda dostlarıyla ve ailesiyle iştişare eder. “Dostlarının hemen hepsi” gitmemesi gerektiğini ifade ederken eşi, kayınpederi ve hocası yeni görev yerine gitmesini istemektedirler. “Hocasıyla” yaptığı uzun bir sohbetten sonra hocası o yörelerin insanların da gerçekleri, İslam’ı öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu, eğer o yörelere gitmeyip istifa etmeye kalkarsa yarın o yörenin insanların, bazı zorlukları, çileleri bahane ederek, kendilerine hurafelerden arınmış, gerçek İslam’ı tebliğ etmekten kaçtığı için Abdullah Hoca’nın yakasına yapışacaklarını söyler. Abdullah Hoca bu görüşmeden sonra Sarp Dere Köyü’ne gitmeye karar verir.

Abdullah Hoca ve eşi Büşra Hanım İslam’a uygun yaşantılarını köye geldikten sonra da devam ettirmek ve bu konuda taviz vermemek için çalışırlar.

“Seher vaktinde kalkıp teheccüt namazı kılar, seccadeleri üzerinde diz çökerek Allah’ı zikreder, tefekkür lemine dalarlardı. Sabah namazına kadar bu halleri devam eder, sabah namazı vakti gelince Abdullah Hoca camiye gider, Büşra Hanım da evde sabah namazını eda ederdi.”¹¹⁷

Tehecct namazı, yatsı namazından sonra uyumadan veya bir miktar uyuduktan sonra kalkılıp gece kılınan bir nafile namazıdır. Peygamber bu konuda şöyle buyurmuştur.

“ Her kim geceleyin uyanır, ailesini de uyandırır ve iki rekat namaz kılar, Allah’ı çok zikreden erkekler ve kadınlardan yazılırlar”¹¹⁸

---

¹¹⁷ A.g.e.,s.46.

¹¹⁸Ebu Davud, Salat,307.

Yazar, inanan kişilerin ibadet ettiğini ve Allah'ı zikrettiğini-andığını- belirterek bunun İslam'a uygun yaşantı için gerekli olduğunu söyler.

Yine aynı romanda birkaç ibadetin adı geçmektedir. Fakat burada Müslümanların namaz, oruç gibi kişinin bedeni ile yaptığı ibadetlere devam ettiği, buna karşılık hac gibi paraya dayanan ibadetlere pek iltifat etmedikleri vurgulanmaktadır. Ayrıca aynı kişilerin dinî bilgiler konusunda da ilgisiz oldukları görülmektedir.

“Camiye gelen insanlar namaz, oruç gibi İslam'ın birkaç hükmünün dışında, İslam'ın diğer hükümlerinin yanına bile uğramıyorlardı. Fazlasıyla imkânları olanlar bile Hacca gitmiyordu. Koskoca köyden Hacca gidenlerin sayısı beşi geçmiyordu. Beş vakit namazın beşini de camide kılanlardan doğru dürüst İslam'ın temel hükümlerini bilen bir tane ferde rastlamak bile mümkün değildi. İmamın olmadığı yatsı veya sabah namazını doğru dürüst kıldırabilecek bir kişi bulmak da çok zordu.”¹¹⁹

Sarp Dere halkı şimdiye kadar hiç dinlemedikleri yanık ve davudî bir sestem ezan dinler. Cuma namazı kametini de ezanı okuyan yabancı, genç insan yapar. Cuma namazı bitişinden sonra cemaatin dışarı çıkmak için ayağa kalktığı anda, -Muhterem cemaat! İnşallah bundan sonra namazları beraber eda edeceğiz. Ben köyünüze imam olarak atandım. Adım Abdullah.¹²⁰

Genç adamın bu sözleri üzerine cemaatin bakışları genç adamın üzerinde çivilenir.

Aynı romanın kahramanlarından Halil, köyde onu seven Şeyma'nın iftirasına uğrar. Şeyma, köye göre orta halli bir aileye mensuptur ve köyün en güzel kızlarından biridir. Liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavlarına girmesine rağmen üniversiteyi kazanamamıştır. Şeyma daha lisede iken Halil'i sevmeye başlar. Çeşitli sebepler Halil'e kendisini sevdiğini ima etmesine rağmen Halil oralı olmaz. Şeyma'nın tüm denemeleri boşa çıkar. O zamanlar Halil, ziraat fakültesi ikinci sınıf öğrencisidir. Lise mezunu olan köyün kızlarından Sevda ile gizli gizli görüşmektedir. Şeyma, Halil'in Sevda ile ilişkisini bilmesine rağmen

---

¹¹⁹ A.g.e.,s.13.

¹²⁰ A.g.e.,s.17-18.

Halil'den vazgeçemez. O ara kendisine gelen evlenme tekliflerini reddeder. Bu yüzden ailesiyle tartışır. Ailesi, Şeyma'nın kötü bir şey yapmasından korktukları için evlilik hususunda Şeyma'yı sıkıştırmaz.

Sevda'nın, Halil'i terk ederek başkasıyla evlenmesinden sonra Halil'in kendisiyle evlenmesi konusunda ümidi artar. Halil'in bu olay üzerine kendisini içkiye vermiş olması ve serseri durumuna düşmesi bile Şeyma'yı vazgeçirmez fakat Halil, Şeyma'ya yüz vermez. Halil'in, Abdullah Hoca sayesinde Allah'ın istediği şekilde bir hayat yaşamaya çalışmasından sonra Şeyma'nın ümidi kaybolmaya başlar. Onun içinde ne yapacağını, nasıl hareket edeceğini bilemez.

Şeyma'nın arkadaşı Halide, Şeyma'ya bir planı olduğunu söyler ve anlatmaya başlar. Cuma günleri Halil tarlaya çalışmaya gitmektedir. Şeyma, kendisi, Zekiye ve Emine, Halidelerin tarlalarına gideceklerdir. Halide, Şeyma'yı su doldurmaya gönderecek, Şeyma bağırarak, üstünü, başını yırtacak, çeşme başında Halil'in kendisine saldırdığını söyleyecek ve diğerleri de çeşme başına gelecektir. Çeşme başı taşlarla çevrili olduğu için etraftan pek görünmeyecektir ve bu sebeple itiraz eden de olmayacaktır. Bu sayede Halil, Şeyma ile evlenmeye mecbur olacaktır. Evlendikten sonra Şeyma onu çok sevdiği için böyle bir şey yaptığını söyleyecek ve kendisini affettirecektir. Halil'in istediği gibi bir eş olursa Halil zaten onu affedecektir.

Şeyma ölse bile böyle bir şey yapamayacağını söyler ama Halil ile evlenme fikri onu heyecanlandırır. Halide'nin ikna edici konuşmaları karşısında yumuşayan Şeyma planı uygulamayı kabul eder. Şeyma olayı köyü alt üst eder. Köy halkı Halil konusunda ikiye ayrılır. Halil'in asla böyle bir şey yapmayacağını savunanlar olduğu kadar yaptığını savunanlar da vardır.

Abdullah Hoca sakin olmaya çalışır ve dostlarını da sakinleştirir. Halil'in böyle bir şey yapacağına ihtimal vermez ve bu durumun önceden hazırlanan bir tuzak olduğunu düşünür. Abdullah Hoca bu olayın arkasında başkalarının olduğuna ve Şeyma'nın da kullanıldığına inanır. Abdullah Hoca şehirdeki avukat dostlarından Halil'in davasına bakmaları için girişimde bulunur. Bu olaydan en çok etkilenen Şeyma olur. Yaptığı işten bin pişmandır ve Halide'nin oyununa geldiğini anlar. İş işten geçmiştir ve ne yapacağını bilemez. Şeyma kıs bir süre sonra hastalanır, yatağa düşer. Hiç kimseyle görüşmek istemez.

Şeyma gerçekleri açıklayıp açıklamama konusunda savaş halindedir. Belki Halil, yıllarca içerde yatmayı göze alamaz ve benimle evlenir düşüncesinden dolayı gerçekleri açıklamak istemez. Gerçekleri açıklarsa el yüzüne nasıl çıkacaktır? Ayrıca iftira atmaktan hapis cezası alırsa ne yapacaktır? Bunları düşününce gerçekleri açıklama ihtimali azalır.

Bir taraftan da çok sevdiği Halil'in toplum içine çıkamayacağı ve gençlik yıllarını parmaklıklar arasında geçireceği bir suçla itham edilmesi, daha doğrusu kendisinin ona böyle bir iftirada bulunmasından dolayı büyük bir vicdan azabı çeker.

Birinci mahkemede bir sonuca varılamaz ve mahkeme ertelenir. İkinci mahkeme ilgi çekicidir. Halil'i iki avukat savunmaktadır. Duruşma başlar ve Şeyma'ya söz hakkı verilir. Şeyma, Halil'in kendisine tecavüz etmeye çalıştığını ve arkadaşlarını zamanında yetişmemiş olsaydı şu an tecavüze uğramış biri olarak ifade vereceğini söyler. Arkadaşları da yalancı şahitlik yaparak Şeyma'nın ifadelerini destekler. Halil ise bunların bir tuzak olduğunu ve bu tuzağın kurbanı olduğunu söyler.

Hâkim her iki tarafın avukatlarını da dinler ve Şeyma'ya son olarak söylemek istediği bir şey olup olmadığını sorar. Şeyma, Halil'in kendisinin namusuyla oynadığını eğer kendisiyle evlenirse davadan vazgeçeceğini söyler.

Halil bu teklifi suçluymuş gibi kabul etmeyeceğini ve ona saldırmadığını söyler. Dava sonuçlanır ve Halil dört yıl iki ay ağır hapis cezasına çarptırılır ve cezaevine gönderilir.

Halil hapisteyken sürekli seherlerde uyanır, Allah'ı zikreder, gözyaşları döker ve gözyaşları arasında şu dua ile Allah'a yalvarır.

“Ey her türlü sıkıntıyı kaldıran, ey her duaya icabet eden, ey her türlü kırıkları saran, ey her türlü zorluğu kolaylaştıran, kimsesizlerin sahibi, her yalnızın munisi olan Allah'ım!

Ey kendinden başka ilah olmayan Rabbim! İçinde bulunduğum sıkıntıdan bir ferahlık, beladan bir kurtuluş kapısı açmanı senden dilerim! İlahi! Muhabbetini kalbime öyle bir yerleştir ki ondan sonra hiçbir tasam kalmasın, senden

gayrısının yadı kalmasın ve ey Rabbim beni muhafaza et! Ya erhamerrahimin!”¹²¹

Yazar burada duayı bir ibadet biçimi olarak sunmaktadır. Dua hidayet romanlarında namazdan sonra en yaygın ibadet olarak karşımıza çıkmaktadır. Halil, kendisinin maruz kaldığı sıkıntıdan ve iftiradan Allah’a sığınmış ve Allah’tan yardım dileyerek kötülükten kurtulmayı istemiştir.

Şeyma’nın dünyası yıkılır çünkü o Halil’in kendisiyle evleneceği fikriyle bu tuzağı kabul etmiştir ama şimdi Halil hapistedir. Şeyma çıldırmak üzeredir. Daha fazla dayanamayan Şeyma sabahın erken saatlerinde evden gizlice çıkarak ilçeye gider ve savcılığa her şeyi anlatır. Yapılan duruşma neticesinde Halil serbest kalır ve Şeyma hapis cezasına çarptırılır. Romanın sonunda Şeyma hapisten çıkar. Şeyma çok değişmiştir ve artık hayatını inançları üzerine yaşamaya karar verir ve Abdullah Hoca’nın eşi Büşra’dan Kur’an dersleri alarak onun yardımcısı olur. Halil, bu süre içinde Şeyma’yı affeder ve Şeyma’daki değişim dikkatini çeker ve Şeyma’yla evlenmeye karar verir. Roman bu şekilde sonlanır.

Diana romanında Melike hukuk fakültesinde öğrencidir. Okula kayıt döneminde tanıştığı Onur’u sevmektedir. Onur da hukuk fakültesinde öğrencidir ve Melike ile aynı sınıftadır. Birbirlerine selam vermekle başlayan arkadaşlıkları zamanla gelişip samimiyet derecesini ilerletir. Onur’un ailesi Melike ile tanışır. Melike de Onur’u ailesiyle tanıştırır. Mezuniyet balosunda arkadaşları ikiliye evlenecekleri gözüyle bakar. Diplomalarını aldıkları hafta Onur, Londra’ya ağabeyinin yanına gideceğini söyleyince Melike kalakalır. Hayal kırıklığına uğrar. Kalbinde ona acı veren kırıklıklar, yarım kalan sevgiler ve sönen umutlarla İzmir’e, ailesinin yanına döner.

Melike, üniversiteden arkadaşı olan Aslı’nın düğününe gider. Düğüne Onur’da gelir. Melike ile konuşur ve Londra’dayken onu aramak istediğini, hiç aklından çıkmadığını, burada görmeseydi yanına geleceğini söyler.

Ertesi gün Onur, Melike’nin evine gelir ve ona evlenme teklifinde bulunur. Melike teklifi kabul eder ve evlenirler fakat evlilikleri uzun sürmez. Onur’un

---

¹²¹ A.g.e.,s..198.

eve geç gelmeleri, alkol kullanması, eviyle ve eşiyle ilgilenmemesi, Melike'ye yalanlar söylemesi bu evliliğin sonunu hazırlar ve boşanırlar.

Melike boşandığında hamiledir fakat bunu bilmemektedir. Boşandıktan sonra hamile olduğunu öğrenen Melike çocuğunu doğurmaya ve ona tek başına bakmaya karar verir.

Melike biraz ferahlasın, zihni dağılsın diye anneannesi ve dedesi tarafından Riva'ya-yazlığa-götürülür. Burada komşuları olan Nermin Hanım'la tanışır. Nermin Hanım, İslamî bilgi konusunda kendisini geliştirmiş ve hayatını İslam üzerine yaşamaya çalışan birisidir. Her sene eşiyle birlikte Riva'ya-yazlıklarına- gelir ve dört ay kalır. Melike, Nermin Hanım'la dost gibi olur ve başından geçenleri anlatır. Hatta ailesine bile anlatamadığı şeylerden Nermin Hanım'a bahseder. Nermin Hanım ona sabırlı olmasını, Allah'a tevekkül etmesini tavsiye eder.

Melike'nin bebeği doğar. Tarık Hoca, Melike'nin yeni doğan çocuğu için aşır okur. Sesini ve Kuran okuyuş tarzını çok beğenen Necat Bey, Arap makamı ile Kuran okuyan Tarık'a, Araplık bağının olup olmadığını sorar. Tarık aile yapısından bahseder ve dedesinin Arap olduğunu belirtir. Tarık'ın dedesi Arap, anneannesi Türk'tür. Nasıl anlaştıklarını soran Necat Bey'e, Tarık şöyle cevap verir.

“Önceleri beden diliyle anlaşıyorlarmış. Aradan bir sene geçince dedem Türkçe, anneannem Arapça öğrenmiş. Sebebi neymiş biliyor musunuz? İlk zamanlar kavga ettiklerinde dedem Arapça, anneannem Türkçe bağırırmış. Bir kaç ay ciddi biçimde dargın kalmışlar. ‘ Onlar ki, gecelerini Rablerine secde ederek ve kıyam durarak geçirirler’ ayetini çok severlermiş. Geceleri ve seher vaktinde ibadet etmeye tutkuları varmış. Geceleri karşılaşmaları barışmalarına vesile olmuş. Sonra da dedem Türkçe, anneannem Arapça öğrenmiş.”¹²²

Düzceli Mehmet romanı Mehmet'in, üniversitede birinci sınıf öğrencisi olduğunu belirterek başlar. Derslerinden birine meslek hayatında yirmi yılı doldurmuş bir hoca girmektedir. Hocasının derslerindeki samimi ve güven verici yaklaşımı, öğrencilere onları yargılamadan, olduğu gibi kabul etmesi,

---

¹²² A.g.e.,s.208.

arada söz konusu edilen sosyal ve siyasi fikirlerde aykırı düşünenlere yaklaşımı, Mehmet'in hocasını sevmesini sağlar. Mehmet bu hoca ile ders dışında da çeşitli soruları dolayısıyla görüşür, odasına gider. Artık Mehmet, hocası ile her konuda konuşabilmekte ve dertlerini ona açabilmektedir. Hocası ve öğrencisi Mehmet arasında çeşitli konularda uzun sohbetler olmaktadır. Mehmet merak ettiği veyahut zihninde bir türlü cevaplayamadığı sorularla ilgili hocasıyla konuşmaktadır. Bu sohbetlerden birinin konusu ise ibadetlerdir. Mehmet şöyle bir soru sorar.

-“Hocam, Allah’ın bizim ibadetlerimize ne ihtiyacı var ki, bizi ibadet etmeye zorluyor. Halbuki birçok insan, ibadetin ağırlığından dolayı Allah’tan kaçıyorlar. Bu ibadet olmaz mıydı? Halbuki Allah kendini sevdirmesi için, ibadetleri kaldırması lazım?”

Hocam bu ve benzeri sorular, sizin için saçma-sapan gelebilir ama benim için öyle değil. Her şeyi ama her şeyi mantığıma yatana kadar sorgulamak ve araştırmak zorundayım.

Bu ifadeler çok içten ve samimidir. Mehmet bu sohbetten bir türlü çıkmak istemez. Hocası, Mehmet’in sorusunu cevaplar.

-“Tabii ki Allah’ın bizim ibadetlerimize ihtiyacı yoktur. Esas ibadetlere ihtiyacı olan biziz. Bizim ibadetlere ihtiyacımız olduğu için Cenab-ı Hak ısrarla ibadetleri yerine getirmemizi istiyor.

...

İbadetlerin emredilmesinin insan hakkında binlerce faydası vardır. İbadetlerini düzenli sürdüren bir insan düzenli bir hayata kavuşur, dünyada rahat eder. Kâinatın ve kendisinin yaratılış gayesini anlar, amaçlı ve ebedi hayatı kazanır. İbadetleri yapmak kadar insan için daha iyi bir sermaye var mıdır?”¹²³

Mehmet’in hocası ibadetlerin insan hayatı için vazgeçilmez olduğunu söylemektedir. İbadetlerin Allah için yapılmasının Allah’ın insanların ibadetlerine ihtiyacı olduğu anlamına gelmediğini dile getiren hoca yapılan ibadetlerin insanı yücelttiğini ve insan hayatını anlamlandırdığını belirtir.

---

¹²³123 A.g.e.s.81.

Hayatın bütün alanlarına sadece Allah'ın hükümlerini hâkim kılmayı, bireysel ve toplumsal hayatın bütün alanlarında sadece Allah'a boyun eğmeyi, sadece ona itaat etmeyi, sadece onun emir ve yasaklarına uymayı ifade eden ibadet kavramı hidayet romanlarında dar bir çerçevede ele alınır. Hidayet romanlarında ibadet, yalnızca birkaç ibadet adı olarak geçmektedir. Allah'a ibadet; sadece namaz, oruç, dua gibi bazı ibadetlerle sınırlandırılmıştır.

Romanlarda ritüel haline gelen ibadetler form ve şekil olarak karşımıza çıkar. İbadetler içerikten ziyade şeklen ön plandadır. Ayrıca hidayet romanlarında ibadetler konusunda geleneğin önemli olduğu ve ibadetlere geleneğin yön verdiğini de görebiliriz.

4. GÜNLÜK HAYAT

4.1 Dünya Hayatının Anlamı

Hidayet romanlarında dünya ilk olarak imtihan için yaratılan yer şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu romanlara göre dünyadaki imtihanı başarıyla geçen insanlar ahirette ödüllendirilecek, bu dünyada kötülük yapan ve kötülükle yaşayan insanlar ahirette cezalandırılacaktır.

Kader Kapımızı Çaldı romanında Cemal, Esra ile nişanlıdır. Cemal öğretmenlik atamalarına başvurur ve tayini Sivas'a çıkar. Cemal durumu Esra'ya ve onun ailesine bildirmek için Esra'yı ve ailesini ziyarete gider. Durumunu açıklar. Esra'nın babası yorum yapmaz ve "hayırlı olsun" demekle yetinir.

Esra'nın annesi duruma üzülür çünkü kızını uzaklara gelin göndermek istemez. Bu sırada ezan okunur, cemal abdest almak için lavaboya yönelir. Esra elinde bir havluyla Cemal'i karşılar ve aralarında şöyle bir konuşma geçer.

-“Sivas'a gidince mektup yazarsın değil mi?”

-Seni mektupsuz bırakmam, inan bana.

-İnanıyorum canım.

-Telefon da ederim.

- Gittiğin gün...

-Gittiğim gün ve her hafta.

- Çok iyisin. Her hafta.

-Gönlümün sultanı, prensesim benim.

-Gidince işleri yoluna koy ve hemen bir ev tut.

Cemal güler.

-Sivas'tan mı?..

-Gelmeyeceğimi mi sandın?

-Bilmiyorum ki, çiçeğim Sivas'ın soğuğuna dayanabilir mi?

-Yarın mutlaka gitmeniz şart mı?

- Gitsek iyi olur. Annemi köye bırakacağım. Oradan Sivas'a. Tayin il emrine. Belki de ilde bırakma, kazalara gönderirler.

- Günler seninle ne güzel geçiyordu. Gideceksin, mektup beklemekten, telefon gözetlemekten gayri tesellim kalmayacak.

- Acılar insanı olgunlaştırır, derler. Hayat bir imtihan. Aşk ve iman gibi iki güçlü silahımız var. Bunlara sahip olan her güçlüğü yener.”¹²⁴

Yazara göre hayat bir sınavdır ve insan hayatı boyunca çeşitli noktalarda sınanır. Bu sınavı başarıyla geçmek için iman ve sevgiye sahip olmak gerekir.

Bu dünyanın bir imtihan yeri olduğu fikri, insan inancını güçlendiren önemli etkenlerden biridir. Başa gelen olaylara katlanma veya dayanma sınırını inancın, imanın derecesi belirler. İman sağlamsa olaylara tahammül edilir, sağlam değilse imtihanı geçmek mümkün olmayabilir. Yazarın bu imtihanı geçmeyi inanca bağlaması da bu sebeptendir.

Roman, Cemal'in Sivas'a gitmesi ve orada öğretmenlik yaparken yaşadıklarıyla devam eder. Konumuzla ilgisi olmadığından romanın o bölümlerini ele almadık.

Çıldır Tan Şüphe romanında Hayrullah Hoca cami imamıdır. Hayrullah Hoca cemaatte bulunan veya namaza gelen herkesin derdine çare bulmaya çalışmakta, yardıma ihtiyacı olanlara cemaati de teşvik ederek yardımcı etmektedir. Etrafında sevilen ve saygı gören biridir.

Kerem ise hocanın cemaatinde bulunan bir gençtir. Ortaklarıyla birlikte işlettiği marketinde çalışır. Askerden geleli iki yıl olmuştur.

Evlenmeyi düşünmesine rağmen buna bir türlü cesaret edemez. Çok sevdiği, sık sık bir araya gelerek sohbet ettikleri, mahallenin imamı Hayrullah Hoca, Kerem'in evlenmeye cesaret edememesinin sebebini çok iyi bilir. Onun içinde Kerem'i bu konuda sıkıştırmak istemez. Kerem askerden geldikten sonra annesi felç olmuştur ve belden aşağısı tutmaz. Aynı zamanda annesi yaşlıdır da. Evlilik

---

¹²⁴ A.g.e.,s.72-73.

düşündüğü insanların annesini kabul etmeyeceği veya annesine bakmakta yardımcı olmayacağı korkusu Kerem’i evlenmekten alıkoyar.

Kerem, annesinin hastalığının ilk dönemlerinde çok zor günler geçirir. Gözünü kırpmadığı geceler olur. Seherlerde gözyaşı dökerek Allah’a sabır vermesi için dua eder. Kerem bu durumun kendisi için “imtihan” olduğunun bilincindedir.

İmtihan zor olan durumdur. Basit olaylar veya durumlar imtihan kapsamında değerlendirilmez. Kerem imtihan olduğunun şuurundadır. Yazar, annesinin durumunu Kerem için imtihan olarak adlandırılır çünkü felçli ve aynı zamanda yaşlı bir insanın bakımını sağlamak kolay değildir. Kerem annesinin durumuna sabretmeli ve onun bakımını sağlamalıdır ki bu dünyada ona sunulmuş olan bu imtihanı geçebilsin.

Bir cumartesi günü Hayrullah Hoca, Kerem’in marketine gelir. İçerde müşteri yoktur. Selam vererek içeri girer. Kısa bir sohbet ve hal hatır sormadan sonra Hayrullah Hoca, Kerem’e dönerek onunla özel bir şey konuşmak istediğini söyler. Marketin en arka kısmında bulunan ve beş-altı kişinin rahatça sohbet edebileceği büyüklükteki odaya geçerler. Hayrullah Hoca görüşülecek konunun daha önceleri de konuşulduğunu ama bu sefer Kerem’in gereken gayreti göstermesini istediğini söyler.

Kerem, Hayrullah Hoca’nın sözlerinden görüşülecek konunun ne olduğunu anlar. Konunun evliliği olduğunu düşünen Kerem’in gözlerinin önüne annesi gelir. Annesi böyle bir haldeyken evlenmeye kalkarsa durum ne olur?

Bu sırada hoca konuşmaya devam eder.

-“ Evlilikten kaçış yok Kerem. Zaten kaçamazsın da. Önemli olan imtihanı başarmak için mücadele etmek. En doğrusu da bu. İnşallah bu imtihanı da başarırısın. Sen gayret göster, mücadele et. Allah muhakkak yardım edecektir.

Yazara göre insan, hayatının önemli ve zor konularından imtihan olur. Evlilik de insan hayatının önemli konularından biridir. Dolayısıyla yazar, evliliği de imtihan vesilesi olarak görmektedir.

Ayrıca yazar, insanın ne yaparsa yapsın imtihanından kaçamayacağını dile getirir. Ona göre insan bu imtihanı kabullenmeli ve imtihanı geçebilmek için mücadele etmelidir.

Kerem tek kelime etmeden Hayrullah Hoca'nın konuşmasını dinler. Hayrullah Hoca konuşmasına devam eder.

-Yine buraya evliliğin hususunda konuşmaya geldim. Yeni bir kız ismiyle geldim. Bu kız diğerlerinden farklı. Ailesi de kendisi de pırlanta gibi. Yalnız maddi durumları yok denecek kadar az.

-Adı neymiş bu kızın?

- Merve.

-Şu Hoca Hanım dedikleri kız mı yoksa?

- Belki de. Ben mahallede ondan başka Hoca Hanım olduğunu duymadım. Evet, şimdi asıl meselemize geliyorum. Kızın babasını iyi tanıyorum. Maddi durumları çok kötü. Daha ona böyle bir teklif götürmedim. Seninle görüşükten sonra babasına meseleyi açacağım.

Kızın ve babasının ne diyeceğini de bilmiyorum. Evet durum bu. Bu şartlar altında ne diyorsun? Kızı istemek için faaliyete geçelim mi?

-Beni korkutan annemin durumu. Bu yüzden bu hususta şu an bir karar vermem mümkün değil. Tek kelime ile korkuyorum. Onun içinde bu işe şimdilik hayır diyorum.

-Dur bakalım. Bu işte pes etmek bu kadar kolay değil. Kaçmakla da hiçbir yere varamazsın. Birinci yapacağın kadere olan inancını iyice kuvvetlendireceksin. İkincisi de bu dünyada bir imtihanda olduğunu hiçbir zaman unutmayacaksın.”¹²⁵

Hayrullah Hoca- daha önce belirttiğimiz gibi-insanın imtihanından ve kaderinden kaçamayacağını belirtir. Bu durumda insan yaşadıklarını/yaşayacaklarını kabullenmelidir. Yazara göre inancın önemli noktalarından biri de güçlü bir kader inancıdır. İnsan sağlam bir kader inancına sahip olursa karşılaştığı türlü zorlukların da üstesinden gelir.

Yazar insanın imtihan olmasını bir zamana veya döneme bağlamaz. İnsan bu dünyada yaşadığı sürece her an imtihana tabi olabilir. O nedenle insan, bu

---

¹²⁵ A.g.e.,s103-104-105-106.

dünyada imtihanında olduğu fikrini aklından çıkarmamalı ve her daim canlı tutmalıdır.

Kerem hocayı dinler ve onun kendisi için tavsiye ettiği Merve ile görüşür. Merve, Kerem'in endişelerini anlar, bu konuda ona gereken yardımı sağlayacağını belirtir. Merve'ye göre Kerem'in hasta annesine gönüllü olarak bakmanın çok büyük sevabı vardı.

Hem Kerem'in annesi böyle olmayı istememişti ki Allah "imtihana" tabi tutmak için ona bu hastalıkları vermişti.

Yazara göre Allah, inananlara zor durumlar yaşatarak imtihana tabi tutar. Bu imtihanların amacı ise Müslümanların inançlarındaki samimiyetin boyutunu ölçmektir.

Kerem ve Merve çok sade bir törenle evlenir. Kerem ve Merve çifti, Kerem'in annesi Saniye Hanım'a küçük bir çocuğa bakar gibi hizmet ederler. Merve kayınvalidesinin olumsuz hareketlerine karşı sabreder ve bu hususta Kerem'e ne bir kötü söz söyler ne de harekette bulunur.

"Merve biliyordu ki Saniye Hanım'ın durumu kendisi için bir imtihan vesilesiydi. Bu imtihanı başarmalıydı ve karşılığını yarın ahirette Allah'tan almalıydı. Başarmak için bütün gücüyle mücadele etmeliydi. Nefsine ve şeytana uymamalıydı. Zaten bu dünyaya geliş ve hayatın tümü bir imtihan değil miydi?"¹²⁶

Merve ve Kerem'in yaşadıklarıyla ilgili yazarın kullandığı şu ifadeler bu dünyanın imtihan yeri olduğunu söylemektedir.

"İnsan gerçekten ruhundan gelen güzelliklerle, çamurdan gelen kötü niteliklerin bir savaş alanıdır. Yeryüzü insan için yalnız bir imtihan yeridir.

Ebedi ve yüce hayatın kazanılma yeri olan yeryüzünde insan, bu özel görevle görevlendirilirken tabi tutulduğu imtihan gereği olarak hem olumlu hem de olumsuz özelliklerle donatılmıştır."¹²⁷

İnsan, iyi ve kötü özellikleri ruhunda taşıyabilme potansiyeliyle yaratılmıştır. Yazar, insanın bu özelliğini imtihan olmasıyla ilişkilendirir. Yazara göre

---

¹²⁶ A.g.e.,s.140-141.

¹²⁷ A.g.e.,s.251.

insanlar hayatının önemli noktalarında imtihan olmaktadır. Evlilik, aile, sağlık-hastalık, mal-mülk vb. konularda imtihan olan insan bu durumlar karşısında sabreder ve isyan etmezse ahirette karşılığı Allah'tan alacaktır.

Kerem, kalbinden ağır bir ameliyat olur ve uzun bir süre çalışamaz. Kerem ve Merve çifti, Merve'nin babası Fevzi Efendi'nin desteğini görürler. Bu süreçte Merve'nin ailesi de çok zor günler geçirmektedir ama buna rağmen Merve ve Kerem çiftine daima yardımcı olurlar.

Aile, çektikleri onca sıkıntıya rağmen şikâyetçi olmaz, dertlerini kimseye açmaz, sürekli hallerine şükreder. Bu durum üzerine yazar şu ifadeleri kullanır:

“Hem bunların hepsi kendileri için bir imtihandı. Zaten insanoğlunun bu dünyaya gönderilişi de imtihan için değil miydi?”¹²⁸

İnsanın yaşadığı her olayın imtihan fikrine bağlanması dikkat çekicidir. Yazara göre insan başına gelen olaylara katlanmalı, olayların yolunda gitmemesi durumunda isyan etmemeli, ne yaşarsa yaşasın içinde bulunduğu duruma şükretmelidir.

Kerem iş için ilçeye gider. Televizyon açıktır ve akşam haberleri veriliyordur. Haberlerde gördüğü kaza Kerem'i şoka uğratar. İş görüşmesi için yanında bulunanlar, Kerem'in kaza haberini izledikten sonra yaşadığı bu ani değişimi fark ederler. Kerem kendini toparlayıp kazada ölen şoförün yakın dostu, ölen kız çocuğunun kızı Hümeysra olduğunu ve ağır yaralı hastaneye kaldırılan kadının ise eşi Merve olduğunu söyler. Odadakiler ne yapacaklarını, ne diyeceklerini bilemezler. Gözyaşlarını tutamayan Kerem şunları söyleyerek odadan çıkar:

“Allah böyle yazmış. Biz ne desek, ne yapsak boş. Onun emirlerine boynumuz kıldan ince. İmtihan dünyasındayız. Allah beni çok sevdiğim küçük kızım ve eşimle imtihana tabi tuttu...”¹²⁹

Bir baba için evladını ve eşini kaybetmek kolay değildir. Görülmektedir ki Kerem eşini ve kızını kaybeden biri olarak derin üzüntü içindedir ve bu üzüntüsünü dünya hayatıyla ilgili düşünceleriyle teselli eder. Kerem'in inancı

---

¹²⁸A.g.e.,s. 225.

¹²⁹ A.g.e.,s.268.

gereği dünya bir imtihan yeridir ve bu noktada imtihanın her türlüüne sabretmek gerekmektedir. Kerem bu inancı sayesinde acısına katlanmaktadır. Bu noktada romanlarda dünyada insanın yaşadığı her şeyin imtihan hasebiyle olması ve insanın başına gelen her şeyin Allah'ın onu imtihana tabi tutması sebebiyle olduğu inancı ön planda yer almaktadır.

Düşlerin Rengi Soldu romanında kahraman İsmail Hakkı Bey, önceki bölümlerde olduğu gibi bir dönem milletvekilliği yapmış ve o dönemde politikada izler bırakmış biridir. İsmail Hakkı Bey eşinin ölmesi üzerine oğlunun evinde yaşamaya başlar.

İsmail Hakkı Bey artık yaşlanmıştır. Suskunluğa bürünmüş haliyle o, kendisini okumaya, ibadete verir. Odasından sadece gerekli zamanlarda çıkar, bunun dışındaki zamanını dört duvar arasında geçirir. Bir şeye onu zorlayan olmasa bu yaşam tarzını seviyordur. Oğlu Tarık'ın babasına olan saygısı sınırsızdır ama üniversitede öğretim üyeliği, dış ülkelere yaptığı seyahatler ona evini unutturduğu gibi babasını da memnun edemez. Gelini Rezzan, İsmail Hakkı Bey'i evde istemez, onun varlığı bile Rezzan'ı rahatsız eder.

Rezzan bu konuyu Tarık'a açar ve İsmail Hakkı Bey'in huzurevine gitmesinin daha iyi olacağını söyler. Bu esnada yan odanın kapısı açılır. İsmail Hakkı Bey çatık kaşarlı ile bir heykel gibi kapının eşiğinde durur. Geline hiç bakmadan oğluna dönerek bir müddet mahzun bir çehre ile bakar. Düşünür, düşünür, kelimeler ağzından zorla dökülür.

“Tarık, tartışmaya gerek yok. Benim için bir yuvanın yıkılmasına hiçbir zaman gönlüm razı olmaz. Ben her şeyi görmüş geçirmiş bir insanım. Huzurevinin şartlarına kısa zamanda alışırım. Dünya bir imtihan yeri olduğuna göre herkes o değirmenin taşları arasında bir gün mutlaka ezilmeye mahkûmdur. Kimse her şeyin böyle gideceğini hayal etmesin. Nöbet sırası gelecektir.”¹³⁰

Görülüyor ki dünya herkes için bir imtihan yeridir ve zamanı geldiğinde herkes imtihana tabi tutulacaktır.

Romanlarda insanların başına gelen her şeyin dünyanın bir imtihan yeri olmasıyla bağlantılı olduğu söylenir.

---

¹³⁰ A.g.e.,s.15.

Dilara Olmasaydı romanında ana kahramanlardan biri olan Kenan lisede öğrencidir. Aynı mahallede oturan Gürbüz ile çok yakın arkadaş olan Kenan, Gürbüz ile de aynı lisede öğrenim görür. İki arkadaş aynı kıızı sever. Zuhâl komşu mahallede oturmaktadır ve iki arkadaşla aynı okula gider. Zuhâl, Gürbüz ile sevgili olur ama onu sevmez. Gürbüz'ün kendisine karşı ilgisi hoşuna gittiğinden sevgili olmayı kabul eder. Aradan beş-altı ay geçer ve Zuhâl, Gürbüz'den sıkılır. Olanlara yakından şahit olan Kenan devreye girer ve Zuhâl'e olan ilgisini belli eder. Zuhâl ile Kenan gizli gizli buluşur. Gürbüz, Zuhâl'in hareketlerinden şüphelenir ve onu gizlice takip eder. Kenan ile buluşmalarını görür ve aralarındaki ilişkiyi öğrenir. Kenan ve Zuhâl ise Gürbüz'ün onları gördüğünden bihaber buluşmalarına devam etmektedir. Gürbüz gördüklerinden sonra bunalıma girer. Okulda ve evde hayalet gibidir, gün geçtikçe içine kapanır. Okulda fizik öğretmeniyle defter getirmediği için yaşadığı tartışma sonucu bir hışımla okuldan çıkar ve arabasına atlayarak oradan uzaklaşır. Aklında ise Zuhâl ve Kenan vardır. "İkisini de öldürmeliyim" diye mırıldanan Gürbüz çok kısa sürede şehrin dışına çıkmıştır. Arabanın hız göstergesi yükselmeye başlar ve bir andan iki yüzün üzerine fırlar. Bir anlık dalgınlık sonucu Gürbüz arabayla yolun sağında kalan denize uçar ve ölür.

Kenan yaşananları öğrenir, çok derin vicdan azabı çeker. Bir de bunun üzerine Zuhâl'i mahalleden bir çocukla sahilde samimi bir halde görür. Kenan, Zuhâl'in kendisini aldattığını düşünür. Halbuki Zuhâl'in yanındaki çocuk kuzeni Zafer'dir. Kenan onları dinlemez, Zafer ile kavgaya tutuşur. İkisinin de yüzü tanınmaz hale gelir ve Kenan olay yerinden bir taksiye binerek uzaklaşır. Taksideyken düşüncelere dalan Kenan ciddi bir iç hesaplaşmanın içindedir. Çünkü hem arkadaşının ölümüne sebep olması nedeniyle yaşadığı vicdan azabı hem de Zuhâl'in onu aldattığı düşüncesinin verdiği öfke Kenan'ı yiyip bitirmektedir. Kenan artık bu şehirde yaşamak istemiyordur. Zaten yaşaması da imkansız gibidir. Bu şehirde yaşamaya devam ederse ya Zuhâl'i öldürür hapse girer ya da önce Zuhâl'i sonra kendisini öldürür fakat ölüm onun için korkunçtur ve ürperti doludur. Bu sırada okuldayken hiç sevmediği müdürü Hasan Bey'in söyledikleri aklına gelir.

Hasan Bey bir dersinde öğrencisinin ölüm konusundaki sorusunu şöyle cevaplamıştır.

“ Allah bu dünyayı bir imtihan yeri olarak yaratmıştır. Bu dünyada Allah’ın istediği şekilde bir kul olan insan bu imtihan dünyasını başarmış olur ve ölümden sonra insanın aklının ve hayalinin alamayacağı nimetleri ve güzellikleri içeren Cennet’te ebedi olan, yani sonu olmayan bir hayata başlar.”¹³¹

Yazara göre dünya hayatı geçicidir ve sonludur. İnsanın ölümüyle sonlanacak olan dünya hayatı insanların imtihanı için yaratılmıştır. Asıl olan sonsuz ve kalıcı ahirettir. Allah’ın emir ve yasaklarına göre yaşayan insan, bu imtihan dünyasından başarıyla geçer ve tasavvur edemeyeceği güzelliklerin olduğu ebedi yaşama başlar.

Ağlatan Notlar adlı romanda şehir merkezinde imam olan Abdullah Hoca, vaazlarıyla, sohbetleriyle, herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan birisidir. Düzenli olarak seminerler veren Abdullah Hoca çalışmalarını artırır, ev sohbetlerine katılır, “sosyal faaliyetlerde” bulunur. Bu süreçte düzen için tehlikeli Müslümanlar arasına alınır ve düzenin yetkilileri onu kara listenin başına yerleştirir. İmamlığın sekizinci yılında geniş çaplı bir soruşturma geçiren Abdullah Hoca, onu mahkûm edecek bir delil bulunamayınca sürgün edilir ve Sarp Dere Köyü’ne imam olarak sürülür. Eline görevlendirme yazısı ulaşınca yeni görev yerine gidip gitmeme konusunda dostlarıyla ve ailesiyle istişare eder.

“Dostlarının hemen hepsi” gitmemesi gerektiğini ifade ederken eşi, kayınpederi ve hocası yeni görev yerine gitmesini istemektedirler. “Hocasıyla” yaptığı uzun bir sohbetten sonra hocası o yörelerin insanların da gerçekleri, İslam’ı öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu, eğer o yörelere gitmeyip istifa etmeye kalkarsa yarın o yörenin insanların, bazı zorlukları, çileleri bahane ederek, kendilerine hurafelerden arınmış, gerçek İslam’ı tebliğ etmekten kaçtığı için Abdullah Hoca’nın yakasına yapışacaklarını söyler ve cümlelerine şöyle devam eder.

“Bu yeni durum da senin için bir imtihandır. Zaten her şey imtihan için değil mi? Hiçbir zaman bu dünyada bir imtihanda olduğunu unutma. Bu kadar bir şeyle pes edersek bu dava yürür mü? Bu dava sonuca ulaşabilir mi?”

---

¹³¹ A.g.e.,s.92.

Ben öyle inanıyorum ki senin yeni görev yerine gidişin büyük hayırlara vesile olacaktır. Tabii ki bazı zorluklara, bazı çile ve ızdıraplarla karşı karşıya kalman çok doğaldır. Zaten çilelere, ızdıraplara, zorluklara hatta işkencelere ve şehit olmaya talip olmadan bu dava zafere ulaşmaz.

Şimdiye kadar yaptığın görevi herkes yapar. Önemli olan çilelerin, zorlukların hatta işkence ve şehid olma ile karşı karşıya kalınabilecek yerlerde hizmet etmek, Allah'ın dinini tebliğ etmek ”¹³²

Yazara göre Abdullah Hoca'nın sürgün edilmesi onun bu dünyadaki imtihanlarındandır. Abdullah Hoca bu imtihan karşısında umutsuzluğa kapılmamalı ve pes etmemelidir. Bu dünya imtihan yeri olduğuna göre zorluklarla, güçlüklerle karşılaşılması da doğaldır. Bunlara tahammül ettiğinde mükafatını alacaktır.

Abdullah Hoca kararını verir ve köye imam olarak gider. Ondan önce Sarp Dere köyünde imamlık yapan Selim Efendi köy halkını sömürenlerle arası çok iyi olan bir insandır. Onlar ne derse itiraz etmeden kabul eden imam çıkar sağladığı için onlardan ayrılmaz. Camiye gelen insanlar Selim Efendi'nin Cuma hutbelerinde ne diyeceğini ezberlemiş durumdadır çünkü elinde bulundurduğu hutbe kitabını yıllardan beri okuyup durmuştur. Cami dışında mecbur kalmadıkça İslam'dan konuşmayan imam, İslam adına doğru dürüst bir kitap bile okumamıştır.

Nihayet Selim Efendi altmış yaşlarındayken bir ömür boyu topladığı mallarını sarhoş ve küfürbaz bir oğlanla, İslam düşmanı bir damada bırakarak daha emekliye bile ayrılmadan bu geçici “imtihan” dünyasından yaptıklarının hesabını vermek üzere ayrılır.

Görülüyor ki Selim Efendi kötü özelliklere sahip biridir ve bu özelliklerini düzeltmeden yaşamını kaybeder. Yazara göre burası imtihan dünyası olduğundan Selim Efendi yaşadıklarının hesabını verecektir.

Abdullah Hoca, köyde aktif bir yaşama sahiptir. Abdullah Hoca'nın insanlara saygıyla yaklaşması, yardımseverliği ve kimseyi küçümsememesi sayesinde camiye gelen cemaat sayısında artış olur. Abdullah Hoca camiye gelenlerden

---

¹³²A.g.e.,s .33-34.

özel bir cemaat oluşturur ve onlara özel eğitim verir. Bu durum köyde yaşayan ama köyü maddi ve manevi yönden sömüren, İslam düşmanlığı yapan insanların pek hoşuna gitmez. Böyle giderse cemaat, yaptıkları bütün adaletsizlikleri ortaya çıkaracaktır.

Bu köylüler kendi aralarında konuşarak köyden üç gencin hocayı dövmesini planlarlar. Bu sayede hoca onlardan korkacak ve istemedikleri faaliyetlerde bulunmayacaktır. Hocanın camiden çıktığı bir akşam köyden üç genç hocayı öldüresiye döver.

Yağışlı, soğuk bir sonbahar günü namaz çıkışında cami kapısında bekleyen bir çocuk Abdullah Hoca'ya gelerek Halil Abi'nin onu çay ocağında beklediğini söyler. Abdullah Hoca çay ocağına yürür. Bir taraftan da Halil'in niçin kendisiyle görüşmek istediğini anlamaya çalışır çünkü sohbet edecek kadar samimiyetleri yoktur.

Hoca çay ocağına vardığında Halil'i yalnız başına bulur. Kapıdan içeri girerken selam verir. Doğruca Halil'in oturduğu masaya gider. Bir sandalye çekerek Halil'in karşısına oturur. Oturur oturmaz da şöyle der.

-“Buyur Halil kardeş, beni çağırmışsınız.

- Evet hocam, sizinle konuşmak için çağırdım.

-Buyurun sizi dinliyorum.

Halil ne diyeceğinin sıkıntısı içinde,

-Söze nasıl başlayacağımı bilemiyorum. Benim sizinle konuşmak istememin sebebi aylardır gönlümü perişan eden vicdan azabından kurtulmak. Söyleyeceklerimi ve beni nasıl karşılayacağınızı da bilmiyorum.

Abdullah Hoca karşısındakine cesaret verici ses tonuyla ve yüz hareketiyle,

-Bak Halil kardeşim hiç çekinmeden bana söylemek ve anlatmak istediklerini anlatabilir, söyleyebilirsin. Seni kıracak hiçbir söz ve harekette bulunmayacağımı bilmeni istiyorum. Sen rahat ol ve çekinme.

Halil bu konuşma karşısında rahatlar ve konuşma hususunda cesaretlenir.

-“Peki, o zaman başlıyorum. Aylar önce siz dövülmüştünüz ya hani...

- Evet ama o geldi geçti. Çok gerilerde kaldı. Ben de üzerine sünger çektim, unuttum.

- Ama ben unutmadım daha doğrusu unutamadım. Unutmam da mümkün değil.

-Neden?

Abdullah Hoca'nın bu sorusu karşısında Halil bir an duraklar, konuşup konuşmama konusunda kısa bir tereddüt yaşar, yüzü kızarmaya başlar fakat Halil konuşmaya karar verir.

-Çünkü sizi döven üç kişiden biri bendim. Daha doğrusu işi tertipleyen ve planlayan da bendim.

Abdullah Hoca konuşmaya başlar.

- "...Sizin bana komplo kurarak dövme girişiminde bulunacağınız bana bildirilmişti. Fakat nerde ve ne zaman olacağını bilmiyordum. Her ne kadar tedbirli davranmaya çalışsam da komaya girinceye kadar dövüldüm. Bu durum Allah'ın benim için bir imtihanıydı. Mücadeleye devam edip etmeyeceğimi, pes edip etmeyeceğimi sınamak için Allah böyle bir musibeti bana vermişti."¹³³

Seni ayıplamıyor, seni suçlamıyorum. Sana kızmıyorum da asıl suçlu siz olmadığınız için. Asıl suçlular sizi bu duruma düşürenlerdir. Bu sistem ve sistemin başında olanlardır. Esas suçlu sistemin kendisi. Onun için size kızmıyorum. Bu hususlar uzun uzun tartışılıp konuşulması gereken hususlardır.

Diğer bir hususu da söyleyeyim. Ben kadere inanırım. Başıma gelenler karşısında pek üzülmem. Yalnızca tedbir almaya çalışırım o kadar. Ben Allah'tan başka kimseden korkmam. Ölümünden bile. Ölüm saatinin değişmeyeceğine kesin inancım var. Takdirde ne zaman öleceğim yazılmışsa o zaman ölüm bana ulaşır"¹³⁴ifadesini kullanır.

Görülüyor ki Abdullah Hoca, yaşadığı sıkıntının bir imtihan olduğunun farkındadır. Onun anlayışında bu dünya bir imtihan yeridir. Bu anlayış bir bakıma çok tartışmalı bir yaklaşım tarzı, diğer taraftan da insanların gereğini yaptıktan sonra başına gelenlerden ders almak gerektiğini düşünen bir

---

¹³³A.g.e.,s .121.

¹³⁴ A.g.e.,s.122.

sakinleşme hâlidir. Romancı burada kahramanını başına gelenin muhasebesini kendi yapan bir konuma getirir.

Abdullah Hoca ve eşi Büşra Hanım köyde yürüttükleri faaliyetlerden dolayı köyün bazı sakinleri tarafından sevilmemektedirler. Bunlardan biri de oturdukları evin sahibidir. Ev sahibi on gün içinde oturdukları evden çıkmalarını ister. Büşra Hanım durumu eşine anlatır ve Abdullah Hoca şu cevabı verir:

“...Şu anda sabretmekten başka çaremiz yok. Bu durum da bu dünya imtihanı sorularından biri. Hayırlısı olsun. Üzülmeye değmez. Allah büyüktür.”¹³⁵

Yine tekrar edelim, bu yaklaşım tarzı tenkit de edilebilir. Ama geleneksel anlayış bu merkezdedir.

Aşka Çıkış Yok romanında ana kahraman Mağdalena babası Türk, annesi Amerikalı genç bir kızdır. Annesi ile babası boşandığında küçük olan ve bu sebeple annesinin yanında yetişen genç kız, zaman zaman Türkiye’ye babasını ve babaannesini ziyarete gelmektedir. Türkiye’yi ziyaretinin üzerinden on bir yıl geçen Mağdalena annesine, babasının yanına Türkiye’ye gitmek istediği söyler. Uçak biletini annesiyle ayarlayan Mağdalena on bir yıl sonra Türkiye’ye gelir. Yazar, Mağdalena’nın neden on bir yıl babasıyla görüşmediğini belirtmez.

Melda ise Mağdalena’nın kuzenidir ve ikili kardeş gibidir. Melda dini eğitim almış, dindar, samimi, bilgili ve yardımsever bir kızdır. Melda ile oturdukları bir gün komşuları Nurgül Teyze gelir ve yan odadaki konuşmalar duyulur:

-“...Zenginlik, fakirlik, hastalıklar, kederler, saadet ve neş’e gelişigüzel mi serpilmiştir insan hayatlarına? Asla, öyle sananlar yanılıyor, aldanıyor, bizler imtihan ediliyoruz. Dünya hayatı çok kısa, başlangıcı kundağın sıcaklığı, sonu kefenin soğukluğu.”¹³⁶

Yazar, daha öncede bahsettiğimiz üzere insanın, hayatındaki önemli olaylarla imtihan edildiğinden bahseder. Hastalık, zenginlik-yoksulluk, üzüntü ve neşe gibi imtihan vesileleri insan hayatına rastgele konmamıştır. Bunlar insanın imtihanı için vardır.

---

¹³⁵A.g.e.,s. 133.

¹³⁶A.g.e.,s. 41.

Hidayet romanlarında görülmektedir ki dünya ve dünya üzerinde yaşayan insanlar bir amaç uğruna yaratılmıştır. İnsanın ve bu dünyanın bir varoluş sebebi vardır. Bu sebep ise Allah'ın insanları denemek ve imtihan etmek için yarattığıdır. Allah insanları dünyaya geçici olarak yerleştirmiştir. Bu dünyada insan karşısına çıkan olaylarla sınanmaktadır. Yani dünya sadece Allah'ın rızasının kazanılabileceği bir sınav yeri gibidir. Bu dünya geçicidir ve insan bir gün ölüp hesap verecektir.

Allah, insanlara doğruyu ve yanlışı, iyiyi ve kötüyü bildirmiştir. Buna göre, insan dünyada gösterdiği tavırlarla ebedi hayatında cezalandırılacak veya mükâfatlandırılacaktır. İnsan bu dünyada yaşadığı her an denenmektedir ve bu denemenin sonucu onun sonsuz hayatını belirleyecektir.

4.2 Sabır Anlayışı

Hidayet romanlarındaki sabır anlayışı çoğunlukla yaşanan olaylara ses çıkarmamak ve kişileri Allah'a havale etmek şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Roman kahramanlarından sabırla öne çıkanlar, yaşadıkları olaylar karşısında sakin kalabilen veya yaşadıklarına tahammül edenlerdir. Bu anlamda roman kahramanları pasif davranışlarıyla ön planda yer alır.

Sabrın Suskun Sesi romanında Kemal, İclal'i sevmektedir. İclal köyün delikanlılarından Asım ile evlenmiş ve çocuk beklemektedir. İclal, Kemal'in kendisini sevdiğini bilmekte ve o da Kemal'i istemektedir. İclal, Asım ile evlidir ve hamiledir fakat Kemal ile kaçma planları yapar. Kemal, Asım askere gittikten sonra İclal'i kaçırmak ister ama arada bir engel vardır. İclal'in karnındaki bebek.

İclal çocuğu doğurmayı ve uygun bir vakitte öldürmeyi planlar. Bir gece sabaha karşı çocuğunu boğar. Cenaze işlemleri biter, İclal bir müddet bekler ve sonra da Kemal ile kaçar ama köy halkının kendilerine olan tutumları karşısında tedirgin olmakta, halkın düşmanca bakışları karşısında insan içine çıkamamaktadır. İclal neşesini alıp götürülen çeşitli düşüncelerini zaman zaman Kemal'e anlatır. O da her defasında “geçer geçer, tüm bunlar unutulur” demektedir. İclal yaptıkları şeyin doğru olmadığını bilmektedir ve “gerçekten

kötülük unutulur mu Kemal” diye sorar. Kemal ise “Sabır, sabır!”¹³⁷ifadesini kullanır.

Hidayet romanlarında sabır daha çok masum ve suçsuz insanların inandıkları bir düşünce biçimi iken burada Kemal ve İclal çiftinin de bu anlayışa sığındıkları görülmektedir. İkisi de yaptıklarının doğru olmadığını bilir fakat bu noktada yapacak bir şeyleri de yoktur.

Kemal’in, İclal’e sabretmesi gerektiğini söylemesi de yapacak bir şeylerinin olmamasındandır. Bu durumda sabır kelimesinin kullanılması dikkate değerdir.

İclal bebeğini öldürdükten kısa bir süre sonra Kemal ile kaçar. Asım bu olay yüzünden izin kullanarak köye gelir. Köy odasında köyün ileri gelenleri toplanıp Asım’ın bu durumda ne yapabileceğini konuşurlar. Akrabaları İclal ve Kemal’in cezalandırılması gerektiğini düşünse de Asım bu olay sonucunda beklemeye karar verir. Asım köy odasında akrabalarıyla bu şekilde konuştuktan sonra odadan çıkar, vakit gece yarısını geçer, köy derin bir sessizlik içindedir ve Asım derin düşüncelere dalarak evinin yolunu tutar.

“Kendisi Kemal ve İclal’e kötü bir şey yapmamıştı ama onlar çocuğuna ve kendisine yapmıştı.

Kendilerinin ve kâinatın sahibi Allah mutlaka ve mutlaka mazlumların hakkını zalimlerden alacaktı. Hem bu ilahi mahkeme kararlarını çoğu zalime daha yaşarken veriyordu. Her taraf bunun misalleriyle doluydu. Öyleyse gam, keder edecek bir şey yoktu. Kendisi de dilekçesini mahkeme-i kübraya havale etmişti. Er ya da geç adalet yerini bulacaktı. Kendisine düşen sadece sabretmek ve sonucu gözlemektir.¹³⁸

Görülüyor ki yazar sabretmek ile Asım’ın bir şey yapmadan beklemesi gerektiğini kasteder. Yazara göre Asım, her şey Allah’tandır deyip başına gelenleri kabullenmeli ve yaşadığı kötü şeylerin geçmesi için beklemelidir. Halbuki kanuni yollara başvurabilirdi. Nitekim Asım, askerdeyken annesine yazdığı mektupta “sabretmek ve sonucu Allah’tan beklemek” gerektiğini söyler.

---

¹³⁷ A.g.e.,s.67.

¹³⁸ A.g.e.,s.112.

¹³⁹ Bir bakıma Asım, bu konunun kamu davası haline geldiğini düşünmüş olabilir.

Asım mektubunda böyle yazar. Bölük komutanı Asım'a gelen üç mektubu da okur, istiyorsa gitmek için izin vereceğini söyler. Asım'ın ısrarlı suskunluğu başta bölük komutanı olmak üzere koğuştaki durumunu bilen yakın arkadaşlarının da dikkatini çeker.

Nihayet Asım, serin bir Temmuz sabahında, ictimadan sonra konuşmak için komutanının yanına gider. Olayı öğrendiği an köye gitmek istediğini ama kalbine bir sükûnet geldiğini anlatır.

“ Komutanım, belki dikkatinizi çekmiştir. Ben fazla heyecanlıyım. Dıştan çok sakın görünüyorum fakat gururuma dokunan, inançlarımı rencide eden bir şey oldu mu anında karşımdakini öldürebilecek kadar sinirleniyorum! Mektubu ilk aldığım zaman izni bile beklemeden neredeyse firar ediyordum ama bugüne kadar olmayan bir şey oldu ve içime bir soğukluk girdi.

Komutanım bu olay üzerinden neredeyse kırk gün geçti. Hep yakalandıklarını haber veren bir mektup bekliyorum ama ses çıkmadı. Hangi delikte saklanıyorlarsa daha fazla dayanamazlar, er ya da geç bulunurlar ve mahkeme cezalarını verir. Bu işler sonuçlanıncaya kadar köyüme dönmek istemiyorum.

Efendim ben bu deyyusları Allah'a havale ettim. Onların asıl cezasını inşallah o verecek. İçime bu sabrı veren ve soğukluğu üfleyen kudret sanki şöyle diyor: Merak etme, Refik'in de seninde intikamını biz alacağız.”¹⁴⁰

Yazar, Asım'ın, İclal ve Kemal'in yaptıklarının karşılığını alması için mücadele etmesini istemez. Yazar'a göre Asım'a beklemesi ve mücadele etmemesi kararını verdiren de Allah'tır. Asım onları Allah'a havale etmiştir ve sadece beklemelidir. Allah, Asım'ın intikamını zaten alacaktır.

Asım askerliği bitip de köye dönünce akrabalarının kendisinin gösterdiği tavrı yadırgadığını görür ve konuşmaya başlar.

“Olayı duyduğumda nöbete gidiyordum. Nöbet boyunca düşündüm, şafakla birlikte benim kararım ortaya çıkmıştı: Sabredek ve davamı adalet sahibi

---

¹³⁹ Ag.e.,s.65.

¹⁴⁰ A.g.e.,s.60.

Allah'a havale edecektim!.. Ben Allah'a iman eden, ahirete inanan bir insanım, onları öldürmem inançlarımdan dolayı mümkün değildi!..”¹⁴¹

Romanın sonlarına doğru İclal, Kemal'in öz oğlundan ayırmadığı arkadaşının oğlu Hayri ile gönül eğlendirmekte, Kemal'i aldatmaktadır. Kemal çok pişmandır ve “el âlemin karısını, kızını baştan çıkarırsam benimde karımı doğru yoldan çıkarırlar” diye düşünmektedir. Bu pişmanlık ile karısı İclal'i öldürür. Uzunca bir süre hapis yattıktan sonra köyüne geri döner ve tekrar evlenerek yaylaya çıkar. Yaylada yaşadığı bir olay sonucu bindiği at ile birlikte uçurumdan yuvarlanarak ölür. O zamana kadar Kemal'le hiçbir şekilde konuşmayan Asım, Kemal'in cenazesine katılır.

Kemal'in mezarı, İclal'in mezarı ile yan yanadır. Cenaze gecesini mezarlığa giden Asım, Kemal'in mezarı başına dikilir ve şöyle der:

“Kemal,bak Allah'ın adaletine bak !.. Sizi Allah'a havale ettiğimde en yakın akrabalarım bile bunu kabullenmekte güçlük çektiler. Çocuğunu öldüren ve namusuna ihanet eden bir kadını ve ona sebep olan erkeği öldürmeyecek misin? diye beni kınadılar ve buna zorladılar. Kemal, siz olaylardan ders çıkarmayı bilen insanlara yıllarca ibret olacaksınız! Kemal, İclal beni duyuyor musunuz? Bu benim sabrımın zaferidir!.. Seni ben öldürseydim böyle öldürebilir miydim?..”¹⁴²

Görülüyor ki Asım yaşadıkları karşısında beklemiştir ve bu bekleyişin adı sabırdır. Asım onları Allah'a havale etmiştir ve Allah onlardan intikamını almıştır. Yazar bu durumu “sabrın zaferi” olarak niteler. Roman Asım'ın bu ifadeleriyle son bulur.

Ağlatan Notlar adlı romanda şehir merkezinde imam olan Abdullah Hoca, vaazlarıyla, sohbetleriyle, herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan birisidir.

Düzenli olarak seminerler veren Abdullah Hoca çalışmalarını artırır, ev sohbetlerine katılır, “sosyal faaliyetlerde” bulunur. Bu süreçte düzen için tehlikeli Müslümanlar arasına alınır ve düzenin yetkilileri onu kara listenin başına yerleştirir. İmamlığın sekizinci yılında geniş çaplı bir soruşturma geçiren

---

¹⁴¹ A.g.e.,s.109.

¹⁴² A.g.e.,s.178 .

Abdullah Hoca, onu mahkûm edecek bir delil bulunamayınca sürgün edilir ve Sarp Dere Köyü'ne imam olarak sürülür. Eline görevlendirme yazısı ulaşınca yeni görev yerine gidip gitmeme konusunda dostlarıyla ve ailesiyle istişare eder. “Dostlarının hemen hepsi” gitmemesi gerektiğini ifade ederken eşi, kayınpederi ve hocası yeni görev yerine gitmesini istemektedirler. “Hocasıyla” yaptığı uzun bir sohbetten sonra hocası o yörelerin insanların da gerçekleri, İslam'ı öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu, eğer o yörelere gitmeyip istifa etmeye kalkarsa yarın o yörenin insanların, bazı zorlukları, çileleri bahane ederek, kendilerine hurafelerden arınmış, gerçek İslam'ı tebliğ etmekten kaçtığı için Abdullah Hoca'nın yakasına yapışacaklarını söyler.

Abdullah Hoca kararını verir ve köye imam olarak gider ve birçok konuda aktif bir tutum sergiler. Abdullah Hoca'nın insanlara saygıyla yaklaşması, yardımseverliği ve kimseyi küçümsememesi camiye gelen cemaat sayısında artış olmasını sağlar. Abdullah Hoca camiye gelenlerden özel bir cemaat oluşturur ve onlara özel eğitim verir. Bu durum köyde yaşayan ama köyü maddi ve manevi yönden sömüren, İslam düşmanlığı yapan insanların pek hoşuna gitmez. Böyle giderse cemaat, yaptıkları bütün adaletsizlikleri ortaya çıkaracaktır.

Bu köylüler kendi aralarında konuşarak Abdullah Hoca'ya bir tuzak hazırlar. Köyde yaşayan emekli öğretmen Hüsnü, Abdullah Hoca'ya iftira atar. Büşra Hanım'ın sohbetlerine gelen köyün genç ve dul bayanlarından Seviye ile Abdullah Hoca arasında gayri meşru bir ilişki olduğunu söyler. Köy bir anda bu iftira ile çalkalanır. Seviye'nin babası ve ağabeyleri ve kayınpederi konuyu uzun uzadıya araştırınca bu iftiranın kaynağının Hüsnü olduğunu tespit ederler. Seviye'nin ağabeyleri Hüsnü'yü köy meydanında döverler. İşlerin daha fazla karışmasını istemeyen Hüsnü dayak olayından şikâyetçi olmaz.

Bu iftira olayı çözülene kadar Abdullah Hoca ve eşi çok zor durumda kalırlar, ne yapacaklarını bilemezler ve perişan olurlar. Abdullah Hoca, bu korkunç durum karşısında Allah'a sığınmaktan, sabretmekten başka bir şeylerinin olmadığını bildiğinden geceleri seher vakitlerinde bol bol gözyaşı döker, bu

musibetten kurtarması için gönülden bir yalvarışla Allah'a yalvarır ve sabretmesini bilir.¹⁴³

Bu romanla birlikte diğer hidayet romanlarında da sabır konusunda karşımıza çıkan düşünce, Müslümanların başlarına bir musibet, bela veya kötülük geldiğinde Allah'a sığınmaları ve yaşadıklarından onla kurtarması için Allah'a yalvarmaları ve sabretmekten başka yapacak bir şeylerinin olmamasıdır. Bu anlayışın sonucu olarak yaşananların değişmesi için roman kahramanlarının mücadele ettiği pek görülmez.

Bu dönem zarfında da her zaman olduğu gibi en büyük destekçisi Büşra olur. Abdullah Hoca'nın cemaati de onu yalnız bırakmaz, ellerinden gelen yardımı esirgemezler.

Diana romanında Melike hukuk fakültesinde öğrencidir. Okula kayıt döneminde tanıştığı Onur'u sevmektedir. Onur da hukuk fakültesinde öğrencidir ve Melike ile aynı sınıftadır. Birbirlerine selam vermekle başlayan arkadaşlıkları zamanla gelişip samimiyet derecesini ilerletir. Onur'un ailesi Melike ile tanışır. Melike de Onur'u ailesiyle tanıştırır. Mezuniyet balosunda arkadaşları ikiliye evlenecekleri gözüyle bakar. Diplomalarını aldıkları hafta Onur, Londra'ya ağabeyinin yanına gideceğini söyleyince Melike kalakalır. Hayal kırıklığına uğrar. Kalbinde ona acı veren kırıklıklar, yarım kalan sevgiler ve sönen umutlarla İzmir'e, ailesinin yanına döner.

Melike, üniversiteden arkadaşı olan Aslı'nın düğününe gider. Düğüne Onur'da gelir. Melike ile konuşur ve Londra'dayken onu aramak istediğini, hiç aklından çıkmadığını, burada görmeseydi yanına geleceğini söyler.

Ertesi gün Onur, Melike'nin evine gelir ve ona evlenme teklifinde bulunur. Melike teklifi kabul eder ve evlenirler fakat evlilikleri uzun sürmez. Onur'un eve geç gelmeleri, alkol kullanması, eviyle ve eşiyle ilgilenmemesi, Melike'ye yalanlar söylemesi bu evliliğin sonunu hazırlar ve boşanırlar.

Melike boşandığında hamiledir fakat bunu bilmemektedir. Boşandıktan sonra hamile olduğunu öğrenen Melike çocuğunu doğurmaya ve ona tek başına bakmaya karar verir.

---

¹⁴³ A.g.e.,s.63.

Melike biraz ferahlasın, zihni dağılsın diye anneannesi ve dedesi tarafından Riva'ya-yazlığa-götürülür. Burada komşuları olan Nermin Hanım'la tanışır. Nermin Hanım, İslamî bilgi konusunda kendisini geliştirmiş birisidir. Her sene eşiyle birlikte Riva'ya- yazlıklarına- gelir ve dört ay kalır. Melike, Nermin Hanım'la dost gibi olur ve başından geçenleri anlatır. Hatta ailesine bile anlatamadığı şeylerden Nermin Hanım'a bahseder. Çok kıymet verdiği Nermin Teyze ile dertleşir.

Yaşadıklarını ona anlatır, kendisine can yoldaşı olmasına çok sevinir. Nermin Teyze, Melike'nin başına gelenleri dinler ve sıkıntıların da birer nimet olduğunu ve sabretmesi gerektiğini belirtir.

“Sabırda izzet ve yücelik bulunur. İbadette bile sabır gerekir. Sabretmezsek namaz kılamayız, oruç tutamayız. Sabır insanı yumuşatır, sertlikten, katılıktan kurtarır, nefsi olgunlaştırır.”¹⁴⁴

Nermin Teyze'ye göre sabretmek büyük ve yüce bir olaydır ve kişiyi karakter boyutunda da yüceltir. Ona göre çeşitli durumlara sabreden insan olgunlaşır ve daha munis bir kişiliğe bürünür.

Roman Melike'nin çocuğunu dünyaya getirmesi ve büyütmesi üzerine devam eder. Bu süreçte Onur, Melike'yle görüşür ve barışmak ister. Onur çok pişmandır ve hayatını Melike ve çocuğu ile devam ettirmek ister. Melike, Onur'un fikirlerine karşı çıkar. Onur'a karşı duyguları bitmiştir ve artık sadece çocuğu nedeniyle onunla görüşecektir. Melike yazlıkta kaldığı sürede Nermin Hanım vesilesiyle tanıştığı Tarık Bey ile evlenir. Onur, Melike'nin evlendiğini duyunca onunla ilgili umutları tamamen söner ve roman Onur'un pişmanlığı ile sonlanır.

Aşka Çıkış Yok romanında ana kahraman Mağdalena babası Türk, annesi Amerikalı genç bir kızdır. Annesi ile babası boşandığında küçük olan ve bu sebeple annesinin yanında yetişen genç kız, zaman zaman Türkiye'ye babasını ve babaannesini ziyarete gelmektedir. Türkiye'yi ziyaretinin üzerinden on bir yıl geçen Mağdalena annesine, babasının yanına Türkiye'ye gitmek istediğini

---

¹⁴⁴ A.g.e.,s.179.

söyler. Uçak biletini annesiyle ayarlayan Mağdalena on bir yıl sonra Türkiye'ye gelir. Yazar, Mağdalena'nın neden on bir yıl babasıyla görüşmediğini belirtmez. Mağdalena burada babaannesinin evinde kalır. Kuzenleri, halaları ve babaannesiyile sık sık gezilere çıkan Mağdalena'nın son durağı Afrika ülkelerinden Nairobi olur.

Mağdalena otele gelirken kentin görkemli ağaçları, süslü bulvarları, tertemiz caddeleri, modern binaları olduğunu fakat bu görüntünün ara sokaklara girince tamamen değiştiğini fark eder. Bu durumu babaannesine anlatır. Babaannesi burada geceleri sokağa çıkmamanın tehlikeli olduğunu çünkü fakir Afrikalıların saldırgan olduğunu, sefalet ve fakirliğin ruhları dumura uğrattığını söyler.

Genç kız elinde kumanda televizyonu açarken bolluk ve zenginliğinde insanı azdırdığını, Amerika halkının böyle olduğunu söyler.

Babaannesi şöyle der.

-“Küfre yaklaştıran fakirlikten ve azdıran zenginlikten insanı ancak İslam muhafaza eder.

-Nasıl muhafaza ediyor babaanne?

-Kanaatın sahasında konaklayan fakir Müslüman biliyorsun ki birkaç günlük dünya hayatına, sabretmenin neticesi sonsuz bir zaman lezzetlenmektir cennetlerde”.

Mağdalena'nın babaannesine göre yetinmesini bilen, elindekiyle hoşnut olan fakir Müslüman bu haline sabrederse-babaanneye göre sabretmelidir- bu sabrın sonucunda ahirette cennetle ödüllendirilecektir.

Çıldırta Şüphe romanında Hayrullah Hoca cami imamıdır. Hayrullah Hoca cemaatte bulunan veya namaza gelen herkesin derdine çare bulmaya çalışmakta, yardıma ihtiyacı olanlara cemaati de teşvik ederek yardımcı etmektedir. Etrafında sevilen ve saygı gören biridir.

Kerem ise hocanın cemaatinde bulunan bir gençtir. Ortaklarıyla birlikte işlettiği marketinde çalışır. Askerden geleli iki yıl olmuştur. Evlenmeyi düşünmesine rağmen buna bir türlü cesaret edemez. Çok sevdiği, sık sık bir araya gelerek sohbet ettikleri, mahallenin imamı Hayrullah Hoca, Kerem'in evlenmeye cesaret edememesinin sebebini çok iyi bilir. Onun içinde Kerem'i bu konuda

sıkıştırmak istemez. Kerem askerden geldikten sonra annesi felç olmuştur ve belden aşağısı tutmaz. Aynı zamanda annesi yaşlıdır da. Evlilik düşündüğü insanların annesini kabul etmeyeceği veya annesine bakmakta yardımcı olmayacağı korkusu Kerem’i evlenmekten alıkoyar.

Kerem, annesinin hastalığının ilk dönemlerinde çok zor günler geçirir. Gözünü kırpmadığı geceler olur. Seherlerde gözyaşı dökerek Allah’a sabır vermesi için dua eder. Kerem bu durumun kendisi için “imtihan” olduğunu bilincindedir.

Bir cumartesi günü Hayrullah Hoca, Kerem’in marketine gelir. İçerde müşteri yoktur. Selam vererek içeri girer. Kısa bir sohbet ve hal hatır sormadan sonra Hayrullah Hoca, Kerem’e dönerek onunla özel bir şey konuşmak istediğini söyler. Marketin en arka kısmında bulunan ve beş-altı kişinin rahatça sohbet edebileceği büyüklükteki odaya geçerler.

Hayrullah Hoca görüşülecek konunun daha önceleri de konuşulduğunu ama bu sefer Kerem’in gereken gayreti göstermesini istediğini söyler.

Kerem, Hayrullah Hoca’nın sözlerinden görüşülecek konunun ne olduğunu anlar. Konunun evliliği olduğunu düşünen Kerem’in gözlerinin önüne annesi gelir. Annesi böyle bir haldeyken evlenmeye kalkarsa durum ne olur?

Bu sırada hoca konuşmaya devam eder.

-“ Evlilikten kaçış yok Kerem. Zaten kaçamazsın da. Önemli olan imtihanı başarmak için mücadele etmek. En doğrusu da bu. İnşallah bu imtihanı da başarırısın. Sen gayret göster, mücadele et. Allah muhakkak yardım edecektir.

Neyse. Evliliğin önemini sana anlatacak değilim. Bunu sen de en az benim kadar iyi bilirsin. Daha önce getirdiğim tüm teklifleri geri çevirdin. Şimdi sözünden cayma tamam mı?

Kerem tek kelime etmeden Hayrullah Hoca’nın konuşmasını dinler. Hayrullah Hoca konuşmasına devam eder.

-Yine buraya evliliğin hususunda konuşmaya geldim. Yeni bir kız ismiyle geldim. Bu kız diğerlerinden farklı. Ailesi de kendisi de pırlanta gibi. Yalnız maddi durumları yok denecek kadar az.

-Adı neymiş bu kızın?

- Merve.

-Şu Hoca Hanım dedikleri kız mı yoksa?

- Belki de. Ben mahallede ondan başka Hoca Hanım olduğunu duymadım. Evet şimdi asıl meselemize geliyorum. Kızın babasını iyi tanıyorum. Maddi durumları çok kötü. Daha ona böyle bir teklif götürmedim. Seninle görüştüğümde sonra babasına meseleyi açacağım. Kızın ve babasının ne diyeceğini de bilmiyorum. Evet durum bu. Bu şartlar altında ne diyorsun? Kızı istemek için faaliyete geçelim mi?

-Beni korkutan annemin durumu. Bu yüzden bu hususta şu an bir karar vermem mümkün değil. Tek kelime ile korkuyorum. Onun içinde bu işe şimdilik hayır diyorum.

-Dur bakalım. Bu işte pes etmek bu kadar kolay değil. Kaçmakla da hiçbir yere varamazsın. Birinci yapacağın kadere olan inancını iyice kuvvetlendireceksin. İkincisi de bu dünyada bir imtihanda olduğunu hiçbir zaman unutmayacaksın.”¹⁴⁵

Kerem hocayı dinler ve onun kendisi için tavsiye ettiği Merve ile görüşür. Merve, Kerem’in endişelerini anlar, bu konuda ona gereken yardımı sağlayacağını belirtir. Merve’ye göre Kerem’in hasta annesine gönüllü olarak bakmanın çok büyük sevabı vardı. Hem Kerem’in annesi böyle olmayı istememişti ki Allah “imtihana” tabi tutmak için ona bu hastalıkları vermişti.

Kerem ve Merve çok sade bir törenle evlenir. Kerem ve Merve çifti, Kerem’in annesi Saniye Hanım’a küçük bir çocuğa bakar gibi hizmet ederler. Merve kayınvalidesinin olumsuz hareketlerine karşı sabreder ve bu hususta Kerem’e ne bir kötü söz söyler ne de harekette bulunur.

“Merve biliyordu ki Saniye Hanım’ın durumu kendisi için bir imtihan vesilesiydi. Bu imtihanı başarmalıydı ve karşılığını yarın ahirette Allah’tan almalıydı. Başarmak için bütün gücüyle mücadele etmeliydi. Nefsine ve şeytana uymamalıydı. Zaten bu dünyaya geliş ve hayatın tümü bir imtihan değil miydi?”¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ A.g.e.,s.103-104-105-106.

¹⁴⁶ A.g.e.,s.140-141.

Merve ve Kerem'in yaşadıklarıyla ilgili yazarın kullandığı şu ifadeler bu dünyanın imtihan yeri olduğunu söylemektedir.

“İnsan gerçekten ruhundan gelen güzelliklerle, çamurdan gelen kötü niteliklerin bir savaş alanıdır. Yeryüzü insan için yalnız bir imtihan yeridir. Ebedi ve yüce hayatın kazanılma yeri olan yeryüzünde insan, bu özel görevle görevlendirilirken tabii tutulduğu imtihan gereği olarak hem olumlu hem de olumsuz özelliklerle donatılmıştır.”¹⁴⁷

Evlilikleri mutlu bir şekilde devam eden çiftin bir de kızları olur. Adını Hümeysra koyarlar. Bir gün Merve ve Hümeysra bir taksi ile şehre yakın bir ilçeye sohbet için giderken bindikleri taksi, yanlış sollama yapan bir kamyon ile çarpışır. Taksi ve kamyon yoldan çıkarak uçuruma yuvarlanır. Kamyon şoförü, taksi şoförü ve takside bulunan bir bayanla Hümeysra olay yerinde ölür. Merve ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılır.

Kerem, kaza haberini aynı akşam bir iş gereği gittiği ilçede televizyondaki akşam haberlerinde öğrenir. Kazada ölen taksi şoförü de çok sevdiği ve saydığı, ailecek sık sık görüştükleri dostlarından biridir. Kızının, dostunun ve diğerlerinin öldüğü, eşinin ağır yaralandığı haberini dinleyen Kerem'de gözle görülür bir değişiklik olur. Haber bültenlerinde sık sık kaza haberleri verildiği için bu kaza haberi toplantıdakilerin dikkatini çekmez.

Kerem'le beraber oturan diğer insanlar, Kerem'in kaza haberini izledikten sonra yaşadığı bu ani değişimi fark ederler. Olayın şokundan sonra kendine gelen Kerem'den durumu öğrenen yanındakiler ne yapacaklarını, ne diyeceklerini bilemezler.

Kayınpederine telefon açan Kerem yola çıkmaya karar verir. Telefon konuşmasından sonra artık gözyaşlarını tutamaz. Odadaki ölüm sessizliğini bozan Kerem olur. Gözyaşları içinde ve donuklaşmış bir sesle.

-“Muhterem kardeşlerim! Küçük yavrum Hümeysra bu dünyadan göçmüş. Annesi de ağır yaralı. Biraz önce televizyondaki haberlerde söylemişti. Kayınpederim de durumu onayladı Allah böyle yazmış. Biz ne desek, ne yapsak boş. Onun emirlerine boynumuz kıldan ince. İmtihan dünyasındayız. Allah beni

---

¹⁴⁷ A.g.e.,s.251.

çok sevdiğim küçük kızım ve eşimle imtihana tabi tuttu. Veren de o, alan da o. Gönlümüz yanıp kavrulsa da itirazımız, isyanımız yok. Allah sabreden kullarından eylesin bizleri. İsyân ettirmesin Allah'ım”

Onun için benim acilen gitmem gerekiyor. Bu saatte otobüs kalkmadığı için özel bir vasıtaya ihtiyacım var. Şu anda bir vasıta bulmamız mümkün mü acaba?”¹⁴⁸

Odada bulunanlar böyle bir acı karşısında Kerem'in gösterdiği metanete şaşırır. Bununla birlikte odadakilerin hepsi Kerem'e başsağlığı diler. Odadaki gençlerden biri Kerem'i götürebileceğini söyler.

Bir baba için evladını ve eşini kaybetmek kolay değildir. Görülmektedir ki Kerem eşini ve kızını kaybeden biri olarak derin üzüntü içindedir ve bu üzüntüsünü dünya hayatıyla ilgili düşünceleriyle teselli eder. Kerem'in başa gelen olayların her türlüüne sabretmek gerekmektedir. Kerem bu inancı sayesinde acısına katlanmaktadır.

Görüldüğü üzere hidayet romanlarında sabır beklemekle ifade edilmektedir. Sabır bu romanlarda yaşanan olaylara ve acılara katlanmak, sıkıntı karşısında tahammül etmek, ses çıkarmadan olayın geçmesini beklemek olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda yakınmamak, isyan etmemek, sızlanmamak da bu anlayışı ortaya koymaktadır. Bu durum yani olaylar karşısında beklemek ve olaylara katlanmak roman kahramanlarını edilgen bir hale sokmakta, olayların neden veya sonuçlarını değiştiremeyecekleri anlayışını benimsetmekte, bu sebeple de zaten değişmeyecek sonuçlar için aktif rol almanın bir anlamı olamayacağını düşündürmektedir. Romanlardaki kahramanlar bu düşünceyle pasifleşmekte, olayları veya yaşananları etkileyen değil bunlardan etkilenen konumunda bulunmaktadır.

4.3 Mülk Elde Etme-Kazanç

Hidayet romanlarında mülk kavramıyla ilgili karşımıza çıkan fikirlerden ilki, paraya ve mala fazla kıymet vermemek ve sahip olunan parayı İslam yolunda kullanmak veya harcamak şeklindedir.

---

¹⁴⁸ A.g.e.s.267-268.

Kader Kapımı Çaldı romanı Cemal'in kuzeninde kahvaltı yaptığı sabahla başlar. Cemal okulunu bitirmiştir ve askerliğini yapıyordur. Cemal tatil günleri kuzenine uğrar, bazen de yatıya kalır. Bu sefer de öyle olmuştur. Günlerden pazardır. Kahvaltı sonrası Cemal pencereye oturur ve keyif çayını içer. Odada amcasının oğlu Kerim, Kerim'in eşi ve oğlu Hüseyin, vardır. Kadınlar bekârları evlendirmeye isteklidir. Yengesi de Cemal'i evlendirmeye niyetlidir. Cemal, bir yengesine bir Kerim'e bakar.

Yengesi, Cemal'e dönerek,

-“Cemal Abi, hala evlenmeyecek misin? Okulsa bitti, askerlik desen hay'ı gitti, huy'u kaldı. Evlen artık!

-Sahi mi söylüyorsun? Evleneyim mi?

-Evlen tabi. Senin yaşındakilerin ikişer-üçer çocukları var. Neredeyse askere gidecekler.

-Ah, ulen, ah! Ne yapalım yengeciğim, pek çok tavşanı birden kovalayan hiçbirini yakalayamazmış. Okulları kovalarken evliliği kaçırdık.

-Treni tamamen kaçırmış sayılmazsın.

Cemal buruk bir tebessümle yengesine döner.

-Bir bildiğin var gibi konuşuyorsun.

-Yok canım, ne bildiğim olacak?

-Bana kurulu bir tuzağınız var gibi geliyor.

Konuşmaya Kerim de dahil olur.

-“Evlilik kaderin tuzağıdır amcaoğlu. Tuzakların en güzeli ya da en öldürücüsü... Ezelde tasına ne doldurulmuşsa onu bulursun: Bal veya zehir.”¹⁴⁹ Burada “ezelde tasına doldurulmak” söz öbeği, insan hayatındaki bazı şeylerin olup olmayacağıнын kaderde daha önce belirlenmiş olduğu anlamına gelmektedir.

Cemal ile Kerim sohbete devam eder.

-Bekârlık kaderin cezası, bir cehennem.

---

¹⁴⁹ A.g.e.,s.8.

-Amma yaptın ha. Bekârlık sultanlık değil mi?

-Yok canım, olsa olsa rüyada tanışılan bir sultanlık. Mutlu evlilik cennettir.

-Teskere bir ay sonra çantada keklik. Asıl işin zoru ondan sonrası. Bütün bunlar işin edebiyatı. Pratiği olmayan işin, edebiyatı karın doyurmaz.

- O zaman kararlısın ve evleneceksin!

-İyi de savaş iki taraf arasında olur.”

Odaya bir sessizlik çöker. Cemal çayını yudumlar ve odayı sihri altına alan bu sessizliği yadırgamaz. Ne zaman evlenme konusu açılrsa meselenin edebiyatı şen-şakrak geçer, pratiği sükûtle biter. Herkes susar. Ansızın bir kâbus gibi çöken bu sessizlik uzadıkça uzar.

Sessizliği bozan Kerim’in sesi olur.

-“Hanım söyle istersen.”

Cemal sese döner. Yengesinin yüzünde manalı bir sessizlik vardır.

-“Sen savaşa hazırsan ordu var.”

Cemal’in yüreğine maveradan sıcak duygular dökülür ve utangaç bir sesle sorar.

-“Kim?”

-“Bir hemşehri kızı. Tam sana göre Cemal Abi. Boyu boyuna, huyu huyuna. Babası imam. Dindar, güzel bir kız.

- Nereden tanışıyorsunuz?

-Selahattin Abi’ min arabasıyla bazen pikniğe gidiyoruz. Sempatik, cana yakın bir kız.

Kerim araya girer.

-Cemal bu bir talih kuşu. Kızı mutlaka gör. Ne zamandır sana söyleyelim diyorduk fakat bir türlü denk gelmiyor. Bir de senin ne diyeceğini bilmiyoruz.”

Cemal, her kız böyle tanıtılır, diye düşünür. “Güzel, sempatik, cana yakın, talih kuşu...” Çirkin, cehennem zebanisi gibi, dili bir karış, eline düşene Allah ecir versin diyecek değiller ya.

-“Talih kuşu ise boş ver, benim başıma konmaz.

-Canım sözün gelişi. Gerçekten kuş değil ya, kız.”

Kerim, Cemal’in dalgın dalgın pencereden baktığını görünce ısrar eder.

-“Mutlaka kızı bir gör.

-Peki, öyle olsun. Okulda, sokakta, şehirde binlerce kız gördük. Binbir olsun, görelim. Ne zaman olur bu iş?

Yenge söz alır.

-Cemal Abi, bu iş abimde biter. Sen Selahattin Abim ile bir konuş. Kızın babasıyla onun arası daha iyi.

-Bu Pazar geçti. Haftaya cumartesi nöbetim var. Allah nasip ederse pazara Selahattin Abi’ye uğrarım.”

Kerim gevrek gevrek güler.

-“Allah’ın hikmetine bak hanım, bu iş oluyor gibi.

-Dur bakalım bey, gelin ata binmiş, ya kısmet demiş.”

Cemal elinde çikolata paketiyle kız görmeye giderken dalgın, düşüncelidir. Yanında Selahattin Bey, ailesi, çocukları... Dev bir apartmanın önünde dururlar. Vakit akşamdır. Cemal heyecanlandığını hisseder. Daire kapısını çıkarken kalp atışları hızlanır.

Kapı açılır. Orta yaşlı bir kadın,

-“Buyrun.”

Erkekler salona, hanımlar ayrı bir odaya misafir edilirler.

Sakalları yer yer beyazlamış, orta boylu, ciddi çehreli olan kızın babasıyla merhabalaşırlar.

-“Hoş geldiniz Selahattin Bey.

-Hoş bulduk. Nasılsınız, iyi misiniz?

-Elhamdülillah... Siz de hoş geldiniz.

-Sağolun efendim.”

İmam Efendi, Cemal'e bir şey sormaz. Zaten gerekli bilgiyi Selahattin Bey aktarmıştır. Bilinmeyen bir şey yoktur. Yalnızca usulüne uygun olarak görüşülecektir.

Elinde tepsiyle zarif, incecik bir kız içeriye girer. Eşarbi boğazının altına bağlamış, kırmızı bir bluz, siyah etek, kalın çoraplar ve topuklu terlikler giymiştir.

Cemal'in yüreği ağzına gelir. Gördüğü bin birinci kızdır belki ama Cemal'i çok heyecanlandırmıştır. Kız kahveleri dağıtır ve odadan çıkar. Selahattin Bey ile imam efendi bambaşka âlemlere geçerler. Kartal'da ortak arsaları vardır. Eş-dost tanıdıkları da çoktur. Bir kooperatif kurup arsa işine girmeyi düşünürler. Kendi aralarında bunları konuşurlar.

Bu arada kızın annesi odaya gelir. Cemal'e ne zaman tezkere alacağını, askerlikten sonra ne yapacağını sorar. Sonrasında havadan sudan konuşulmaya devam edilir. Bu sırada Selahattin Bey küçük kızını ile öteki odaya kalkmaları için haber yollar.

Sokağa çıkar çıkmaz Cemal'in yüreği yeniden hoplar. Selahattin Bey'in hanımı kızını nasıl bulduğunu sorar. Selahattin Bey ise acele etmemeleri gerektiğini söyleyip Cemal'in o gün evlerinde misafir olmasını ister. Çünkü saat geç olmuştur, Fatih'e gidecek araba bulmayabilir. Cemal, Esra 'yı düşünür. Ortalama bir kız, çok da güzel değildir.

Aradan on beş gün geçer ama hala cevap yoktur. Ne evet, ne hayır. Zihninden olasılıkları geçirir.

“Evet mi yoksa?”

“Aman, ne fark eder? İngiliz kraliyet prensesi değil ya?” ifadelerini zihninden geçirir. Bu sefer de vicdanı öne geçer ve “nicedir ilk defa bir kıza olabilir dedin, bu defa da kader senden hayır dediğin garibanların intikamını alsın da gör”¹⁵⁰ cümlelerini söyler. Cemal, on beş gün oldu, fazla naz aşık usandırır diye düşünür.

---

¹⁵⁰ A.g.e.,s.21.

Pazar günü öğle vaktidir. Cemal, Selahattin Bey'in imalathanesine gider. Selahattin Bey kapı tokmağı imalatı yapar. Cemal'in on beş gününü kahreden endişeleri Selahattin Bey'in tebessüm eden yüzünde erir. Cemal selam vererek içeri girer. Selahattin Bey "gel hele" diyerek Cemal'i içeri alır. Cemal durumla ilgili bir gelişme olup olmadığını sorar. Selahattin Bey masadaki telefonu çevirmesini söyler. Cemal "kim çıkacak" diye sorunca Selahattin Bey "talih kuşu" der. Bu iş gittikçe ciddileşmektedir. Cemal bu nedenle kızı görme noktasından gittikçe uzaklaşır. Selahattin Bey numarayı çevirmesini söyler. Aslında Cemal, telefonun öteki ucunda Esra'nın olacağını bilmektedir ama ne konuşacağını bilmediğinden lafı uzatıp zaman kazanmaya çalışır.

Cemal ölçer, biçer. Düşüncelerine şekil verir. Yavaş hareketlerle ahizeyi kaldırır. Telefonu açan Esra olur.

-“Alo ben Cemal, kiminle görüşüyorum?”

-Esra, buyurun.

-Aramamı istemişsiniz, onun için rahatsız ettim.

-Ciddi bir karar arifesindeyiz. Bazı şeyleri konuşalım istiyorum.

-Demek henüz arife bayram değil.

-Değil hem yeterince sizi tanımıyoruz. Aileniz, düşünceleriniz, askerlik sonrası işiniz.”

Cemal, Esra'nın ses tonunu beğenir. Ona göre Esra'nın heyecanlı, güzel ve tiz bir sesi vardır. Bir an telefon görüşmesini uzatmak ister. En iyisi bir hikâye anlatmak veya dinlemek diye düşünür ve hayatını özetler. Yazar burada Cemal'in hayatıyla ilgili bilgi vermez. Cemal "askerliğin sonrası öğretmenlik" deyip konuşmasını noktalar.

-“İstanbul'a tayin yaptırabilir misiniz?”

-Bu çok zor bir iş. Kura çektiriyorlar. Şans, nereye çıkarsa...

-Ailem İstanbul dışına pek göndermek istemiyor da...

-Sizin kararınız?

-Bilmem ki... Tek başıma karar veremem. Hele böyle bir konuda.

-Peki, başka şartınız filan...

-Şart değil temenni demek daha doğru olur. Bence evlilik karşılıklı anlaşma ve uyum meselesi. Sizin şartınız varsa bilmiyorum. Söylerseniz sevinirim.

-Sizi sevindiremeyeceğim maalesef. Henüz bir şartname hazırlayamadım. Yalnız hayatta bağlı olduğum ve bağlı kalmak istediğim prensiplerim var.

-Yani şartlarınız...

- Sizin de bağlı kalmak istediğiniz şeylerdir sanıyorum.

-Meraklandırdınız. Hemen söylemez misiniz?

-Memnuniyetle.

-Dinliyorum.

- Evlilikte tek bir şeyi gerçekleştirmek istiyorum. İslam'a uygun bir yuvam olsun. Bunun dışında bir beklentim yok. Biliyorsunuz öğretmenim. Memurun zengini olmaz bir, memleketi olmaz iki. Benden bunları istememelisiniz. Bilmem çok mu realist konuştum.

- Memnun oldum. Aslında ben de kanaatkâr bir insanım. Parolam bir dilim ekmek. Onunla mutlu olacağımı sanıyorum. Maddenin hayatı cennet yapacağına pek inanmam.”¹⁵¹

Bir dilim ekmekle yetinen ve onunla mutlu olacağını düşünen roman Esra, bundan başka bir şeye ihtiyacı olmadığını belirtmektedir.

Buradan dünyaya fazla önem vermemek, fazlasını istememek ve bu dünyaya meyletmemek gerektiği fikri de çıkmaktadır. Romanlarda ahireti unutturacak bir zenginlikten ziyade az ile yetinip ahirette ödüllendirilecek olmak tercih edilmiştir.

Ve Yollara Günah Diktiler eserinde romanda Zeynep evlidir ve bir kız çocuğu sahibidir. Eşi Zeynep'i ve kızını terk eder. Zeynep çok uğraşsa da eşinden haber alamaz. Kızıyla ortada kalan Zeynep, çaresizlik içinde ne yapacağını bilememektedir.

Neticede hayat bir yandan devam etmektedir ve Zeynep'in, kızıyla kendinin ihtiyaçlarını karşılaması için çalışması gerekmektedir. Zeynep yaşadığı

---

¹⁵¹ A.g.e.,s.29.

çaresizlikle fahişelik yapmaya başlar. Romanda bu başlayış hakkında ayrıntılı bilgi verilmez. Aslında Zeynep başka bir iş bulabilse veya biri yardımcı olabilse bu hayattan sıyrılıp çıkacaktır ama bu, şimdiye kadar mümkün olmamıştır. Zeynep bu işi yaparken aynı evde aynı işi yapan Nazife Teyze ile tanışır. Tanıştıkları günden beri hiç ayrılmayan bu ikili anne-kız gibidir ve aynı evde yaşamaktadır. Nazife Teyze artık çalışmamakta ve Zeynep'in kızına bakmaktadır.

Bir gün Zeynep sokakta müşteri beklerken oradan geçen Abuzer'i fark eder. "Hey hoca bu ne dalgınlık?"¹⁵² diye laf atar. Abuzer dönüp bakar. Uygunsuz kıyafetleriyle yanı başında Zeynep dikilmektedir ve Zeynep'in sarhoş olduğu her halinden bellidir. Abuzer cevap vermez ama Zeynep'in onu bırakmaya niyeti yoktur. Yolda ikisinden başka kimse görünmez. Zeynep yaklaşır ve kolunu Abuzer'e dolamak ister. Abuzer buna fırsat vermez. Zeynep "ne kaçıp duruyorsun? Seni yemeyiz ya!" deyince Abuzer şu cevabı verir. "Bak bacı alkollüsün, çırılçıplak denecek kadar kötü bir giyimim var, senden haya ediyorum bu da yeterli bir sebep değil mi kaçmam için? Bu soru üzerine ikisi arasında şöyle bir diyalog geçer.

-“ Ne utanıyor musun? Çıplak olan benim, sarhoş olan da benim. Sen niye utanıyorsun? Allah'ı dinlemeyen benim, sen değilsin ki ..?”

Abuzer, Zeynep'e bakar ve onun çıplaklığıyla bir kez daha utanır ve başını önüne eğer.

Zeynep, Abuzer'i baştan başa süzer ve konuşmasına devam eder.

-Belli ki Müslümansın. Giyimim, kuşamın, tavrın. Her şeyinden belli oluyor Müslüman olduğun.

-Sen hangi dindensin bacı?

- Hangi dinden miyim? Bilmem herhalde Müslüman'ım ama benim halime bak bir de kendine bak. Sen erkek halinle bir kadından utandın da ben yıllar var ki hiç utanmadım, utanamadım. Utanma nasıl bir şeydir unutmuştum. Seninle hatırlamaya başladım. Bir zamanlar...”¹⁵³

---

¹⁵² A.g.e.,s.11.

¹⁵³ A.g.e.,s.12.

Zeynep cümlesini tamamlayamadan hıçkırıklara boğulur, bütün benliğiyle ağlamaya başlar. Bu ağlama sadece yaşadığı bu an için değildir, yıllardır içinde topladığı nice acılarla ağlar.

Onu öyle gören Abuzer'in içi titrer, gözleri dolar. Karşısında gördüğü zavallı bir insandır ve belli ki suça itilmiştir. İçinde az da olsa Allah korkusu vardır.

Abuzer bir yandan onu bu halde bırakıp gitmek istemese de bir yandan da inancı gereği bir kadınla bir arada olması doğru olmadığından ikilem içerisinde kalır. Zeynep'e ismini sorar. Zeynep ise Abuzer'den kendisini hiç görmemiş gibi davranmasını, kendisini karıştırarak yaşamını kirletmemesini, başını kuma gömmesini ister. Abuzer Müslüman olarak başını kuma gömmenin doğru olmadığını, bana ne şeklindeki yaşamın inancına uymadığını, Zeynep'in İslam'ı tanınması gerektiğini söyler ve ekler.

“...Hak din İslam'ı tanı. Ama kimden diyeceksin? Sana İslam'ı anlatacak gerçek olan çehresiyle anlatıp açıklayacak biri lazım ama kim? Evet yeni bir mesele daha çıkıyor işte. Kim? Hocalar mı? Hıhh, gülerim bu söze, hangi hocalar? Huzurullah'ta Allah'a vereceği hesabı değil, ay sonunda alacağı maaşı düşünenler mi?”¹⁵⁴

Burada yazarın öne sürdüğü problem İslam'ın kimden öğrenileceği veya İslam'ı kimin öğreteceğidir. İslam'ı öğretmesi gereken kimselerin yazarın deyimiyle hocaların paraya daha fazla önem vermeleri yazarın, din eğitiminde bir sorun olarak bize sunduğu noktadır.

Din eğitimi önemli bir noktadır. Yazar bu önemli noktayı söz konusu ederken bu eğitimi veren kişilerin dinin emirlerine uymaması çelişmesini gözler önüne serer.

Zeynep, daha önce de bahsedildiği üzere yaşadığı kötü hayattan- Zeynep fahişedir- sokakta tanıştığı ve ağabey olarak isimlendirdiği Abuzer sayesinde sıyrılır.

Abuzer iş için geldiği İstanbul'dan ailesinin yanına Malatya'ya döner. Zeynep, Abuzer'in memleketine döndüğü süreçte kendini ibadetlerine ve İslam'la ilgili kitaplara verir.

---

¹⁵⁴ A.g.e.,s.14.

Zeynep ve ona annelik yapan Nazife Hanım, yaşadıkları kötü hayattan ve işledikleri günahlardan derin üzüntü duymakta, pişman olmaktadır. Geçmişini konuştukları bir gün Nazife Hanım, Zeynep'e evlatlarıyla görüşemediğini daha doğrusu onların kendisiyle görüşmek istemediğini söyler. Bir anne olarak çocukları için sayısız fedakârlıkta bulunduğunu belirtir. Sohbetin konusu Nazife Hanım'ın gençliğine kadar gider. İnsanların parayı her şeyden üstün tutmalarını doğru bulmayan Nazife Hanım, Zeynep'e şunları söyler.

“Madde adına putlaştırılan para. Yeni dünya insanların yeni tapınağı: PARA, öyle bir tanrı ki; Ona ulaşabilmek için hiçbir engel yoktur. Ne yaparsa mubah kapitalist dine göre.”¹⁵⁵

Daha öncede belirtildiği üzere Zeynep'in, Abuzer ile tanışması üzerinden epey zaman geçer ve Zeynep'in hayatında ciddi değişiklikler olur. Fahişeliği bırakır, tesettür boyutunda kıyafetler giyer, ibadetlerini aksatmaz ve İslam konusunda kitaplar okur. Bu süre zarfında Nazife Teyze içkiyi bırakamaz ve gittiği kafede aldığı alkol ve uyuşturucu ile komaya girer. Durumdan polislerin aramasıyla haberdar olan Zeynep apar topar hastaneye gider. Durumu doktorla görüşür. Nazife Teyze'nin durumu ağırdır.

Zeynep, Nazife Teyze'nin yanında hastanede kalır, onu yalnız bırakmaz. Nazife Teyze bir süre yoğun bakımda kalır, komadan çıkamaz ve ölür.

Kimsenin bilmediği ve Nazife Teyze ölünce açığa çıkan bir gerçek vardır. Nazife Hanım sağlığında avukatına vasiyetini bildirir ve bütün mal varlığını Zeynep'e bırakır. Nazife Hanım'ın İstanbul'da gayrimenkulleri ve bankada birikmiş epey parası vardır. Nazife Hanım'ın yaşarken bu durumu neden sakladığını yazar açıklamaz. Zeynep kendisine miras olarak kalan yüklü miktarda paranın bir köşede durmasını istememektedir. Bu para Allah'ın dini için arttırılıp işletilmeli, geliri ile de davaya, bu asil dava sahiplerine, Allah yoluna harcanmalıdır.(114)

Zeynep, Abuzer ve eşi Hatice bu parayla fabrikalar kurar ve yoksulları, yardıma ihtiyacı olanları istihdam ederler. Aynı zamanda paraya ihtiyacı olan Müslüman kardeşlerine yardımda bulunurlar.

---

¹⁵⁵ A.g.e.,s.43.

Romanın ilerleyen kısmı konumuz dışında kaldığından ele almadık.

Hidayet romanlarında para kazanmak uğruna asıl görevini- hakkı emretmeyi ve kötülüklerden men etmeyi- unutan din adamlarından bahsedilmektedir.

Aydınlığı Bulan Adam adlı roman, ana kahraman Molla'nın, Kültür Sarayı'nın büyük salonuna girmesiyle başlar. İçeride bir toplantı yapılmaktadır.

-“Denetim dışı bir toplumda yaşamak istemiyorum. Bu demokrasi anlayışı bizi nereye götürecektir? Hepimiz taş yiyoruz.”¹⁵⁶

Molla salona girdiğinde kürsüdeki adam böyle bağıırıyordu. İçerisi hem düğün evine hem de parlamentoya benzer. Politikaya meraklı olan toplumun her kesiminden insan, memleket meselelerini konuşmak için bu, büyük salonu doldurmuştur. İçeride bunaltıcı bir sıcak vardır. Molla, önlerde boş bir koltuğa oturur. Karşısında oturumu yöneten başkan durur. Kürsüdeki adam elini masaya vurarak konuşmasına devam eder. Ön sıralarda oturan kalabalık bir grup dinleyici buldukları yerden adamın konuşmalarına müdahale eder.

-“ Yarının insanları tabii olmayan bir özgürlüğe kavuşacak ve insanlık gerçek bir taş devrine girecek, insanlık taş devri ile başladı, taş devri ile sona erecek!

-Taşlaşmak kaçınılmaz!

Molla gür sesiyle dikkatleri üzerine çeker.

-Katılaşmak genel sonun –kıyametin- işaretlerindedir. Hayatın sonu yaklaşıyor. Öyleyse insanlığımızı kurtarmak için yüzümüzü İslam'a çevirelim.”¹⁵⁷

Molla'nın bu sözleri pek ilgi görmez. Bu arada yaşlılar heyetinden olduğunu söyleyen kamburu çıkmış bir adam konuşmak için kürsüye gelir. Çocukların yeni beceriler öğrenmesi gerektiğini, bu becerileri de ancak yarını planlayanların kazandırabileceğini, yarına gönül verenlerin çocukları aydınlık bir geleceğe kavuşturabileceğini, sanayi çağının herkesi değiştirdiğini, çocukların ise böyle bir sorunu olmayacağını çünkü çocukların zaten sanayinin çocukları olacağını söyler.

---

¹⁵⁶ A.g.e.,s.5.

¹⁵⁷ A.g.e.,s.6.

Bu sırada başka bir ihtiyar yerinden hırsla kalkarak kürsüye çıkar ve konuşmaya başlar.

-“ Sanayi diyoruz, eğitim diyip duruyoruz. İster bugünün ister yarının eğitimi olsun iter ülkemizde okuma-yazma oranı yüzde yüze ulaşın, tüm bunlar önemli değil. Önemli olan insan yetiştirmektir. İnsan, ne olduğunu, ne olması gerektiğini, nereden gelip nereye gittiğini bilen, bu bilme ile iman ve ahlaka yükselen varlık...

Molla ihtiyarı destekler. Ayağa kalkarak yüzünü solandakilere döner.

-Kitle eğitimi sanayi kuruluşlarının işine yaramaktadır. Biz niye okuyoruz, çocuklarımızı niçin okutuyoruz? İnsan olmaları için mi yoksa iyi bir işçi olmaları için mi? Çocuklarımızı sanayinin kölesi olmaları için okutmak niye? Onların beyinlerine ve yüreklerine daha değerli şeyler koymalıyız; Allah inancı gibi...”¹⁵⁸

Orta yaşlı bir adam ayakkabısını çıkararak Molla’ya fırlatır. Molla zamanında fark ettiği için başını eğer. Onun bu davranışı başkalarına da cesaret verir ve salonda bağırımlar başlar.

-“Molla bu, bütün çağdaş atılımlara karşı çıkan Molla buu!

-Yuuh!

-Altmış yıldır bunların sonu gelmedi mi?”¹⁵⁹

Molla onu hırpalamalarından korksa da söyleyeceklerine devam eder. Makinaya kaptırılan insanlığa tekrar sahip olmak için, eğitimin bütün bölümlerine Allah inancının yerleştirilmesi gerektiğini, çocukların gönlüne İslam inancı koyulduğunda makinenin etkisiz olacağını söyler.

Bu sözler ile salondaki tansiyon daha da yükselir. Molla’yı yuhlayanlar, onun ciddiye alınmaması gerektiğini söyleyenler, laikliğin elden gittiğini belirtenler...

Üniversite hocası olduğunu söyleyen bir bayan titreyen sesiyle,

---

¹⁵⁸ A.g.e.,s.13.

¹⁵⁹ A.g.e.,s.14.

-“Sus be kardeşim, yeter aa!.. Gençlerin aklını karıştırıp durma, çağdaş medeniyetin temelinde dinler yatmıyor, bunu sende biliyorsun. Tüm dünyada geleneksel değerlerin yerini bilimsel tarafsızlık aldı. Resmi eğitimim kendisini geçmişin kara bilgilerinden kurtararak bugüne ulaşabildi.

Molla cevap verir.

-Saçma, sizler gençlere hatta tüm ülke insanına yazık ediyorsunuz. Bilimsellik teranesi altında bir sürü hurafeyi yıllardır öğretip duruyorsunuz. Eğitimde objektifliği istemediğimi mi sanıyorsunuz? İçinizde bunu benden daha çok isteyen ikinci bir şahsın olacağını sanmıyorum. Ülkemizde tarafsız şekilde tarih mi okutuluyor, hukuk mu okutuluyor, biyoloji ve din mi okutuluyor? Objektiflikten ödümüz kopuyor. Gençler bu sebepten sağlıklı düşünme yetenekleri kaybetti. Yaşama amaçlarını bilmiyorlar.

Bu sırada söz alan bir iş adamı,

-“Baylar medeniyet arabası çok hızlı ilerlemektedir. Hızın kaynağı ise bilimsel gelişmelerin elimizin altında altında olan teknolojik araç ve gereci daha da hareketlendirmesidir.. Toplumlardaki çeşitlenme ve kargaşanın nedeni budur. Öğrencileri geriye dönük çabalardan kurtarmak ve geçmişi öğrencinin bilincinden kovmak zorundayız. Daha da ileri gitmek için bir geçmişimiz yokmuş gibi davranacağız! Baylar, önümüzdeki yüzyıl içinde insanlık üç bin yıllık değişim eşit bir değişimi yaşayacaktır. Gezegenlerde koloniler kurulacak, insanlar uzayın derinliklerine sarkacaktır. Bunlardan dolayı eğitimimiz, geleceğin gerçeğe yakın görüntülerini taşımak zorundadır.

Bunun üzerine son kez kürsüye çıkan Molla şöyle konuşur.

“Hiçbir şey ölümden ve ölümden sonraki ebedi yaşantımızdan daha önemli değil. Bugünün insanları kısa süre sonra dünün insanları olacaktır. Mademki ölüyoruz öyleyse eşyayı yükselttiğimiz noktanın bize ne yararı var? Elli-altmış yıllık bir ömür için ebedi hayatımızı niçin tehlikeye sokalım?

Salondan başka seslerin gelmesine aldıriş etmeyen Molla sözlerine devam eder.

-Bugün gibi yarın da irademizin dışında çabucak gelip geçecek. Asıl önemli olan işte bu nokta. İrademizin dışında olup biten irade işte o hep galip geliyor.

Bizi tek tek öldüren ve kimse yeniden diriltecek olan da odur. Hem sonra şu kafanızı kurcalamıyor mu?

Bizler kendi isteğimiz dışında dünyaya geliyoruz kendi isteğimiz dışında yaşıyoruz ve ölüyoruz. Daha yüz binlerce, yüz binlerce şey irademizin dışında olup bitiyor. Hem de bilinçli, şuurlu bir şekilde. Kalbimizin çalışmasına, midemizin acıkmasına, aklımızın düşünmesine, mevsimlere, tohumlara, güneşe, aya kadar...

Her şeyi çekip çeviren “kudret eli” biz istesek de istemesek de, inansak da inanmasak da bizi ebedi olarak yaşatmak üzere yeniden diriltecektir. Çünkü insan gibi harika bir varlık, altmış yıllık bir süre için icat edilmez ve hayat gibi bir nimet emrine verilmez. Böyle bir gelecek ve ebedilik bilincine sahip gençler sadece mutlu olabilir.”¹⁶⁰

Molla'nın üzerinde durduğu konu dünya hayatının geçiciliği ve ahiretin ebedi oluşudur. Bu noktada ahiret, bir yok oluş değil gerçek hayata geçiştir. Bu hayat ise sonsuzdur.

Molla bu konuşmayı yaptıktan sonra salondan birisi ceketini onun yüzüne doğru fırlatır ve bir anda koca salon kaos ortamına bürünür. Molla salondan çıkar, canını zor kurtarmıştır.

Sabah namazını kılmak için Beşiktaş sahilindeki camiye giden Molla caminin açılmadığını görür. İmamlar gerekçe olarak cemaatin olmamasını gösterir. Bunun üzerine caminin bahçesinde abdest alan roman kahramanı caminin sahile bakan duvarına çıkarak sabah ezanını okur ve nemli çimenlerin üzerinde sabah namazını kılar. Ardından zihninden şu düşünceleri geçirmektedir:

-“Ah din memurları ah; İslam'ı temsil etmenin, onun adına görev yapmanın anlamını, büyük mesuliyetini ne zaman anlayacaksınız? Para, maaş, kadro, lojman bunların temini ve muhafazası için asıl görevinizi nasıl da unuttunuz?..”¹⁶¹

---

¹⁶⁰ A.g.e.,s.43-44.

¹⁶¹ A.g.e.,s.119.

Romanda Müslümanların para kazanmaları gerektiğinden hatta paraya sahip olmaları için mücadele vermelerinden bahsedilmesine rağmen bu paranın nasıl ve nerede harcanması gerektiğine dair bir fikir öne sürülmemiştir.

Bunun yanında kazanç kavramıyla ilgili olarak insanın bu dünyada parası ve malıyla da imtihan edildiğinden bahsedilmektedir.

*Çıldıratan Şüph*e adlı eserde Hayrullah Hoca cami imamıdır. İmam olmasının yanında cemaatte bulunan, namaza gelen herkesin derdine çare bulmaya çalışmakta, yardıma ihtiyacı olanlara cemaati de teşvik ederek yardımcı olmaktadır. Etrafında sevilen ve saygı gören biridir. Cemaatinden Feyzi Efendi'nin üç gündür camiye gelmediğini üçüncü günün sonunda fark eder. Olağanüstü bir durum olmadıkça camiye gelen Fevzi Efendi hakkında endişelenir ve namaz çıkışı onun evine doğru yol alır. Hayrullah Hoca Fevzi Efendi'nin evinde gördüklerini cemaate anlatır. Cami çıkışından sonra Fevzi Efendi'nin evine gittiğini, evinin bacasından duman tütmeyişini, eve girdiğinde üç küçük çocuğun bir yorgan altında ısınmaya çalıştıklarını, evin buz kestiğini, Fevzi Efendi'nin de bir köşede hasta yattığını ve durumlarının epey zor olduğunu ifade eder.

“Cemaatten Halil Efendi çok cömert ve yardımsever biriydi. Yardıma gelenleri kesinlikle boş çevirmezdi ve “veren el alan elden üstündür” düsturunu hayatında uygulayan bir muhterem zattı. Bu dünyada bir imtihanda olduğunun, elinde bulunan malın ve mülkün de Allah tarafından kendisine imtihan için verildiğinin şuurunda olan biriydi.”¹⁶²

Halil Efendi ve cemaatten birçok kişi Fevzi Efendi'ye yardım etmek için seferber olur.

Ağlatan Notlar romanında ana kahraman Abdullah Hoca, şehir merkezinde imamdır. Vaazlarıyla, sohbetleriyle, herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan birisidir. Düzenli olarak seminerler veren Abdullah Hoca çalışmalarını artırır, ev sohbetlerine katılır, “sosyal faaliyetlerde” bulunur. Bu süreçte düzen için tehlikeli Müslümanlar arasına alınır ve düzenin yetkilileri onu kara listenin başına yerleştirir. İmamlığın sekizinci yılında geniş çaplı bir soruşturma geçiren

---

¹⁶² A.g.e.,s.83.

Abdullah Hoca, onu mahkûm edecek bir delil bulunamayınca sürgün edilir ve Sarp Dere Köyü'ne imam olarak sürülür. Eline görevlendirme yazısı ulaşınca yeni görev yerine gidip gitmeme konusunda dostlarıyla ve ailesiyle istişare eder. “Dostlarının hemen hepsi” gitmemesi gerektiğini ifade ederken eşi, kayınpederi ve hocası yeni görev yerine gitmesini istemektedirler. “Hocasıyla” yaptığı uzun bir sohbetten sonra hocası o yörelerin insanların da gerçekleri, İslam'ı öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu, eğer o yörelere gitmeyip istifa etmeye kalkarsa yarın o yörenin insanların, bazı zorlukları, çileleri bahane ederek, kendilerine hurafelerden arınmış, gerçek İslam'ı tebliğ etmekten kaçtığı için Abdullah Hoca'nın yakasına yapışacaklarını söyler. Abdullah Hoca kararını verir ve köye imam olarak gider.

Abdullah Hoca'nın babası toptan ve perakende inşaat ve nalburiye malzemeleri satan şehrin en büyük mağazalarından birine sahiptir. Abisi Yusuf babasıyla beraber çalışır. Yusuf, babasıyla çalışmaya başladıktan sonra yavaş yavaş İslam'a hizmeti, İslam'ı tebliğ, davayı bırakır ve daha fazla nasıl dünyalık kazanacağını hesabını kitabını yapar duruma gelir. Mallarının gerçek zekatını verip vermedikleri bile tartışılır durumdadır. İslam için yardımda bulunmak akıllarına son gelen şeydir.

“ Ah! Keşke bu malı Allah'ın istediği şekilde kazansalar ve Allah'ın istediği şekilde harcasalar, kullansalar ne güzel olurdu ya Rabbi ama nerde? Dünya imtihanlarından en zor olanlarından biri de zenginlikle imtihan değil mi?

Müslüman, İslami kurallar içinde zengin olmalı ve İslam'ın istediği şekilde de zenginliğini değerlendirmeli. Yoksa yarın ahirette İslam'ın istediği şekilde değerlendirilmeyen zenginliğin hesabı çok hem de çok zordur Allah korusun!¹⁶³

Abdullah Hoca 'nın köydeki yakın arkadaşlarından Mehmet Amca'nın oğlu Koray ve eşi Yonca dünya malına, paraya kıymet veren ve sürekli bunlar için çalışan bir çifttir.

Koray ve eşi villada oturur. Villa çok büyüktür, arka tarafında oldukça modern havuzlar ve fiskiyeler yer alır. Villanın içinde ki uygun yerler eşine az rastlanır çiçeklerle doludur. Çok büyük olan bahçede her cinsten meyve ağaçları bulunur.

---

¹⁶³ A.g.e.,s.31.

Koray Sarp Dere köyünde doğup büyümüş ve alabildiğine fakir bir ailen tek çocuğudur. Yonca ile fakültede okurken tanışır. Koray yakışıklı, çekici, güzel konuşan, efendi bir delikanlıdır. Yonca iki yıl üst üste üniversite sınavlarına girmesine rağmen sınavı kazanamaz. İkili bir partide tanışır. Yonca'nın ailesinin zenginliği ve Yonca'nın ailenin tek varisi oluşu, Koray'ın Yonca'ya daha sıkı bağlanmasına sebep olur. Yonca, Koray'ın çok fakir bir köylü çocuğu olduğunu bilir, etrafında ondan çok daha zengin ve yakışıklıları döner ama Yonca, Kenan ile ilişkisini ciddi şekilde sürdürür. Koray, okulu bitirir tekstil fabrikasında işe başlar. Koray, Yonca ile tanıştıktan sonra içki içmeye, kumar oynamaya başlar. Yonca yine bir partidedir ve içki içmekten kaçınmaz. Koray, yonca evlendiğine bin pişmandır. Ailesinin hayır dediği evliliği istediği için çok pişmandır. Bir gece eşiyile arabada kavga eder. Bu sırada direksiyon hakimiyetini kaybeder ve ikili trafik kazasında hayatlarını kaybederler. Cenazeler Mehmet Amca ve onun Sarp Dere Köyü'nden arkadaşları ile köyün imamı Abdullah Hoca'nın bulunduğu bir törenle defnedilir.

“Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya tapan, çok çalışmanın mallarını ikiye katlayacağını düşünen, bu yüzden işçisiyle ve memuruyla arası açılan, işçisine düşman kesilen, malının mülkünün azalmasından korktuğu için menfaatinin ve gösterişin haricinde hiç kimseye bir kuruş yardım etmeyen, tüm bu sebeplerden dolayı hanımının ve çoluk çocuğunun yaşayışıyla bile ilgilenmeyen, hatta hanımına karşı görevlerini bile doğru dürüst yerine getiremeyen ve hanımın gayri meşru ilişki içine girmesine sebebiyet veren, sonunda da hanımının ilişkisini öğrenen ve bu yüzden şoka giren, hanımının ısrarı üzerine eski ismi olan Necmi adını mahkeme kararı ile Koray olarak değiştiren Sarp Dere Köyü'nün gariban Mehmet Amcası'nın oğlu Necmi ile eğlenceye tapan, ihtiyacı olan ve zorda kalan bir kimseye bir kuruş yardım bile etmeyen, şan, şöhret ve hava atma uğruna gözünü kırpmadan tonlarca para harcayan, kocasının işlettiği fabrikanın ve oturdukları villanın kendisine ait olmasından dolayı sürekli kocasına tepeden bakan, doğru dürüst kocasına kadınlık bile yapmayan, ruhunu yaratılış gereği olan şeylerin tamamen dışında olan şeylerle doldurduğu için sürekli ruhi bunalımlarla karşı karşıya kalan, eğlence ve konken partilerinde ömür çürüten, yabancı erkeklerle gayrimeşru ilişki içine girdiği için kocasının şoka girmesine ve kocası ile kendisinin ölümüne sebep olan Yonca Hanım'ın

cenazeleri olaydan iki gün sonra bu dünyada yaptıklarının hesabını vermek ve Cennet'e girmek veya Cehennem'i boylamak üzere toprağa verildi.”¹⁶⁴

Sarp Dere Köyü'nün Abdullah Hoca'dan önceki imamı Selim Efendi köy halkını sömürenlerle arası çok iyi olan bir insandır. Onlar ne derse itiraz etmeden kabul eden imam çıkar sağladığı için onlardan ayrılmaz. Camiye gelen insanlar Selim Efendi'nin Cuma hutbelerinde ne diyeceğini ezberlemiş durumdadır çünkü elinde bulundurduğu hutbe kitabını yıllardan beri okuyup durmuştur. Cami dışında mecbur kalmadıkça İslam'dan konuşmayan imam, İslam adına doğru dürüst bir kitap bile okumamıştır.

Selim Efendi dünya malına değer veren biridir. İslam adına bir şey yapmadığı gibi dini istismar ederek dünya malı toplar. İmamlık yaptığı otuz sene boyunca ne etliye ne sütlüye karışır. Haklı olduğu yerlerde bile -mal ve mülk toplama hariç- hakkını almak için uğraşmaz. Köy içinde beş-on kuruş para kokusu aldı mı köylünün tüm isteklerini hoplaya zıplaya yerine getirir.(16)

Yine aynı romanda geçen şu ifadelerde para ve malın imtihan vesilesi olmasıyla ilgilidir.

“Zengin olan, kendini beğenmiş, kibirli insanlar servetine, parasına, zenginliklerinden dolayı edinmiş oldukları çevreye güvenirler. Bu zenginliklerinin, çevrelerinin Allah tarafından kendilerine bir imtihan için verildiğini, bu imkânlarını Allah yolunda yani Allah'ın istediği şekilde harcamak gerektiğini hiçbir zaman düşünmezler, akıllarının köşelerinden bile geçirmezler. Servetlerine, onun sağladığı güce ve çevrelerine güvenirler. Oysa tüm bunların geçici olduğunu, bu malı mülkü verenin de verdiği alamsını da bildiğini bilmezler, bunu hiç düşünmezler. Bu servetin ve onun meydana getirmiş olduğu imkânların fitratı değiştirdiği, melekelerini yok ettiği insanlar hiçbir zaman gerçekleri göremezler, belki de görmek istemezler.”¹⁶⁵

Hidayet romanlarındaki mülk algısı para, para kazanmak ve kazanılanlar üzerinden imtihan edilmek şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Para insanı değiştirebilmektedir. Para kazanan insan asıl amacını, görevini ihmal etmekte veya unutabilmektedir ki bu romanlarda dini öğreten veya anlatan insanların –

---

¹⁶⁴ A.g.e.,s.106.

¹⁶⁵ A.g.e.,s.244.

din adamlarının- üzerinden bu durum anlatılmaktadır. Para ve sermaye hayır ve hasenata yarayıları oranında tasvip edilmiştir.

Müslümanların para kazanmaları gerektiği çünkü ancak bu şekilde İslam'a hizmet edebilecekleri de yer alan görüşlerden biridir. Para güçtür anlayışından ve paraya sahip olanın birçok şeye sahip olacağı görüşünden hareket edilen hidayet romanlarında Müslümanların paraya hâkim olmak için mücadele etmeleri gerektiği anlatılmaktadır. Müslümanların paraya ve mala teslim olmayacağı ifade edilir ve bu noktada Müslümanlar parayı kazanmada ve harcamada sorumlu konumda bulunmaktadırlar. Sahip oldukları parayı dinin emrettiği şekilde harcamak durumundadırlar.

Mülk anlayışıyla ilgili bahsedilen diğer düşünce ise paranın, mal veya mülkün insanların imtihan vesilesi olmasıdır. Hidayet romanlarına göre insan bu dünyada çeşitli şeylerle imtihan olmaktadır. Bunlardan biri de para ve mal ile olunan imtihandır. Paranın ve malın İslam'a uygun kazanılıp kazanılmadığı, İslam' a uygun harcanıp harcanmadığı ve insanın para, mal karşısında değişip değişmediği noktasında imtihan edildiği görülmektedir.

İnsan paraya ve mülke sahipken sorumluluklarını unutabilir, hırsla kapılabilir, kibirlenebilir. İmtihan noktası da burasıdır. İnsanı para kazanmak, mülk sahibi olmak mutlu edebilir fakat sorumluluklarını unuttuğunda bu durum insanın ahirette cezalandırılmasına vesile olabilir.

4.4 Müslümanın Günlük Yaşantısı

Hidayet romanlarında romancılar, kahramanlarını bir Müslüman olarak yaşatmak gayreti içindedirler. Yaratılan kişiler günlük yaşantılarında dinin emirlerine uyar ve yaşamlarını dinin kurallarına göre düzenlerler. İslam dininin emrettiği şeylerden biri de israftan kaçınmaktır. İsrâf genel olarak inanç, söz ve davranışta dinin, akıl veya örfün uygun gördüğü ölçülerin dışına çıkmayı, özellikle mal veya imkânları meşrû olmayan amaçlar için saçıp savurmayı ifade eder.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶(Lisânü'l-'Arab, "srf" md.).

İsrafın farklı çeşitleri bulunmakla birlikte İslam dini israfın her türlüünü yasaklar. Allah, Kuran’da “yiyin, için ama israf etmeyin çünkü Allah israf edenleri sevmez”¹⁶⁷ buyurur.

Bu noktada Müslümanlar israftan kaçınmalıdır. Hidayet romanlarında bahsedilen israf ise genelde malın israf edilmesi şeklindedir.

Kader Kapımı Çaldı romanında Cemal, evlilik çağına gelmiş delikanlıdır. Kuzeni Kerim ve eşi ona bir kız bulurlar. Cemal, kız ile görüşmeyi kabul eder. Önce aileler tanışacak, sonra Cemal ile kız görüşme fırsatı elde edecektir.

Bir hafta sonra Cemal ve yengesinin ağabeyisi Selahattin Bey kızın evine gitmek üzere yola çıkarlar. Dev bir apartmanın önünde dururlar. Cemal, apartmanı ve bulunduğu caddeyi incelemeye başlar.

“Cemal, her zaman caddeleri boğan ışık tufanına kızardı. Hatta sabahlara kadar yanan şahbaz vitrin ışıklarını tam bir israf örneği sayar, israf ekonomisinin sokakları işgal ettiğini söylerdi.”¹⁶⁸

Çıldırta Şüphe romanında kahramanlardan Keremortaklarıyla birlikte işlettiği marketinde çalışan bir gençtir. Askerden geleli iki yıl olmuştur. Evlenmeyi düşünmesine rağmen buna bir türlü cesaret edemez. Kerem askerden geldikten sonra annesi felç olmuştur ve belden aşağısı tutmaz. Aynı zamanda Kerem’in annesi yaşlıdır. Evlilik düşündüğü insanların annesini kabul etmeyeceği veya annesine bakmakta yardımcı olmayacağı korkusu Kerem’i evlenmekten alıkoyar.

Çok sevdiği, sık sık bir araya gelerek sohbet ettikleri, mahallenin imamı Hayrullah Hoca, Kerem’in korkusunun yersiz olduğunu ona anlatmak ve kendisine uygun birini bulduğunu söylemek ister. Hayrullah Hoca, bir cumartesi günü Kerem’in marketine uğrar. Kerem’in hal hatır sormasından sonra Hayrullah Hoca konuya girer.

-Buraya evliliğin hususunda konuşmaya geldim. Yeni bir kız ismiyle geldim. Bu kız diğerlerinden farklı. Ailesi de kendisi de pırlanta gibi. Yalnız maddi durumları yok denecek kadar az.

---

¹⁶⁷ Kur’an-ı Kerim Araf suresi 31.ayet.

¹⁶⁸A.g.e.,s 13.

-Adı neymiş bu kızın?

- Merve.

-Şu Hoca Hanım dedikleri kız mı yoksa?

- Belki de. Ben mahallede ondan başka Hoca Hanım olduğunu duymadım. Evet şimdi asıl meselemize geliyorum. Kızın babasını iyi tanıyorum. Maddi durumları çok kötü. Daha ona böyle bir teklif götürmedim. Seninle görüştüğün sonra babasına meseleyi açacağım. Kızın ve babasının ne diyeceğini de bilmiyorum. Evet durum bu. Bu şartlar altında ne diyorsun? Kızı istemek için faaliyete geçelim mi?

Kerem, Hayrullah Hoca'yı dinler ve Merve ile görüşmeyi kabul eder. Merve, Kerem'in endişelerini anlar, bu konuda ona gereken yardımı sağlayacağını belirtir. Merve'ye göre Kerem'in hasta annesine gönüllü olarak bakmanın çok büyük sevabı vardır.

Kerem ve Merve çok sade bir törenle evlenirler. Evliliklerinde sade yaşamayı tercih eden çift israftan kaçınır.

“Kerem ve Merve çifti israftan kaçınmış, sade bir hayatı seçmişlerdir. Onlara göre sofradaki çeşitli yiyecekler insanın fazla yemesine sebep olur, insan fazla yiyince de hem maddi yönden hem bedensel yönden hem de manevi yönden çeşitli zararlara uğrar.”¹⁶⁹

Burada israf ile ilgili çok genel genel bir değerlendirme söz konusudur. Görülüyor ki yazarlar bu konuya fazla önem vermemişlerdir.

Hidayet romanlarındaki günlük yaşantıda sık sık karşımıza çıkan olaylardan biri evliliğdir. Roman kahramanları incelendiğinde evlenme istediğini genelde erkeklerin dile getirdiği görülmektedir. Erkek kahramanların evlenmek istedikleri bayanlarda veyahut bayan kahramanların evlenmek istedikleri erkeklerde aradıkları en önemli özellik dindarlıktır.

Cemal, okulunu bitirmiş, askerliğini yapmış, evlilik yaşına gelmiş bir gençtir. Kuzeni Kerim ve Kerim'in eşi, Cemal'i evlendirmek niyetiyle bir kız bulurlar. Kızın adı Esra'dır. Cemal kızın kim olduğunu sorar.

---

¹⁶⁹ A.g.e.,s.224.

Yengesi,”bir hemşeri kızı, tam sana göre Cemal ağabey. Boyu boyuna, huyu huyuna. Babası imam. Dindar, güzel bir kız ¹⁷⁰ cevabını verir.

Cemal, Esra ile yüz yüze bir kere görüşür. Esra, Cemal’le konuşmak ister ve onu telefonla arar ve evlilik şartlarının neler olduğunu sorar. Cemal hayatta bağlı kalınması gereken prensipleri olduğunu ifade eder ve ekler:

“Evlilikte bir tek şeyi gerçekleştirmek istiyorum. İslam’a uygun bir yuvam olsun. Bunun dışında bir beklentim yok.”¹⁷¹

Evlilik hem bireysel hem toplumsal yaşantıda insan hayatını derinden etkileyen önemli bir durumdur. İslam dini evliliğe büyük önem verir. “...Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takvâ sahiplerine önder kıl!” ¹⁷² , “Üç şeyi geciktirmeyin. Vakti gelince namazı, hazır olunca cenâzeyi ve denk birini bulunca bekârı evlendirmeyi.” ¹⁷³ gibi ayet ve hadisler Müslümanları evlenmeye teşvik etmektedir. Çünkü İslam’a göre evlilik, sağlam toplum yapısının başlangıcını oluşturur.

Ve Yollara Günah Diktiler romanında Abuzer eşi Hatice ile evlilik hakkında konuşmaktadır. Eşinin evliliklerinde yeterince anlayış gösterdiğini düşünen Abuzer, Hatice’nin anlayışı olmasa kendisi için çok zor olacağını, bu asil davada karısıyla beraber olmayan Müslümanların işinin zor olduğunu söyler. Hatice bunun üzerine şöyle söyler.

“Gerçekten de öyle Abuzer. Allah yardımcıları olsun. Müslümanlar eş seçiminde özellikle bu hususa çok dikkat etmeliler. Yoksa bütün ömürleri zindan olur beyhude yere.”¹⁷⁴

Görülmektedir ki hidayet romanlarında kahramanlar evlenmeye teşvik edilir. Burada eş seçiminde dikkat edilecek ölçüt olarak da dindar ve anlayışlı olmak yeterli görülür. Bu ölçütleri dikkate alarak evlenen roman kahramanları mutlu bir evlilik hayatına sahip olmaktadır.

---

¹⁷⁰ A.g.e.,s.10.

¹⁷¹ A.g.e.,s.28.

¹⁷²Furkân suresi 74.ayet.

¹⁷³Tirmizî, Salât, 13/171.

¹⁷⁴ A.g.e.,s.37.

Aynı romanda Zeynep, hastanede tanıştığı Doktor Abdurrahman'ın kendisiyle evlenmek istediğini öğrenir. Fikrini almak için Hatice'ye konuyu açar. Hatice şunları söyler.

“Evlenecek olan sensin. Bence uygun olur. Doktor şuurlu bir Müslüman. Elbette dini bütün birisi ile evlenmeni isterim.”¹⁷⁵

Hz. Muhammed evlilik ve eş seçimi konusunda Müslümanlara çeşitli tavsiyelerde bulunur. Bu hususta peygamberin şu sözü inananlar için yol göstericidir."Kadınlarla dört hasletleri için evlenilir: Malı için, asaleti için, güzelliği için ve dini için. Sen dindar olanı tercih et, mesut olursun."¹⁷⁶

Hidayet romanlarında da kahramanların eş seçiminde dindarlık kıstasını dikkate aldığı görülür. Bu kıstasa göre evlenen kahramanlar hem dünya hem de ahiret hayatında mutlu olur.

Sancılı Bekleyiş romanında İsa, arkadaşı Nezih'i evlendirmek istemektir. Nezih için aklından geçen kişi ise baldızı Nahide'dir. İsa ve eşi Mualla evlerine davet ettikleri Nezih ve Nahide'yi kendilerinin de bulunduğu ortamda görüşürler. İsa, Nezih'e evlenmek istediği kızda aradığı özellikleri sorar. Nezih bu soruya şöyle cevap verir.

“Dindar olacak. Evet, istediğim yegâne şart bu. Mal, mülk, güzellik, şöhret, tahsil, etiket gibi şeyler tali şeyler bana göre. Biliyorum, belki de Nahide bunu gereksiz buluyor ama doğrusu böyledir. Madem Müslüman'ız öyleyse Müslümanca bir yuvamız olmalı.

Hem dünyada hem ebedi âlemde mutlu olmanın başka türlü olabileceğine ben hiçbir şekilde ihtimal vermiyorum. Hiçbir sûrette başka türlüsüne inanmıyorum.”¹⁷⁷

Hidayet romanlarında bahsedilen önemli noktalardan biri dinin, hayatın her alanını kuşatması gerektiğidir. Din bu noktada gündelik hayatın içinde var olmaya devam etmeli ve insanı ilgilendiren her alanda dinin belirlediği kurallara göre yaşamak gerekmektedir.

---

¹⁷⁵ A.g.e.,s175.

¹⁷⁶İbniMâce, Nikâh: 6.

¹⁷⁷ A.g.e.,s.56.

Ve Yollara Günah Diktiler romanında Hatice, Zeynep'i ziyarete gelir ve epey oturlar. Bu sırada Zeynep'in annesi Şaziye Hanım da gelir. Üçü sohbet etmektedirler. Şaziye Hanım, Hatice'ye fal bakmayı bilip bilmediğini sorar. Hatice bilmediğini söyleyince Şaziye Hanım inanmaz çünkü ona göre Hatice okumuş ve ilmi derin olan bir insandır ve böyle insanlar fal bilirler. Hatice, bilmediğini tekrar edince Şaziye Hanım komşusunun çok iyi fal baktığını ve bilmediği bir şeyin olmadığını, fazla bir para da almadığını söyler. Bunun üzerine üçü arasında şu diyalog geçer:

-“Size de bir baksın isterseniz. Maşallah ki kadına. Öyle fazla bir parada almıyor. Bilmediği bir şey yok. Hepsi, hepsi beş bin lira aldı yine de. On bin istese verecektim ya. Helal olsun kadına.

-Senin helal etmen yetersiz Şaziye Hanım teyze.

-Aaa nedenmiş. Anamın ak sütü gibi helal olsun işte.

-Fal bakmak ve baktırmak haramdır. Bu konuda bir daha dikkatli olsanız daha iyi olur. Allah'ın haram ettiği bir şeye helal olsun demeniz, sizi Allah katında büyük bir vebale sokar annecim.¹⁷⁸

İslam dinine göre fal bakmak veya baktırmak yanlıştır fakat burada fal bakmanın veya baktırmanın neden yanlış olduğuna dair bir açıklamaya rastlanmaz. Zeynep'in bu konuyla ilgili söyledikleri vaazdan öteye gitmemektedir.

Nazife Hanım daha öncede belirttiğimiz gibi alkolü bırakmak için mücadele eder fakat başarılı olamaz. Gittiği bir lokantada aldığı fazla alkolle komaya girer ve kaldırıldığı hastanede ölür. Zeynep, Nazife Hanım vefat ettikten sonra mevlit okutmak ister. Bu durumu Hatice'ye danışır. Hatice mevlit okutulmasını onaylamaz çünkü mevlit ona göre bid'attır. Zeynep konuyla ilgili bazı şeyler okuduğunu fakat tam anlamıyla bilgi sahibi olmadığı söyleyerek Hatice'den konuya açıklık getirmesini ister. Hatice, mevlitin okuyanlar için ciddi gelir kaynağı olduğunu bu nedenle kaldırılmasını istemediklerini ve bu durum gündeme geldiğinde bile kıyameti kopardıklarını söyler. Hatice'nin deyimiyle mevlit okuyanlar çıkarlarına ters düştüğü için mevlitin kaldırılmasını

---

¹⁷⁸ A.g.e.,s.194.

istememektedir. Zeynep öyleyse der bu tür din adamları çıkarları doğrultusunda dalaletle göz yumuyorlar. Hatice, Zeynep’i onaylayarak şöyle devam eder.

“İslam dininde din adamı diye bir sınıf ayrımı yoktur. Aslında İslam dininde sınıfsal ayrılıklar kalkmıştır. Böyle bir ayrım da yapılamaz. Çünkü bütün Müslümanlar birbirine kardeşlik hukukuyla bağlıdırlar. Ancak bilgili âlim kişilerin varlığı da göz ardı edilemez. Âlimler ise ilimleriyle Hakk’a hizmet ederler Hakk’a karşı gelenlerine değil. Âlim zalim yöneticiye Hakk’ı söyleyendir. Sen bir âlimi inkâr edenlere hizmet ederken göremezsin. Eğer görürsen anla ki o kişi âlim değildir. Ne yaptığını bilmez zavallı bir yolcudur o.”¹⁷⁹

Zeynep’e kendisine annelik yapan Nazife Hanım’dan yüklü bir miras kalır. Bu mirasın bir kısmı bankada para olarak durmaktadır. Zeynep bankadaki parayı çekmek ister çünkü bankadaki paranın işletilmesi ve üzerinden faiz kazanılması haramdır. Banka müdürü bu kadar yüklü paranın bankasından çekilmemesi için çok uğraşır fakat Zeynep’i ikna edemez. Son çare olarak paranın bankada kalacağı süre zarfında verilecek olan faiz miktarını artırır. Zeynep bu teklifi reddeder ve faizin haram olduğunu yineler. Banka müdürünün itiraz etmesine fırsat vermeden devam eder.“Bizim hayat nizamımızı Kur’an belirler.”¹⁸⁰

Zeynep kendisine miras kalan bu parayla Abuzer ‘in de desteğiyle fabrikalar kurar ve bu sayede dört yüz Müslüman aileye iş imkânı sağlanmış olur. Abuzer, bütün işyerlerinde çalışanları “Müslümanlar”dan seçer. Kadın ve erkek reyonlarını ayrı ayrı ve işçilerini de kadına kadın, erkeğe erkek olarak seçer. Böylece kadın müşteriler hiçbir erkekle muhatap olmadan alışveriş yapma imkânı bulur. Abuzer işçileri seçerken titiz davranır ve onları abdestli namazlı kişilerden seçer. (s.117)

Yazara göre Abuzer, bu uygulamayla kadın ve erkeği bir arada çalışmaya mecbur bırakan sistemde inançlarından taviz vermeden, kadınları erkeklerle iç içe olmaya mecbur bırakmadan ailelerin geçimine bir katkı sağlamış olur.

---

¹⁷⁹ A.g.e.,s.106

¹⁸⁰ A.g.e.,s.113-114.

Yazarın, toplum içerisinde birlikte yaşayan kadın ve erkek arasındaki iletişimi yok sayması ve bu iki cinsi birbirinden izole etmesi düşüncesi ise dikkat çekicidir.

Kader Kapımı Çaldı romanında Cemal, Sivas'ın bir ilçesinde edebiyat öğretmenliği yapmaktadır. Cemal, otelde kalmaktadır ve ülkede yaşanan olaylardan haberdar olmak için otele giderken gazete almaktadır. Elinde gazete ile odasına çıkan Cemal okudukları karşısında sakinliğini koruyamaz. Ülkede ırk ve mezhep kavgaları, soygunlar, adam öldürmeler her geçen gün artmaktadır. Cemal gazeteyi hırsıyla masaya fırlatır. Ayağa kalkar, parkasını ve botlarını giyer, sokağa çıkar. Ezan okunmaya başlar. Otel ilçenin aşağı ucundadır. Yakınlarda cami yoktur. Cemal çarşıya kadar gitmek zorundadır.

Camide beş kişi vardır. Namazdan sonra Cemal, imamla tanışır. İmam Nuri Bey, Cemal'i evine davet eder. Cemal teklifi geri çevirmez ve ömründe ilk defa, ilk kez karşılaştığı bir insanın evine gider. Cemal'in niyeti ilçenin durumunu bir de imamdan öğrenmektir. Uzun ve derin bir sohbetten sonra Cemal kalkmak için müsaade ister. Kendisine ikram edilen çaya itiraz etmeyen Cemal beş bardak çay içer oysaki mide hastası olduğundan çaya perhizlidir. Mide sancısı başlar. Bu sırada evden de çıkmıştır. Bir şeyler yemelidir fakat vakit epey geç olduğundan açık bir lokanta bulmak zordur.

Yokuş aşağı inerken köşede açık bir lokanta görür. Kapının önüne kadar gelir. Masanın birinde üç kişinin ellerinde kadehlerle şarkı söylediklerini görünce hemen geri döner ve şöyle düşünür.

“Allah'a isyan eden adamları sevindirmemeliyim.

İçki satan yerden alışveriş etmek haramdı. Cemal bira ve içki satan yerlerden herhangi bir şey almazdı.”¹⁸¹

Aynı olay *Ağlatan Notlar* kitabında da karşımıza çıkar. Sarp Dere Köyü'ne imam olarak tayin edilen Abdullah, köye geldiği ilk gün karnını doyurmak üzere bir kasaba girer. Bu kasap hem et satmaktadır hem de lokanta gibi yemek hizmeti vermektedir. Abdullah, köftelerini yerken karşı masada oturan

---

¹⁸¹ A.g.e.,s.99.

müşteriler içki ister. Abdullah buranın içkili olduğunu fark etmediği için çok şaşırır ve hemen mekânı terk eder (s.20)

Her iki romanda da içkili mekândan alışveriş yapmayan roman kahramanları, bu konuda mutlak bir tutuma sahiptir.

Yazara göre, içki kullanan insanlar Allah'a isyan etmiştir ve içki satan yerlerden yapılan alışveriş Allah'a isyan edenleri sevindirmektedir.

Romanlarda erkeklerin ve hanımların aynı ortamda pek oturmadığı, kadın ve erkeklerin farklı odalarda oturmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Kader Kapımı Çaldı romanında Cemal'in, elinde çikolata paketiyle kız görmeye gittiğini, yanında Selahattin Bey ve ailesi olduğunu, dev bir apartmandan içeri girdiklerini, kapının açıldığını, orta yaşlı bir kadının misafirleri içeri davet ettiğini ve erkekleri salona, hanımları ayrı bir odaya misafir ettiğini görürüz.(s.14)

Aynı durum *Ve Yollara Günah Diktiler* romanında da yer alır. Abuzer İstanbul'dan Malatya'ya ailesini görmeye gider. Zeynep İstanbul'da kalır. Abuzer eve varır ve eşi Hatice'ye, İstanbul'da Zeynep'le tanıştığını, Zeynep'in İslam'ı öğrenmek için çabaladığını, bu süreçte ona yardımcı olmaları gerektiğini söyler. Hatice neden Zeynep'i yanında getirmediğini sorunca Abuzer onunla yalnız başına seyahat etmenin caiz olmadığını söyler(s.36)

Zeynep annesi gibi gördüğü Nazife Hanım'ın geçmişiyle ilgili bazı sorular sorar. Nazife Hanım soruları cevaplarırken evli olduğu süre içerisinde kaynının sık sık evlerine geldiğini hatta o geldiğinde evde eşinin bulunmadığını, genellikle kayını ile yalnız kaldığını söyler. Bunun üzerine Zeynep "İslam'a göre kadınlarla, erkeklerin iç içe oturması haramdır. Hele ki yalnız bir kadının yanına ona nikâhı düşen hiçbir erkek girip oturamaz. Kayını bile olsa bu kaide değişmez"¹⁸² der.

Hidayet romanlarında kadın ve erkeğin aynı ortamda bulunması doğru kabul edilmezken bu konuda yazarların görüşlerini vaka içerisinde mantıksal bir çerçeveye oturtmadan, kurgudan uzaklaşarak vaaz üslubuyla sundukları görülür.

---

¹⁸² A.g.e.,s.72.

Hidayet romanlarında Müslümanların toplum gerçeklerinden haberdar olması ve bu gerçeklere açık olarak yaşaması gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu romanlara göre Müslümanlar toplumla ilgilenmeli, dertleriyle dertlenmelidir.

Zeynep, Abuzer sayesinde İslam ile tanışır. Daha önce karanlıkta yaşadığını belirten Zeynep, Abuzer'in İslam'ın nurunda olduğunu söyler.

Abuzer, İslam'ı daha yeni anladığını daha önce İslam'dan haberdar olmayanlardan kopuk yaşadığını ama bundan sonra bu gerçeklerin üstüne gideceğini belirtir ve şöyle devam eder.

“Diyorum ki biz mademki bu toplumun içinde varız istesek de istemesek de bu olguyu yaşıyoruz. O halde size ve daha nice toplum gerçeklerine açık olarak düşünmeliyiz. Bu toplumun topyekün dertleri ile dertlenmeliyiz.”¹⁸³

Aydınlığı Bulan Adam adlı roman, ana kahraman Molla'nın, Kültür Sarayı'nın büyük salonuna girmesiyle başlar. İçeride bir toplantı yapılmaktadır. Fakat yazar Kültür Sarayı'nın nerede olduğu hakkında bilgi vermez.

-“Denetim dışı bir toplumda yaşamak istemiyorum. Bu demokrasi anlayışı bizi nereye götürecektir? Hepimiz taş yiyoruz.”¹⁸⁴

Molla salona girdiğinde kürsüdeki adam böyle bağıırıyordu. İçerisi hem düğün evine hem de parlamentoya benzer. Politikaya meraklı olan toplumun her kesiminden insan, memleket meselelerini konuşmak için bu, büyük salonu doldurmuştur. İçeride bunaltıcı bir sıcak vardır. Molla, önlerde boş bir koltuğa oturur. Karşısında oturumu yöneten başkan durur. Kürsüdeki adam elini masaya vurarak konuşmasına devam eder. Ön sıralarda oturan kalabalık bir grup dinleyici buldukları yerden adamın konuşmalarına müdahale eder.

-“ Yarının insanları tabii olmayan bir özgürlüğe kavuşacak ve insanlık gerçek bir taş devrine girecek, insanlık taş devri ile başladı, taş devri ile sona erecek!

-Taşlaşmak kaçınılmaz!

Molla gür sesiyle dikkatleri üzerine çeker.

---

¹⁸³ A.g.e.,s.26.1

¹⁸⁴ A.g.e.,s.5.

-Katılaşmak genel sonun –kıyametin- işaretlerindedir. Hayatın sonu yaklaşıyor. Öyleyse insanlığımızı kurtarmak için yüzümüzü İslam’a çevirelim.”¹⁸⁵

Molla’nın bu sözleri pek ilgi görmez. Bu arada yaşlılar heyetinden olduğunu söyleyen kamburu çıkmış bir adam konuşmak için kürsüye gelir. Çocukların yeni beceriler öğrenmesi gerektiğini, bu becerileri de ancak yarını planlayanların kazandırabileceğini, yarına gönül verenlerin çocukları aydınlık bir geleceğe kavuşturabileceğini, sanayi çağının herkesi değiştirdiğini, çocukların ise böyle bir sorunu olmayacağını çünkü çocukların zaten sanayinin çocukları olacağını söyler.

Bu sırada başka bir ihtiyar yerinden hırsla kalkarak kürsüye çıkar ve konuşmaya başlar.

-“ Sanayi diyoruz, eğitim diyip duruyoruz. İster bugünün ister yarının eğitimi olsun ister ülkemizde okuma-yazma oranı yüzde yüze ulaşın, tüm bunlar önemli değil. Önemli olan insan yetiştirmektir. İnsan, ne olduğunu, ne olması gerektiğini, nereden gelip nereye gittiğini bilen, bu bilme ile iman ve ahlaka yükselen varlık...

Molla ihtiyarı destekler. Ayağa kalkarak yüzünü solandakilere döner.

-Kitle eğitimi sanayi kuruluşlarının işine yaramaktadır. Biz niye okuyoruz, çocuklarımızı niçin okutuyoruz? İnsan olmaları için mi yoksa iyi bir işçi olmaları için mi? Çocuklarımızı sanayinin kölesi olmaları için okutmak niye? Onların beyinlerine ve yüreklerine daha değerli şeyler koymalıyız; Allah inancı gibi...”¹⁸⁶

Orta yaşlı bir adam ayakkabısını çıkararak Molla’ya fırlatır. Molla zamanında fark ettiği için başını eğer. Onun bu davranışı başkalarına da cesaret verir ve salonda bağırımlar başlar.

-“Molla bu, bütün çağdaş atılımlara karşı çıkan Molla bu!

-Yuh!

---

¹⁸⁵ A.g.e.,s.6.

¹⁸⁶ A.g.e.,s.13.

-Altmış yıldır bunların sonu gelmedi mi?”¹⁸⁷

Molla onu hırpalamalarından korksa da söyleyeceklerine devam eder. Makinaya kaptırılan insanlığa tekrar sahip olmak için, eğitimin bütün bölümlerine Allah inancının yerleştirilmesi gerektiğini, çocukların gönlüne İslam inancı koyulduğunda makinenin etkisiz olacağını söyler.

“Baylar, teknolojik yaşamın dostluklarımızı, insani ilişkilerimizi, hoş sohbet insanlarımızı, kadirşinas dostluklarımızı, tüm iyi hasletlerimizi ekonomi ve lüks yaşama uğruna alıp götürdüğü apaçık ortada iken nasıl daha ileri seviyede makineleşmeyi önerebiliyorsunuz? İçinde bulunduğumuz ortamda dostluklar kurmak ve onları geliştirmek için bütün ömrümüz boyunca fırsat bulamıyoruz. Anlamıyor musunuz, kendimiz için değil sermaye kuruluşları için yaşıyoruz. Bir dilim ekmek için bizi koşturup duruyorlar. Dikkat edin ben bilgisayarlardan yararlanmayalım demiyorum ama eğitimi sabit bir hakikat üzerine, İslam dini üzerine inşa edelim. Yoksa yarınlarımızda ruhen ve bedenen hasta bir gençlik karabasan gibi her yanı kuşatacaktır.”¹⁸⁸

Yazara göre dinin kuşatması gereken alanlardan biri de eğitimidir. Eğitim, İslam kurallarına göre düzenlenirse ancak sağlıklı nesiller inşa edilmiş olur ama yazar bunun nasıl olacağı hakkında bir bilgi vermez.

Hidayet romanlarında kahramanların toplumsal gerçekliğe yabancı olmadığı ve bu gerçeklikle ilgili fikirlere sahip olduğu görülür. Müslümanlar hem kendilerinden hem de yaşadıkları toplumdaki sorumludur. Dolayısıyla bu romanlarda kendisini Müslüman olarak gören roman kahramanlarının toplumsal olaylarla ilgilendiği ve bu konuda söz sahibi olduğu görülür.

Romanlarda karşımıza çıkan bir diğer düşünce, bir Müslüman'ın yaşantısında başka bir Müslüman kardeşine yardım ettiğiidir.

Çıldırta Şüph romanında Kerem ve Merve dinin emirlerine uymaya çalışan ve hayatlarını din üzerine idame ettirmeye çalışan bir çifttir.

---

¹⁸⁷ A.g.e.,s.14.

¹⁸⁸ A.g.e.,s.35.

“Kerem ve Merve çifti ellerinden geldiğince Allah’ın kendilerine emanet olarak verdiği dünyalıkları ihtiyaç sahiplerine vermeye gayret eder. Çünkü onlara göre veren de Allah’tır alan da.”¹⁸⁹

Kerem aniden rahatsızlanır ve kalp ameliyatı olmak zorundadır. Bu sırada yazar yakınlarının kendilerine maddi ve manevi yönden yardımcı olduklarını belirtir.

Bu romanlarda günlük ibadetlerin yapılması gerektiğinden, uykuya fazlaca önem verilmemesinden, gerektiğinden fazla yememekten de bahsedilmektedir.

Düzceli Mehmet adlı romanda Mehmet’in bir gününü nasıl geçirdiği şöyle anlatılır:

-“Günde dört saat uyku

-Her gün kaza namazları ve haftada beş gün kaza orucu

-Günde iki vakit yemek

-Her gün bir cüz Kur’an-ı Kerim okuma ...”¹⁹⁰

Yine hidayet romanlarında ölümler arkasından Kur’an okunması durumu da anlatılır. Bu durum da dinin yaşantıyı etkilediği göstermektedir.

Bu romanlarda Müslümanların, dinen belirlenen kurallara uymakla birlikte bu kurallara uymayanları uyardığı da görülmektedir.

İdamlık Genç kitabında idama mahkûm edilen Ebazer koğuştta birlikte kaldığı Vedat, Abdullah ve şişman adam ile konuşmaktadır. Vedat, Ebazer’in yerinde olsa ibadet edip ona yalvaracağını söyler. Bunun üzerine Ebazer her zaman Allah’a ibadet eden biri olduğunu ve şu son gününde birkaç kişiyi daha uyandırmak niyetinde olduğundan bahseder ve şu ayeti söyler.

“Ve öyle bir günden korkun ki, o gün hiçbir kimse hiçbir kimseden yana bir şey ödemez. Kendisinden hiç şüphe olmayan kıyamet gününde onları topladığımız zaman, herkese kazandıkları tas tamam ödendiği zaman günahkârların hali ne olur? Herkes o gün, kazandığını karşısında hazırlanmış olarak bulacak.”¹⁹¹

---

¹⁸⁹ A.g.e.,s.22.4

¹⁹⁰ A.g.e.,s.126.

¹⁹¹ A.g.e.,s.48.

Ebazer'in koğuştaki diğer arkadaşlarını uyarması İslam'ın tebliğ yönüne işaret eder. Yazara göre Müslüman, yalnızca kendinden sorumlu değildir aynı zamanda tüm insanlığa doğruyu ve Hak olanı anlatmak göreviyle var olmuştur.

Ebazer'in koğuşa gelişi üzerinden epey vakit geçer, koğuştakiler sessizliğe bürünür. Bu sırada Ebazer, Kuran okumaktadır. Koğuştakiler birden onun ağladığını fark eder. Ebazer okuduğu ayetin kendisini ağlattığını söyleyince Vedat ayeti okumasını ister. Ebazer okumaya başlar.

“O gün kişi anasından babasından kaçacak. Eşinden, oğullarından... O gün herkesin kedisine yetecek kadar işi olacak. O gün bazı yüzler Allah'a itaat ettikleri için pırıl pırıl, neşeli olacaklar. Bazı yüzlerde toz toprak içinde onu bir karanlık ve siyahlık kaplayacak... Yüzleri kara olanlar kâfirlerin, tacirlerin ta kendisidir.”¹⁹²

Hidayet romanlarında Müslüman'ın günlük yaşantısını dinin belirlediği görülmektedir. Tabii bu durum “Müslüman” olarak yaşayan insanların hayatlarında geçerlidir. Gerçekten inanan insanlar hayatlarını, inandıkları dine göre yaşamakta ve şekillendirmektedir. Günlük yaşantı noktasında dinin mevcudiyeti inananlar için bağlayıcıdır.

Bunun yanında din konusunda daha yüzeysel davranan roman kahramanları da görülmektedir. Din konusunda gelenekten öteye gidememiş roman kahramanları için dinin çok bağlayıcılığı bulunmamakta, onların günlük yaşantısında dinin fazlaca bir etkisi olmamaktadır.

4.5 Başörtüsü

Başörtüsü, üzerinde çalıştığımız dönemde dolayısıyla da hidayet romanlarında kendine yer bulan önemli konulardan birisidir Romanlarda başörtüsü hidayet simgesi olarak kullanılmıştır. İslam'ın bir sembolü gibi takdim edilmek istenen başörtüsü, hidayet romanlarının tamamında çok önemsenen bir unsurdur. Dini

---

¹⁹² A.g.e.,s.72-73.

yaşayışı fark eden kızların başörtüsü takmaları sıkça rastlanan sahnelerdendir ve bu durum “kapanmak” kelimesiyle ifade edilir.

Ve Yollara Günah Diktiler adlı romanın kahramanlarından Zeynep evlidir ve bir kız çocuğu sahibidir. Eşi Zeynep’i ve kızını terk eder. Zeynep çok uğraşsa da eşinden haber alamaz. Kızıyla ortada kalan Zeynep, çaresizlik içinde ne yapacağını bilememektedir.

Neticede hayat bir yandan devam etmektedir ve Zeynep’in, kızıyla kendinin ihtiyaçlarını karşılaması için çalışması gerekmektedir. Zeynep yaşadığı çaresizlikle fahişelik yapmaya başlar. Romanda bu başlayış hakkında ayrıntılı bilgi verilmez. Aslında Zeynep başka bir iş bulabilse veya biri yardımcı olabilse bu hayattan sıyrılıp çıkacaktır ama bu, şimdiye kadar mümkün olmamıştır. Zeynep bu işi yaparken aynı evde aynı işi yapan Nazife Teyze ile tanışır. Tanıştıkları günden beri hiç ayrılmayan bu ikili anne-kız gibidir ve aynı evde yaşamaktadır. Nazife Teyze artık çalışmamakta ve Zeynep’in kızına bakmaktadır.

Bir gün Zeynep sokakta müşteri beklerken oradan geçen Abuzer’i fark eder. “Hey hoca bu ne dalgınlık?”¹⁹³ diye laf atar. Abuzer dönüp bakar. Uygunsuz kıyafetleriyle yanı başında Zeynep dikilmektedir ve Zeynep’in sarhoş olduğu her halinden bellidir. Abuzer cevap vermez ama Zeynep’in onu bırakmaya niyeti yoktur. Yolda ikisinden başka kimse görünmez. Zeynep yaklaşır ve kolunu Abuzer’e dolamak ister. Abuzer buna fırsat vermez. Zeynep “ne kaçıp duruyorsun? Seni yemeyiz ya!” deyince Abuzer şu cevabı verir.

“Bak bacı alkollüsün, çırılçıplak denecek kadar kötü bir giyimim var, senden haya ediyorum bu da yeterli bir sebep değil mi kaçmam için? Bu soru üzerine ikisi arasında şöyle bir diyalog geçer.

-“ Ne, utanıyor musun? Çıplak olan benim, sarhoş olan da benim. Sen niye utanıyorsun? Allah’ı dinlemeyen benim, sen değilsin ki ..?”

Abuzer, Zeynep’e bakar ve onun çıplaklığıyla bir kez daha utanır ve başını önüne eğer.

Zeynep, Abuzer’i baştan başa süzer ve konuşmasına devam eder.

---

¹⁹³ A.g.e.,s.11.

-Belli ki Müslüman'sın. Giyimin, kuşamın, tavrın. Her şeyinden belli oluyor Müslüman olduğun.

-Sen hangi dindensin bacı?

- Hangi dinden miyim? Bilmem herhalde Müslüman'ım ama benim halime bak bir de kendine bak. Sen erkek halinle bir kadından utandın da ben yıllar var ki hiç utanmadım, utanamadım. Utanma nasıl bir şeydir unutmuştum. Seninle hatırlamaya başladım. Bir zamanlar...”¹⁹⁴

Zeynep cümlesini tamamlayamadan hıçkırıklara boğulur, bütün benliğiyle ağlamaya başlar. Bu ağlama sadece yaşadığı bu an için değildir, yıllardır içinde topladığı nice acılarla ağlar.

Onu öyle gören Abuzer'in içi titrer, gözleri dolar. Karşısında gördüğü zavallı bir insandır ve belli ki suça itilmiştir. İçinde az da olsa Allah korkusu vardır.

Abuzer karşısında gördüğü bu kadına adını sorar. Zeynep şöyle cevap verir. “Benim adım mı? Ne yapacaksın adımı hoca? Sen tesbihini çekmeye bak. İyisi mi beni hiç görmemiş ol. Beni karıştırarak o güzel yaşamını kirletme. Başını kuma göm. Kimsin diyorsun öğren öyleyse. Ben bir fahişeyim.”

Zeynep yine hıçkırıklara gömülür. Abuzer konuşmaya başlar. “Göm başını kuma diyorsun, haklısın. Ben bir Müslüman olarak başımı kuma gömdüğüm sürece sen ve senin gibi niceleri kandırılıp satılacaktır ama senin bildiğin ve algıladığın gibi değildir İslam dini. Hele başını kuma gömüp bana ne, kim ne yaparsa yapsın, bana dokunmayan yılan bin yaşasın demek hiç değildir. Sözün burasında Abuzer düşüncelere dalar. Onun bu haldeki bir kadınla bir arada olması haramdır ama ne yapmalıdır? Bu çaresiz kadını sokakta görmüştür ama onu tekrar sokağa bırakmak da doğru olmayacaktır. Bu sırada aklına bir fikir gelir.

Zeynep'e birkaç gün İstanbul'da bir otelde kalacağını ve onu telefonundan araması gerektiğini, bu şartlar altında Zeynep'le görüşmesinin dinen uygun olmayacağını anlatır. Cebinden çıkardığı kağıda adını, kaldığı otelin adını ve telefon numarasını yazarak Zeynep'e verir. Zeynep utangaç bir halde onu arayacağını söyler ve oradan geçen bir taksiye biner.

---

¹⁹⁴ A.g.e.,s.12.

Zeynep çok mutlu olmuştur çünkü artık utanarak yaşadığı bu hayattan kurtulma ihtimali vardır. Bu sırada Abuzer kaldığı otele varmıştır ve odasına geçerek yıllardır ilk defa utanan bu kadına İslam'ı nasıl tebliğ edeceğini düşünür. Sonunda kararını verir. “Tebliğ etmek bizden, hidayet Allah'tan” diyerek çok mecbur kalmadıkça Zeynep ile görüşmeyeceğine, telefonla konuşacağına karar verir. Zeynep ve Abuzer telefonda konuşurlar, bu konuşmanın içeriği genelde İslam üzerinedir. Zeynep, Abuzer ile görüşmek ister. Abuzer belli şartların yerine getirilmesi koşuluyla Zeynep ile görüşmeyi kabul eder. Abuzer'in şartları ise Zeynep'in Allah'a itaat ederek örtünmesi ve onlar buluşurken yanlarında kendini bilecek yaşta birinin olmasıdır. Zeynep şartları kabul eder. Abuzer ona İslami giyim satan bir mağazadan uzun robalı bir palto, uzun elbise ve üç tane de eşarp alarak yollar. Zeynep her şeyi Nazife Teyze'ye anlatmıştır ve ondan Abuzer'i kaldığı otelden almasını ister. Nazife Teyze Abuzer'i kaldığı otelden alır. Nazife Teyze yol boyunca Zeynep'teki değişimden bahseder. Giyiminin değiştiğini ve kapandığını, onu daha önce hiç böyle görmediğini, eski Zeynep yerine bambaşka bir Zeynep'in geldiğini söyleyerek,

- “Aah!.. Keşke ben de gençken öyle kapansaydım” der.

Abuzer ister istemez güler.

-“Örtünme Allah'ın emridir. Allah'ın bütün emirleri güzeldir teyzecim. Sonra bunun yaş sınırı da yoktur”.

-“Haklısın oğlum. Hadi gidelim...”

Nazife Teyze, Abuzer'i, Zeynep'le kaldıkları eve götürür. Kapıyı Zeynep açar. Abuzer'in aldırıldığı abayeyi giyinmiş, başına da eşarabı dolamıştır. Nazife Teyze doğru tespit etmiştir. Abuzer'in karşısında tertemiz görünümlü, masum bir hanımefendi duruyordur. Zeynep başını kaldırmadan titreyen sesiyle konuşur.

-“Hoşgeldin ağabey.

Nazife Teyze müdahale eder.

Kızım kapıdan çekil de oğlumuz içeri girsin.”¹⁹⁵

---

¹⁹⁵ A.g.e.,s.22.

Abuzer içeri geçip Nazife Teyze'nin gösterdiği koltuğa oturur. Zeynep'in giyinişi ve sıkılgan tavrı onu duygulandırmıştır. Bu kadar ani, böylesine İslamî ve çabuk örtünen birine şok olmuştur.

-“Örtünmek sana çok yakışmış bacım, Şu mahcup ve örtülü giyimle büyük bir inkılabın eşiğindesin. Rabbimiz seni muhafaza etsin. Hidayet şerbetinden seni mahrum bırakmasın inşallah.”¹⁹⁶

Daha önce de değinildiği gibi hidayet romanlarında örtünmek hidayete ermenin simgesi olarak sunulur. Allah'ın bildirdiği yola giren kişi bunun somut göstergesi olarak örtünür veya başını kapatır. Yalnız roman kahramanları başını örtmekle kalmaz aynı zamanda yaşam biçimlerinde de ciddi değişiklikler görülür. Bu değişikliğin son kısmını da başörtüsü takmak oluşturur.

Abuzer memleketine dönene kadar Zeynep ile bazen telefonda bazen de bu evde belirttiği şartların yerine getirilmesi ile görüşür. Zeynep bu görüşmelerde soru üstüne sorular sorar, Abuzer'in kendisine verdiği kitapları hızlıca okur, namaz kılmaya başlar ve merak ettiği meseleleri iyice irdeler. Zeynep'teki değişim Nazife Hanım'ın dikkatini çeker. Zeynep üzerinden yılgınlığı atar, kendine ve insanlara saygı duyan bir birey haline gelir ve fahişeliği bırakır. Uzunca bir mütaala sonucu Zeynep İslam'a teslim olmak üzeredir.

Yaşanan süreçte Abuzer, Zeynep'in öz ağabeyi gibi olmuştur. Abuzer, İzmir'deki işlerinin bitirir ve Malatya'ya ailesinin yanına gider. Giderken Zeynep'e telefonda görüşeceklerini ve onu bırakmadığını söyler.

Zeynep bu duruma çok üzülür. Abuzer'i o kadar benimsemiştir ki onun gidişiyle sanki bir uzvu eksik gibi hisseder ve buhranlı bir kimliğe bürünür. Daha önceleri hiç bu kadar yalnız olduğunu düşünmemiştir. Abuzer ağabeyine çok alışmıştır. Onda nice zamandır arayıp bulamadığı bir gerçeği, çaresiz yaşamına çare olabilecek bir hakikati bulmuştur.

Zeynep başını masaya dayar ve ağlamaya başlar. Nazife Teyze, Zeynep'in başucuna gelir ve onun bu haline bir anlam veremez. Ona nasıl yardım edeceğini bilememenin ezikliğiyle sorar.

---

¹⁹⁶ A.g.e.,s.23.

-“Zeynep, kızım neyin var? Alkolsüzlükten mi yoksa? İstersen biraz rakı var evde. Bir bardak getireyim rahatlarsın.

- Hayır istemem. Ben alkolik değilim.

Zeynep başını kaldırır. Acısını paylaşan bu yaşlı kadına sevecenlikle bakar. Birden atılıp boynuna sarılır. Hıçkırıklarla ağlar.

-Ağabeyim! Ağabeyimi çok özledim Nazife Teyze. Giden o değil sanki benim benliğim gitti. Dayanamıyorum. Yoksa bu mu ağabeyimin “inkılap” dediği? Beni çaresizliklerle boğuşturan değişim? Geçmişimi ve yaşantımı değiştirmem bir yana, geçmişimi yargılamam? Bu bir “inkılap” değil de nedir?

- Vallahi ben ne bileyim yavrum. Belki de haklısındır.”¹⁹⁷

Nazife Teyze, Zeynep’teki bu ani değişikliği bir türlü anlayamaz. Daha dün kadar yüksek sesle ağlamaya bile çekinen bu kadın, nasıl olur da böylesine güçlü bir yapıya bürünür. Zeynep ağlamasının hemen ardından başını kaldırır, dimdik bir halde konuşur.

Zeynep’in geçirdiği bu değişim romanda şu ifadelerle anlatılır.

“ Nasıl da atmıştı üzerindeki yılgınlığı? Sokak kadını olduğunu çabuk unutmuştu. Çok çabuk değiştiriyordu kılıfını. Daha ilk etapta örtünmeye başlamış olması büyük bir etkendi aslında değişiminde... Bu örtülü haliyle ona bir türlü Suzan demeye dili varmıyordu”¹⁹⁸

Aslında bu değişimin temeli Zeynep’in ruhunda başlar. Değişen fikirleri ve düşünceleri yaşamındaki değişimi de beraberinde getirir. Zeynep’in yaşamındaki değişim örtünmesiyle görünür hale gelir. Bir anlamda bu değişim örtünmeyle somutlaşır.

Yazar, Zeynep’teki bu değişimi inkılap olarak isimlendirir. Burada Zeynep’in yaşantısındaki geçiş veyahut dönüşüm dikkati çeker. Bu değişim Zeynep’in geçmişini ve yaşantısını sorgulaması ile başlar ve yaşantısını inandığı değerlere göre düzenlemesiyle devam eder.

---

¹⁹⁷ A.g.e.,s.39.

¹⁹⁸ A.g.e.,s.40.

Görülüyor ki Zeynep'in örtünmeye başlamasıyla Nazife Teyze'de de değişiklikler baş gösterir. Zeynep'e saygı duymaya başlar. Onun artık alınıp satılan bir nesne gibi olmadığını farkındadır. Zeynep özgür bir birey olmaya başlamıştır.

Zeynep'teki bu değişim *Ağlatan Notlar* eserindeki Şeyma karakterinde de kendini gösterir. Roman kahramanlarından Halil, köyde onu seven Şeyma'nın iftirasına uğrar. Şeyma, köye göre orta halli bir aileye mensuptur ve köyün en güzel kızlarından biridir. Liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavlarına girmesine rağmen üniversiteyi kazanamamıştır. Şeyma daha lisede iken Halil'i sevmeye başlar. Çeşitli sebepler Halil'e kendisini sevdiğini ima etmesine rağmen Halil oralı olmaz. Şeyma'nın tüm denemeleri boşa çıkar. O zamanlar Halil, ziraat fakültesi ikinci sınıf öğrencisidir. Lise mezunu olan köyün kızlarından Sevda ile gizli gizli görüşmektedir. Şeyma, Halil'in Sevda ile ilişkisini bilmesine rağmen Halil'den vazgeçemez. O ara kendisine gelen evlenme tekliflerini reddeder. Bu yüzden ailesiyle tartışır. Ailesi, Şeyma'nın kötü bir şey yapmasından korktukları için evlilik hususunda Şeyma'yı sıkıştırmaz.

Sevda'nın, Halil'i terk ederek başkasıyla evlenmesinden sonra Halil'in kendisiyle evlenmesi konusunda ümidi artar. Halil'in bu olay üzerine kendisini içkiye vermiş olması ve serseri durumuna düşmesi bile Şeyma'yı vazgeçirmez fakat Halil, Şeyma'ya yüz vermez. Halil'in, Abdullah Hoca sayesinde Allah'ın istediği şekilde bir hayat yaşamaya çalışmasından sonra Şeyma'nın ümidi kaybolmaya başlar. Onun içinde ne yapacağını, nasıl hareket edeceğini bilemez.

Şeyma'nın arkadaşı Halide, Şeyma'ya bir planı olduğunu söyler ve anlatmaya başlar. Cuma günleri Halil tarlaya çalışmaya gitmektedir. Şeyma, kendisi, Zekiye ve Emine, Halidelerin tarlalarına gideceklerdir. Halide, Şeyma'yı su doldurmaya gönderecek, Şeyma bağırarak, üstünü, başını yırtacak, çeşme başında Halil'in kendisine saldırdığını söyleyecek ve diğerleri de çeşme başına gelecektir. Çeşme başı taşlarla çevrili olduğu için etraftan pek görünmeyecektir ve bu sebeple itiraz eden de olmayacaktır. Bu sayede Halil, Şeyma ile evlenmeye mecbur olacaktır.

Evlendikten sonra Şeyma onu çok sevdiği için böyle bir şey yaptığını söyleyecek ve kendisini affettirecektir. Halil'in istediği gibi bir eş olursa Halil zaten onu affedecektir.

Şeyma ölse bile böyle bir şey yapamayacağını söyler ama Halil ile evlenme fikri onu heyecanlandırır. Halide'nin ikna edici konuşmaları karşısında yumuşayan Şeyma planı uygulamayı kabul eder. Şeyma olayı köyü alt üst eder. Köy halkı Halil konusunda ikiye ayrılır. Halil'in asla böyle bir şey yapmayacağını savunanlar olduğu kadar yapmış olabileceğini düşünenler de vardır.

Abdullah Hoca sakin olmaya çalışır ve dostlarını da sakinleştirir. Halil'in böyle bir şey yapacağına ihtimal vermez ve bu durumun önceden hazırlanan bir tuzak olduğunu düşünür. Abdullah Hoca bu olayın arkasında başkalarının olduğuna ve Şeyma'nın da kullanıldığına inanır ve şehirdeki avukat dostlarından Halil'in davasına bakmaları için girişimde bulunur. Bu olaydan en çok etkilenen Şeyma olur. Yaptığı işten bin pişmandır ve Halide'nin oyununa geldiğini anlar. İş işten geçmiştir ve ne yapacağını bilemez. Şeyma kısa bir süre sonra hastalanır, yatağa düşer. Hiç kimseyle görüşmek istemez.

Şeyma gerçekleri açıklayıp açıklamama konusunda savaş halindedir. Belki Halil, yıllarca içerde yatmayı göze alamaz ve benimle evlenir düşüncesinden dolayı gerçekleri açıklamak istemez. Gerçekleri açıklarsa el yüzüne nasıl çıkacaktır? Ayrıca iftira atmaktan hapis cezası alırsa ne yapacaktır? Bunları düşününce gerçekleri açıklama ihtimali azalır.

Bir taraftan da çok sevdiği Halil'in toplum içine çıkamayacağı ve gençlik yıllarını parmaklıklar arasında geçireceği bir suçla itham edilmesinden, daha doğrusu kendisinin ona böyle bir iftirada bulunmasından dolayı büyük bir vicdan azabı çeker.

Birinci mahkemede bir sonuca varılamaz ve mahkeme ertelenir. İkinci mahkeme ilgi çekicidir. Halil'i iki avukat savunmaktadır. Duruşma başlar ve Şeyma'ya söz hakkı verilir. Şeyma, Halil'in kendisine tecavüz etmeye çalıştığını ve arkadaşlarını zamanında yetiştirmemiş olsaydı şu an tecavüze uğramış biri olarak ifade vereceğini söyler. Arkadaşları da yalancı şahitlik yaparak Şeyma'nın ifadelerini destekler. Halil ise bunların bir tuzak olduğunu ve bu tuzağın kurbanı olduğunu söyler.

Hâkim her iki tarafın avukatlarını da dinler ve Şeyma'ya son olarak söylemek istediği bir şey olup olmadığını sorar. Şeyma, Halil'in kendisinin namusuyla oynadığını eğer kendisiyle evlenirse davadan vazgeçeceğini söyler.

Halil bu teklifi suçluymuş gibi kabul etmeyeceğini ve ona saldırmadığını söyler. Dava sonuçlanır ve Halil dört yıl iki ay ağır hapis cezasına çarptırılır ve cezaevine gönderilir.

Şeyma'nın dünyası yıkılır çünkü o Halil'in kendisiyle evleneceği fikriyle bu tuzağı kabul etmiştir ama şimdi Halil hapidedir. Şeyma çıldırmak üzeredir. Daha fazla dayanamayan Şeyma sabahın erken saatlerinde evden gizlice çıkarak ilçeye gider ve savcılığa her şeyi anlatır. Yapılan duruşma neticesinde Halil serbest kalır ve Şeyma hapis cezasına çarptırılır. Yaklaşık bir yıl hapiste yatan Şeyma sonunda hapisten çıkar.

Şeyma çok pişmandır, yanlışlarla dolu birçok şey yapmıştır. Yaptıklarının sonucunu en acı şekilde çeken Şeyma yaşadığı olaylar neticesinde değişmeye başlar. Hayatını inançları üzerine yaşamak ister ve Abdullah Hoca'nın eşi Büşra'dan Kur'an dersleri alır. Dinin emirlerine uymaya, dinin yasakladıklarını yapmamaya gayret eder. Bunun neticesinde başörtüsü takmaya başlar ve tesettüre girer.

“Artık Şeyma, Allah'ın kitabında buyurduğu şekilde, topuklarıyla birlikte vücut hatlarını kesinlikle belli etmeyecek bir durumda genişçe bir pardösü giyiyor, her iki omzunun ve yakalarının üzerini tamamen kaplayacak şekilde bir eşarp bağlıyordu. Her şeyiyle kimseden korkmadan, kimsenin ayıplanmasından çekinmeden, Allah'ın istediği şekilde bir kul olmaya ve Rasulullah(S.A.V)'ın yaşadığı şekilde İslam'ı yaşamaya çalışıyordu.”¹⁹⁹

Şeyma'nın pişmanlığı ve vicdan azabı ile yanlış yolda olduğuna karar verdiğini görürüz. Bu aşamadan sonra Şeyma bir dönüşüm içerisine girer. Bu dönüşüm, Şeyma'nın geçmişindeki hataları bırakarak hakikate olan dönüşümüdür. Yazar tarafından Allah'ın rızasını kazanma veya Allah'ın yoluna girme olarak değerlendirilen hakikat, Şeyma'nın hidayete ermesi olarak isimlendirilir.

---

¹⁹⁹ A.g.e.,s.253.

Aynı zamanda burada yazarın tesettürün sınırını belirlediği görülmektedir. Yazarın, vücut hatlarını belli etmeyecek genişçe bir pardösü giymek, her iki omzun ve yakaların üzerini tamamen kaplayacak şekilde bir eşarp bağlamak olarak nitelendirdiği tesettür, yazarın bu konudaki algısını göstermesi bakımından önemlidir.

Şeyma Kur'anı ve gereken dini bilgileri çok hızlı öğrenir, yaşantısındaki değişiklik Büşra'nın dikkatini çeker ve Şeyma'ya kendisine yardımcı olması teklifinde bulunur. Şeyma bu telifi mutlulukla kabul eder. Halil, Abdullah Hoca ile yakın arkadaş olduğundan Şeyma'daki değişime şahit olur. Aradan geçen bunca zaman Şeyma'nın yaptıklarını unutturmuştur. Şeyma, bu değişimiyle Halil'in evlenmek istediği bayanda aradığı özelliklere sahiptir. Roman Halil ve Şeyma'nın evlenmesiyle sonlanır.

Görülüyor ki yazar, başörtü takmakla dine yaklaşmak arasında güçlü bir bağ kurar. Yazar, başörtüsü takan veya kullanan kimselerin Allah'ın istediği şekilde bir kul olmaya ve İslam'ı yaşamaya gayret etmelerini ve bu konuda hassas davranmalarını bekler.

Abdullah Hoca, Halil'in de yardımlarıyla köy camisinde sohbetler verirken eşi Büşra da köyde yaşayan bayanlara sohbet verir. Onun etrafında gözle görülür bir bayan cemaat oluşur. Büşra'nın sohbetleri ile bayanlar üzerinde gözle görülecek değişimler yaşanır.

Bayanlar örtünmenin Allah'ın bir emri olduğu şuurundan dolayı saç telleri gözükmeyecek şekilde başlarını örter. O zamana kadar tesettürden hoşlanmayan iki lise mezunu genç kız da tesettüre girer ve beş vakit namazlarını kılmaya başlar.(s.47)

Bu sohbetlere bir bayan öğretmen de devam etmeye başlar. Bu öğretmen ilk etapta Büşra'nın sohbetini merak ettiği için katılır daha sonra sohbetleri hoşuna gider ve devam eder.

Gülay adındaki bu öğretmenin yalnızca annesi vardır. Köyde annesi ile oturur. Gülay sürekli Büşra'nın sohbetlerine katılmasına rağmen ancak bir yıl sonra namaza başlar, okulun dışında tesettüre girer.(s.173)

Anlaşıyor ki romanlarda başörtüsü takmaya başlayan veya tesettüre giren bayanların yaşamlarında ciddi değişiklikler olur. Aslında başörtüsü bu

değişikliklerin bir sonucudur. Daha önce kötü bir yaşama sahip olan kahramanlar yaşamlarını değiştirerek hakikate, iyiye yönelirler. Bu değişim romanlarda köklü ve kalıcıdır. Roman kahramanları bu değişim sonucu başörtüsü takar. Romanlarda hidayete ermek olarak adlandırılan bu süreç, roman kahramanlarının yaşamlarını Allah'ın istediği şekilde devam ettirmesi şeklinde ifade edilir.

Kader Kapımı Çaldı romanı Cemal'in kuzeninde kahvaltı yaptığı sabahla başlar. Cemal okulunu bitirmiştir ve askerliğini yapıyordur. Cemal tatil günleri kuzenine uğrar, bazen de yatıya kalır. Bu sefer de öyle olmuştur. Günlerden pazardır. Kahvaltı sonrası Cemal pencereye oturur ve keyif çayını içer. Odada amcasının oğlu Kerim, Kerim'in eşi ve oğlu Hüseyin, vardır. Kadınlar bekârları evlendirmeye isteklidir. Yengesi de Cemal'i evlendirmeye niyetlidir. Cemal, bir yengesine bir Kerim'e bakar.

Yengesi, Cemal'e dönerek,

-“Cemal Abi, hala evlenmeyecek misin? Okulsa bitti, askerlik desen hay'ı gitti, huy'u kaldı. Evlen artık!

-Sahi mi söylüyorsun? Evleneyim mi?

-Evlen tabi. Senin yaşındakilerin ikişer-üçer çocukları var. Neredeyse askere gidecekler.

-Ah, ulen, ah! Ne yapalım yengeciğim, pek çok tavşanı birden kovalayan hiçbirini yakalayamazmış. Okulları kovalarken evliliği kaçırdık.

-Treni tamamen kaçırmış sayılmazsın.

Cemal buruk bir tebessümle yengesine döner.

-Bir bildiğin var gibi konuşuyorsun.

-Yok canım, ne bildiğim olacak?

-Bana kurulu bir tuzağınız var gibi geliyor.

Konuşmaya Kerim de dahil olur.

-“Evlilik kaderin tuzağıdır amcaoğlu. Tuzakların en güzeli ya da en öldürücüsü... Ezelde tasına ne doldurulmuşsa onu bulursun: Bal veya zehir.”²⁰⁰

Cemal ile Kerim sohbete devam eder.

-Bekârlık kaderin cezası, bir cehennem.

-Amma yaptın ha. Bekârlık sultanlık değil mi?

-Yok canım, olsa olsa rüyada tanışılan bir sultanlık. Mutlu evlilik cennettir.

-Teskere bir ay sonra çantada keklik. Asıl işin zoru ondan sonrası. Bütün bunlar işin edebiyatı. Pratiği olmayan işin, edebiyatı karın doyurmaz.

- O zaman kararlısın ve evleneceksin!

-İyi de savaş iki taraf arasında olur.”

Odaya bir sessizlik çöker. Cemal çayını yudumlar ve odayı sihri altına alan bu sessizliği yadırgamaz. Ne zaman evlenme konusu açılrsa meselenin edebiyatı şen-şakrak geçer, pratiği sükûtle biter. Herkes susar. Ansızın bir kâbus gibi çöken bu sessizlik uzadıkça uzar.

Sessizliği bozan Kerim’in sesi olur.

-“Hanım söyle istersen.”

Cemal sese döner. Yengesinin yüzünde manalı bir sessizlik vardır.

-“Sen savaşa hazırsan ordu var.”

Cemal’in yüreğine maveradan sıcak duygular dökülür ve utangaç bir sesle sorar.

-“Kim?”

-“Bir hemşehri kızı. Tam sana göre Cemal Abi. Boyu boyuna, huyu huyuna. Babası imam. Dindar, güzel bir kız.

- Nereden tanışıyorsunuz?

-Selahattin Abi’ min arabasıyla bazen pikniğe gidiyoruz. Sempatik, cana yakın bir kız.

Kerim araya girer.

---

²⁰⁰ A.g.e.,s.8.

-Cemal bu bir talih kuşu. Kızı mutlaka gör. Ne zamandır sana söyleyelim diyorduk fakat bir türlü denk gelmiyor. Bir de senin ne diyeceğini bilmiyoruz.”

Cemal, her kız böyle tanıtılır, diye düşünür. “Güzel, sempatik, cana yakın, talih kuşu...” Çirkin, cehennem zebanisi gibi, dili bir karış, eline düşene Allah ecir versin diyecek değiller ya.

-“Talih kuşu ise boş ver, benim başıma konmaz.

-Canım sözün gelişi. Gerçekten kuş değil ya, kız.”

Kerim, Cemal’in dalgın dalgın pencereden baktığını görünce ısrar eder.

-“Mutlaka kızı bir gör.

-Peki, öyle olsun. Okulda, sokakta, şehirde binlerce kız gördük. Bin bir olsun, görelim. Ne zaman olur bu iş?

Yenge söz alır.

-Cemal Abi, bu iş abimde biter. Sen Selahattin Abim ile bir konuş. Kızın babasıyla onun arası daha iyi.

-Bu Pazar geçti. Haftaya cumartesi nöbetim var. Allah nasip ederse pazara Selahattin Abi’ye uğrarım.”

Kerim gevrek gevrek güler.

-“Allah’ın hikmetine bak hanım, bu iş oluyor gibi.

-Dur bakalım bey, gelin ata binmiş, ya kısmet demiş.”

Cemal elinde çikolata paketiyle kız görmeye giderken dalgın, düşüncelidir. Yanında Selahattin Bey, ailesi, çocukları... Dev bir apartmanın önünde dururlar. Vakit akşamdır. Cemal heyecanlandığını hisseder. Daire kapısını çıkarken kalp atışları hızlanır.

Kapı açılır. Orta yaşlı bir kadın,

-“Buyrun.”

Erkekler salona, hanımlar ayrı bir odaya misafir edilirler.

Sakalları yer yer beyazlamış, orta boylu, ciddi çehreli olan kızın babasıyla merhabalaşırlar.

-“Hoş geldiniz Selahattin Bey.

-Hoş bulduk. Nasılsınız, iyi misiniz?

-Elhamdülillah... Siz de hoş geldiniz.

-Sağolun efendim.”

İmam Efendi, Cemal’e bir şey sormaz. Zaten gerekli bilgiyi Selahattin Bey aktarmıştır. Bilinmeyen bir şey yoktur. Yalnızca usulüne uygun olarak görüşülecektir. Selahattin Bey, Esra’nın babası ve yeğenleriyle salonda oturan Cemal içeri giren Esra’yı inceler.

“Elinde tepsi, zarif incecik bir kız. Başörtüsü, daha doğrusu eşarbi boğazının altına bağlanmış...”²⁰¹

Yazara göre Esra evlenilecek bir kızdır çünkü dindardır. Evlenilecek eş de aranan temel özelliklerden biri olan dindarlığın somut belirtisi başörtüsü takmaktır.

Yapılan görüşmeler neticesinde Cemal ve Esra nişanlanır. Bu süreçte Cemal’in yanında olamayan annesi gelini ve ailesi ile tanışmak için köyden İstanbul’a gelir. Annesi ilk kez İstanbul’a gelen Cemal, annesini İstanbul’da gezdirmek ister. Esra, annesi, kayınvalidesi ve Cemal camileri ziyaret için yola çıkarlar. İlk durak Eyüp Camii’dir. Cemal şadırvana gider, abdest alır ve mendiliyle elini silerken Eyüp’ün uhrevî havasını ciğerlerine çeker.

“ Göğün maviliğine, ağaçların çıplak dallarına, caminin zarif endamlı minarelerine, cami avlusundaki mezar taşlarına, dalların üstünde sabır taşı gibi bekleyen güvercinler...

Burada her şey ahiretten bir parça gibiydi. Kadınlar örtünmüş, melekleşmiş. Şarkılar mırıldanan dudakları dualar süslüyordu.”²⁰²

“Örtünen kadının melekleşmesi” ifadesi dikkat çekicidir. Melekler günahsız olduklarına inanılan varlıklardır. Örtünen kadının da günahsız olması beklendiğinden örtünen kadın meleğe benzetilir. Aynı zamanda melek mecazen

---

²⁰¹ A.g.e.,s.16.

²⁰² Ag.e.,s.63.

terbiyeli ve uysal kimse anlamında kullanılır. Bu açıdan bakıldığında da örtünen kadının terbiyeli haliyle meleğe benzetildiği söylenebilir.

Diana romanında Melike hukuk fakültesinde öğrencidir. Okula kayıt döneminde tanıştığı Onur'u sevmektedir. Onur da hukuk fakültesinde öğrencidir ve Melike ile aynı sınıftadır. Birbirlerine selam vermekle başlayan arkadaşlıkları zamanla gelişip samimiyet derecesini ilerletir. Onur'un ailesi Melike ile tanışır. Melike de Onur'u ailesiyle tanıştırır. Mezuniyet balosunda arkadaşları ikiliye evlenecekleri gözüyle bakar. Diplomalarını aldıkları hafta Onur, Londra'ya ağabeyinin yanına gideceğini söyleyince Melike kalakalır. Hayal kırıklığına uğrar. Kalbinde ona acı veren kırıklıklar, yarım kalan sevgiler ve sönen umutlarla İzmir'e, ailesinin yanına döner.

Melike, üniversiteden arkadaşı olan Aslı'nın düğününe gider. Düğüne Onur'da gelir. Melike ile konuşur ve Londra'dayken onu aramak istediğini, hiç aklından çıkmadığını, burada görmeseydi yanına geleceğini söyler.

Ertesi gün Onur, Melike'nin evine gelir ve ona evlenme teklifinde bulunur. Melike teklifi kabul eder ve evlenirler fakat evlilikleri uzun sürmez. Onur'un eve geç gelmeleri, alkol kullanması, eviyle ve eşiyle ilgilenmemesi, Melike'ye yalanlar söylemesi bu evliliğin sonunu hazırlar ve boşanırlar.

Melike boşandığında hamiledir fakat bunu bilmemektedir. Boşandıktan sonra hamile olduğunu öğrenen Melike çocuğunu doğurmaya ve ona tek başına bakmaya karar verir.

Melike biraz ferahlasın, zihni dağılsın diye anneannesi ve dedesi tarafından Riva'ya-yazlığa-götürülür. Burada komşuları olan Nermin Hanım'la tanışır. Nermin Hanım, İslamî bilgi konusunda kendisini geliştirmiş ve hayatını İslam üzerine yaşamaya çalışan birisidir. Her sene eşiyle birlikte Riva'ya-yazlıklarına- gelir ve dört ay kalır. Melike, Nermin Hanım'la dost gibi olur ve başından geçenleri anlatır. Hatta ailesine bile anlatamadığı şeylerden Nermin Hanım'a bahseder.

Melike'nin bebeği doğar. Melike yeni doğan çocuğu için aşır okutur. Aşır okuyan Tarık Bey din konusunda çok hassas ve bilgilidir. Melike, Tarık Bey'e merak ettiği birkaç soru sorar. Örtünmemek nefse uymak mıdır sorusunu Tarık Bey "evet, Allah'ın emrettikleri dışında yapılan her şey nefisten kaynaklanır"

cevabını verir. Bunun üzerine Melike bundan sonra Rabbi'nin buyruklarını yerine getireceğini ve ilk olarak örtüneceğini söyler. O sırada Melike'nin dedesi Ahmet Bey de yanlarındadır. Melike'nin doğru bir karar verdiğini düşünen Ahmet Bey mutlu olur.(s.213-214)

Burada Melike'nin sorduğu soruyla örtünme gibi ciddi bir karar alması şaşırtıcı görünebilir. Aslında bu sadece Melike'nin yaşadığı sürecin sonu olarak karşımıza çıkar. Roman incelendiğinde Melike'nin Riva'ya gelmesiyle düşüncelerinin değişmeye başladığını, hayatıyla ilgili sorgulamalara girdiğini ve bu süreçte ona Nermin Hanım'ın eşlik ettiğini görürüz.

Hidayet romanlarında başörtüsünün Allah'ın emri olarak savunulduğu ve erkeklerin evlenmek istedikleri bayanlarda aradıkları özelliklerden birinin de başörtü takması olduğu ifade edilir.

Sancılı Bekleyiş eserinde roman kahramanlarından Nezih, İstanbul'da mühendislik okur ve mezun olarak memleketi Ordu'ya döner. Bir süre mühendislikle ilgili iş arar ama bulamaz. Bu alanda iş aramaktan vazgeçen Nezih, herhangi bir işte de çalışabileceğini düşünerek farklı iş alanlarına yönelir ve şehri bir uçtan diğer uca dolaşır. En sonunda kendisine pazarlamacılık yapan bir ofiste iş bulur, pazarlama bölümüne bağlı bir ofiste iş görüşmesi yapar ve işe alınır, yapacağı iş ansiklopedi satmak olacaktır. İlk ansiklopedi satışını tanıdık müşavir arkadaşı Ali Kemal'e yapar.

Ertesi gün çok başka duygularla işe koyulur, oldukça enerjiktir. Dört elle işine sarılır. İki buçuk saatlik zaman diliminde dokuz takım eserin satışını gerçekleştirir.

Bu arada epeydir görüşmediği arkadaşı İsa ile bir çay bahçesinde karşılaşırlar ve sohbet ederler. İsa, Nezih'i evine davet eder. Nezih tüm gün çalışır ve akşam elinde torbalarla İsa'nın evine gider.

İsa, Nezih'in arkadaşı, Nahide'nin eniştesidir. Nahide ile Nezih'i evlenme niyetiyle tanıştırır. Birkaç kez görüşen Nezih ve Nahide'nin görüşmelerinin birinde Nahide'nin ablası Nevin de yanlarındadır. Nevin, Nezih'in din konusunda hassas olduğunu bilir ve bu konuda onu gerici ve yobaz olarak görür.

Nezih'i konuşturmakta amacı ise onun yanlışlarını gözler önüne sermektir fakat işler hiç de Nevin'in planladığı gibi gitmez. Nevin, Nezih'e sorar.

“Bu örtünme nedir Nezih Bey? Bunu son senelerde sıkça duyar olduk. Ne bu böyle acayip moda uğultusu gibi? Vallahi şaşıyorum. Üniversite sıralarına gelmiş kızlar bile başörtüsü tutturmış gidiyor. Tövbe...”

Nezih kelimeleri bir şiir akıcılığı ile sıralar.

“Mini hastalarını hiç kınamıyorsun Nevin Bacı. Çağdaş geçinen nefis düşünlerine hoşgörü ile bakıyorsun. Feministlik budalalarının hemen yanı başındasın ve onları ayakta, ellerin çatlayasıya, kalbin durasıya kadar alkışlıyorsun. Bunları senin konuşmalarından çıkarıyorum. Yanlış anlama. Peki Nevin Bacı, bir kısım kızlar da başlarını örtmüşlerse bundan sana ne zarar var? Niye yırtmıyorsun, niye alaylı konuşuyorsun? Sen bu başörtüsünün, daha genel olarak örtünmenin bir Allah emri olduğunu hiç duymadın mı?”²⁰³

Yazar, kahramanı nezdinde toplumda var olan bir algıyı gözler önüne serer. Yazara göre başörtülü insanlar, başörtüsü kullanmayan insanlar tarafından küçümsenebilir, onlara değer verilmeyebilir hatta başörtüsü takmaları istenmeyebilir.

Nezih toplumda başörtüsü kullanmayan ve istediği şekilde giyinen insanlar olduğunu söyler. Nevin’in de toplum içerisinde istediği düşünceyi desteklediğini belirtir. Nezih, insanların istedikleri şekilde giyinebileceklerini ve bu konuda kararın kendilerine ait olduğunu, insanların başörtüsünü Allah’ın bir emri olduğu için kullandığını belirtir.

Hidayet romanlarında başörtüsü Müslüman kadının kendini koruması için gerekli olan bir kıyafet unsuru olarak gösterilmektedir. Bu romanlarda doğruyu bulan kadının ulaştığı son nokta örtünmektir ve Müslüman kadın, örtündükten sonra bambaşka bir hale bürünür. Bu durum ise bir anda gerçekleşmez. Roman kahramanları yaşadıkları olaylar ve çeşitli sorgulamalar neticesinde örtünmeye karar verir. Bu örtünme anı veyahut başörtüsü takmaya başlanılan an hidayet gerçeği olduğu andır. Bu andan sonra başörtüsü Müslüman kadının ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir.

---

²⁰³ A.g.e.,s.153.

4.6 Müslüman Kimliği

Hidayet romanlarında Müslüman kimliği temelde Allah'ın emirlerine uyan, yasakladıklarını yapmaktan kaçınan, insanlara doğruyu anlatıp yanlıştan sakındıran birey olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir anlamda romanlardaki Müslüman karakterler, dini tebliğ etmekle yani bildirmekle görevlendirilmiştir. Bu romanlara göre Müslüman'ın bütün yaşantısı Allah'ın belirlediği sınırlar çerçevesinde olmalıdır.

Ve Yollara Günah Diktiler adlı romanın kahramanlarından Zeynep evlidir ve bir kız çocuğu sahibidir. Eşi Zeynep'i ve kızını terk eder. Zeynep çok uğraşsa da eşinden haber alamaz. Kızıyla ortada kalan Zeynep, çaresizlik içinde ne yapacağını bilememektedir.

Neticede hayat bir yandan devam etmektedir ve Zeynep'in, kızıyla kendinin ihtiyaçlarını karşılaması için çalışması gerekmektedir. Zeynep yaşadığı çaresizlikle fahişelik yapmaya başlar. Romanda bu başlayış hakkında ayrıntılı bilgi verilmez. Aslında Zeynep başka bir iş bulabilse veya biri yardımcı olabilse bu hayattan sıyrılıp çıkacaktır ama bu, şimdiye kadar mümkün olmamıştır. Zeynep bu işi yaparken aynı evde aynı işi yapan Nazife Teyze ile tanışır. Tanıştıkları günden beri hiç ayrılmayan bu ikili anne-kız gibidir ve aynı evde yaşamaktadır. Nazife Teyze artık çalışmamakta ve Zeynep'in kızına bakmaktadır.

Bir gün Zeynep sokakta müşteri beklerken oradan geçen Abuzer'i fark eder. Abuzer ticaret için İzmir'e gelmiştir. "Hey hoca bu ne dalgınlık?"²⁰⁴ diye laf atar. Abuzer dönüp bakar. Uygunsuz kıyafetleriyle yanı başında Zeynep dikilmektedir ve Zeynep'in sarhoş olduğu her halinden bellidir. Abuzer cevap vermez ama Zeynep'in onu bırakmaya niyeti yoktur. Yolda ikisinden başka kimse görünmez.

Zeynep yaklaşır ve kolunu Abuzer'e dolamak ister. Abuzer buna fırsat vermez. Zeynep "ne kaçıp duruyorsun? Seni yemeyiz ya!" deyince Abuzer şu cevabı verir. "Bak bacı alkollüsün, çırılçıplak denecek kadar kötü bir giyimin var,

---

²⁰⁴ A.g.e.,s.11.

senden haya ediyorum bu da yeterli bir sebep değil mi kaçmam için? Bu soru üzerine ikisi arasında şöyle bir diyalog geçer.

-“ Ne utanıyor musun? Çıplak olan benim, sarhoş olan da benim. Sen niye utanıyorsun? Allah’ı dinlemeyen benim, sen değilsin ki ..?”

Abuzer, Zeynep’e bakar ve onun çıplaklığıyla bir kez daha utanır ve başını önüne eğer.

Zeynep, Abuzer’i baştan başa süzer ve konuşmasına devam eder.

-Belli ki Müslümansın. Giyimin, kuşamın, tavrın. Her şeyinden belli oluyor Müslüman olduğun.

Görülüyor ki Abuzer burada davranışlarıyla ve kıyafetiyle Müslüman kimliği temsil etmektedir.

-Sen hangi dindensin bacı?

- Hangi dinden miyim? Bilmem herhalde Müslüman’ım ama benim halime bak bir de kendine bak. Sen erkek halinle bir kadından utandın da ben yıllar var ki hiç utanmadım, utanamadım. Utanma nasıl bir şeydir unutmuştum. Seninle hatırlamaya başladım. Bir zamanlar...”²⁰⁵

Zeynep cümlesini tamamlayamadan hıçkırıklara boğulur, bütün benliğiyle ağlamaya başlar. Bu ağlama sadece yaşadığı bu an için değildir, yıllardır içinde topladığı nice acılarla ağlar.

Onu öyle gören Abuzer’in içi titrer, gözleri dolar. Karşısında gördüğü zavallı bir insandır ve belli ki suça itilmiştir. İçinde az da olsa Allah korkusu vardır.

Abuzer karşısında gördüğü bu kadına adını sorar. Zeynep şöyle cevap verir. “Benim adım mı? Ne yapacaksın adımı hoca? Sen tesbihini çekmeye bak. İyisi mi beni hiç görmemiş ol. Beni karıştırarak o güzel yaşamını kirletme. Başını kuma göm. Kimsin diyorsun öğren öyleyse. Ben bir fahişeyim.”

Zeynep yine hıçkırıklara gömülür. Abuzer konuşmaya başlar. “Göm başını kuma diyorsun, haklısın. Ben bir Müslüman olarak başımı kuma gömdüğüm sürece sen ve senin gibi niceleri kandırılıp satılacaktır ama senin bildiğin ve algıladığın gibi değildir İslam dini.

---

²⁰⁵ A.g.e.,s.12.

Hele başını kuma gömüp bana ne, kim ne yaparsa yapsın, bana dokunmayan yılan bin yaşasın demek hiç değildir. Sözün burasında Abuzer ikilemde kalır. Zeynep’i bu halde bırakmayı vicdanı el vermez fakat bir yandan da inandığı dine göre onun bu haldeki bir kadınla bir arada olması doğru değildir.

“Onun bu halde bir kadınla bir arada olması haramdı. Allah’ın yasak ve haramlarını kendine helal edemezdi. Ama ne yapmalıydı? Bu çaresiz kadını sokakta gördüm, yine sokakta mı bırakmalıyım diye düşündü. Türlü düşünceler onu çıkmaza sürükledi. Öncelikle iman edip amel ettiği din, bir kadınla, hem de yarı çıplak vaziyetteki bir kadınla baş başa olmayı men ediyordu. Din, dinin emirleri çiğnenerek anlatılmaz diye karar verdi. Son olarak aklına bir fikir geldi.”²⁰⁶

Görüyoruz ki Abuzer, Zeynep’in yardıma ihtiyacı olduğunun farkındadır ve ona yardım etmek ister fakat bir Müslüman olarak bu yardımın şeklini bulması gerekmektedir. Nitekim sonraki gelişmelerde bunun yolunu bulur. Zeynep’e birkaç gün İstanbul’da bir otelde kalacağını ve onu telefonundan araması gerektiğini, bu şartlar altında kendisiyle görüşmesinin dinen uygun olmayacağını anlatır. Cebinden çıkardığı kağıda adını, kaldığı otelin adını ve telefon numarasını yazarak Zeynep’e verir. Zeynep utangaç bir halde onu arayacağını söyler ve oradan geçen bir taksiye biner.

Zeynep çok mutlu olmuştur çünkü artık utanarak yaşadığı bu hayattan kurtulma ihtimali vardır. Bu sırada Abuzer kaldığı otele gelir ve odasına geçerek yıllardır ilk defa utanan bu kadına İslam’ı nasıl tebliğ edeceğini düşünür. “Tebliğ etmek bizden, hidayet Allah’tan” diyerek çok mecbur kalmadıkça Zeynep ile görüşmeyeceğine, telefonla konuşacağına karar verir.

Zeynep, aynı günün akşamında Abuzer’i arayarak sıkıntılarını yüz yüze anlatmak istediğini, bu nedenle görüşmeleri gerektiğini söyler.

“Seninle bir yerde buluşamaz mıyız ağabey? Şöyle oturup dertleşiriz. Ne dersin, iyi olmaz mı?

-İyi olur bacım ama uygun olmaz.

-Neden uygun olmasın Abuzer ağabey? Sen benim ağabeyim sayılırsın.

---

²⁰⁶ A.g.e.,s.14.

-Bak bacı ağabeyin sayılmam başka, ağabeyin olmam ise başka şeyler. Dinle bak. Müslüman demek kelime anlamıyla Allah'a teslim olan demektir. Yani bir Müslüman olmam nedeniyle de benim bütün hal ve davranışım Allah'ın emirleri, hudutları çerçevesinde olmalı. Müslümanlar her davranışında İslami ölçülerle hareket etmelidirler. Hayat tarzlarını da İslam nizamına göre yaşamaya mecburdurlar ayrıca.

Zeynep, Abuzer'in yüz yüze görüşmeyi neden kabul etmediği anlamaya çalışır. Kalplerinin temiz olduğunu ve görüşmelerinin sorun teşkil etmeyeceğini söyler. Abuzer bunun üzerine kalplerin ancak Allah'ın emirlerine uyarak temiz olacağını söyler.

“Allah Kur'an-ı Kerim'de hem bütün insanlara, hem de Müslüman kadın ve erkeğe hitap etmiştir. Onlara bazı şeyleri yapmayı helal, bazı şeyleri yapmayı da haram kılmıştır.

İşte Müslüman'ım diyenler, bu haram ve helallere uymak zorundadır. Bu onların imanlarının gereğidir.”²⁰⁷

Zeynep ile Abuzer arasındaki görüşmeler Abuzer'in Müslüman kimliğine sahip olduğunu gösterir.

Bize Nasıl Kıydınız adlı eserde Hüseyin bir tekstil atölyesinde çalışmakta aynı zamanda buradaki işçilere din konusunda bildiklerini de anlatmaktadır. Hüseyin'in atölyedekilere lahmacun ısmarladığı sırada işyerinde çalışan Mithat, Hüseyin'e lahmacunları neden yakınlarındaki kebabçıdan değil de uzaktakinden aldırıldığını sorar. Hüseyin o kebabçının Müslüman olduğunu bildiği için ondan aldırıldığını söyler. Müslüman kazığının daha kötü battığını söyleyen Mithat'a, Müslüman kazığı yemeyi kâfir kazığı yemeye yeğlediğini çünkü onlara verilen paraların zararlı işlere giderken Müslüman'a verilen paranın belki oraya gitmeyeceğini söyler. Mithat bu duruma çok şaşırır ve bu durumlardan hiç haberi olmadığını adeta ayakta uyduğunu ifade eder.

Bunun üzerine Hüseyin “...Müslüman ne kadar güzeldir. Hem uyumaz, hem uyutmaz.”²⁰⁸der.

---

²⁰⁷ A.g.e.,s.20.

²⁰⁸ A.g.e.,s.79.

Anlaşıyor ki Müslüman uyanık olmalı, kandırılmamalı ve öngörü sahibi olmalıdır. Bu bakımdan bu tavrı da Müslüman kimliği olarak düşünebiliriz.

Hidayet romanlarında Müslümanların kimseyi zarara uğratmadığından ve zarara da uğramayacakları bir yaşamları olduğundan bahsedilmektedir. Müslümanların zararsız olduklarını belirten şeylerden biri de verdikleri selamdır. Barış, esenlik anlamlarına gelen selam, bir anlamda Müslümanların karşılaştıklarında birbirlerine yaptıkları duadır.

“Mânevî bir değere ve özellikle ayrı dilleri konuşan Müslümanlar arasındaki iletişimde bir nevi sembol işlevi görmesi bakımından özel bir öneme sahip olmakla birlikte, selâmlaşmanın asıl amacı karşılıklı sevgi, dostluk, iyi niyet ve güzel dileklerin açıklanmasıdır.

Selam, insanlar arasında dostluk, sevgi ve barışın yaygınlaştırılması, Müslümanların kalplerinin birbirine ısındırılması açısından büyük önem taşır.”²⁰⁹ Bu da bu kimliğin bir göstergesi olarak alınabilir.

Kader Kapımı Çaldı romanında Cemal, evlenme niyetiyle Esra ve ailesi ile tanışır. On beş gün aileden gelecek haberi bekleyen Cemal bu süreçte pek çok kez Selahattin Bey’in dükkânına uğrar. Selahattin Bey ailenin sonuçla ilgili haber vereceği kişidir.

Dükkâna giren Cemal “SelâmünAleyküm ağabey” derken Selahattin Bey ve Aleyküm Selam diyerek Cemal’in selamını alır.(s.25)

Cemal, Sivas’ta dostluklar kurar ve vaktini dostlarıyla geçirir. En yakın dostları Çetin, Hikmet ve Hakem’dir. Dostlarıyla buluştıkları yer ise bellidir. Çetin’in caddeye bakan dükkânında buluşurlar. Cemal namazı kılmak için camiye gider ve camide Çetin ile karşılaşır. Namazdan sonra Çetin’in dükkânına giderler. Çetin “Selamün Aleyküm Hikmetçiğim!” diyerek dükkandan içeri girer.(s.205)

Müslümanların birbirlerine seslenme şekli olan selam, görüldüğü üzere hidayet romanlarında karşımıza çıkar. Selamı da bu kimliğin bir belirtisi olarak değerlendirebiliriz.

---

²⁰⁹ Mehmet Efendioğlu, ”selam”,TDV İslam Ansiklopedisi, c.36, 2009,s,342-343.

İdamlık Genç romanında haksız yere idam hükmü alan Ebuzer, azılı mahkûmlardan Vedat'ın kaldığı koğuşa getirilir. Bu genç ertesi gün idam edilecektir. - Ebuzer'in neden idam edildiğine daha önce değinilmiştir-. Vedat bu idamlık gence çeşitli sorular sorar ve aralarında bir sohbet başlar. Koğuştaki diğer mahkûmlar da sohbeti dinler ve zaman zaman Ebuzer'e sorular sorar. Bu sohbet koğuştaki herkesi birbirine yakınlaştırır, samimi bir ortam oluşturturur. Vedat, Ebuzer'e neden idama mahkûm edildiğini sorar. Genç, en başından sürecin nasıl ilerlediğini anlatmaya başlar. O anlattıkça Vedat, Ebuzer'in suçsuz olduğunu anlar.

Ebuzer'in mahkeme sürecini anlattığı ve mahkemeye tüm sevenlerinin geldiğini söylediği anda Vedat ile Ebuzer arasında şu diyalog geçer:

“Ama ne işe yarar. Oradan seni kaçırabilirlerdi. Askerleri öldürebilirlerdi ama yapmamış molozlar.

-Akıllı Müslümanlar öyle hata yapmazlar. Zararla oturacakları işe kalkışmazlar. Ama protestolarını da kan dökmeden yaparlar.²¹⁰

Romanlarda Müslümanların okumayı seven, bilgi sahibi bir karakterde oldukları da görülmektedir.

Cemal'in Esra ile nişanlanmasına kuzeni Kerim ve eşi vesile olur. Esra ve ailesi ile tanışmak için Esra'nın evine giden Cemal, salona alınır. Esra'nın babası imamdır ve salonda boydan boya yer alan kütüphane Cemal'in dikkatini çeker.

“Cilt cilt kitaplar. Arapça, Osmanlıca. Tefsirler, hadis kitapları, fıkıh, itikat, ibadetle ilgili eserler. Beri tarafta moda kitaplar. Kütüphaneli divan tıka-basa dolu. Cemal'in de okuduğu oldukça aktüel eserler var: Minyeli Abdullah, İsrâf Ekonomisi, Sarıklı Mücahitler, Yalan Söyleyen Tarih Utansın, Aşere-i Mübeşşere... Kitaplar... Kitaplar... Bu odada sadece kitapların saltanatı vardı.”²¹¹

Cemal, Esra ile görüştüktan sonra aileden bir cevap bekler. Bu süre zarfında Cemal'in hayat düzeni değişir. Her an cevap gelebilir ihtimaliyle sık sık

---

²¹⁰ A.g.e.,s.129.

²¹¹ A.g.e.,s.15.

Kasımpaşa'ya- Selahattin'in dükkanına- gider, bir gelişme olup olmadığını sorar.

“Doğru dürüst kitap okuyamaz olmuştu. Geçen Pazar Emir Buhari Camiiindeki İhya dersine de gidememişti. Arkadaşları ile yaptığı akşam sohbetlerini de özlemişti.”²¹²

Burada kitap, kütüphane ve okumak da Müslüman kimliğin bir göstergesidir.

Hidayet romanlarındaki algılardan biri de Müslüman'ın dünyadaki yolunun sıkıntılı , Müslüman'ın dünyada cefa çekmek zorunda olduğudur. Müslüman'ın dünyada sıkıntı çekmesi ise imtihan edilmesiyle bağlantılıdır. O karşılaştığı tüm sıkıntılara katlanacak, mücadele edecek ve bu sayede inancı konusundaki samimiyetini göstererek Allah'ın rızasını kazanacaktır.

Ağlatan Notlar adlı romanda şehir merkezinde imam olan Abdullah Hoca, vaazlarıyla, sohbetleriyle, herkes tarafından sevilen ve saygı duyulan birisidir. Düzenli olarak seminerler veren Abdullah Hoca çalışmalarını artırır, ev sohbetlerine katılır, “sosyal faaliyetlerde” bulunur. Bu süreçte düzen için tehlikeli Müslümanlar arasına alınır ve düzenin yetkilileri onu kara listenin başına yerleştirir. İmamlığın sekizinci yılında geniş çaplı bir soruşturma geçiren Abdullah Hoca, onu mahkûm edecek bir delil bulunamayınca sürgün edilir ve Sarp Dere Köyü'ne imam olarak sürülür.

Abdullah Hoca, köyde aktif bir yaşama sahiptir. Abdullah Hoca'nın insanlara saygıyla yaklaşması, yardımseverliği ve kimseyi küçümsememesi sayesinde camiye gelen cemaat sayısında artış olur. Abdullah Hoca camiye gelenlerden özel bir cemaat oluşturur ve onlara özel eğitim verir. Bu durum köyde yaşayan ama köyü maddi ve manevi yönden sömüren, İslam düşmanlığı yapan insanların pek hoşuna gitmez. Böyle giderse cemaat, yaptıkları bütün adaletsizlikleri ortaya çıkaracaktır.

Yazar köyü maddi ve manevi yönden sömürenlerin kimler olduğundan pek bahsetmediği gibi köyü ve köylüyü nasıl sömürdüğünden de söz etmez.

Bu köylüler kendi aralarında konuşarak köyden üç gencin hocayı dövmesini planlarlar. Bu sayede hoca onlardan korkacak ve istemedikleri faaliyetlerde

---

²¹² A.g.e.,s.21.

bulunmayacaktır. Hocanın camiden çıktığı bir akşam köyden üç genç hocayı öldüresiye döver. Bu olay üzerine yazar şu mesajı verir.

“Müslüman’ın yolu, dikenli, çileli, belalı ve sıkıntılı bir yoldur. Bu yoldan çilelerle, sıkıntılarla, bela ve musibetlerle karşılaşmadan geçmek çok zordur, imkânsız gibi bir şeydir. Hatta imkânsızdır, müminler için bu yoldan başka bir yol da bulunmadığına göre karşı karşıya kaldıkları ve çilelere, sıkıntılara, bela ve musibetlere karşı mümin sabırla, mücadeleyle karşı koyabilir.

Müslüman Allah yolunda yürürken, karşılaşacağı psikolojik, ailevi ve sosyal baskıları, çileleri, musibetleri hafifletecek, bertaraf edecek, bütün bunlar benim Allah’tan mükafatlanmama, Allah’ın rızasını kazanmama vesile olacaktır düşüncesinden, inanişından başka bir ilacı yoktur.”²¹³

Çıldır Tan Şüpheli adlı romanın kahramanlardan biri olan Hayrullah Hoca cami imamıdır. Hayrullah Hoca cemaatte bulunan veya namaza gelen herkesin derdine çare bulmaya çalışmakta, yardıma ihtiyacı olanlara cemaati de teşvik ederek yardımcı etmektedir. Etrafında sevilen ve saygı gören biridir. Cemaatinden Feyzi Efendi’nin üç gündür camiye gelmediğini üçüncü günün sonunda fark eder. Hoca, Fevzi Efendi hakkında endişelenir ve namaz çıkışı onun evine gider. Hayrullah Hoca, Fevzi Efendi’nin evinde gördüklerini cemaate anlatmaya başlar. Cami çıkışından sonra doğruca onun evine gittiğini, evinin bacasından duman tütmeyişini anlatır. Aile müthiş bir yokluk içindedir. Evin içi buz gibidir. Fevzi Efendi bir köşede yatmaktadır. Benzi solmuş ve çok hasta olduğu yüzüne vurmuştur. Odanın diğer köşesinde üç küçük çocuk yorganın altına girmiş ısınmaya çalışmaktadır. Fevzi Efendi’nin eşi ise çaresiz bir şekilde Fevzi Efendi’yi iyileştirmeye çalışır.

Hayrullah Hoca cemaatine Fevzi Efendi’nin yardıma ihtiyacı olduğunu, bir şeyler yapmak lazım geldiğini söyler.

“Herkes yardım isteyemez, borç isteyemez, derdini kimseye anlatamaz. Bizler Müslüman olarak yardıma muhtaç olanları araştırıp bularak onlar istemeden, bizler onların yardımına koşmamız gerekir.”²¹⁴

---

²¹³ A.g.e.,s.58.

²¹⁴ A.g.e.,s.91.

“Mümin müminin kardeşidir.

Kim kardeşinin sıkıntısını giderirse Allah da onun sıkıntısını gidererek mukabelede bulunur.

Burada Müslüman kimliğini oluşturan noktalardan biri insanlara yardımda bulunmak ve kardeşçe davranmak olarak sunulur.

Hidayet romanlarındaki mümin kişilerin uysal, sabırlı, uyumlu ve sade bir karaktere sahip olduğu görülmektedir. Müslümanlar ötekileştirmez, küçümsemez ve ayırıştırılmaz. Onlar yardıma ihtiyacı olan herkesin yardımına koşar.

İdeal bir Müslüman karakterini çizmeye çalışan bu romanlar, bir Müslüman'ın yaşamını nasıl idame ettirmesi gerektiğini gösterir. Aynı zamanda Müslüman'ın çeşitli olaylar karşısındaki tavrını da belirleyen hidayet romanları, Müslüman karakterinin sınırlarını da çizer.

Bu romanlara göre Müslüman'ın namaz kılmak, oruç tutmak, örtünmek kadar, İslam'a zarar veren, onu mutlak anlamda yaşamasına fırsat vermeyen düşüncelerle de mücadele etmesi gerekmektedir. Bu durum inandığı değerler için de geçerlidir. O, mücadeleyi elden bırakmamalıdır. Bu süreçte korkmamalı, yılmamalı, pes etmemelidir çünkü bu sayede Müslüman kimliğini yaşaması mümkün olacaktır.

5. DİNİ EMİR VE TAVSİYELER

5.1 Hidayet Romanlarında Kullanılan Hadisler-Ayetler Ve Din Büyüklerinin Sözlere

Kader Kapımı Çaldı adlı romanda Cemal öğretmenlik bölümünü bitirmiş, askerliğini yapmıştır. Amcasının oğlu Kerim'i ziyarete gelen Cemal, yengesinin onu evlendirmek istediğini ve kendisine göre bir kız bulunduğunu öğrenir. Cemal'in bekarlığın sultanlık olduğunu söylemesi üzerine Kerim bekârlığın kaderin bir cezası olduğunu söyleyerek devam eder.

Yok canım, olsa olsa rüyada tanışılan bir sultanlık. Mutlu bir evlilik cennettir. Peygamberimiz, "Müminin evi cennettir" buyurur.²¹⁵

Cemal, görüşmeden sonra kuzeni Kerim ile fikir alışverişi yapar. Kerim, kızın güzel ve terbiyeli olduğunu, evlenmelerinde bir sakınca olmadığını söyler. Cemal, "Peygamberimiz, bir kız ya güzelliği, ya zenginliği ya soyluluğu, ya da dindarlığı için alınır. Siz dindar olanı seçiniz"²¹⁶ ifadelerini kullanır.

Cemal, Esra'nın ailesinden olumlu cevap alır. Cemal bu işte onlara aracılık eden Selahattin Bey ile pastaneye çikolata almaya girdiklerinde Selahattin Bey güzel bir tepsi seçer. Cemal'in, zevk sahibi bir adam olduğunu söylemesi üzerine Selahattin Bey "Allah güzeldir, güzeli sever"²¹⁷ hadisini söyler.

Cemal ataması Sivas'a yapılıncaya Esra ve ailesiyle vedalaşarak görev yerine gitmek için trene biner. Kompartımana girdiğinde karşılaştığı manzara onu şaşkınlığa uğratar. Her yer çöp doludur. Kompartıman pis bir kokuya sahiptir. Cemal bu görüntü üzerine aklından çeşitli düşünceler geçirir.

---

²¹⁵ A.g.e.,s.8.

²¹⁶ A.g.e.,s.17.

²¹⁷ A.g.e.,s.36.

“Vah Müslümanlık vah, sanki sadece namaz emretmiş de temizlikten yana ağzını açmamışsın. Bu adamlar, temizlik imandandır, hadisini hiç duymamış”²¹⁸

Öğretmenlik yapacağı okula giden Cemal, buradaki meslektaşlarıyla tanışır. Öğretmenler odasında hep birlikte muhabbet eden öğretmenlere Cemal de dahil olur. Sohbetin konusu din ve hadislerdir. Öğretmenlerden Kadir, Türk toplumunun çağın gerisinde kaldığını bunun sebebini de din ve hadis olduğunu söyler. Cemal bu fikre katılmadığını belirtir ve dinin neler söylediğini ifade eder.

“Dinimiz bakınız neler söylüyor: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz, çalışanlar Allah’ın sevgilidir, insan için sadece çalıştığının karşılığı vardır, düşmanınızın silahı ile silahlanınız”²¹⁹

Ve Yollara Günah Diktiler romanının kahramanlarından Zeynep evlidir ve bir kız çocuğu sahibidir. Eşi Zeynep’i ve kızını terk eder. Zeynep çok uğraşsa da eşinden haber alamaz. Kızıyla ortada kalan Zeynep, çaresizlik içinde ne yapacağını bilememektedir.

Neticede hayat bir yandan devam etmektedir ve Zeynep’in, kızıyla kendinin ihtiyaçlarını karşılaması için çalışması gerekmektedir. Zeynep yaşadığı çaresizlikle fahişelik yapmaya başlar. Romanda bu başlayış hakkında ayrıntılı bilgi verilmez. Aslında Zeynep başka bir iş bulabilse veya biri yardımcı olabilse bu hayattan sıyrılıp çıkacaktır ama bu, şimdiye kadar mümkün olmamıştır. Zeynep bu işi yaparken aynı evde aynı işi yapan Nazife Teyze ile tanışır. Tanıştıkları günden beri hiç ayrılmayan bu ikili anne-kız gibidir ve aynı evde yaşamaktadır. Nazife Teyze artık çalışmamakta ve Zeynep’in kızına bakmaktadır.

Bir gün Zeynep sokakta müşteri beklerken oradan geçen Abuzer’i fark eder. “Hey hoca bu ne dalgınlık?”²²⁰ diye laf atar. Abuzer dönüp bakar. Uygunsuz kıyafetleriyle yanı başında Zeynep dikilmektedir ve Zeynep’in sarhoş olduğu her halinden bellidir. Abuzer cevap vermez ama Zeynep’in onu bırakmaya niyeti yoktur. Yolda ikisinden başka kimse görünmez. Zeynep yaklaşır ve

---

²¹⁸ A.g.e.,s.79.

²¹⁹ A.g.e.,s.222.

²²⁰ A.g.e.,s.11.

kolunu Abuzer'e dolamak ister. Abuzer buna fırsat vermez. Zeynep "ne kaçıp duruyorsun? Seni yemeyiz ya!" deyince Abuzer şu cevabı verir. "Bak bacı alkollüsün, çırılçıplak denecek kadar kötü bir giyimim var, senden haya ediyorum bu da yeterli bir sebep değil mi kaçmam için? Bu soru üzerine ikisi arasında şöyle bir diyalog geçer.

-“ Ne utanıyor musun? Çıplak olan benim, sarhoş olan da benim. Sen niye utanıyorsun? Allah'ı dinlemeyen benim, sen değilsin ki ..?

Abuzer, Zeynep'e bakar ve onun çıplaklığıyla bir kez daha utanır ve başını önüne eğer.

Zeynep, Abuzer'i baştan başa süzer ve konuşmasına devam eder.

-Belli ki Müslüman'sın. Giyimim, kuşamım, tavrın. Her şeyinden belli oluyor Müslüman olduğun.

-Sen hangi dindensin bacı?

- Hangi dinden miyim? Bilmem herhalde Müslüman'ım ama benim halime bak bir de kendine bak. Sen erkek halinle bir kadından utandın da ben yıllar var ki hiç utanmadım, utanamadım. Utanma nasıl bir şeydir unuttuğum. Seninle hatırlamaya başladım. Bir zamanlar...”²²¹

Zeynep cümlesini tamamlayamadan hıçkırıklara boğulur, bütün benliğiyle ağlamaya başlar. Bu ağlama sadece yaşadığı bu an için değildir, yıllardır içinde topladığı nice acılarla ağlar.

Onu öyle gören Abuzer'in içi titrer, gözleri dolar. Karşısında gördüğü zavallı bir insandır ve belli ki suça itilmiştir. İçinde az da olsa Allah korkusu vardır.

Abuzer karşısında gördüğü bu kadına adını sorar. Zeynep şöyle cevap verir. "Benim adım mı? Ne yapacaksın adımlı hoca? Sen tesbihini çekmeye bak. İyisi mi beni hiç görmemiş ol. Beni karıştırarak o güzel yaşamını kirletme. Başını kuma göm. Kimsin diyorsun öğren öyleyse. Ben bir fahişeyim."

Zeynep yine hıçkırıklara gömülür. Abuzer konuşmaya başlar. "Göm başını kuma diyorsun, haklısın. Ben bir Müslüman olarak başımı kuma gömdüğüm sürece sen ve senin gibi niceleri kandırılıp satılacaktır ama senin bildiğin ve

---

²²¹ A.g.e.,s.12.

algıladığın gibi değildir İslam dini. Hele başını kuma gömüp bana ne, kim ne yaparsa yapsın, bana dokunmayan yılan bin yaşasın demek hiç değildir. Sözün burasında Abuzer düşüncelere dalar. Onun bu haldeki bir kadınla bir arada olması haramdır ama ne yapmalıdır? Bu çaresiz kadını sokakta görmüştür ama onu tekrar sokağa bırakmak da doğru olmayacaktır. Bu sırada aklına bir fikir gelir. Zeynep'e birkaç gün İstanbul'da bir otelde kalacağını ve onu telefonundan araması gerektiğini, bu şartlar altında Zeynep'le görüşmesinin dinen uygun olmayacağını anlatır. Cebinden çıkardığı kağıda adını, kaldığı otelin adını ve telefon numarasını yazarak Zeynep'e verir. Zeynep utangaç bir halde onu arayacağını söyler ve oradan geçen bir taksiye biner.

Zeynep çok mutlu olmuştur çünkü artık utanarak yaşadığı bu hayattan kurtulma ihtimali vardır. Bu sırada Abuzer kaldığı otele varmıştır ve odasına geçerek yıllardır ilk defa utanan bir kadına İslam'ı nasıl tebliğ edeceğini düşünür.

Sonunda kararını verir. “Tebliğ etmek bizden, hidayet Allah'tan” diyerek çok mecbur kalmadıkça Zeynep ile görüşmeyeceğine, telefonla konuşacağına karar verir. Zeynep ve Abuzer telefonda konuşurlar, bu konuşmanın içeriği genelde İslam üzerinedir. Zeynep, Abuzer ile görüşmek ister. Abuzer belli şartların yerine getirilmesi koşuluyla Zeynep ile görüşmeyi kabul eder. Abuzer'in şartları ise Zeynep'in Allah'a itaat ederek örtünmesi ve onlar buluşurken yanlarında kendini bilecek yaşta birinin olmasıdır. Zeynep şartları kabul eder. Abuzer ona İslami giyim satan bir mağazadan uzun robalı bir palto, uzun elbise ve üç tane de eşarp alarak yollar. Zeynep her şeyi Nazife Teyze'ye anlatmıştır ve ondan Abuzer'i kaldığı otelden almasını ister. Nazife Teyze, Abuzer'i kaldığı otelden alır ve Zeynep'le kaldıkları eve götürür. Abuzer memleketine dönene kadar Zeynep ile bazen telefonda bazen de bu evde belirttiği şartların yerine getirilmesi ile görüşür. Zeynep bu görüşmelerde soru üstüne sorular sorar, Abuzer'in kendisine verdiği kitapları hızlıca okur, namaz kılmaya başlar ve merak ettiği meseleleri iyice irdeler. Zeynep'teki değişim Nazife Hanım'ın dikkatini çeker. Zeynep üzerinden yılgnlığı atar, örtünmeye başlar, kendine ve insanlara saygı duyan bir birey haline gelir ve fahişeliği bırakır. Uzunca bir mütaala sonucu Zeynep İslam'a teslim olmak üzeredir. Yaşanan süreçte Abuzer, Zeynep'in öz ağabeyi gibi olmuştur. Abuzer İzmir'deki işlerinin bittiğini ve Malatya'ya ailesinin yanına gitmesi gerektiğini söyler. Zeynep bu

duruma üzülmünce Abuzer onlara birkaç ay yetecek kadar para bırakacağını ve Malatya'daki evinin telefon numarasını vereceğini, gerekirse mektuplaşabileceklerini söyler ve oradan ayrılır.

Abuzer memleketine döndüğünde olanları eşi Hatice'ye anlatır. Hatice, Zeynep'in yaşadıklarına çok üzülmüştür ve ona yardım etmeleri gerektiğini, böylesi bir mücadeleyi yalnız başına kazanmasının mümkün olmadığını söyler. Bir iki gün sonra Zeynep kendisine verilen numarayı arar. Telefonu açan Hatice'dir, Zeynep başta tereddütle konuşsa da Hatice'nin samimi sesi ve konuşmaları onu rahatlatır. Hatice, Zeynep ile gayet samimi konuşarak bundan sonra kendisini ablası gibi görmesini ve bir ihtiyacı olduğunda muhakkak bildirmesini artık kendisinin aileden biri gibi olduğunu söyler.

Hatice, Zeynep'e tefsir ve fıkıh konularıyla ilgili kitaplar yollar. Zeynep, Hatice'nin yolladığı tefsiri aldığı gibi okumaya başlar. Birinci cildi bitirir ve ikinci cildi de bitirmek üzeredir. Nazife Teyze, Zeynep'e epeydir okuduğunu, biraz dinlenmesi gerektiğini, böyle giderse gözlerinin bozulacağını söyler. Zeynep gözlerini okuduğu sayfadan ayırmadan Nazife Teyze'ye cevap verir. Az sayfası kaldığını, orayı bitirince dinleneceğini söyleyerek nazife Teyze'ye sorar. "Sesli okuyayım da sen de dinle anlaştık mı?" Nazife Teyze "anlaştık, oku bakalım deyince Zeynep elindeki Kur'an tefsirini sesli bir şekilde okumaya başlar.

"Bismillahirrahmanirrahim. Bakara suresi 285.ayetin tefsiri.

Peygamberlere iman edenler de ona Rabb'inden indirilene inandı. Hepsi de Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman etti. Onun peygamberlerinden hiç birinin arasını tefrik etmeyiniz. İşittik ve itaat ettik, affını dileriz ey Rab'bimiz dönüş sanadır"²²²

Sancılı Bekleyiş eserinde roman kahramanlarından Nezih, İstanbul'da mühendislik okur ve mezun olarak memleketi Ordu'ya döner. Bir süre mühendislikle ilgili iş arar ama bulamaz. Bu alanda iş aramaktan vazgeçen Nezih, herhangi bir işte de çalışabileceğini düşünerek farklı iş alanlarına yönelir ve şehri bir uçtan diğer uca dolaşır. En sonunda pazarlamacılık yapan bir ofiste

---

²²² A.g.e.,s.63.

iş bulur, pazarlama bölümüne bağlı bir ofiste iş görüşmesi yapar ve işe alınır, yapacağı iş ansiklopedi satmak olacaktır. İlk ansiklopedi satışını tanıdık müşavir arkadaşı Ali Kemal'e yapar.

Ertesi gün çok başka duygularla işe koyulur, oldukça enerjiktir. Dört elle işine sarılır. İki buçuk saatlik zaman diliminde dokuz takım eserin satışını gerçekleştirir.

Bu arada epeydir görüşmediği arkadaşı İsa ile bir çay bahçesinde karşılaşırlar ve sohbet ederler. İsa, Nezih'i evine davet eder. Nezih tüm gün çalışır ve akşam elinde torbalarla İsa'nın evine gider.

İsa, Nezih'in arkadaşı, Nahide'nin eniştesidir. Nahide ile Nezih'i evlenme niyetiyle tanışır. İkili birbirini sever ve evlenmeye karar verir. Nezih, evlenme kararını ailesi ile paylaşır. Babası Nahide'yle evlenmesine pek razı olmaz ve oğluna evlilik için gereken desteğin hiçbirisini vermez. Nezih'in babası gelinin memur olmasını ister çünkü bu sayede kendisini de kolaylıkla para sahibi olacaktır. Nahide ev hanımı olduğundan Nezih'in evliliğine onay vermez.

Nezih bu duruma çok üzülür. Yaşadıklarını yalnızca annesiyle paylaşır. Annesi Nezih'in derdini dinler ve ona bakarak "için yanıyor senin kuzum" deyince Nezih,

"Ah analar!.. Acaba her ana senin gibi mi? Senin gibi uysal, senin gibi merhamet timsali mi? Anam, canım anacığım benim!.. Cennet anaların ayağı altındadır. Yüce Peygamber, sen ne hikmetli buyurursun buyurduğunu..."²²³

Nezih, bu sorunlara karşın Nahide ile evleneceği günlerin hayalini kurmaktan vazgeçmez ve güzel düşler kurarak yatar. Uykuya dalmadan önce zihninden şunlar geçer.

"Yaratıkların en şerefli, en güzeli, en üstünü olarak yaratılan insanoğlu aynı zamanda en nazik olanıdır. Bu nedenle, ona yaklaşırken son derece ustalık ve insan psikolojisini iyi bilmek oldukça lüzumludur. Kaş yapayım derken göz çıkarma da vardır işin içinde.

---

²²³ A.g.e.,s.113.

İnsanlığın efendisi Hz. Muhammed bu istikametteki harekâtın planını şöyle çizmiştir. Her zaman ve her yerde kolaylaştırıcı olunuz fakat hiçbir zaman ve hiçbir yerde zorlaştırıcı olmayınız. Her yerde ve her zaman müjdeleyici, sevindirici, muştucu olunuz lakin hiçbir zaman ve hiçbir yerde hiçbir suretle nefret ettirici, tiksindirici, uzaklaştırıcı olmayınız, asalak olmayınız.”²²⁴

Sabrın Suskun Sesi romanının ana kahramanlarından Asım köyde ailesi ve akrabalarıyla yaşar. Asım’ın babası ölmüştür ve annesiyle birlikte yaşamaktadır. Asım tek çocuktur ve amcasının yardımlarıyla yetişmiştir. Asım aynı köyde yaşayan İclal ile evlenir. Düğün masraflarını amcası üstlenir ve düğün amcasına ait yazlık odada yapılır. Düğün geleneklerinden biri de gazelhan tarafından okunan gazellerdir. Gazelhan Zülküf komşu köyden gelir ve etkileyici sesiyle gazeller okur. Gözünü yumar, elindeki defin ritmine ayak uydurarak İbrahim Hakkı ‘nıntefviznamesini okur.

“Sen adli zulüm sanma

Teslim ol oda yanma

Sabret, sakın usanma

Mevla görelim neyler

Neylerse güzel eyler”²²⁵

*Çıldırta Şüph*e adlı romanın kahramanlardan biri olan Hayrullah Hoca cami imamıdır. Hayrullah Hoca cemaatte bulunan veya namaza gelen herkesin derdine çare bulmaya çalışmakta, yardıma ihtiyacı olanlara cemaati de teşvik ederek yardımcı etmektedir. Etrafında sevilen ve saygı gören biridir. Cemaatinden Feyzi Efendi’nin üç gündür camiye gelmediğini üçüncü günün sonunda fark eder. Hoca, Fevzi Efendi hakkında endişelenir ve namaz çıkışı onun evine gider. Hayrullah Hoca, Fevzi Efendi’nin evinde gördüklerini cemaate anlatmaya başlar. Cami çıkışından sonra doğruca onun evine gittiğini, evinin bacasından duman tütmeyişini anlatır. Aile müthiş bir yokluk içindedir. Evin içi buz gibidir. Fevzi Efendi bir köşede yatmaktadır. Benzi solmuş ve çok hasta olduğu yüzüne vurmuştur. Odanın diğer köşesinde üç küçük çocuk

---

²²⁴ A.g.e.,s.137.

²²⁵ A.g.e.,s.8.

yorganın altına girmiş ısınmaya çalışmaktadır. Fevzi Efendi'nin eşi ise çaresiz bir şekilde Fevzi Efendi'yi iyileştirmeye çalışır.

Hayrullah Hoca cemaatine Fevzi Efendi'nin yardıma ihtiyacı olduğunu, bir şeyler yapmak lazım geldiğini söyler.

“Herkes yardım isteyemez, borç isteyemez, derdini kimseye anlatamaz. Bizler Müslüman olarak yardıma muhtaç olanları araştırıp bularak onlar istemeden, bizler onların yardımına koşmamız gerekir.”²²⁶

“Mümin müminin kardeşidir.

Kim kardeşinin sıkıntısını giderirse Allah da onun sıkıntısını gidererek mukabelede bulunur.

Müminlerin birbirini sevmekte, acımakta ve esirgemekte sıfatı vücudun benzeridir. Vücuttan bir uzuv şikâyet ederse, vücudun diğer uzuvları birbirini uykusuzlukta ve harekette ona ortak olmaya çağırırlar.”²²⁷

Kerem ise Hayrullah Hoca'nın cemaatinde bulunan bir gençtir. Ortaklarıyla birlikte işlettiği marketinde çalışır. Askerden geleli iki yıl olmuştur.

Evlenmeyi düşünmesine rağmen buna bir türlü cesaret edemez. Çok sevdiği, sık sık bir araya gelerek sohbet ettikleri, mahallenin imamı Hayrullah Hoca, Kerem'in evlenmeye cesaret edememesinin sebebini çok iyi bilir. Onun içinde Kerem'i bu konuda sıkıştırmak istemez. Kerem askerden geldikten sonra annesi felç olmuştur ve belden aşağısı tutmaz. Aynı zamanda annesi yaşlıdır da. Evlilik düşündüğü insanların annesini kabul etmeyeceği veya annesine bakmakta yardımcı olmayacağı korkusu Kerem'i evlenmekten alıkoyar.

Bir cumartesi günü Hayrullah Hoca, Kerem'in marketine gelir. İçerde müşteri yoktur. Selam vererek içeri girer. Kısa bir sohbet ve hal hatır sormadan sonra Hayrullah Hoca, Kerem'e dönerek onunla özel bir şey konuşmak istediğini söyler. Marketin en arka kısmında bulunan ve beş-altı kişinin rahatça sohbet edebileceği büyüklükteki odaya geçerler. Hayrullah Hoca görüşülecek konunun daha önceleri de konuşulduğunu ama bu sefer Kerem'in gereken gayreti göstermesini istediğini söyler.

---

²²⁶ A.g.e.,s.91.

²²⁷ A.g.e.,s.86.

Kerem, Hayrullah Hoca'nın sözlerinden görülecek konunun ne olduğunu anlar. Konunun evliliği olduğunu düşünen Kerem'in gözlerinin önüne annesi gelir. Annesi böyle bir haldeyken evlenmeye kalkarsa durum ne olur?

Bu sırada hoca evlilikle ilgili konuşmaya geldiğini, kendisine uygun birini bulduğunu söyler. Bulduğu kız Feyzullah Efendi'nin kızı Merve'dir. Hoca, Merve'nin ve ailesinin pırlanta gibi olduğunu, maddi durumlarının pek olmadığını, bu meseleyi onlara da açacağını söyleyerek bu konuda Kerem'in ne düşündüğünü sorar.

Kerem hocayı dinler ve onun kendisi için tavsiye ettiği Merve ile görüşür. Merve, Kerem'in endişelerini anlar, bu konuda ona gereken yardımcı sağlayacağını belirtir. Merve'ye göre Kerem'in hasta annesine gönüllü olarak bakmanın çok büyük sevabı vardı.

Kerem ve Merve çok sade bir törenle evlenir. Kerem ve Merve çifti, Kerem'in annesi Saniye Hanım'a küçük bir çocuğa bakar gibi hizmet ederler. Merve kayınvalidesinin olumsuz hareketlerine karşı sabreder ve bu hususta Kerem'e ne bir kötü söz söyler ne de harekette bulunur.

Merve, ruhen ve bedenen hasta olan kaynanası Saniye Hanım'ın yardımına koşar ve sürekli onunla ilgilenir. Bunun kendisi için bir imtihan olduğunu farkındadır. Romanda bu durumla ilgili olarak şu ayet kullanılmıştır.

“Yoksa siz ey müminler! Kendinizden evvel geçenlerin halleri hiç başınıza gelmeden Cennet'e girivereceğinizi mi sandınız? Onlara öyle ezici sıkıntılar, kımıldatmaz zaruretler dokundu ve öylesine sarsıldılar ki, hatta peygamber ve maiyetinde iman edenler, ‘Allah'ın yardımı ne zaman olacak’ derlerdi. Bilin ki Allah'ın yardımı muhakkak yakındır.”²²⁸

Merve ve eşi Kerem ibadetlerini aksatmamaya çalışır, gece kalkarak gözyaşları içinde dua eder.

“Gerçekten gece kalkıp ibadet etme daha oturaklı ve geceleyin okumak daha hayırlıdır.

---

²²⁸ A.g.e.,s.141.

Yoksa o gece saatlerinde secde ederek, ayakta durarak ibadet eden ahretten korkan ve rabbinin rahmetini uman gibi midir?

De ki: Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akl-ı selim sahipleri öğüt alır.

Uyanık olunuz ki, kalpler ancak zikrullah ile mutmain olur, huzura erer.”²²⁹

Kerem ve Merve sıkıntılı günler geçirmektedir. Kerem ciddi bir ameliyat geçirmiştir. Aile ameliyat parasını denkleştirmek için epey uğraşmış, dostlarının da yardımıyla gerekli para temin edilmiştir. Ameliyattan sonra da devam eden maddi yokluk onları epey zorlasa da hallerine şükretmeyi bilir ve sabrederler. Bunların kendileri için birer imtihan olduğunu düşünürler ve isyan etmezler.

“Ey müminler! Sizi biraz korku, biraz açlık, biraz mallardan ve mahsullerden yana eksiltme ile imtihan edeceğiz. Ey Habibim! Sabredenlere lütf ve ihsanlarımı müjdele.

Onlar o kimselerdir ki kendilerine bir bela geldiği zaman teslimiyet göstererek, ‘Biz Allah’ın kuluyuz ve yine ona döneceğiz’ derler.”²³⁰

Kerem ve Merve ömür denen bu imtihan dünyasında iyilik yapanlar ödüllendirileceğinin farkındadır.

“Salih amel işleyenler altından ırmaklar akan cennetlere koyacak, orada altından bilezik ve incilerle süslenecekler. Elbiseleri de orada ipektendir. Onlara orada çeşitli meyveler var, hem onlara istedikleri her şey var.”²³¹

Ağlatan Notlar kitabında olayların yaşandığı temel mekân Sarp Dere Köyü’dür. Bu köy tefekkür ederek Allah’ın büyüklüğünü görebilecek alabildiğine sarp, yemyeşil dağlarla çevrilir. Romanda köy tasviri yapıldıktan sonra şu ayetler yer alır.

“Allah ki yedi göğü kat kat yarattı. O çok esirgeyici Allah’ın yaratışında bile nizamsızlık göremezsiniz. İşte gözü çevir bak, hiçbir çatlak göreceksin?”

---

²²⁹ A.g.e.,s.143.

²³⁰ A.g.e.,s.225.

²³¹ A.g.e.,s.265.

Sonra gözünü iki kere daha çevir. Nihayet o göz, zelil ve hakir olarak sana döner. Artık o aciz kalmıştır.”²³²

Bu köye imam olarak atanan Abdullah Hoca, köy camisinde sohbetler verirken eşi Büşra da köyde yaşayan bayanlara sohbet verir. Onun etrafında gözle görülür bir bayan cemaat oluşur. Büşra'nın sohbetleri ile bayanlar üzerinde gözle görülecek değişmeler yaşanır. Bayanlar örtünmenin Allah'ın bir emri olduğu şuurundan dolayı saç telleri gözükmeyecek şekilde başlarını örter. O zamana kadar tesettürden hoşlanmayan iki lise mezunu genç kız da İslam'ın istediği şekilde tesettüre bürünür ve beş vakit namazlarını kılmaya başlar.

Bu sohbetlere bir bayan öğretmen de devam etmeye başlar. Bu öğretmen ilk etapta Büşra'nın sohbetini merak ettiği için katılır daha sonra sohbetleri hoşuna gider ve devam eder.

Gülay adındaki bu öğretmenin yalnızca annesi vardır. Köyde annesi ile oturur. Gülay sürekli Büşra'nın sohbetlerine katılmasına rağmen ancak bir yıl sonra namaza başlar, okulun dışında tesettüre girer.

Yazar bu kısımda şu ayete yer verir.

“Mümin kadınlara söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar, zinetlerini göstermesinler. Ancak bunlardan zaruri olan müstesna. Başörtülerini yakalarının üzerine koysunlar.”²³³

---

²³² A.g.e.,s.12.

²³³ A.g.e.,s.47.

6. SONUÇ

Bu çalışmada seçilen popüler İslami romanların nasıl bir din algısına sahip olduğu ve yazarların romanlarında din algılarını nasıl işlediği araştırılmıştır. Bu doğrultuda tezin “iman ile ilgili meseleler” başlıklı ilk bölümünde din algısını oluşturan temel unsurlar ele alınmıştır. Bu temel unsurlar ise Allah inancı(tevhid), kader algısı ve ahiret görüşüdür.

1990-2000 yılları arasında yayımlanan hidayet romanları incelendiğinde temelde Allah’ın kudretinden bahsedildiği görülür. O her şeyi bilendir, her şeye hâkimdir ve onun istemediği hiçbir şey gerçekleşmez. Allah’ın her şeye hâkim olduğu düşüncesi hidayet romanlarındaki kahramanlar için Allah’ın yüceliğini göstermesinden ziyade yaptıkları her şeyi Allah’ın görmesini ifade eder. Yani kahramanlar ne yaparlarsa yapsınlar ondan kaçamayacaklardır. Allah insanoğlunun yaptıklarının karşılığını verecektir.

Bu durum ise roman yazarı ile ilgilidir. Yazara göre Allah her şeyi gördüğü için yapılan her şey insanın karşısına çıkacaktır ve Allah, kişiye yaptıklarıyla muamele edecektir. Bu şekilde hidayet romancıları eserleriyle kendi fikirlerini okura bildirmiş olur. Bir anlamda hidayet yazarları, romanlarını okuru hidayete erdirmek için yazar. Bu durumda yazarın sık sık propaganda yapmasına sebebiyet verir.

Bu romanlara göre Allah intikam alandır. İntikam almak ise kötü bir davranış veya sözü cezalandırmak için kötülükle karşılık vermektir. Allah’ın kötülükle karşılık verme fikri onun daha otoriter ve baskın olduğu görüşünü yansıtır. Dolayısıyla böyle bir kuvvet karşısında aciz kalan kahramanlar korkuya kapılır.

İncelenen romanlarda Allah’ın dünya üzerinde bir düzen oluşturduğu ifade edilir. Roman kahramanları yeryüzündeki düzeni görür ve bu düzenin onun varlığına işaret ettiğini anlar.

Bu romanlarında yer alan Allah algısıyla ilgili düşüncelerden biri de Allah’ın mahiyetidir. Romanlarda Allah’ın yarattıklarına asla benzemediğinden

bahsedilir. Roman kahramanları Allah'ın neye benzediği konusunda fikir yürütmeye çalışır fakat bu çaba sonuçsuz kalır çünkü hidayet yazarlarına göre Allah'ın neye benzediği konusunda yorum yapılamaz, o yarattıklarından münezzehtir

İman ile ilgili meselelerden biri de kader anlayışıdır. Bu romanlara göre insan hayatını biçimlendiren güç, Allah'ın tayin ettiği kaderdir.

Romanlarda insan hayatındaki önemli kararlar kaderde yazılıdır. Bu yüzden roman kahramanları kadere teslim olur. Bu görüş romanlarda yer alan kahramanların hayatları konusunda pek de söz hakkı olmadığı anlamına gelir. Onların hayatını kader belirlediğinden roman kahramanları edilgen bir yapıya bürünür.

Görüldüğü üzere burada zaruri bir durum yani mecburiyet söz konusudur. Buna göre insan hayatı kaderinde var olanın meydana gelmesinden ibarettir. İncelenen romanlarda kader önceden belirlenen hayatların ve asla değişmeyen sistemin adıdır. Bu sistemde insan kendisi için önceden belirlenen hayatının dışına çıkamaz. Bu sebepten insan hayatında tesadüfî hiçbir şey gerçekleşmez Bu anlayış roman kahramanlarını kaderlerinde belirlenen hayatı yaşamaya mahkûm eder. Bu noktada da roman kahramanlarının özgürlüğünden bahsedilemez.

İncelen hidayet romanlarında yer alan iman ile ilgili meselelerden sonuncusu ahirettir. Ahiret bu romanlarda ölümden sonraki hayatı anlatan kavram olarak karşımıza çıkar. Romanlara göre bütün insanlar, bu dünyada yaptıklarının karşılığını ahirette alacaklardır. Yani dünyada yapılan her işin, gösterilen her davranışın ahiret yaşantısında muhasebesi yapılacak ve bu muhasebeye göre iyiler cennete kötüler cehenneme gidecektir. Bilindiği üzere bu, İslam dininde imanın şartlarından biridir.

Görülüyor ki insanoğlu dünya hayatında yaptıklarından, davranışlarından ve tercihlerinden sorumludur. Dünyada yaptıkları sonucu cennete ya da cehenneme gidecektir. Ahiret romanlar kahramanlarının davranışlarındaki ölçüyü belirleyen unsurlardan biridir. Hidayet yazarlarına göre dünyanın bir başlangıcı olduğu ve bir sonu vardır ve ahirette herkes işlediği günahların ve sevapların karşılığı görecektir.

Hidayet romanlarında ahiret, sonsuza dek kalınacak yerdir. Bu romanlara göre ahiret hayatı insanların öldükten sonra tekrar dirileceği ya da dünyadaki yaşamın sona ermesiyle başlayacak olan ikinci bir hayattır. Bu noktada ahiret hayatının mahiyetiyle ilgili görüşlere yer verilmez. Ahiretin nasıl olacağı bilgisi romanlarda karşımıza çıkmaz. Daha ziyade dünyada yapılan her şeyin ahirette insanın karşısına çıkacağı fikri tekrar edilir. Bu sayede yazarlar ahiret fikrinin roman kahramanları üzerinde tesir yaratmasını ve yaptıklarını sorgulayarak yanlışa düşmemelerini amaçlar.

Tezin ikinci bölümünde hidayet romanlarındaki ibadetlere yaklaşım değerlendirilir. Hidayet romanlarındaki ibadet algısı sınırlı bir boyutta anlatılır. Romanlarda yalnızca temel ibadetlerden bahsedilir ve ibadet düşüncesi sadece bahsedilen ibadetlerden meydana gelir. Romanlarda Allah'a ibadet; yalnızca namaz, oruç, dua gibi bazı ibadetlerle sınırlandırılmıştır. Burada ibadet şekli dini ritüel olarak kendini gösterilir.

İncelediğimiz hidayet romanlarında namaz ibadeti dışındaki diğer ibadetlerden pek bahsedilmez. İslam dininin temel şartlarından biri olan bilinen namaz, romanlarda en çok bahsedilen ibadettir. Romanlarda namazın kötülüklerden alıkoyduğu ve insanı iyiliğe yönelttiği anlatılsa da roman kahramanlardan bazılarının namazını kılsa dahi kötülüklerine devam ettiği görülür. Dolayısıyla bu durumda hidayet romanlarındaki ibadetlerin gelenek olduğu üzere yapıldığı ve ibadetleri geleneğin yönlendirdiği söylenebilir.

Tezin üçüncü bölümünde din algısının günlük yaşama yansımaları değerlendirilir. Günlük yaşamın alt başlıklarında ise dünya hayatı, sabır anlayışı, mülk elde etme, Müslüman'ın günlük yaşantısı, başörtüsü ve Müslüman kimliği yer alır.

Hidayet romanlarında dünya, sınav için var edilen mekân biçiminde ifade edilir. İnsan bu dünyada sürekli olarak bir sınav içindedir. İnsanın sınavı ise bu dünyada nasıl yaşayacağıdır. Dünyada iyilikle yaşayanlar bu sınavı geçecek, kötülükle yaşayanlar bu sınavdan kalacaktır. Bu romanlara göre dünyadaki sınavı geçen insanlar mükâfatlandırılacak, bu dünyada kötülükle yaşayan insanlar yaptırımla karşılaşacaktır. Bu dünyanın bir sınav yeri olduğu düşüncesi, insan itikadını kuvvetlendiren unsurlardan biridir. Yaşanılan olaylara tahammül etme sınırını inancın, itikadın mertebesi belirler. İman kuvvetli ise olaylara katlanılır, kuvvetli değilse sınavı geçmek imkanı yoktur. Yazarların bu sınavı

geçmeyi inanca bağlaması bu nedenledir. Ayrıca hidayet yazarlarına göre insan ne yaparsa yapsın bu sınavdan kaçamayacaktır. Bu nedenle insan bu durumu kabul etmeli ve sınavı geçebilmek için çaba göstermelidir.

Görülmektedir ki bu romanlarda bu evren ve evrende yaşayan insanlar boş yere yaratılmamıştır. İnsanın ve bu evrenin bir yaratılış nedeni vardır. Bu neden ise Allah'ın insanları sınamak için yarattığıdır. Allah insanları dünyaya bir süreliğine yerleştirmiştir. Bu dünyada insan karşısına çıkan olaylarla denenir. Yani dünya sadece Allah'ın rızasının kazanılabileceği bir imtihan yeridir. Allah, insanlara doğruyu ve yanlışı, iyiyi ve kötüyü bildirmiştir. Buna göre, insan yaptıklarıyla ya cezalandırılacak ya da ödüllendirilecektir.

Hidayet romanlarındaki sabır anlayışına bakıldığında sabrın çoğunlukla başa gelen olaylara itiraz etmemek ve yaşananları Allah'a bırakmak şeklinde ifade edilir.

Roman kahramanlarından sabrıyla dikkat çekenler, olaylar karşısında sessiz kalan veya yaşadıklarına katlananlardır. Bu anlamda roman kahramanları edilgen davranışlarıyla göz önündedir. Bu romanlarda sabır sessizce olayın geçmesini beklemektir. Yaşananlar için şikayet etmemek, baş kaldırmamak, boyun eğmek bu anlayışı ortaya koyar. Bu durum ve roman kahramanlarının pasif hali, yaşananların sebeplerini veya neticelerini değiştirmede için bu romanlardaki kahramanlar yaşananların öznesi değil nesnesi konumunda bulunur.

Din algısını etkilediği bir diğer nokta da kazanç, mülk sahibi olma halidir. Hidayet romanlarında kazanç mefhumuyla ilgili karşımıza çıkan düşüncelerden ilki, paraya ve mala önem vermemek ve sahip olunan parayı veya malı Allah yolunda harcamak şeklindedir. Mülk algısı bu romanlarda para, para kazanmak ve kazanılanlar üzerinden imtihan edilmek şeklinde üç aşamada karşımıza çıkar.

Hidayet romanlarında paranın insanı değiştirdiği görülür. Roman kahramanlarından bazılarının para kazandıkça bu dünyaya geliş amacını unuttuğu veya görevini aksattığı- romanlarda din adamlarının üzerinden anlatılmaktadır. Para ve sermaye yararlı, iyi, güzel işlere kullanıldığı sürece onaylanır.

Romanlarda Müslümanların para kazanmaları gerektiği çünkü ancak bu şekilde İslam'a hizmet edebilecekleri fikrine rastlanır. Para güç getirir anlayışından ve paraya sahip olanın birçok şeye sahip olacağı görüşünden hareket edilen hidayet romanlarında Müslümanların paraya sahip olması için çabalamaları gerektiği söylenir. Müslümanlar sahip oldukları parayı dinin emrettiği şekilde kullanmak durumundadırlar.

Mülk anlayışıyla ilgili bahsedilen diğer düşünce ise paranın, mal veya mülkün insanların imtihan vesilesi olmasıdır. Hidayet romanlarına göre insan bu dünyada çeşitli şeylerle imtihan olur. Bunlardan biri de para ve mal ile olunan imtihandır. Paranın ve malın dine uygun elde edilip edilmediği, dine uygun kullanılıp kullanılmadığı ve insanın para, mal karşısında karakterinde değişim olup olmadığı gibi noktalarda imtihan edildiği görülür.

Din algısının kendisini gösterdiği alanlardan biri de Müslüman'ın günlük yaşantısıdır. Hidayet romanlarında kendini Müslüman olarak tanımlayan roman kahramanlarının günlük yaşantılarında inançlarına uygun yaşadıkları ve hayatlarını inançlarına göre şekillendirdikleri görülür. Bu durum dini kendi isteğiyle seçmiş ve çeşitli sorgulamalar neticesinde Müslüman olarak yaşayan insanların hayatlarında geçerlidir.

Bunun yanında din konusunda daha yüzeysel davranan roman kahramanlarını da görülür. Din konusunda gelenekten öteye gidememiş roman kahramanları için dinin zorunluluğu bulunmamakta, onların günlük yaşantısında dinin tesiri olmamaktadır.

Hidayet romanlarında din algısıyla ilgili konulardan biri de başörtüsüdür. Romanlarda başörtüsü doğru yola girmenin sembolü olarak belirtilir. İslam'ın bir simgesi olarak öne çıkmış olan başörtüsü, hidayet romanlarının hemen hepsinde en fazla önemsenen objelerdendir. Romanlarda İslam'ı keşfeden kızların başörtüsü takmaya başlamaları sıkça karşımıza çıkan sahnelerdendir ve bu durum "kapanmak" kelimesiyle ifade edilir. Müslüman kadının kendini kötülüklerden koruması için başörtüsünün gerekli olduğu söylenir. Bu romanlarda hidayete eren kadının ulaştığı son nokta başörtüsü takmasıdır ve Müslüman kadın örtündükten sonra bambaşka bir yaşama sahip olur.

Tabi bu durum bir anda açığa çıkmaz. Roman kahramanları yaşadıkları olaylar ve araştırmalar sonucunda başörtüsü takmaya karar verir. Başörtüsü takmaya başlanılan an hidayet gerçekleştiği andır. Bu andan sonra başörtüsü Müslüman kadın için kendinden bir parça haline gelir.

Tezde din algısının son kısmını oluşturur. Hidayet romanlarında Müslüman kimliğinin ana noktasını Allah'ın emirlerine uymak, yasakladıklarını yapmaktan kaçınmak, insanlara doğruyu anlatıp yanlıştan sakındırmak oluşturur. Romanlardaki Müslüman karakterler, dini başkalarına anlatmakla, bildirmekle görevlidir. Hidayet romanlarında Müslümanların tüm hayatı Allah'ın tayin ettiği çizgiler kapsamında olmalıdır.

İdeal bir Müslüman kimliği belirlemeye çalışan hidayet romanları, roman kahramanları üzerinden Müslümanların hayatlarını nasıl yaşaması gerektiğini göstermeye çalışır. İnananların neleri yapıp neleri yapmaması gerektiğini anlamaya çalışan bu romanlarda hidayet yazarları dini okurlara tebliğ eder.

Bu romanlara göre inananların namaz kılmak, örtünmek kadar, İslam'a zeval getiren ve dinin yaşanmasını engelleyen fikirlerle de mücadele etmesi gerekir. Müslüman mücadeleyi elden bırakmamalıdır, yılmamalıdır, pes etmemelidir ancak bu sayede Müslüman kimliğini yaşaması mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

A.ARAŞTIRMADA İNCELENEN ESERLER

- Kavaklı, A.E.**(1990) *Kader Kapımı Çaldı*(1.Baskı), İstanbul: Nesil Yayınları.
- Kartal, H.**(1990) *Ve Yollara Günah Diktiler*(1.Baskı), İstanbul: Mektup Yayınları.
- Günay, M.** (1991) *Sancılı Bekleyiş* (1. Baskı),: İstanbul: Beka Yayınları.
- Uzunyaylalı, T.** (1992) *Sabrın Suskun Sesi*(1.Baskı),İstanbul: Beka Yayınları.
- Uzunyaylalı, T.**(1993) *Aydınlığı Bulan Adam*(1.Baskı), İstanbul: Beka Yayınları.
- Şenlikoğlu, E.**(1993) *İdamlık Genç*(1. Baskı), İstanbul:Mektup Yayınları.
- Yavuz İ. U.**(1993) *Düşlerin Rengi Soldu*(1.Baskı), İstanbul: Beka Yayınları.
- Gedik, H.**(1993) *Çıldırta Şüphe*(1.Baskı), İstanbul: Beka Yayınları.
- Kavaklı, A.E.**(1993) *Alman Doktor*(1.Baskı), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gedik, H.** (1994)*Ağlatan Notlar*(1.Baskı), İstanbul: Beka Yayınları.
- Kavaklı, A.E.** (1994) *Başkaldırıyorum*(1.Baskı), İstanbul: Nesil Yayınları.
- Asımgil, S.**(1995) *Diana*(1.Baskı), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Asımgil, S.**(1999) *Aşka Çıkış Yok*(1.Baskı), Timaş Yayınları:1999.
- Gedik, H.**(2000) *Dilara Olmasaydı*(1.Baskı), İstanbul: Beka Yayınları.
- Ertuğrul, H.** (2000) *Düzceli Mehmet*(1.Baskı), İstanbul: Nesil Yayınları.

B.ARAŞTIRMADA YARARLANILAN ESERLER

KİTAPLAR

- Şenlikoğlu, E.**(1984) *Bize Nasıl Kıydınız*(1.Baskı), İstanbul: Mektup Yayınları.
- Şenlikoğlu, E.**(2000) *Hristiyan Güllü*(1.Baskı), İstanbul: Mektup Yayınları.
- Kekeç, A.**(2000) *Yağmurdan Sonra*(1.Baskı), İstanbul: Şehir Yayınları.
- Efe, M.** (1997) *Mızraksız İlmihal*(1.Baskı), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Toros, H.** (1997) *Halkaların Ezgisi*(1.Baskı), İstanbul: Kırk Ambar Yayınları.
- Akçay, A. S.** (2006) *Bellekteki Huriler: İslamcı Popülist Kültüre Eleştirel Bakış*, İstanbul:Selis Yayınları.
- Gedik, H.** (1989) *Zehirli Oklar*, İstanbul: Beka Yayınları.
- Yavuz, İ. U.** (1992) *Gönlüme Cemre Düştü*, İstanbul: Beka Yayınları.

- Çayır, K.** (2015) “Türkiye’de İslamcılık ve İslami Edebiyat: Toplu Hidayet Söyleminden Yeni Bireysel Müslümanlıklara”,Yayımlanmış Doktora Tezi Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Göle, N.** (2008) *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme*(7.Baskı),İstanbul: Metis Yayınları.
- Hekimoğlu, İ.** (2004) *Minyeli Abdullah*(96.. Baskı), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Mardin, Ş.** (2018) *Türkiye, İslam ve Sekülerizm*(6.Baskı) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şenler, Ş.Y.** (2006) *Huzur Sokağı*(1.Baskı), İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aktaş, C.** (1991) *Üç İhtilal Çocuğu* (3.Baskı), İstanbul: Nehir Yayınları.
- Yıldız, A.G.**(2013) *Benim Çiçeklerim Ateşte Açar*(1.Baskı) İstanbul: Timaş Yayınları.
- Dirin, İ.** (2017) Roman Kaynakçası, Hece Dergisi, Türk Romanı Özel Sayısı Cilt. 1-2,s.947.
- Yaşaroğlu,M.K.**(2006)“Namaz”, İslâm Ansiklopedisi,.Cilt 32 ,Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ,s.350-357.
- Çalışkan, K.**(1996) Özenilesi Yaşamlar: İslami romanlar Üzerine Bir İnceleme, Birikim Dergisi, Sayı: 92, s.89-95.
- Yıldız, A.G.** (2008) Romanla Hidayete Erilmez, Gülizar Baki ile Röportaj, (Erişim) <https://www.haberaktuel.com/ahmet-gunbay-yildiz-romanla-hidayete-erilmez-haberi-127277.html> , 5 Mayıs 2019.
- Çalışkan, A.** (2002) *Cumhuriyet Devri İslami Türk Edebiyatı 1960-2000.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
- Yılmaz, E.,** (2000) *.Bir Kimlik Oluşturma Aracı Olarak İslami Popüler Romanlar,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

ÖZGEÇMİŞ

Özlem AKBULUT: 05.06.1991-ZARA

E-posta: Akbulutozlem@outlook.com

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: 2013, İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü

Yüksek lisans: 2019, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER: Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen

2018 yılı MEB öğretmenlikte başarı belgesi

AKBULUT, ÖZLEM, Hasan Ali Toptaş Ben Bir Gürgen Dalıym, İstanbul, Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi 2018.(Makale örneği)

